

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 3 Νοεμβρίου 2024 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 845

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΝΙΚΟΣ ΤΟΡΝΑΡΙΤΗΣ

Προτεραιότητα για το '28 έχει ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ

Προτεραιότητα για υποψηφιότητα στις προεδρικές εκλογές έχει ο εκάστοτε πρόεδρος του κόμματος, λέει στην «Κ» ο Νίκος Τournaritis, διαφεύδοντας ότι έχει ξεκινήσει η προεδρολογία εντός ΔΗΣΥ. Πλανάται πλάνη οικτράν, αναφέρει, αυτός που ασχολείται με υποψηφιότητες για το 2028. **Σελ. 10**

ΧΗΜΙΚΟΣ ΕΥΝΟΥΧΙΣΜΟΣ

Πάει στη Βουλή η πρόταση

Το ζήτημα του χημικού ευνουχισμού σε καταδικασθέντες για σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκου θα εξετάσει η Βουλή το επόμενο διάστημα. Σχετική πρόταση θα καταθέσει ο βουλευτής της ΔΗΠΑ Μιχάλης Γιακουμή. **Σελ. 16**

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ

Το ραντεβού των ΥΠΕΕ

Τι φέρνει το ραντεβού Γεραπετρίτη - Φιντάν στις 8 Νοεμβρίου. Ποιοι είναι οι όροι που θα πέσουν στο τραπέζι της συνάντησης. **Σελ. 19, 20**

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΟΝ ΛΕΥΚΟ ΟΙΚΟ

Η επίσκεψη που σφράγισε τον δυτικό προσανατολισμό

Το παρασκήνιο της συνάντησης, η σημασία, οι οικονομικές και αμυντικές προοπτικές

Η επίσκεψη του Προέδρου Χριστοδουλίδη στον Λευκό Οίκο επισφράγισε τον δυτικό προσανατολισμό της χώρας. Εναν προσανατολισμό που κατέστησε σαφή ο Νίκος Χριστοδουλίδης μετά την εκλογή του. Η

συνάντηση αποτελεί επιστέγασμα των υπό άνηψη κυπροαμερικανικών σχέσεων, που πλέον το αποτύπωμά τους έχει θεσμοθετημένη διάσταση με τη μορφή του στρατηγικού διαλόγου, ενώ τη δική της

σημασία έχει η αναφορά στο Κυπριακό και σε πλαίσιο λύσης διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας. Κατά την επίσκεψη, τέθηκε επί τάπητος το σύνολο της στρατιωτικής συνεργασίας Κύπρου-ΗΠΑ. Στο

ίδιο πλαίσιο, κυβερνητικές πηγές σημειώνουν πως το θέμα της βίζας θα επιλυθεί μέχρι το τέλος της θητείας του Μπάιντεν, δημιουργώντας νέες προοπτικές σε τουρισμό και επενδύσεις. **Σελ. 3, 4**

Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Η μάχη της Κάμαλα Χάρις με τον Ντόναλντ Τραμπ θα κριθεί σε επτά αμφίρροπες πολιτείες. Σε όλες η διαφορά τους είναι στα όρια του στατιστικού λάθους. Οι αναλυτές και πολιτικοί που μίλησαν στην «Κ» ομνοούν: Η αναμέτρηση αυτή δεν θυμίζει καμία στο πρόσφατο παρελθόν.

Οι λεπτές ισορροπίες της αναμέτρησης

D-Day (Democracy day) είναι η Τρίτη για τις ΗΠΑ, σύμφωνα τουλάχιστον με το φιλελεύθερο «μίσο» της Αμερικής, που αγωνιά για τις αυταρχικές τάσεις του Ντόναλντ

Τραμπ, ο οποίος εμφανίζεται ισόπαλος με την Κάμαλα Χάρις στις δημοσκοπήσεις. Οποιοι κι αν επικρατήσει, πάντως, η επόμενη ημέρα των εκλογών δεν θα είναι ανέ-

φελη. Η «Κ» επιχειρεί να καταγράψει όλα τα σενάρια, διερευνώντας τα γεωπολιτικά και οικονομικά διακυβεύματα για την Ελλάδα και την Ευρώπη. **Σελ. 7, 8, 9, 22**

ΣΥΓΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Επικοινωνία μέσω πρωινού καφέ

Τρόπος καλύτερης συνεννόησης προσπαθούν να βρουν Προεδρικό και συγκυβερνώντα κόμματα. Η κακή κημεία είναι γνωστή, ωστόσο μέσω περισσότερων συναντήσεων και κυρίως του πρωινού καφέ θέλουν να λυθεί το χάσμα επικοινωνίας και συχνής διαφωνίας. **Σελ. 5**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Νηφαλιότητα

Η επίσκεψη του προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη στον Λευκό Οίκο, μετά από πρόσκληση του Αμερικανού προέδρου Τζο Μπάιντεν, είναι σαφώς πολύ σημαντική και δεν πρέπει να υποτιμάται. Με την πρόσκληση Μπάιντεν επιβεβαιώνεται εκτός από τον δυτικό προσανατολισμό της χώρας και ο σταθεροποιητικός ρόλος που αυτή διαδραματίζει στην ταραγμένη περιοχή μας. Το ίδιο το γεγονός, λοιπόν, δείχνει τις δυνατότητες της Κυπριακής Δημοκρατίας και τη δυναμική που έχει αποκτήσει, γι' αυτό είναι σημαντικό να σταθούμε όλοι απέναντί του με νηφαλιότητα και επίγνωση για τις πραγματικές μας δυνατότητες. Ούτε μπεντισμός λοιπόν, αλλά ούτε και υπέρ το δέον ενθουσιασμός.

ΘΑ ΠΕΡΝΟΥΝ ΑΠΟ ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΟ

Νομοσχέδιο για έλεγχο των εξαγορών

Οι εξαγορές ιδιωτικών νοσηλευτηρίων από επενδυτικά ταμεία φέρνουν ξανά στην επιφάνεια το νομοσχέδιο για έλεγχο ξένων επενδύσεων. Με το εν λόγω νομοσχέδιο το κράτος

θα μπορεί να παρεμβαίνει όπου θεωρεί ότι μεγάλοι οργανισμοί πρέπει να προστατευθούν και να μην «αποκυρποποιθούν» από ξένους επενδυτές. **Οικονομική, σελ. 3**

ΜΝΗΜΕΙΑ

Τα γκράφιτι των Λιμνιών

Στο πλαίσιο της συντήρησης από τη δικαιονοτική Επιτροπή Πολιτιστικών Κληρονομιάς της εκκλησίας του αγίου Γεωργίου των Λιμνιών Αμμοχώστου, αποκαλύφθηκαν ενδιαφέροντα χαράγματα, που χρονολογούνται τον 18ο και 19ο αιώνα. **Τέχνες, σελ. 8**

ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΣΕ ΔΙΑΝΟΜΕΙΣ

Ρατσιστική βία από νέους

Οι ανησυχητικοί αριθμοί επιθέσεων, οι δυσκολίες του κλάδου των διανομών και τα βήματα αντιμετώπισης του φαινομένου. Η έξαρση του προκάλεσε έντονη ανησυχία στις Αρχές και πάρθηκαν μέτρα για την προστασία των διανομέων. **Σελ. 11**

CHRONOMASTER SPORT

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ZENITH

JOEY App

Banking app για παιδιά και εφήβους 9-17 ετών

Μάθε περισσότερα

Σε κάθε επόμενη κίνηση

Τράπεζα Κύπρου

125

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Το αμερικάνικο όνειρο

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, διαβάζοντας κάποια πικρόχολα σχόλια για την επίσκεψη του Προέδρου μας στον Λευκό Οίκο σκέφτομαι ότι την καταλλήλότερη απάντηση δίνει, σοφά όπως πάντα, ο Θυμώσοφος λαός μας: Αν η ζήλια ήταν ψώρα, θα γέμιζε όλη η χώρα. Δηλαδή, όσο και να τρολάρουν κάποιοι τον γηραιό Μπάιντεν, το γεγονός είναι πως χάρισε στον Νίκο Χριστοδουλίδη την απόλυτη εμπειρία του American Dream.

Κατ' αρχάς και να γέρασε ο Μπάιντεν (που γέρασε) και να μη θυμάται (που δεν θυμάται) τον δικό μας ολίγον τον ενδιαφέρει. Τούτεστιν, σκασίλα του. Το θέμα είναι ότι πέρασε ως πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας το κατώφλι του Λευκού Οίκου 28 ολόκληρα χρόνια μετά την προηγούμενη επίσκεψη του Γλαύκου Κληρίδη. Οπότε και με το ολόγραμμα του Μπάιντεν να τον έβαζαν να μιλήσει, την ίδια χαρά θα έπαιρνε. Δέκα χρόνια το πάλευε ο Νίκος Αναστασιάδης και δεν του έκατσε. Ενώ ο Χριστοδουλίδης, με την καλή προετοιμασία και την ανέλπιστη τύχη που έφεραν τα νέα γεωστρατηγικά δεδομένα, βρέθηκε ξαφνικά μπροστά στο εμβληματικό τζάκι χαμογελαστός και άνετος.

Στον καφενέ του Χ (Twitter) γράφτηκαν διάφορα ευφάνταστα για τους λόγους της ξαφνικής επίσκεψης, μια βδομάδα μάλιστα πριν από τις αμερικανικές εκλογές. Εκείνος όμως που το τερμάτισε, αγαπημένο μου ημερολόγιο, είναι ο γνωστός δημοσιογράφος και συγγραφέας Μακάριος Δρουσιώτης, ο οποίος αποφάνθηκε (με κάθε σοβαρότητα φευ!) ότι: «Είναι χείρα βοηθείας προς τον Χριστοδουλίδη του οποίου η δημοτικότητα στο εσωτερικό έχει καταρρεύσει». Πρόκειται για το πιο γλαφυρό παράδειγμα πώς ένας λαός αισθάνεται μεγαλύτερος από τη σκιά του. Ή πώς ένα κράτος-κουτσουλιά στη Μεσόγειο, πιστεύει

Ποια η σχέση του θρυλικού Studio 54 με την τέως προεδρική οικογένεια; Όλες οι απαντήσεις στο κοσμικό ρεπορτάζ της Ιουλίας Παλαιολόγου Ουίλσον.

κόντρα στη λογική των μεγεθών ότι είναι ο ομφαλός της γης. Έλεος, μάνα μου! Ή για να το πω λαϊκά όπως η Ελλού: «Άλλην αθκειάισιν δεν είσιεν το Στέιτ Ντιπάρτμεντ τζίαι ο Μπάιντεν που τη δημοτικότητα του Χριστοδουλίδη».

Τίποτα δεν μπορούσε να χαλάσει το καλό κλίμα για την κυβέρνηση, αν και ο υπουργός Μεταφορών Αλέξης Βαφεάδης κατέβαλε μια φιλότιμη προσπάθεια. Γιατί το να μιλάς για το κυκλοφοριακό με θεωρίες του τύπου «αν δεν έχουν ψωμί ως φάνε παντεσπάνι» είναι αν μη τι άλλο προκλητικό. Είπε ο υπουργός,

εν τη σοφία του, ότι θα καθοριστούν περιοχές όπου θα κυκλοφορούν μόνο υβριδικά ή ηλεκτρικά αυτοκίνητα και τον έκραξε το σύμπαν. Όταν κατάλαβε δε την κοτσάνα, αντί να σιωπήσει τούς έβγαλε όλους τρελούς ότι δεν το είπε. Μέγα φάουλ, όπως και να το δει κανείς. Πολιτικό δίδαγμα: Το «έξω πάμε καλά» δεν αρκεί για ν' αναστραφεί η κακή εικόνα της κυβέρνησης.

Η επίσκεψη στον Λευκό Οίκο μετέτρεψε σε old news και το πολιτικό φλερτ Αννίτας-Νίκου, που εντελώς συμπτωματικά (sic) έπαιξε σε όλα σχεδόν τα ΜΜΕ. Το παρασκηνίο λέ-

ει πως το πρώτο καμπανάκι στο Προεδρικό κτύπησε όταν διέρρευσε η «επανασύνδεση» Αναστασιάδη-Αβέρωφ. Δεν έχει σημασία ότι ο Φούλης αποφάσισε να μην πάει τελικά στην Πυξίδα για να συμφάγει με τον Νίκο και την παρέα του. Η πληροφορία της επανασυνέγγισης των δύο τέως προκάλεσε «48 ώρες παροξυσμού στον Λόφο», σύμφωνα με αξιόπιστη πηγή του καρέ. Έτσι αποφασίστηκε η αντιπώθηση.

Ο αρχιτέκτονας της γέφυρας ανάμεσα στον Νίκο Χριστοδουλίδη και την Αννίτα Δημητρίου έχει ονομα-

τεπώνυμο και λέγεται Νίκος Τορναρίτης, ο οποίος ενορχήστρωσε το φλερτ των νυν, ως απάντηση στο φλερτ των τέως: από το εξαιρετικό κλίμα στην τετ α τετ συνάντησή τους στο προεδρικό μέγαρο, μέχρι τις διαχύσεις στην παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου στο κλασικό τηλεοπτικό πνεύμα του «φιλιούνται και αγκαλιάζονται».

Ήταν μια πλούσια εβδομάδα σε ρεπορτάζ, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Και δεν αναφέρομαι μόνο στο πολιτικό αλλά και στο (κακώς) υποτιμημένο κοσμικό ρεπορτάζ, το οποίο δεν υπολείπεται πολιτικών

μηνυμάτων. Όπως συνήθιζε να λέει και ο μακαρίτης ο Χριστόφιας «σεμνύνομαι να πω» πως η πηγή μου στη λεμεσιανή Ριβιέρα είχε πολλά, αποκλειστικά και ενδιαφέροντα να πει. Ο λόγος για το πάρτι γενεθλίων της Έλσας Αναστασιάδη, το οποίο κρατήθηκε ως επτασφράγιστο μυστικό καθώς όποιος καεί με τον χυλό ψυσάει και το γιοσύρτι. Η οικοδέσποινα ζήτησε από τους προσκεκλημένους της να μην αναρτήσουν φωτογραφίες ή να διαρρεύσουν πληροφορίες. Έτσι, το «πάρτι της χρονιάς» ήταν όντως μια αυστηρά ιδιωτική υπόθεση.

Όπως έμαθα, αγαπημένο μου ημερολόγιο, το πάρτι γενεθλίων δόθηκε στο σπίτι της εορτάζουσας με καλεσμένη την κρεμ ντε λα κρεμ της αστικής Λευκωσίας και επιχειρηματικής Λεμεσού. Παρευρέθησαν 250 άτομα, ανάμεσά τους αρκετοί Έλλαδίτες φίλοι της Έλσας Αναστασιάδη όπως ο Ηλίας Ψινάκης και ο Σάκης Ρουβάς (αυτό μόνο αν διέρρεε θα ήταν βούτυρο στο ψωμί των μεσημεριανών εκπομπών). Ο Βαγγέλης Μαρινάκης πάντως δεν ήρθε στο πάρτι, σε αντίθεση με τη σύζυγό του που ήταν εκεί.

Το πάρτι είχε αμερικάνικο άρωμα και θέμα το Studio 54, ενδεχομένως το εμβληματικότερο club που υπήρξε ποτέ στη Νέα Υόρκη. Τη δεκαετία του '70 κυριάρχησε στη νύχτα με θαμνώνες όλους τους σταρ της εποχής: Από την Μπιάνκα Τζάγκερ που μπήκε στο club καβάλα σε άσπρο άλογο, μέχρι τη Λαίζα Μινέλι και τον Άντυ Γουόρхол. Στο πάρτι της Λεμεσού στάθηκε ένα ντεκόρ υπερπαραγωγή, το οποίο σύμφωνα με την πηγή μου «θα ζήλευε το Park Lane και το Amara». Αγαπημένο ημερολόγιο: δεν προσκλήθηκε κανένα πολιτικό πρόσωπο και ο νοών νοετίται...

Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

3.11.1934

Σημαίνει πόλεμον: Η Κυβέρνησις του Βερολίνου προτίθεται να καταγγείλῃ τας στρατιωτικὰς διατάξεις τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιών ἐνυῦς μετὰ τοῦ δημοψήφισμα τοῦ Σάαρ. Ἡ Γερμανία θὰ ἐπανήρχεται τότε εἰς τὴν ΚΤΕ, θὰ ἀνελάμβανε τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν Διάσκεψιν τοῦ Αἰφελισμοῦ καὶ θὰ συνήρῃ εἰς τὴν συνομιλίῳσιν τῆς πρώτης

συμβάσεως ἥτις θὰ περιωρίζῃ τοὺς κατὰ ξηρὰν, θάλασσαν καὶ ἐναερίους ἐξοπλισμούς. Ἀγγέλλεται ἐκ Λονδίνου ὅτι τὸ «Νταϊντλ Εξπρές» εἰς τὸ σημερινόν αὐτοῦ κύριον ἄρθρον γράφει: «Ἡ Γερμανία σημαίνει πόλεμον. Σπεύδει νὰ διακανονίσῃ τὴν ἐμπορικὴν τῆς δια-

φορὰν μετὰ τῆς Μ. Βρετανίας ἵνα ἐπιτύχῃ παρ' αὐτῆς οἰκονομικὴν συνδρομήν, τὴν ὁποίαν θὰ χρησιμοποιήσῃ ἀποκλειστικῶς ἵνα ἐφοδισθῇ μετὰ τὰ ὅπλα εἰπέρ ποτε ἀποφασισμένη νὰ ἐμπλακῇ εἰς πόλεμον. Θέλει ν' ἀνατρέψῃ τας συνθήκας διὰ τῆς βίας τῶν ὁπλῶν. Σήμερον οἰσοδότησε τολμήσῃ ἐν Γερμανίᾳ νὰ ομιλήσῃ κατὰ τοῦ πολέμου, κινδυνεύῃ νὰ τυφεκισθῇ». [Φωτογραφία: Ἀπὸ διαμαρτυρία γιὰ τὴ συνθήκην τῶν Βερσαλλιών στὴ Γερμανία, τὸ 1933.]

Εκκεντρία: Συνήλθε καὶ σήμερον τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον καὶ ἐξηκολούθησε τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ κ. Ντουμέργκ περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ Συντάγματος. Ἡ συνεδρίασις ὑπῆρξε περισσότερον δραματικὴ τῆς χθεσινῆς, κατ' αὐτὴν δὲ ὁ Γάλλος πρῶτος ἀνθυπουργὸς ἀπνύθουε ἐκκλινῶν πρὸς τοὺς ριζοσπάστας ὅπως μὴ διακόψουν τὴν ἐκεχειρίαν τῶν κομμάτων. Ἐν τέλει τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἀπεδέχθη διὰ πλειοψηφίας τὰ σχέδια μεταρρυθμίσεως, τὰ ὁποῖα ὑπέβαλεν ὁ πρῶτος ἀνθυπουργὸς κ. Ντουμέργκ.

Ελαττούται: Ἡ ἐθνικὴ ἔνωσις ὑπὲρ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας ἐδημοσίευσε στατιστικὴν ἐξ ἧς προκύπτει ὅτι ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων ἐν Ἑυρώπῃ ἐλαττούται συνεχῶς καὶ κατὰ ποσοστὸν μεγαλύτερον τοῦ τῶν θανάτων. Μόνον εἰς τὴν Ἰταλίαν παρατηρεῖται πλεόνασμα τῶν γεννήσεων ἐπὶ τῶν θανάτων, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ 1933 ἀνῆλθεν εἰς 419 χιλιάδας.

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΣΓΟΡΑΣ

Ο Λευκός Οίκος και η Μαύρη Μαγεία

Μπορεί να μη γίναμε πρώτο θέμα στο CNN, αλλά σίγουρα η βδομάδα που πέρασε ανήκει το our unshaved President, ο οποίος μπήκε με αυτοπεποίθηση στον Λευκό Οίκο σκοράροντας -αλά Μέσι- ένα εξαιρετικό επικοινωνιακό γκολ και ελπίζοντας πως στο δεύτερο ημίχρονο (δηλαδή στο δεύτερο μισό της ηπτείας του) θα καταφέρει τη μεγάλη ανατροπή ενάντια στις δημοσκοπήσεις.

Η ξανθιά αγαπημένη Παναγιά, νιώθοντας πως αυτές τις μέρες ο Πρόεδρος κέρδισε πόντους -εικόνας τουλάχιστον- έσπευσε να δηλώσει πως «όλα αυτά είναι συνέχεια της πολιτικής του ΔΗΣΥ», ενώ η Αλεπού της Αργάκας το πήρε ένα βήμα παραέρα, θυμίζοντάς μας πως αυτός θέλει να μπορούμε και στο ΝΑΤΟ. Με τα άρβυλα.

Το ΑΚΕΛ απ' την άλλη, νοσταλγώντας λίγο την εποχή των συνθημάτων «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο», συστήνει να αποφύγουμε τις υπερβολές και τους ακρεϊαστους ενθουσιασμούς. Λογική η σύσταση του πρώην ερυθρού και νυν ανακαινισμένου ροζ Κόμματος, αλλά καλό θα ήταν να αναγνωρίσει επιτέλους -έστω και αργά- τον αιώνια αρνητικό ρόλο της Ρωσίας στο Κυπριακό, αφού ποτέ δεν τη βόλεψε να τα βρουν η Ελλάδα με την Τουρκία, αφού η μεταξύ τους ρήξη δημιούργησε πρόβλημα στο ΝΑΤΟ, κάτι που τη βόλεψε. Το ξανθό γένος του βορρά μάλλον δεν θα μας σώσει.

Μαζί με την Αμερική είμαστε η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου.

Τούρκος βουλευτής θεώρησε πως όλα αυτά συμβαίνουν διότι η Τουρκία επέλεξε να ακροβατεί ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση, ενώ στήριξε Χαμάς και Χεζμπολάχ, ενέργειες που της κόστισαν όσον αφορά τη σχέση της με την Αμερική. Κατέληξε όμως λέγοντας «αυτοί παίζουν τάβλι ενώ εμείς σκάκι»! Ικκίριρον. Ποιος του το παραλάλησε του νεαρού μας Νίκου να τον αμφισβητούν στην Κύπρο και να τον υπολογίζουν στην Τουρκία. Ουδείς προφήτης στον τόπο του, όπως ψέλλισε με παράπονο κι ο Αβρακούμιος, πριν κάνει έφεση.

Μήπως εμείς τον θεωρούσαμε άμπαλο, γιατί τον βάζαμε να παίζει σε γήπεδα χωράφια -με συμπαίκτες όπως τον Κουλία- ενώ αυτός είναι γεννημένος για το Γουέμπλεϊ; Μήπως τον θεωρούσαμε μέτριο στο τάβλι, αλλά ο άνθρωπος ήταν τελικά ένας νέος Κασπάροφ, ένας γκραντ μάστερ του σκακιού; Μήπως τον θεωρούσαμε μέτριο χορευτή, διότι ενώ ήταν ένας Νουρέγιεφ, γεννημένος για μπαλέτο, εμείς τον βάζαμε να χορεύει τον χορό του δρεπανιού; Time will tell. Μπορεί τελικά να μας προκύψει μάγος της διεθνούς διπλωματίας.

Και, μιλώντας για μάγους: Κόκαλα αλεπούς (όχι της Αργάκας), κεφάλι φιδιού (όχι του καταραμένου όρεως), γυάλινη νεκροκεφαλή (όχι από το ΤΕΜU), καπέλο μάγισσας (από παιδικό πάρτι) και διάφορες τρίχες (ναι, ασχολούμαστε με τρίχες) ήταν τα τεκμήρια στην περιβόητη υπόθεση μαύρης μαγείας (δεν ξέρουμε αν υπάρχουν κι άλλα χρώματα) που συγκλονίζει αυτές τις μέρες το παγκύριο.

Υπάρχουν ΜΜΕ και sites που έδωσαν σε αυτή την -κατά τα άλλα ξεκαρδιστική- υπόθεση περισσότερη κάλυψη από ό,τι στην επίσκεψη του Προέδρου στην Αμερική. Άλλοι λοιπόν κερδοσκοπούν με κόκαλα αλεπούδων και άλλοι περιφέροντας κόκαλα ανθρώπων. Δεν ξέρουμε τι είναι πιο επικίνδυνο αλλά και στις δύο περιπτώσεις ευθύνεται η αφέλεια των ανθρώπων. Να υπενθυμίσουμε σε όλους πως έχουμε φύγει απ' τον μεσαιώνα εδώ και μερικούς αιώνες.

Ποιον κατηγορήσε για λαϊκισμό -εμμέσως πλην σαφώς- ο Δίπληρος, αναφορικά με το Νοσοκομείο Τρόοδους; Τον ίδιο τον Πρόεδρο, ο οποίος, χωρίς να διαβουλευτεί προηγουμένως με τους «ακάπαρους» βουλευτές Λεμεσού, όπως παραπονέθηκε ο Ευθυμίους μας, χαρακτήρισε το νοσοκομείο «ντροπή».

Το να σε αποκαλούν λαϊκιστή είναι σοβαρό, το να σε αποκαλεί λαϊκιστή ο Δίπληρος είναι διπλά σοβαρό!

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Σταθερό βλέμμα προς τη Δύση η Κύπρος

Η ιστορική συνάντηση Νίκου Χριστοδουλίδη και Τζο Μπάιντεν στον Λευκό Οίκο επισφράγισε την άριστη σχέση των δύο χωρών

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Όταν την Ανοιξη του 2022, λίγο μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, ο τέως ΥΠΕΞ, Ιωάννης Κασουλίδης, αποφάσισε να βάλει τέλος στον ελλειμενισμό πλοίων του ρωσικού πολεμικού στόλου στη Λεμεσό, κάποιοι έμπειροι παρατηρητές των εξελίξεων στις κυπριοαμερικανικές σχέσεις επισημάναν πως αυτό θα καταστεί καταλυτική εξέλιξη για τη γοργή ανάπτυξη των σχέσεων ΗΠΑ-Κυπριακής Δημοκρατίας. Δύο χρόνια μετά η επίσκεψη Χριστοδουλίδη στον Λευκό Οίκο, η τρίτη επίσημη κατόπιν πρόσκλησης του Αμερικανού προέδρου Τζο Μπάιντεν, μετά τον Μακάριο το 1962 και τον Γλαύκο Κληρίδη το 1996, έρχεται να επισφραγίσει τις άριστες κυπριοαμερικανικές σχέσεις και παράλληλα να υπενθυμίσει μια αλλαγή παραδείγματος για την κυπριακή εξωτερική πολιτική που πλέον κοιτάζει προς τη Δύση.

Τι άλλαξε

Την περίοδο 2022-2024 η επιτάχυνση στη βελτίωση των κυπριοαμερικανικών σχέσεων υπήρξε θεαματική. Τόσο το ιστορικό συγχεόμενο της κυπριακής εξωτερικής πολιτικής (Αδέσμευτοι, σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση και τη μετέπειτα Ρωσία) όσο και το συλλογικό θυμικό για την εμπλοκή του αμερικανικού παράγοντα στις εξελίξεις στην Κύπρο της περιόδου 1960-1974 έδωσαν σταδιακά τη θέση τους σε μια πιο ειλικρινή συζήτηση για τον φιλοδυτικό προσανατολισμό της χώρας. Σε αυτό συνέβαλαν συγκεκριμένοι παράγοντες, όπως η ανάδειξη της Ανατολικής Μεσογείου σε ένα ξεχωριστό υποσύστημα ισχύος και ανταγωνισμών, στο οποίο η Κύπρος έχει κατεχόχνη δεσπόζουσα θέση ως το ανατολικότερο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή, η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και ακολούθως, ένα χρόνο μετά, ο πόλεμος Ισραήλ-Χαμάς και η αναζωπύρωση της Μέσης Ανατολής, η απόφαση, μετά από δεκαετίες, της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής να άρει το εμπάργκο στην Κύπρο που ίσχυε από το 1987 και τέλος ένα σημαν-

Η επίσκεψη του προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη στον Λευκό Οίκο έρχεται να επισφραγίσει τις άριστες κυπριοαμερικανικές σχέσεις και παράλληλα να υπενθυμίσει μια αλλαγή παραδείγματος για την κυπριακή εξωτερική πολιτική που πλέον κοιτάζει προς τη Δύση.

τικό μέρος της δεύτερης θητείας Αναστασιάδη που συνδέθηκε, κατεχόχνη, με το σκάνδαλο των «χρυσών διαβατηρίων» που συχνά ενέπλεκαν πχηρά ονόματα Ρώσων ολιγαρχών του στενού περιβάλλοντος του Πούτιν που ξεκίνησε από τη σταδιακή «απορωσοποίηση» της κυπριακής οικονομίας και έφτασε, προεκλογικά λίγο πριν από τις εκλογές του Μαρτίου, ακόμη και σε συζητήσεις για την ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ.

Τι αλλάζει

Η επίσκεψη Χριστοδουλίδη στον Λευκό Οίκο μπορεί να αποτέλεσε αφορμή για μικροπολιτική αντιπαράθεση στο εσωτερικό και κάποιες υπερβολές της δημοσιογραφικής ανάλυσης τύπου «κάλεσε εμάς αλλά ακύρωσε την επίσκεψη του Ερντογάν ο Μπάιντεν», αποτελεί ωστόσο επιστέγασμα των υπό άνηση κυπριοαμερικανικών σχέσεων που πλέον το αποτύπωμά τους έχει θεσμοθετημένη διάσταση με τη μορφή του στρατηγικού διαλόγου που

Η Κύπρος δείχνει να επωφελείται σε πολλούς τομείς όπως το πρόγραμμα για την απελευθέρωση των θεωρήσεων εισόδου και τις συνεκπαιδεύσεις στελεχών της Εθνικής Φρουράς.

εγκαινιάστηκε στην Κύπρο προ εβδομάδων. Η Κύπρος φυσικά δεν θα μετατραπεί εν μια νυκτί σε μέλος του ΝΑΤΟ ή κράτος MNNA (Major non-NATO ally), όπως το Κατάρ, η Ιορδανία, το Ισραήλ και η Ιαπωνία, ούτε θα επιλύσει τις διαφορές με το αναπτυξιακό πλάνο της «Αφροδίτης» με τη Chevron λόγω της επίσκεψης, ωστόσο δείχνει να επωφελείται σε πολλαπλούς τομείς που εκτείνονται από το πρόγραμμα για την απελευθέρωση των θεωρήσεων εισόδου (Visa Waiver), τις συνεκ-

παιδεύσεις στελεχών της Εθνικής Φρουράς, με τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις, την εγκαίνιαση του προγράμματος εισδοχής Κυπρίων σε αμερικανικές παραγωγικές σχολές αξιωματικών (Ναυτικού και Λιμενικού Σώματος) και εκτείνονται μέχρι τις επενδύσεις και το εξωτερικό εμπόριο καθώς και την εκπαίδευση σε ζητήματα αντιμετώπισης της διεθνούς διαφθοράς, όπως διαφάνηκε και από τη στενή συνεργασία του FBI με τις κυπριακές Αρχές. Ειδικά, η αποδοχή Κυπρίων τελειοφοιτών σε παραγωγικές σχολές του Ναυτικού και του Λιμενικού Σώματος των ΗΠΑ δείχνει πως η Ουάσιγκτον επιθυμεί μακροπρόθεσμα να έχει ως σημαντικό εταίρο την Κυπριακή Δημοκρατία στην Ανατολική Μεσόγειο σε θέματα ναυτικής συνεργασίας, ακόμη και μελλοντικά με μια μόνιμη ναυτική βάση των ΗΠΑ στην Κύπρο και εποπτείας των θαλάσσιων, ιδίως στο ζήτημα της καταπολέμησης των ναρκωτικών, που πλέον στο υποσύστημα των χωρών ΜΕΝΑ

αποκτά τεράστιες διαστάσεις. Επιπλέον, μέχρι να φτάσουμε στο σημείο της στενής στρατηγικής συνεργασίας σε θέματα άμυνας και ασφάλειας, στην πλήρη εφαρμογή της απελευθέρωσης του εμπόργκο (πρόσβαση σε αμερικανικά εξοπλιστικά συστήματα) και στο κατώφλι της επάρκειας για ένταξη στο ΝΑΤΟ υπάρχει, όπως αναφέρουν στην «Κ» καλά ενημερωμένες πηγές, σοβαρός δρόμος που απαιτεί αξιοπιστία, στενή συνεργασία και ίσως να περνά και μέσα από την επόμενη ημέρα στο Κυπριακό.

Πηγές που γνωρίζουν, αναφέρουν στην «Κ» πως παρά την αξιοπιστία της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη σε θέματα που αφορούν την πάταξη της διαφθοράς, που συνδέεται με παραμέτρους της οικονομικής δραστηριότητας Ρώσων πολιτών στην Κύπρο, το αποτύπωμα των τελευταίων εξακολουθεί να υφίσταται δεδομένο πως για τέσσερις σχεδόν δεκαετίες, από τις αρχές της δεκαετίας του '90, ο όγκος του οικονομικού αποτυπώματος

Ρώσων πολιτών που χτίστηκε στην Κύπρο είναι τεράστιος.

Προσεκτικό λεκτικό

Η πιο ενδιαφέρουσα σημειολογία της επίσκεψης Χριστοδουλίδη στον Λευκό Οίκο ήταν φυσικά το μήνυμα, το οποίο ο Λευκός Οίκος προανήγγειλε ένα εικοσιτετράωρο πριν από την επίσκεψη του προέδρου της Δημοκρατίας, υπέρ της λύσης του Κυπριακού με ονομαστική αναφορά στο πλαίσιο της διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας με πολιτική ισοδότη, που μετά το 2017 αμφισβητεί ανοικτά τόσο η Άγκυρα όσο και η τουρκοκυπριακή ηγεσία. Ωστόσο, στο μήνυμά του για τα πενήνταχρόνια του 1974 και της τουρκικής εισβολής και κατοχής ο Τζο Μπάιντεν ήταν τυπικός για Αμερικανός πρόεδρος, αναφερόμενος σε «πενήντα χρόνια τεχνητού διαχωρισμού» (χρησιμοποίησε τον όρο «artificial division»). Το μήνυμα εδώ είναι ξεκάθαρο για τους έμπειρους παρατηρητές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην Ανατολική Μεσόγειο. Παρά τα σκαμπανεβασμάτα μετά το 2016 στις αμερικανoturκικές σχέσεις, ο Μπάιντεν ήταν προσεκτικός στο σινιάλο που απέστειλε στην Τουρκία, ωστόσο με ξεκάθαρη στήριξη στη μορφή της λύσης εντός πλαισίου ΔΔΟ. Φυσικά, το Κυπριακό δεν θα το λύσουν οι Αμερικανοί, ωστόσο οι τελευταίοι επιθυμούν, ιδανικά, επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών και διευθέτηση του Κυπριακού προκειμένου και λόγω του διαρκούς πολέμου στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή, να διασφαλίσουν πλήρως την ολοποίηση της νότιας πτέρυγας του ΝΑΤΟ που από το 1964 και μετά λόγω του Κυπριακού δημιουργούσε πάντα προβλήματα. Το αν θα αξιοποιηθεί η δόλωση του απερχόμενου Μπάιντεν, που δεν επιπράζει τη θεσμική αποτύπωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής ανεξαρτήτως αποτελέσματος στις προσεχείς εκλογές της Τρίτης, αποτελεί σαφώς κάτι που αφορά κατεχόχνη την ελληνοκυπριακή ηγεσία, την τουρκοκυπριακή ηγεσία και φυσικά τη στάση που θα τηρήσει τις επόμενες εβδομάδες και η Άγκυρα.

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Προ των πυλών βρίσκεται η ένταξη της Κύπρου στο Πρόγραμμα Κατάργησης Θεωρήσεων των ΗΠΑ, γνωστό ως Visa Waiver Program (VWP). Σύμφωνα με κυβερνητικές πηγές, οι Κύπριοι θα μπορούν να ταξιδεύουν στις ΗΠΑ χωρίς να χρειάζονται βίζα πριν από το τέλος της θητείας του Αμερικανού προέδρου Τζο Μπάιντεν, στις 20 Ιανουαρίου 2025. Όπως πληροφορούμαστε, ο Αμερικανός πρόεδρος διαβεβαίωσε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη αναφορικά με την άμεση ένταξη της Κύπρου στο πρόγραμμα κατά τη διάρκεια της συνάντησης που είχαν στον Λευκό Οίκο την περασμένη Τετάρτη. Το ζήτημα της ένταξης μας θεωρείται πλέον ως τετελεσμένο γεγονός και αναμένεται να φέρει σημαντικά οφέλη στις επιχειρηματικές και εμπορικές σχέσεις των δύο χωρών. Το πρόγραμμα θα επιτρέψει στους Κύπριους πολίτες να ταξιδεύουν στις ΗΠΑ για επαγγελματικούς λόγους, για τουρισμό ή για διαμονή έως και 90 ημέρες χωρίς θεώρηση διαβατηρίου τύπου «B» όπως συμβαίνει έως σήμερα. Η ένταξη στο πρόγραμμα επιταχύνει τις διαδικασίες για τους Κύπριους και τα ταξίδια τους προς τις ΗΠΑ. Μάλιστα, φέτος έως τον Σεπτέμβριο εκδόθηκαν 3.843 βίζες τύπου B1 (για επιχειρηματίες) και B2 (για τουρίστες) ενώ το 2023 είχαν εκδοθεί συνολικά 5.530 βίζες.

Πάμε και εμείς με ESTA

Οι υπήκοοι των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών ταξιδεύουν στις ΗΠΑ με την επίδειξη της ηλεκτρονικής ταξιδιωτικής άδειας ESTA. Η ESTA (Electronic System for Travel Authorization) είναι η συντομογραφία της φράσης «Ηλεκτρονικό

Σύστημα Ταξιδιωτικής Άδειας». Πρόκειται για ένα διαδικτυακό σύστημα αίτησης που ανέπτυξε η κυβέρνηση των ΗΠΑ για να ελέγχει εκ των προτέρων τους ταξιδιώτες του προγράμματος κατάργησης βίζας πριν τους επιτραπεί να εισέλθουν στις ΗΠΑ.

Αξιολογήσεις και έγκριση

Προϋπόθεση για όλες τις χώρες, οι οποίες έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα Visa Waiver είναι η πρόθεση συνεργασίας με τις ΗΠΑ ως προς την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του εγκλήματος. Η χώρα μας έχει προχωρήσει σε όλες τις τεχνικές διαδικασίες προκειμένου να προχωρήσει η κύρωση της συμφωνίας μεταξύ των κυβερνήσεων της Κύπρου και των ΗΠΑ σχετικά με την Ενίσχυση της Συνεργασίας για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση του Σοβαρού Εγκλήματος, η οποία υπογράφηκε στη Λευκωσία στις 17 Ιουλίου 2024. Η πιο πάνω συμφωνία προέκυψε από τη «Συμφωνία PCSC», η οποία συνομολογήθηκε μεταξύ των δύο πλευρών τον Δεκέμβριο του 2015, και «αποτελεί μία εκ των προϋποθέσεων για την ένταξη της Κύπρου στο Πρόγραμμα Απαλλαγής Θεωρήσεων (Visa Waiver Programme) των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής». Ειδικότερα, η Ολομέλεια της Βουλής υπερψήφισε στις 24 Οκτωβρίου τον περί της Εφαρμοστικής Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Σήμερα μόνο η Κύπρος, η Βουλγαρία και η Ρουμανία δεν συμμετέχουν στο Πρόγραμμα.

Όπως πληροφορείται η «Κ», οι κυπριακές αρχές είναι καθόλα έτοιμες για την επικείμενη επίσκεψη ομάδας εμπειρογνομόνων του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ

Θα ταξιδεύουν στις ΗΠΑ χωρίς βίζα οι Κύπριοι

Πριν από τις 20 Ιανουαρίου 2025 η ένταξη της χώρας στο πρόγραμμα κατάργησης θεωρήσεων

Σύμφωνα με κυβερνητικές πηγές, η κατάργηση της βίζας αναμένεται να εφαρμοστεί πριν από το τέλος της θητείας του Τζο Μπάιντεν.

και του Κογκρέσου το επόμενο διάστημα προκειμένου να γίνουν οι τελικές αξιολογήσεις και να δοθούν οι τελικές εγκρίσεις. Η μοναδική προϋπόθεση που παραμένει σε εκκρεμότητα για να προχωρήσουν οι ΗΠΑ στην κατάργηση της βίζας για

τους Κύπριους πολίτες είναι να καταφέρει η Κυπριακή Δημοκρατία να πιάσει το όριο του 3% των αιτήσεων που απορρίπτονται ετησίως. Όπως αναφέρουν πηγές από την Ουάσιγκτον διαφαίνεται ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία, μέχρι το τέλος

Σεπτεμβρίου πληρούμε και αυτό το κριτήριο. Τον Ιανουάριο οι αμερικανικές αρχές πρόκειται να ανακοινώσουν τα στοιχεία για όλο το 2024 επισήμως και ταυτόχρονα θα ανακοινωθεί η ένταξη της χώρας στο πρόγραμμα.

Ταξιδιωτικά οφέλη

Αύξηση της τάξης του 20-40% στο τουριστικό ρεύμα Κύπρου προς Αμερική αναμένουν οι ταξιδιωτικοί πράκτορες. Όπως ανέφεραν στην «Κ», η ένταξη της Κύπρου στο πρόγραμμα Visa Waiver πρόκειται να αυξήσει τα ταξιδιωτικά πακέτα τους προς τις ΗΠΑ, καθώς οι Κύπριοι πάντα επιδίωκαν να ταξιδέψουν στην Αμερική και οι διαδικασίες για την έκδοση βίζας αποτελούσαν ανασταλτικό παράγοντα. Στον ίδιο παρόνομαστή ήταν και οι επιχειρηματίες, οι οποίοι έπρεπε να παρευρεθούν σε κάποιο συνέδριο και άλλες επαγγελματικές εκδηλώσεις, υποστηρίζοντας έτσι την παγκόσμια συνεργασία και δικτύωση. Ουσιαστικά απαλασσόμαστε από τις χρονοβόρες διαδικασίες για έκδοση βίζας, αλλά και το κόστος του οποίου για τους τουρίστες και τους επιχειρηματίες ανέρχεται στα 185 δολάρια, μετά και από την τελευταία αύξηση τον Ιούνιο του 2023, επισπναιίνουν οι ταξιδιωτικοί πράκτορες.

Η ένταξη της Κύπρου στο εν λόγω πρόγραμμα θα επιτρέψει στους ταξιδιωτικούς πράκτορες να είναι πιο ευέλικτοι στα πακέτα διακοπών προς ΗΠΑ που εξαγγέλλουν, έχοντας κάνει τις απαραίτητες ασκήσεις και γνωρίζοντας εκ των προτέρων ότι θα υπάρξει η απαραίτητη ζήτηση από τους ταξιδιώτες. Ήδη, όπως μας έχει λεχθεί, προγραμματίζονται για Χριστούγεννα, Πάσχα και καλοκαίρι οργανωμένες εκδρομές με γκρουπ 20 ατόμων. Τον Νοέμβριο,

εξάλλου, τα ταξιδιωτικά γραφεία αρχίζουν τον προγραμματισμό των ταξιδιωτικών πακέτων τους και ως εκ τούτου αναμένουν το συντομότερο δυνατό να τεθεί σε εφαρμογή η ένταξη της Κύπρου στο Πρόγραμμα Κατάργησης Θεωρήσεων των ΗΠΑ.

Θετική η διαδικασία

Στην ενίσχυση της ανάπτυξης των επιχειρηματικών και επιχειρηματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών προσβλέπει ο επιχειρηματικός κόσμος της Κύπρου με την ένταξη της χώρας μας στο πρόγραμμα. Όπως αναφέρουν στην «Κ» οι επιχειρηματίες οργανώσεις, αποτιμούν θετικά την όλη διαδικασία ένταξης μας στο πρόγραμμα, καθώς ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο στη συνεργασία για επενδύσεις και επενδυτικών δραστηριοτήτων μεταξύ των δύο χωρών. Το γεγονός ότι απλοποιείται η διαδικασία έκδοσης βίζας για τον επιχειρηματικό κόσμο και τους επενδυτές αναμένεται να αποδειχθεί πολύ ευεργετικό, σημειώνεται. Οι επιδοχοί επενδύσεων θα ενθαρρύνονται πλέον για να προχωρούν με επιταχυνόμενες διαδικασίες σε επενδυτικές δραστηριότητες στην Κύπρο, καθώς η εδραίωση της εικόνας της χώρας στις δυτικές οικονομίες προσδίδει τεράστια αξία στη διερεύνηση των πιθανοτήτων, προοπτικών για επενδύσεις, προστίθεται. Η σημειολογική αξία της εξέλιξης θα έχει πραγματικό αντίκτυπο στις επενδύσεις, τηρούν οι επιχειρηματίες οργανώσεις. Επιπλέον, η Κύπρος στέλνει πηληρό μήνυμα προς όλες τις κατευθύνσεις ότι έχει απαλλαγεί από οποιεσδήποτε άλλες δεσμεύσεις του παρελθόντος και είναι απόλυτα προσανατολισμένη για τα συμφέροντα της στο δυτικό της πεπρωμένο, επισημαίνουν καταληκτικά.

Ανοίγουν πόρτα οι ΗΠΑ στην Εθνική Φρουρά

Επέκταση του χρόνου ανανέωσης του εμπάργκο έθεσε η Λευκωσία. Βάση Ανδρέας Παπανδρέου και Μαρι ζητούν οι Αμερικανοί

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Το σύνολο της στρατιωτικής συνεργασίας Κύπρου-ΗΠΑ, ιδιαίτερα μετά την άρση των περιορισμών που είχαν επιβάλει οι Αμερικανοί σε στρατιωτικό υλικό, απασχόλησε τους προέδρους των δύο χωρών στη συνάντηση στο Οβάλ Γραφείο. Παρά τις λιγοστές επίσημες ανακοινώσεις, Νίκος Χριστοδουλίδης και Τζο Μπάιντεν ασχολήθηκαν εκτενώς με το πλέγμα της στρατιωτικής συνεργασίας των δύο χωρών, ανοίγοντας το σύνολο των θεμάτων που χρήζουν αντιμετώπισης. Όπως πληροφορείται η «Κ», η αμερικανική πλευρά αντιμετώπισε θετικά τα ζητήματα που ήγειρε ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, με πρώτο τη βελτίωση του πλαισίου μερικής άρσης του εμπάργκο στην πώληση στρατιωτικού υλικού που εφαρμόζεται από τον Σεπτέμβριο του 2021. Η αμερικανική πλευρά, σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες από την πρωτεύουσα των ΗΠΑ, έβαλε στο τραπέζι την αεροπορική βάση Ανδρέας Παπανδρέου στην Πάφο και τη ναυτική βάση στο Μαρι, εκφράζοντας το ενδιαφέρον της για επέκταση της συνεργασίας στη χρήση των υποδομών της Εθνικής Φρουράς. Ωστόσο, αυτό που θεωρείται σημαντική εξέλιξη στις σχέσεις των δύο χωρών και ενδεχομένως να οδηγήσει σε ολική άρση του στρατιωτικού εμπάργκο είναι η πρόθεση των ΗΠΑ να παραχωρήσουν πτητικά μέσα στην Κύπρο από τα διαθέσιμα των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων. Πρόθεση που αν υλοποιηθεί και σε συνδυασμό με σχετικό νομοσχέδιο που βρίσκεται ενώπιον του αμερικανικού Κογκρέσου, ουσιαστικά θα ανοίξει την πόρτα της στρατιωτικής βιομηχανίας των ΗΠΑ στην Ε.Φ. που σήμερα έχει πρόσβαση μόνο σε μη θανατηφόρα όπλα.

Ολική άρση εμπάργκο

Με βασικό επιχείρημα τη συμμόρφωση της Κύπρου στις πρόνοιες του νόμου για μερική άρση του αμερικανικού εμπάργκο, η κυπριακή πλευρά έθεσε και επίσημα το αίτημα για επέκταση της χρονικής διάρκειας άρσης των περιορισμών από ένα χρόνο που ισχύει σήμερα σε τρία. Η επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε από πλευράς του Νίκου Χριστοδουλίδη επικεντρώθηκε στην ικανοποίηση των προϋποθέσεων

Για τη φοίτηση Κυπρίων σε στρατιωτικές σχολές των ΗΠΑ θα απαιτηθεί τροποποίηση της σχετικής νομοθεσίας, η οποία προβλέπει πως τα στελέχη της Ε.Φ. πρέπει να είναι απόφοιτοι κυπριακών ή ελλαδικών σχολών.

που θέτει η σχετική αμερικανική νομοθεσία, την άριστη συνεργασία των δύο χωρών στον στρατιωτικό τομέα και τρίτο και βασικό στα πρακτικά προβλήματα που έχουν παρατηρηθεί στη σύναψη συμβολαίων από τη μικρή χρονική διάρκεια της άρσης των περιορισμών. Η επέκταση της ανανέωσης σε τρία χρόνια θα επιλύσει τις δυσκολίες που έχουν παρατηρηθεί και θα επιτρέψει τη σύναψη στρατιωτικών συμφωνιών προτού λήξει η περίοδος άρσης των περιορισμών και ξεκινήσουν οι διαδικασίες ανανέωσης. Το αίτημα της Λευκωσίας αποκτά σοβαρές προϋποθέσεις ικανοποίησης, αν ληφθεί υπόψη και νομοσχέδιο που βρίσκεται στο Κογκρέσο για ολική άρση του εμπάργκο. Το νομοσχέδιο με τίτλο «Νόμος για τον Τερματισμό του Κυπριακού Εμπάργκο» έχουν καταθέσει από τον περασμένο Μάιο οι βουλευτές Γκας Μπιλιράκη, Κρις

Πάπας, Ντινα Τίτους, και Νικόλ Μαλλιωτάκη. Εάν το νομοσχέδιο περάσει από το Κογκρέσο καταργείται η ετήσια αξιολόγηση της Κύπρου από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ και η ανανέωση θα γίνεται αυτόματα κάθε πέντε χρόνια. Επίσης, τερματίζονται οι περιορισμοί που υπάρχουν στον Νόμο για την Ασφάλεια και την Ενεργειακή Συνεργασία στην Ανατολική Μεσόγειο (East Med Act) του 2019 σχετικά με τις αμυντικές συμβάσεις. Αυτό σημαίνει πως η Εθνική Φρουρά θα έχει πλήρη πρόσβαση στη στρατιωτική βιομηχανία των ΗΠΑ, ιδιαίτερα σε μια περίοδο όπου βρίσκονται σε εξέλιξη διεργασίες για ανανέωση οπλικών συστημάτων προς αντικατάσταση των ρωσικών. Κυπριακές πηγές ανέφεραν πως ο Τζο Μπάιντεν αντιμετώπισε θετικά την επέκταση άρσης του εμπάργκο σε τρία χρόνια, ωστόσο οι ίδιες πηγές αναφέρουν πως υπάρχουν κάποιες ενστάσεις και πέσεις στην αμερικανική πρωτεύουσα.

Αν. Παπανδρέου - Μαρι

Πέρα από τις θετικές αναφορές του Τζο Μπάιντεν για το επίπεδο των κυπρο-αμερικανικών σχέσεων, η αμερικανική πλευρά ζήτησε διεύρυνση της στρατιωτικής συνεργασίας και των διευκολύνσεων που κατά καιρούς ζητούν από την Κυπριακή Δημοκρατία. Στο πλαίσιο αυτό, τους Αμερικανούς τους ενδιαφέρει η χρήση υποδομών της

Ε.Φ. όπως η αεροπορική βάση «Ανδρέας Παπανδρέου» στην Πάφο και η ναυτική βάση στο Μαρι. Επί του προκειμένου δεν έγιναν επίσημες αναφορές μετά τη συνάντηση στο Οβάλ Γραφείο παρά μόνο υπήρξαν δημοσιογραφικές πληροφορίες, οι οποίες ωστόσο δεν διαψεύστηκαν. Εδώ πρέπει να υπενθυμίσουμε πως οι Αμερικανοί χρησιμοποιούν την αεροπορική βάση στην Πάφο σε περιόδους κρίσεων κυρίως για εκκενώσεις Αμερικανών και ξένων υπηκόων από περιοχές της Μέσης Ανατολής. Επίσης, επί διακυβερνήσεως Νίκου Αναστασιάδη στρατιωτικό προσωπικό των ΗΠΑ είχε βρεθεί στην Πάφο και είχε αξιολογήσει θετικά την αεροπορική βάση.

Ελικόπτερα

Ένα από τα σημαντικά θέματα που τέθηκαν στη συνάντηση από αμερικανικούς πλενράς ήταν και το ενδεχόμενο παραχώρησης πτητικών μέσων από τα διαθέσιμα αποθέματα του αμερικανικού στρατού. Πρόκειται για ελικόπτερα για έρευνα και διάσωση και δασοφυρόσβεση. Παραχώρηση που ενδεχομένως να προσκρούει στους περιορισμούς μερικής άρσης του εμπάργκο. Εδώ να υπενθυμίσουμε πως και στο παρελθόν (2015) οι ΗΠΑ είχαν εκφράσει και τότε την πρόθεσή τους να παραχωρήσουν δύο πλοία ανοικτής θαλάσσης στην Κύπρο για σκοπούς θαλάσσιας επιτήρησης, χωρίς να υλοποιηθεί ποτέ η παραχώρηση

προφανώς για λόγους που αφορούσαν το εμπάργκο.

Εκπαίδευση

Πριν ο πρόεδρος της Δημοκρατίας περάσει το κατώφλι του Λευκού Οίκου, η υφυπουργός Άμυνας των ΗΠΑ με επιστολή της είχε γνωστοποιήσει στη Λευκωσία την απόφαση να παραχωρηθεί σε Κύπριους υπηκόους η δυνατότητα φοίτησης σε στρατιωτικές σχολές των ΗΠΑ. Η συγκεκριμένη απόφαση κρίνεται ως πολύ σημαντική στην κυπριακή πρωτεύουσα, μιας και αφορά Ναυτικές Ακαδημίες και Ακτοφυλακής. Το επόμενο διάστημα η κυβέρνηση θα πρέπει να τροποποιήσει το νομοθετικό πλαίσιο προκειμένου να ανοίξει ο δρόμος στρατιωτικών σχολών των ΗΠΑ σε Κύπριους. Με βάση τον υφιστάμενο νόμο τα στελέχη της Ε.Φ. πρέπει να είναι απόφοιτοι κυπριακών ή ελλαδικών παραγωγικών σχολών.

Το CYCLOPS

Στο κεφάλαιο αμυντικής συνεργασίας που συζητήθηκε περιλαμβάνεται και οδικός χάρτης που αφορά εξοπλιστικά και άλλα συναφή στρατιωτικά ζητήματα. Οι δύο πρόεδροι έθιξαν τη συνεργασία σε θέματα τρομοκρατίας μέσω του προγράμματος CYCLOPS και του κέντρου που έχει δημιουργηθεί στη Λάρνακα. Το Εκπαιδευτικό Κέντρο αποτελεί εταιρικό πρόγραμμα (partnership), με τις ΗΠΑ να παρέχουν τεχνογνωσία και τεχνικό υλικό, με εμπλοκή και σε προγράμματα εκπαίδευσης Κυπρίων εκπαιδευτών, με απώτερο στόχο την απόκτηση από αυτούς τεχνογνωσίας και ικανοτήτων για να εκπαιδεύουν οι ίδιοι αντίστοιχους λειτουργούς άλλων κρατών, κυρίως like-minded γειτονικών (Train the Trainers concept). Το Εκπαιδευτικό Κέντρο CYCLOPS εστιάζει στην παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών σε κρατικές υπηρεσίες και γειτονικών χωρών σε ζωτικούς τομείς περιφερειακής ασφάλειας όπως:

- Συνοριακούς ελέγχους.**
- Ασφάλεια συνόρων.**
- Ασφάλεια λιμένων.**
- Τελωνειακούς Ελέγχους** σε ξηρά και θάλασσα.
- Διαχείριση** επικίνδυνων υλικών ΧΒΡΠ-Ε (Χημικά, Βιολογικά, Ραδιολογικά και Πυρηνικά) σε ειδικό εργαστήριο.
- Κυβερνοασφάλεια.**

Ο οδικός χάρτης της αμυντικής συνεργασίας με ΗΠΑ

Η **διπλωματική** στροφή που έχουν πραγματοποιήσει οι ΗΠΑ στην Ανατολική Μεσόγειο γίνεται ορατή τον Νοέμβριο του 2018 με την υπογραφή της Δήλωσης Προθέσεων Κυπριακής Δημοκρατίας - ΗΠΑ από τον τότε ΥΠΕΞ Νίκο Χριστοδουλίδη και τον τότε υφυπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, αρμόδιο για Ευρωπαϊκές Υποθέσεις, Γουές Μίτσελ. Ωστόσο, παρασκηνιακά η συνεργασία των δύο χωρών σε περιφερειακό επίπεδο ξεκίνησε από την πρώτη κρίση στον Αϊβανο το 2006 και τη διαχείριση της ανθρωπιστικής κρίσης από την Κύπρο. Κρίση που ανέδειξε το στρατηγικό πλεονέκτημα της Κύπρου σε σχέση με τη Μέση Ανατολή. Ακολούθησε ο πόλεμος στη Συρία και η αλλαγή δόγματος από τον τότε ΥΠΕΞ Ιωάννη Κασουλίδη. Η απόφαση για μερική άρση του εμπάργκο στρατιωτικού υλικού λήφθηκε επί διακυβέρνησης Ντόναλντ Τραμπ και τέθηκε σε ισχύ στις 28 Σεπτεμβρίου 2021. Με βάση την απόφαση, το αμερικανικό ΥΠΕΞ σε ετήσια έκθεση συντάσσει σχετική έκθεση που αφορά την Κύπρο, προκειμένου να προχωρήσει η ανανέωση άρσης των περιορισμών για περίοδο ενός έτους. Στις κυριότερες προϋποθέσεις ανανέωσης περιλαμβάνονται:

- **Η Κύπρος** να συνεργάζεται με την αμερικανική κυβέρνηση για μεταρρυθμίσεις κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.
 - **Η Κύπρος** να έχει λάβει τα απαραίτητα μέτρα που θα αποτρέπουν την πρόσβαση ρωσικών στρατιωτικών πλοίων σε λιμένες της για ανεφοδιασμό και συντήρηση.
- Το νομοσχέδιο συντάχθηκε και προωθήθηκε από τους τότε γερουσιαστές Ρόμπερτ Μενέντεζ και Μάρκο Ρούμπιο και έγινε νόμος υπό τον τίτλο «Νόμος για την εταιρική σχέση ασφάλειας και ενέργειας στην Ανατολική Μεσόγειο».

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

Η ηγετική ποιότητα κρίνεται στα δύσκολα

Η **έξοχη** ταινία του Στίβεν Σπίλμπεργκ «The Post» εστιάζει στη δύσκολη απόφαση της ιδιοκτήτριας της Washington Post Κάθριν Γκρέιχαμ, το 1971, επί προεδρίας Νίξον, να δημοσιευθούν αποσπάσματα απόρρητων μελέτης του υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ, γνωστές ως Pentagon Papers. Στη μελέτη αναδεικνύονται τα ψεύδη των Αμερικανών προέδρων για την εμπλοκή των ΗΠΑ στον πόλεμο του Βιετνάμ.

Η Γκρέιχαμ βρέθηκε στο τιμόνι της εφημερίδας, μετά την αυτοκτονία του εκδότη συζύγου της, χωρίς δημοσιογραφική ή επιχειρηματική εμπειρία. Ανασκουμπώθηκε, προσέλαβε ως διευθυντή τον μετέπειτα θρυλικό Μπεν Μπράντλι και αναζήτησε Θεσμικούς επενδυτές. Ιδιαιτέρως κοσμική στην Ουάσινγκτον, η Γκρέιχαμ διατηρεί φιλικούς δεσμούς με ισχυρούς παράγοντες της φιλελεύθερης ελίτ, όπως ο πρώην υπουργός Άμυνας και εμπνευστής των Pentagon Papers Ρόμπερτ Μακναμάρα. Η δημοσίευση της απόρρητης μελέτης θα τους εξέθετε.

Επιπλέον θα έθετε την εφημερίδα σε υπαρκτό κίνδυνο. Με βάση

τον Νόμο περί Κατασκοπείας, αν η εφημερίδα καταδικαζόταν, κινδύνευε η υπόστασή της, ενώ η ιδιοκτήτρια και ο διευθυντής της ίσως κατέληγαν στη φυλακή. Το δίλημμα της Γκρέιχαμ ήταν οδυνηρό: να δημοσιεύσει την απόρρητη μελέτη, χάριν της αλήθειας και του δημοσίου συμφέροντος, όπως την προέτρεπε ο Μπράντλι ή να μην τη δημοσιεύσει, χάριν του επιχειρηματικού και προσωπικού συμφέροντος, όπως την προέτρεπε το Διοικητικό Συμβούλιο; Σπάνια ένα σημαντικό δίλημμα είναι αμιγώς γνωστικής-λογικής φύσεως. Η Γκρέιχαμ αναστοχάζεται την πορεία της, προσωπική και επαγγελματική.

Αντιλαμβάνεται τον εαυτό της ως μέλος μιας μακράς εκδοτικής παράδοσης που υπηρετεί ιδεώδη, όχι ως την ιδιοκτήτρια που μεριμνά μόνο για τα συμφέροντά της. Την κατακλύζουν αισθήματα ευθύνης (τι είναι το σωστό;) αλλά και φόβου (κι αν καταστραφούμε;). Στον εσωτερικό διάλογο με τον εαυτό της, αναμετράται με τη συνειδησή της. Διαθέτει την αριστοτελική αίσθηση του «καιρού» – της συγκυρίας – και τι, ευρύτερα, διακυβεύεται για το

«καλό του έθνους» και την «ελευθερία του Ύψους», στην εποχή της αμαρλαστικής προεδρίας Νίξον. Ζυγίζει την κατάσταση χωρίς να την υπεραναλύει. Διαλέγεται, διαισθάνεται και αφουγκράζεται τη φωνή μέσα της. Κάνει το άλμα πίστης και ρισκάρει – δίνει την άδεια της για δημοσίευση.

Όσο αξιοζήλευτη ήταν η γενναιότητα της Γκρέιχαμ, άλλο τόσο απογοητευτική είναι η απόφαση του τωρινού ιδιοκτήτη της Washington Post δεσκατομμυριούχου Τζεφ Μπέζος να μην υποστηρίξει κανέναν υποψήφιο η φιλελεύθερη εφημερίδα στις επερχόμενες προεδρικές εκλογές. Δείχνει, αφενός, λειψή κατανόηση του «καιρού» (τι διακυβεύεται σήμερα, με έναν υποψήφιο σαν τον Τραμπ), αφετέρου, προθυμία αυτολογοκρισίας χάριν του επιχειρηματικού συμφέροντος. Στον πυρήνα της, η απόφαση δημιουργεί ερωτήματα για το ηθικό ανάστημα ενός ιδιοκτήτη ευπολίτης εφημερίδας, με σημαντικές επιχειρήσεις (Amazon, Blue Origins κ.λπ.), ο οποίος δείχνει να αντιμετωπίζει την εφημερίδα ως απλό μέρος του χαρτοφυλακίου του, υπο-

βαθμιζοντας τα ιδεώδη που η εφημερίδα ομολογημένα υπηρετεί.

Ο κ. Μπέζος αρνείται τα αυτοεξηγητικά κίνητρα που του αποδίδονται. «Αυτό που στην πραγματικότητα κάνουν οι δηλώσεις στήριξης προεδρικών υποψηφίων», έγραψε στην Washington Post (28/10/24), «είναι να δημιουργούν μια αντίληψη μεροληψίας. Μία αντίληψη μη ανεξαρτησίας. Ο τερματισμός τους είναι μια απόφαση αρχών, και είναι η σωστή».

Μιλώντας αφηρημένα, το επιχείρημά του είναι εύλογο, ίσως και πειστικό. Μόνο που η αξιολόγηση επιχειρημάτων δεν είναι μόνο υπόθεση λογικής. Όλα τα επιχειρήματα, ακόμα και τα πιο αφηρημένα, διατυπώνονται από ανθρώπους με πάθος, αξίες και συμφέροντα, σημειώνει ο Νίτσε. Όπως ξέρουν καλά οι δικηγόροι και οι δικαστές, στην επιχειρηματολογία λαμβάνονται υπόψη, πέραν της λογικής, και τα ευλόγως εικαζόμενα κίνητρα του ομιλητή, τα συμφραζόμενα, και ο χρονισμός. Σε πολιτικές και ηθικές κρίσεις, ιδιαίτερα, ο ομιλητής δύσκολα διαχωρίζεται από τις απόψεις του. Οτιδήποτε λέγεται, λέγεται από κά-

ποιον/α. Οι επιχειρήσεις του Μπέζος έχουν σημαντικές δοσοληψίες με την αμερικανική κυβέρνηση. Η Amazon συμμετέχει σε έργα του Πενταγώνου και, επιπλέον, ερευνά για παραβίαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας. Η διαστημική εταιρεία Blue Origins προσβλέπει στην υπογραφή συμβολαίων με την κυβέρνηση. Ο πρώην διευθυντής της Washington Post Μάρκου Μπρόσλι παραλήρησε ότι «η χρονική στιγμή της απόφασης [11 μέρες πριν τις εκλογές] υπονομεύει την ίδια την ανεξαρτησία που φέρεται να υπερασπίζεται» (Guardian, 26/10/24). Ρεπορτάζ της ίδιας της εφημερίδας (25/10/24) ανέφερε ότι η δήλωση στήριξης της Χάρις είχε ήδη συνταχθεί από το εκδοτικό συμβούλιο της εφημερίδας. Την ακύρωσε, τελευταία στιγμή, ο ιδιοκτήτης της.

Διασθανόμενος ότι τυχόν εκλογή του εκδοτικού Τραμπ, θα έθετε σε κίνδυνο τα επιχειρηματικά συμφέροντά του, ο Μπέζος προσφέρει προληπτικά και εθελόδοια την υποταγή του στον επίδοξο ηγεμόνα. Ένας αναλυτής παρατήρησε συνάφως ότι «αν θέλεις να προστα-

τέψεις τα επιχειρηματικά συμφέροντά σου, η δειλία είναι ορθολογική» (NYT, 30/10/24). Όχι, βέβαια. Πρόκειται για διαστρόφη της ορθολογικότητας. Η ορθολογικότητα δεν αναφέρεται μόνο σε μέσα αλλά και σε σκοπούς. Μέρος του λογότυπου της Washington Post είναι το σύνθημα: «η δημοκρατία πεθαίνει στο σκοτάδι» – όταν, δηλαδή, απουσιάζουν αλήθεια, διαφάνεια, λογοδοσία. Σωστά. Πεθαίνει, όμως, κι όταν οι, κατ' αρχήν, υπερασπιστές δημοκρατικών αξιών (ο φιλελεύθερος Τύπος), σε κρίσιμες στιγμές δειλιάζουν. Οι μεγατόνες της Σίλικον Βάλεϊ μπορούν να ζήσουν χωρίς δημοκρατία και κράτος δικαίου. Εμείς οι υπόλοιποι, όχι.

Ο κ. Χαρίδημος Τσοούκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και Αντεπιστέλλον Μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών. Το βιβλίο του «Leadership as Masterpiece Creation: What Business Leaders Can Learn from the Humanities about Moral Risk-Taking» (με τους C. Spinoza και M. Hancocks), κυκλοφορεί από το MIT Press. www.htsoukas.com

Θα τα βρούνε, μέσω πρωινού καφέ

Νέες προσπάθειες για να βελτιώσουν τις σχέσεις τους κάνουν συγκυβέρνηση και Προεδρικό

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Οι τακτικότερες συναντήσεις με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας όσο και η ενδελεχής ενημέρωση από τα μέλη της κυβέρνησης είναι η απάντηση στο αίτημα των κομμάτων της συγκυβέρνησης για επαναπροσδιορισμό του τρόπου επικοινωνίας με το Προεδρικό. Μετά και τις διαδοχικές συναντήσεις που έγιναν, όπου έθεσαν ενώπιον του προέδρου Χριστοδουλίδη την αναγκαιότητα να ενημερώνονται από το κυβερνητικό σχήμα και όχι από τα μέσα ενημέρωσης για ενέργειές τους, όπως και να υπάρχει διαβούλευση πριν κατατεθούν στη Βουλή νομοσχέδια, φαίνεται η κατάσταση να ομαλοποιείται με την ενεργότερη μάλιστα εμπλοκή των υπουργών, ανάλογα και με τα θέματα που βρίσκονται στην επικαιρότητα.

Αρχικά ήταν η συνάντηση με τον υπουργό Οικονομικών όπου ζητήθηκαν εισηγήσεις και προτάσεις των κομμάτων για μέτρα κατά της ακρίβειας πριν ο Μάκης Κεραυνός προχωρήσει σε ανακοινώσεις. Αν και τα κόμματα δεν φαίνεται να είναι αρκούντως ικανοποιημένα –θεωρούσαν ότι θα συμπεριλαμβάνονταν περισσότερες προτάσεις τους– κρατούν στάση αναμονής μιας και όπως διαμνύεται πιθανόν να υπάρχει και δεύτερη σειρά μέτρων αρχές του νέου χρόνου, ενώ καταγράφουν στα θετικά την επικοινωνία που υπήρχε για το θέμα μέχρι και μία ώρα πριν από τις σχετικές ανακοινώσεις.

Συνάντηση με τους εκπροσώπους των κομμάτων ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ και ΔΗ.Π.Α. αναμένεται τώρα να έχει η υπουργός Παιδείας Αθηνά Μιχαηλίδου, με το ραντεβού όπως όλα δείχνουν να έχει κλειστεί για τις 12 Νοεμβρίου μιας και φέρεται

να προκύπτουν ζητήματα κυρίως σε σχέση με θέματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Την ίδια ώρα σημειώνεται, πάντως, ότι από πλευράς της υφυπουργού Παρά τω Προέδρῳ Ειρήνης Πικλή φέρεται να καταβάλλεται προσπάθεια ώστε αυτή η επικοινωνία με τα κόμματα να είναι συνεχής και όσο το δυνατόν πιο ενδελεχής. Βέβαια σε κάποιες των περιπτώσεων οι συναντήσεις της Τρίτης δεν βγάζουν ουσιαστικό αποτέλεσμα μιας και τα θέματα τίθενται γενικά και αόριστα αφού απουσιάζει ο αρμόδιος υπουργός για να δώσει περαιτέρω διευκρινίσεις και από

Πρωτοκλασάτα στελέχη εκφράζουν τη δυσарέσκεία τους για την επιλογή των προσώπων από πλευράς προέδρου της Δημοκρατίας για τους πρόσφατους διορισμούς.

την άλλη η πλειοψηφία των εκπροσώπων των κομμάτων –συνήθως συμμετέχουν Πανίκος Λεωνίδου από ΔΗΚΟ, Μορφάκης Σολομωνίδης από ΕΔΕΚ και Αλέκος Τρυφωνίδης και Μαρίνος Μουσιούττας από ΔΗΠΑ– εκφράζουν προσωπικές θέσεις και όχι δεσμευτικές για το κόμμα τους.

Την ίδια ώρα, φέρεται να υπάρχει και πρόσκληση για συμμετοχή των προέδρων των κομμάτων σε πρωινό καφέ στο Προεδρικό, πιθανώς δύο φορές την εβδομάδα ή παρουσία εκπροσώπων των κομμάτων, όταν το πρόγραμμα το επιτρέπει. Φέρεται, μάλιστα, αυτό να τέθηκε προς τον πρόεδρο του ΔΗΚΟ στην πρό-

Δυσарέσκεια εκφράζεται για τη μη πρόσκληση των βουλευτών ανά επαρχία στις επισκέψεις που πραγματοποιεί ο πρόεδρος της Δημοκρατίας.

σφατη συνάντηση που είχε το κόμμα με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, κατά τη διάρκεια της οποίας ο Νικόλας Παπαδόπουλος δεν έκρυψε την ενόχλησή του για ενέργειες

της κυβέρνησης για τις οποίες δεν ήταν ενημερωμένος.

Βλέμμα στις βουλευτικές
Βέβαια, αυτή την ώρα στο ΔΗΚΟ

φέρεται να υπάρχει προβληματισμός και για την επόμενη μέρα ενόψει των βουλευτικών εκλογών του 2026, με στελέχη να διατυπώνουν προβληματισμούς για την εικόνα που παρουσιάζει σήμερα η κυβέρνηση και κατά πόσον το κόμμα πιθανόν να επωμιστεί την απογοήτευση του κόσμου.

Μάλιστα, εκφράζουν και δυσарέσκεια για τη μη πρόσκληση των βουλευτών ανά επαρχία στις επισκέψεις που πραγματοποιεί ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, σημειώνοντας την ίδια ώρα ότι πιθανώς η απουσία αντίληψης για τον τρόπο λειτουργίας ενός κόμματος από πλευράς του προέδρου Χριστοδουλίδη όπως και η απουσία κομματικής εμπειρίας στελεχών της κυβέρνησης να περιπλέκει ακόμη περισσότερο τη σχέση μεταξύ των δύο πλευρών.

Πάντως, οι βουλευτικές εκλογές πιθανώς να είναι και το ορόσημο για τα περαιτέρω βήματα της συνεργασίας ΔΗΚΟ με την κυβέρνηση, χωρίς μέχρι αυτή την ώρα ο Νικόλας Παπαδόπουλος να ανοίγει τα χαρτιά του ακόμη και για τη δική του πορεία εντός του κόμματος.

Την ίδια ώρα, προβληματισμός φέρεται να υπάρχει και εντός ΕΔΕΚ ενόψει βουλευτικών εκλογών. Προς το παρόν δεν συζητείται θέμα απόσυρσης στήριξης της κυβέρνησης, ωστόσο ο χρόνος μετρά αντίστροφα για την ολοκλήρωση της θητείας του Μαρίνου Σιζόπουλου και ο προβληματισμός που τίθεται είναι αν πρέπει ο ίδιος να οδηγήσει το κόμμα στις βουλευτικές ή με νέα ηγεσία, κι αν αποχωρούσε νωρίτερα από ό,τι προβλέπει το καταστατικό, κατά πόσο το κόμμα θα κατάφερνε να αυξήσει τα ποσοστά που έλαβε στις τελευταίες ευρωεκλογές και να μπει με σημαντικό αριθμό βου-

λευτών στο κοινοβούλιο. Στη ΔΗΠΑ, που είχε προσφάτως συνάντηση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, φέρεται να καταγράφουν τα βήματα πρόδου σε σχέση με τις κινήσεις για καλύτερη συνεννόηση και συνεργασία, παραθέτοντας μάλιστα μία σειρά από ενέργειες που έχουν ήδη γίνει. Φαίνεται, μάλιστα, να υπάρχει μία τακτική ενημέρωση για θέματα ουσίας όπως τα αντισταθμιστικά μέτρα, αλλά και η συνάντηση Νίκου Χριστοδουλίδη με τον Τζο Μπρίντεν. Βέβαια, και τα τρία κόμματα κάνουν λόγο για την καλή διάθεση, σημειώνουν ωστόσο ότι ο χρόνος θα καταδείξει κατά πόσο η κυβέρνηση επί της ουσίας έχει τη διάθεση να διαβουλευτεί μαζί τους. Την ίδια ώρα υπάρχουν και πρωτοκλασάτα στελέχη που εκφράζουν τη δυσарέσκεία τους για την επιλογή των προσώπων από πλευράς προέδρου της Δημοκρατίας για τους πρόσφατους διορισμούς, σημειώνοντας ότι ως επί το πλείστον προέρχονται από τις τάξεις του ΔΗΣΥ.

Τίθεται, μάλιστα, και το ερώτημα αν η εν λόγω ενέργεια οφείλεται στο γεγονός πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης πιστεύει πως δεν υπάρχουν εξίσου ικανά στελέχη στους κόλπους των τριών κομμάτων που τον στηρίζουν ή αν επιλέγει να κρατά όσο το δυνατόν πιο ικανοποιημένα τα στελέχη του ΔΗΣΥ. Η συνάντηση Αννίτας Δημητρίου με τον Νίκο Χριστοδουλίδη δεν φαίνεται, πάντως, όπως διαμνύουν στελέχη των κομμάτων της συγκυβέρνησης, να διαφοροποιεί προς το παρόν την κατάσταση, χωρίς ωστόσο να αποφεύγονται σκέψεις για πιθανές συζητήσεις των δύο για τις επόμενες προεδρικές εκλογές, αλλά και για τη στήριξη του ΔΗΣΥ εντός κοινοβουλίου.

Νέα Προγράμματα

CUBE

Εσύ θέλεις να τα έχεις όλα σε ένα πρόγραμμα, ξέγνοιαστα και οικονομικά.

Σου προσφέρουμε τα **CUBE**.

Τώρα, Freedom Max, Fiber 1Gbps, σταθερή και Cytavision, μαζί με αποκλειστικά προνόμια, **όλα από €69.90**

ένα με σένα

Τον ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Δεν είναι σχήμα λόγου. Η τέως πρωθυπουργός της Εσθονίας, Κάγια Κάλας, που προορίζεται να αναλάβει την εξωτερική πολιτική και την ασφάλεια της Ε.Ε., είναι καταζητούμενη στη Ρωσία. Τον περασμένο Φεβρουάριο, το Κρεμλίνο την προσέθεσε στη λίστα καταζητούμενων προσώπων που ελέγχονται για «ποινικά αδικήματα», κάτι που σχετίζεται με την «αποκαθάλωση» μνημείων Ρώσων πεσόντων στρατιωτών του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, στην Εσθονία, το οποίο είχε απαιτήσει η Κάγια Κάλας. Με αφορμή την τοποθέτηση της Κάγια Κάλας στη λίστα καταζητούμενων του υπουργείου Εσωτερικών της Ρωσίας, η εκπρόσωπος του ρωσικού ΥΠΕΞ Μαρία Ζαχάροβα δήλωσε ότι η τότε πρωθυπουργός της Εσθονίας διώκεται για τη «καταστροφή μνημείων σοβιετικών στρατιωτών». Παράλληλα, ο Ντμίτρι Πεσκόφ, εκπρόσωπος του Βλαντιμίρ Πούτιν, έκανε λόγο για «ανθρώπους που προχωρούν σε εκθροικές ενέργειες τόσο προς την ιστορική μνήμη όσο και προς τη χώρα μας».

Η Κάγια Κάλας απέδωσε την απόφαση του Κρεμλίνου σε τακτική εκφοβισμού κατά αξιωματούχων της Ε.Ε. και διαμήνυσε ότι «δεν θα σιωπήσω, θα συνεχίσω να στηρίζω με σθένος την Ουκρανία και θα υποστηρίξω την ενίσχυση της ευρωπαϊκής άμυνας». Η κα Κάλας δεν δίστασε μάλιστα να ζητήσει την επέμβαση του ΝΑΤΟ κατά της Ρωσίας, υποστηρίζοντας ότι η χώρα αποτελεί μια συνεχή απειλή κατά των δυτικών κρατών.

Τέσσερις μήνες αργότερα, τον περασμένο Ιούνιο, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, οι ηγέτες των κρατών-μελών αποφάσισαν με συντριπτική πλειοψηφία ότι η Κάγια Κάλας είναι η εκλεκτή τους για να διαχειριστεί την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας της Ε.Ε., αναλαμβάνοντας τη θέση της ύπατης εκπροσώπου, σε διαδοχή του Γιοσέπ Μπορέλ. Η κα Κάλας έλαβε 25 ψήφους, ενώ αρνητικά τοποθετήθηκε η πρωθυπουργός της Ιταλίας Τζόρτζια Μελόνι. Αποχή τήρησε ο πρωθυπουργός της Ουγγαρίας Βίκτορ Όρμπαν.

Αναμφισβήτητη η επιλογή της Κάγια Κάλας (η οποία θα πρέπει να επικυρωθεί στη διαδικασία ακρόασης από την Ευρωβουλή), αποτελεί μήνυμα προς τη Ρωσία και τον Βλαντιμίρ Πούτιν, ότι η Ε.Ε. θα είναι ακόμη πιο επιθετική κατά του ρωσικού επεκτατισμού, τοποθετώντας ως επικεφαλής της εξωτερικής της πολιτικής, την πιο γνωστή ίσως αξιωματούχων των 27 κρατών-μελών.

Για κάποιους μάλιστα στην Ε.Ε. περιλαμβανομένων των Βαλτικών και της Πολωνίας, «αυτό είναι το βασικό προσόν» της Κάγια Κάλας, αν και κάποιοι άλλοι εκφράζουν την ελπίδα «αυτό να μην είναι το μοναδικό της προσόν». Γιατί είναι γεγονός ότι η εξωτερική πολιτική και η πολιτική ασφάλειας της Ε.Ε. βρίσκονται κυριολεκτικά σε πορεία ελεύθερης πτώσης και η επιλογή του προσώπου που θα ηγηθεί την επόμενη πενταετία, δεν μπορεί να έχει απλώς συμβολικό-σημειολογικό χαρακτήρα.

Άλλωστε, η Ε.Ε. μοιάζει με λερναία ύδρα που δεν μπορεί να λάβει απόφαση, ούτε να καθορίσει πολιτική γραμμή σε μείζονα ζητήματα, όπως η κλιμάκωση της κρίσης στη Μέση Ανατολή. Δεν είναι τυχαίο ότι η Ε.Ε. όχι μόνο δεν κατάφερε να πλαιοποιηθεί μεταξύ των διεθνών παικτών που έχουν και μπορούν

Η Κάγια Κάλας απέδωσε την απόφαση του Κρεμλίνου σε τακτική εκφοβισμού κατά αξιωματούχων της Ε.Ε. και διαμήνυσε ότι «δεν θα σιωπήσω, θα συνεχίσω να στηρίζω με σθένος την Ουκρανία και θα υποστηρίξω την ενίσχυση της ευρωπαϊκής άμυνας».

Μια... καταζητούμενη στο τιμόνι της Ε.Ε.

Πόσο μπορεί η Εσθονή Κάγια Κάλας να «γεμίσει» τα κενά στην ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική

να διαδραματίσουν καταλυτικό, ουσιαστικό ρόλο στην αποκλιμάκωση, αλλά δεν αξιώθηκε να εκδώσει καν ένα κοινό ανακοινωθέν, δεδομένων των διαφωνιών που καταγράφονται μεταξύ των κρατών-μελών. Λίγο πριν από την εισβολή του Ισραήλ στον Λίβανο, η Τσεχία φρέναρε την έκδοση ακόμη κι ενός νερόβραστου κοινού ανακοινωθέντος της Ε.Ε., απαιτώντας μεγαλύτερη στήριξη προς το Ισραήλ και αναγκάζοντας τον Γιοσέπ Μπορέλ να εκδώσει μια δική του δήλωση, η οποία εκ των πραγμάτων υπολείπεται του όποιου ειδικού βάρους θα μπορούσε να έχει μια κοινή θέση των «27».

Πηγή στην έδρα της Ε.Ε. έλεγε στην «Κ», ότι «αρκετά κράτη-μέλη μεταφέρουν αρνητικά σχόλια και παράπονα που εισπράττουν από αραβικά κυρίως κράτη, τα οποία θεωρούν ότι η Ε.Ε. είναι αδικαιολογήτως απούσα από την κρίση στη Μέση Ανατολή. Ακούγεται βεβαίως και το αντεπιχείρημα ότι η

Στο Κυπριακό εκτιμάται ότι η Κάγια Κάλας θα έχει ευκολότερο έργο, καθώς όπως έλεγε στην «Κ» ξένη διπλωματική πηγή, «το σκηνικό είναι αρκούντως οριοθετημένο».

Ε.Ε. βρίσκεται σε μεταβατική περίοδο ανανέωσης της ηγεσίας της, κάτι πάντως που δεν φαίνεται επαρκής αιτιολογία, καθώς η Ευρώπη εμφανίζεται προκλητικά απούσα και αδιάφορη, εδώ και ένα τουλάχιστον έτος, όπως άλλωστε διαφάνηκε και στο ζήτημα της Γάζας, όπου η μόνη ουσιαστική παρέμβαση της, εξαντλείται στην αποστολή βοήθειας (όταν αυτή φτάνει στους αποδέκτες της) και σε φραστικές καταδίδες και δηλώσεις.

Η Κάγια Κάλας, λοιπόν, ακόμη

κι αν πιστωθεί ότι διαθέτει το εκτόπισμα να γεμίσει την καρέκλα της ύπατης εκπροσώπου της Ε.Ε. (κάτι που θα διαφανεί στην πορεία), θα έχει μια πολύ δύσκολη αποστολή, καθώς τα στρατόπεδα είναι ήδη σχηματισμένα στην Ε.Ε. και η εξεύρεση μιας ενιαίας φωνής και μιας κοινής γραμμής φαντάζει απίθανη.

Ακόμη και στο «ευκολότερο», για την επίτευξη συμφωνίας, ζήτημα της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, οι έντονες προσωπικές θέσεις από τις οποίες εκκινεί η προτεινόμενη ύπατη εκπρόσωπος της Ε.Ε., δεν αποτελούν εγγύηση για τη διασφάλιση των ευρωπαϊκών συμφερόντων. Άλλωστε, οι κυρώσεις που έχουν επιβληθεί κατά του καθεστώτος Πούτιν, αν και είναι επιβεβλημένες και ορθώς επιβλήθηκαν, δεδομένης της απάνθρωπης ρωσικής εισβολής και της καταστροφής που έχει προκαλέσει στην Ουκρανία, ήταν σε αρκετές περιπτώσεις άστοχες. Και δεν είναι λίγες φορές που προκάλεσαν με-

γαλύτερο κόστος σε κάποια κράτη-μέλη της Ε.Ε., από αυτό που προορίζονταν να επιτύχουν σε βάρος της Ρωσίας. Βασικός λόγος της αστοχίας κάποιων εκ των κοινοτικών κυρώσεων ήταν η τυφλή υιοθέτηση από την Ε.Ε. των αμερικανικών κυρώσεων, οι οποίες ήταν ραμμένες στα μέτρα των ΗΠΑ και όχι της Ευρώπης, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Κάτι που επέβαλε η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, η οποία σε πολλές περιπτώσεις υπερέβη τους όρους εντολής της, τόσο στο Ουκρανικό, όσο και στο ζήτημα του Ισραήλ, γεγονός που ανάγκασε τον Γιοσέπ Μπορέλ να τη διορθώσει δημοσίως και να της υποδείξει ότι η έκφραση της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε. δεν είναι αρμοδιότητά της.

Εύλογα, λοιπόν, κάποιος μπορεί να διερωτηθεί εάν η Κάγια Κάλας θα μπορέσει αφενός να δημιουργήσει συνθήκες συναίνεσης και σύμπλευσης μεταξύ των ανομοιογενών στρατοπέδων της Ε.Ε. στα μεγάλα ανοικτά μέτωπα και αφετέρου «να κρατήσει τα άλογα στον στάβλο». Κάτι που φαντάζει ιδιαίτερα δύσκολο, τόσο λόγω της ιδιομορφίας της Ε.Ε. και των διαφορετικών προσεγγίσεων μεταξύ των 27 κρατών-μελών που την απαρτίζουν, όσο και λόγω της διαφορετικότητας της ατζέντας θεσμικών αξιωματούχων. Ως επίσης και της αμφιβολής δυνατότητας της Κάγια Κάλας να κολυμπήσει σε ένα περιβάλλον διαφορετικών ρευμάτων και κυματισμών.

Business as usual στο Κυπριακό

Στο Κυπριακό εκτιμάται ότι η Κάγια Κάλας θα έχει ευκολότερο έργο, καθώς όπως έλεγε στην «Κ» ξένη διπλωματική πηγή, «το σκηνικό είναι αρκούντως οριοθετημένο». Όπως ανέφερε, «η Ε.Ε. έχει συμφωνημένο λεκτικό για τη λύση του Κυπριακού, τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ, με βάση και τις αρχές στις οποίες εδράζεται η Ε.Ε. και το κεκτημένο». Το οποίο κεκτημένο προσαρμόζεται βεβαίως αναλόγως πολιτικών επιδιώξεων, όπως έχει διδάξει το παρελθόν, βάζοντας σε περιπέτειες τη Λευκωσία, καθώς οι Βρυξέλλες ήταν οι πρώτες που επισήμως, διά του Όλι Ρεν, είχαν δηλώσει έτοιμες «να τετραγωνίσουν τον κύκλο» και να υιοθετήσουν οποιανδήποτε λύση θα μπορούσε να επιτρέψει στο κράτος-μέλος να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του έναντι της Ένωσης. Ακόμη κι αν αυτό συνεπαγόταν μόνιμες παρεκκλίσεις από το κεκτημένο, το οποίο όπως μας είχε εξηγήσει ο περίγυρος του αλυσμάντου Γκούντερ Φερχόγκεν, έχει ιδιότητα παρόμοια με ενός ελαστικού, που επιμηκύνεται και συρρικνώνεται αναλόγως της χρήσης που επιδιώκεται. Η Κάγια Κάλας απαιτείται απλώς να ακολουθήσει το συμπεφωνημένο λεκτικό στο Κυπριακό, σημείωσε η ίδια πηγή, υπενθυμίζοντας παράλληλα ότι «ομοίως αναμένεται να πράξει και σε σχέση με την Τουρκία. Για την οποία έχει καθοριστεί ένα νέο πλαίσιο σχέσεων (σ.σ. έκθεση Μπορέλ/Κομισιόν), με υποδείξεις για λύση του Κυπριακού, χωρίς ωστόσο η διεύθυνση του προβλήματος να αποτελεί προϋπόθεση για την προώθηση ευρωτουρκικών ντοσιέ. Αυτό πάντως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει προσδοκία για ενεργό συμβολή της Τουρκίας στη λύση του προβλήματος. Αντίθετα, αναμένουμε από την Άγκυρα να συμβάλει ενεργώς και το λέμε σε κάθε περίπτωση», κατέληξε η ίδια πηγή.

Τα κενά στην άμυνα και οι ΗΠΑ

Ενα ακόμη μεγάλο μέτωπο που θα κληθεί να διαχειριστεί η νέα ύπατη εκπρόσωπος Κάγια Κάλας -που τελεί υπό την αίρεση έγκρισης της Ευρωβουλής στην επικείμενη ακρόαση- είναι το ζήτημα των δαπανών για τη λεγόμενη «ευρωπαϊκή άμυνα», που θεωρούνται στην καλύτερη περίπτωση ως ανεπαρκείς. Η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν είχε μοιραστεί με τους «27» τις ανησυχίες της, υποστηρίζοντας όπως αποκάλυψαν οι Reuters, ότι η Ε.Ε. θα χρειαστεί περίπου 500 δισ. ευρώ για την άμυνά της τα επόμενα 10 χρόνια. Παρουσιάζοντας στοιχεία στο πλαίσιο Συνόδου Κορυφής, η πρόεδρος της Κομισιόν ανέφερε ότι από το 1999 έως το 2021 οι αμυντικές δαπάνες αυξήθηκαν 600% στην Κίνα και 300% στη Ρωσία (και ακόμη περισσότερο μετά την εισβολή στην Ουκρανία), ενώ στην Ε.Ε. αυξήθηκαν μόνο κατά 20%.

Μια λύση που αρχικά κέρδιζε έδαφος ήταν αυτή της έκδοσης ομολόγων για την άμυνα, κοινού δηλαδή χρέους της Ε.Ε., με μοντέλο το ταμείο ανάκαμψης που συστάθηκε λόγω κορωνοϊού. Υπέρ αυτής της προσέγγισης τοποθετήθηκαν πολλά κράτη-μέλη. Όχι όμως και η Γερμανία, η οποία με τη βοήθεια της Ολλανδίας, της Δανίας, της Φινλανδίας, της Σουηδίας και της Αυστρίας, απέρριψε κάθετα μια τέτοια σκέψη. Αν και η επίσημη θέση της Ε.Ε. καθιστά σαφές ότι οι όποιες δράσεις αναλαμβάνονται από την Ένωση, κινούνται στη βάση της αρχής «συμπληρωματικότητας» έναντι του ΝΑΤΟ, οι εξελίξεις τα τελευταία χρόνια και κυρίως η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, αναδεικνύουν την ανάγκη απόκτησης πραγματικής ευρωπαϊκής άμυνας και ασφάλειας, που εκ των πραγμάτων υπερβαίνουν τους όρους εντολής της PESCO. Κύκλοι στις Βρυξέλλες έλεγαν στην «Κ» ότι οι εξελίξεις ενδέχεται να οδηγήσουν στην ανάγκη εξεύρεσης άμεσων λύσεων, παραπληρώνοντας στο ενδεχόμενο εκλογής του Ντόναλντ Τραμπ στις ΗΠΑ, ο οποίος στην προηγούμενη του θητεία, δεν απέφυγε τους πολιτικούς εκβιασμούς στους Ευρωπαίους εταίρους του ΝΑΤΟ, προειδοποιώντας ότι εάν δεν έβαζαν βαθιά το χέρι στην τσέπη για την άμυνα της Συμμαχίας, δεν θα δίσταζε να μετακινήσει την έδρα της, από τις Βρυξέλλες, στο Λονδίνο. Το ζήτημα είναι πολύπλοκο, δεδομένων των διαφορών των κρατών-μελών και του ρόλου που ενδεχομένως θα διαδραματίσουν οι ΗΠΑ και κυρίως ο Τραμπ (εάν εκλεγεί), γεγονός που εκ των πραγμάτων δημιουργεί πρόσθετο βάρος σε όποιον καθίσει στην καρέκλα του επικεφαλής της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της Ε.Ε.

MILC MEDOCHEMIE

Ξέχνα τον πόνο γρήγορα

με το ULTIMAX ALTER

ΑΝΑΛΓΗΤΙΚΟ - ΑΝΤΙΦΛΕΓΜΟΝΩΔΕΣ

Πρόβλεψη για τις αμερικανικές εκλογές

Εκλέκτορες

Για να εκλεγούν οι υποψήφιοι χρειάζονται μια πλειοψηφία 270 εκλεκτόρων

Και η Βουλή επανεκλέγεται

Οι πολιτείες-κλειδιά με μια ματιά

Πενσυλβάνια

13 εκατ. πολίτες

19 εκλέκτορες

Τζόρτζια

11,1 εκατ. πολίτες

16 εκλέκτορες

Βόρεια Καρολίνα

10,8 εκατ. πολίτες

16 εκλέκτορες

Μισισγκαν

10 εκατ. πολίτες

15 εκλέκτορες

Αριζόνα

7,4 εκατ. πολίτες

11 εκλέκτορες

Ουισκόνσιν

5,9 εκατ. πολίτες

10 εκλέκτορες

Νεβάδα

3,2 εκατ. πολίτες

6 εκλέκτορες

Στιγμιότυπο προαστιακής γαλήνης στο Σινσινάτι του Οχάιο. Από τις επιλογές των ψηφοφόρων σε επτά πολιτείες θα κριθούν δύο πόλεμοι, η κλιματική κρίση και η παγκόσμια οικονομία.

Ολος ο κόσμος σε επτά πολιτείες

Τα μεγάλα μέτωπα που θα επηρεαστούν από την εκλογική νίκη των ψηφοφόρων στις αμφίρροπες κάλπες

Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

ΤΙ ΦΟΒΑΤΑΙ Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ

Της ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ

D-Day (Democracy day) είναι η Τρίτη για τις ΗΠΑ, καθώς δοκιμάζεται η αφοσίωση στις δημοκρατικές αξίες από έναν λαϊκιστή ηγέτη, που όλο και συχνότερα χαρακτηρίζεται, από αντιπάλους και πρώην συνεργάτες, «φασίστας». Μαζί με την Αμερική, όμως, κινδυνεύει να ξυπνήσει σε έναν διαφορετικό κόσμο, χαοτικό και απρόβλεπτο, ολόκληρη η υφήλιος. Η επιστροφή του Ντόναλντ Τραμπ στον Λευκό Οίκο προοιωνίζεται την καταβύθιση της χώρας σε μίαν άνευ προηγουμένου εσωστρέφεια και περιχαράκωση, με μαζικές απελάσεις μεταναστών, απομάκρυνση ή και αποκώρπωση από το ΝΑΤΟ, κήρυξη εμπορικού πολέμου στην Κίνα και πλήρη επαναφορά στην εξόρυξη ορυκτών καυσίμων. Θα υπάρξουν θεσμικά αντίβαρα και πρόσωπα του κατεστημένου για να αναχαιτίσουν τις επικίνδυνες εντολές του; Ή θα είναι το τέλος της Δύσης η νίκη του τέως πρόεδρου; Και αν, από την άλλη, διαψεύστούν οι Κασσάνδρες θα συνεχιστεί την επιτυχημένη οικονομική πολιτική του Τζο Μπάιντεν η Κάμαλα Χάρις σε περίπτωση που θα γίνει η πρώτη γυναίκα, και δη μαύρη, πρόεδρος των ΗΠΑ; Θα τελειώσουν οι δύο πόλεμοι σε Ουκρανία και Μέση Ανατολή; Και πώς θα επηρεαστούν οι διατλαντικές σχέσεις;

Το εσωτερικό διακύβευμα

Αντίθετα με ό,τι πιστεύουν οι Αμερικανοί, η οικονομία της χώρας αναπτύσσεται σταθερά με

ρυθμό 2,8% στο τρίτο τετράμηνο, ενώ ο πληθωρισμός έχει μειωθεί από το δυσθεώρητο 9,1% το 2020 στο 2,4% τον Σεπτέμβριο, το χαμηλότερο τα τελευταία τρία χρόνια. Το ίδιο διάστημα, έχουν προστεθεί στην οικονομία 13,4 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας. Και όμως, οι μισοί και πλέον πολίτες της χώρας θεωρούν ότι η χώρα βρίσκεται σε ύφεση, μια εκτίμηση που υποκινεί και ο Τραμπ ισχυριζόμενος πως η κυβέρνηση Μπάιντεν κατέστρεψε την αγορά εργασίας δίνοντας δουλειές σε μετανάστες. Τα στατιστικά στοιχεία λένε το αντίθετο, ότι το 59% της αύξησης στις θέσεις εργασίες πήγε σε Αμερικανούς πολίτες, σχεδόν 8 εκατ. Αν ο τέως πρόεδρος προχωρήσει στην απειλή του να απελάσει πάνω από 13 εκατ. μετανάστες, οικονομολόγοι και ανθρωπιστικές οργανώσεις αποτιμούν το κόστος για αυτήν τη μαζική επιχείρηση συλλήψεων, κράτησης, επεξεργασίας και απελάσεως σε εκατοντάδες δις. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι ο συνολικός πληθυσμός των κρατούμενων στη χώρα είναι 1,9 εκατομμύριο.

Ευρώπη και ΝΑΤΟ

Από την πρώτη του ηγεσία, ο Τραμπ είχε προαναγγείλει ότι θα εγκαταλείψει το ΝΑΤΟ εάν δεν εκπληρώσουν τα υπόλοιπα μέλη της Συμμαχίας τον στόχο να ανέλθουν οι αμυντικές δαπάνες τους στο 2% επί του ΑΕΠ τους. Τα δύο τρίτα των χωρών-μελών έχουν φτάσει, στο μεταξύ, αυτά τα επίπεδα, λόγω του πολέμου στην Ουκρανία. Δεν αποκλείεται ο τέως πρόεδρος να ακολουθήσει τη στρατηγική της παραμύθου και σταδιακής αποσύνθεσης του ΝΑΤΟ, μέσα από την απόσυρση πόρων και στρατευμάτων, χωρίς να προχωρήσει στην πλήρη αποχώρηση των ΗΠΑ. Πολλοί αναλυτές εκτιμούν ότι αυτό θα

υποχρέωνε την Ε.Ε. να προχωρήσει σε μια ξεχωριστή, ισχυρή ευρωπαϊκή – ήδη εξάλλου υπάρχει πρόταση για ευρωπαϊκές μυστικές υπηρεσίες. Άλλοι, λιγότερο αισιόδοξοι, θεωρούν ότι αυτό μαζί με τους επαπειλούμενους δασμούς σε ευρωπαϊκά προϊόντα από τις ΗΠΑ θα βύθιζε τη Γηραιά Ήπειρο σε μια πρωτόγνωρη ταυτοτική και οικονομική κρίση. Βέβαια και η Χάρις πιστεύεται ότι θα δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην περιοχή της Κίνας και του Ειρηνικού, διατηρώντας μια περισσότερο συμβολική σχέση και παρουσία στην Ευρώπη.

Κλιματική αλλαγή

Εχοντας επανειλημμένως αποκαλέσει την κλιματική αλλαγή

Τι θα σημάνει για τις ΗΠΑ και τον πλανήτη μια επικράτηση του Ντόναλντ Τραμπ ή της Κάμαλα Χάρις στις μεθαιριανές προεδρικές εκλογές.

«φάρσα», ο Τραμπ αναμένεται να φρενάρει την ενεργειακή μετάβαση που ξεκίνησε ο Τζο Μπάιντεν σε μια στιγμή που οι ΗΠΑ είναι «ασπμένιες» πρωταθλήτριες στην εκπομπή ρύπων μετά την Κίνα. Ο τέως πρόεδρος έχει δεσμευθεί ότι θα ενισχύσει τις επενδύσεις σε ορυκτά καύσιμα και θα ανακαλέσει τις ρυθμίσεις που έχουν στόχο τη μετάβαση στην ηλεκτροκίνηση, αφήνοντας ελεύθερο πεδίο στην Κίνα. Πάντως, ούτε σε περίπτωση εκλογικής νίκης της Χάρις είναι σαφές κατά πόσον θα εγκαταλείψει την παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Μέση Ανατολή

Παρά την καλή προσωπική σχέση του Τραμπ με τον Ισραηλινό πρωθυπουργό, Μπέντζαμιν Νετανιάχου, θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι σε περίπτωση εκλογής του δεν θα αλλάξει ιδιαίτερα η πολιτική της Ουάσιγκτον: Θα συνεχιστεί η άσκηση πιέσεων για τη σύναψη εικευτορίας και την επιστροφή των ομήρων στους συγγενείς τους. Τόσο ο Τραμπ όσο και η Χάρις, όμως, δύσκολα θα υλοποιήσουν την απειλή για αναστολή των αμερικανικών εξοπλισμών στο Ισραήλ. Η ισραηλινή κοινωνία και το κομματικό σύστημα έχουν πραγματοποιήσει δεξιά στροφή τον τελευταίο χρόνο μετά την περυσινή 7η Οκτωβρίου, απομακρύνονται από την υποστήριξη στη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους κι εμφανίζονται να θεωρούν τον Τραμπ φιλικότερα διακείμενο απέναντί τους σε σχέση με τη Χάρις. Υπενθυμίζεται, άλλωστε, πως ο τέως πρόεδρος ήταν εκείνος που μετέφερε την αμερικανική πρεσβεία στην Ιερουσαλήμ, αναγνωρίζοντας την ως πρωτεύουσα της χώρας. Ωστόσο, ο τέως πρόεδρος έχει δεσμευθεί ότι θα κλείσει γρήγορα τα δύο μέτωπα σε Μέση Ανατολή και Ουκρανία, ενώ εσχάτως αποφεύγει να επαναλάβει τις υποσχέσεις ότι θα προχωρήσει σε ανατροπή του θεοκρατικού καθεστώτος στο Ιράν.

Ουκρανία

Το σχέδιο του υποψηφίου αντιπροέδρου του Τραμπ, Τζ. Ντ. Βανς, για την Ουκρανία, που δημοσιοποιήθηκε το καλοκαίρι και προβλέπει εδαφικές παραχωρήσεις της Ουκρανίας προς τη Ρωσία, μια αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη κατά μήκος του πεδίου των μαχών, εγγυήσεις ασφαλείας που θα αναλάβουν οι Ευρωπαίοι και ουδετερότητα του Κιέβου, δεν απέχει πολύ από τις φιλοδοξίες

του Βλαντιμίρ Πούτιν. Μπορεί ο Ρώσος πρόεδρος να έχει ισχυριστεί δημοσίως ότι προτιμά τη Χάρις, αλλά η αποδυναμωση του ΝΑΤΟ που ευαγγελίζεται ο Τραμπ και η εκπνεφρασμένη βούλησή του να μην παρεμβαίνει η Ουάσιγκτον σε κρίσεις εκτός των τειχών της αναμφισβήτητα ευνοούν τα σχέδια του Πούτιν. Θεωρείται εξάλλου δεδομένο ότι και η Χάρις θα ασκεί διακριτικά πιέσεις στον Ουκρανό πρόεδρο Βολοντίμιρ Ζελένσκι να βάλει νερό στο κρασί του όσον αφορά τις διεκδικήσεις του. Ο ίδιος ο Μπάιντεν ήταν πολλές φορές ενοχλημένος από τις απαιτήσεις του Ουκρανού προέδρου στη σύναψη συμμαχιών στον Τύπο, συχνά ύψωνε τη φωνή του στα τηλεφωνήματά τους.

Κίνα

Λάτρης του προστατευτισμού, ο Τραμπ έχει προαναγγείλει εμπορικό πόλεμο με την Κίνα, με δασμούς στα προϊόντα της έως και πάνω από 60%! Ταυτόχρονα, έχει δεσμευθεί ότι θα υποχρεώσει την Ταϊβάν να πληρώσει μόνη της για την άμυνά της, κάτι που μάλλον ικανοποιεί το Πεκίνο. Από την άλλη, η Χάρις αναμένεται να δώσει πολύ μεγαλύτερη έμφαση στη σύναψη συμμαχιών στην περιοχή, από την Ιαπωνία μέχρι την Ταϊβάν – υπενθυμίζεται πως τη νήσο είχε επισκεφθεί ως πρόεδρος της αμερικανικής Βουλής η Δημοκρατική Νάνσι Πελόζι, ένα ταξίδι-πρόκληση για την Κίνα. Το ύψος των δασμών που έχει προαναγγείλει η Αμερικανίδα αντιπρόεδρος, ωστόσο, είναι ανάλογο με το σημερινό. Σε γενικές γραμμές, παρά τις διαφορές σε επίπεδο ρητορικής, η στάση των δύο υποψηφίων απέναντι στο Πεκίνο προοιωνίζεται εξόχως εχθρική, αν και ο εξαγγελθείς εμπορικός πόλεμος θα μπορούσε να τινάξει στον αέρα το παγκόσμιο εμπόριο.

Εκλογικό κέντρο στην κομητεία Λουζέρν της Πενσυλβάνια. Σύμφωνα με τον Τζορτζ Στεφανόπουλο, αν ο Τραμπ προσελκύσει μεγάλη συμμετοχή από άνδρες, κυρίως λευκούς, είναι πιθανό να κερδίσει.

Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΑ

Συνέντευξη στον **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Έχει το σπάνιο προνόμιο να έχει ζηήσει εκλογές και από τις δύο «όχθες» – της πολιτικής και της δημοσιογραφίας. Στο πλευρό του Μπιλ Κλίντον, είχε την ευθύνη της επικοινωνίας στην προεκλογική καμπάνια του 1992, προτού αναλάβει ανάλογο ρόλο στον Λευκό Οίκο για μία τετραετία. Από το 1996 σταδιοδρομεί στην τηλεοπτική δημοσιογραφία, κυρίως μέσω της εκπομπής «This Week» στο δίκτυο του ABC. Παρότι βρίσκεται για πάνω από τρεις δεκαετίες στην πρώτη γραμμή, ο Τζορτζ Στεφανόπουλος δηλώνει ότι δεν έχει ζηήσει εκλογές σαν αυτές τις προσεχούς Τρίτης. «Είναι η πιο ασυνήθιστη και πρωτόγνωρη προεκλογική περίοδος της ζωής μου – και πιθανότατα της αμερικανικής ιστορίας», τονίζει ο ομογενής δημοσιογράφος.

– Έχετε συμμετάσχει σε πολλές εκλογικές αναμετρήσεις, τόσο στο πλαίσιο πολιτικών εκστρατειών όσο και ως δημοσιογράφος. Αυτή η εκστρατεία είναι διαφορετική και, αν ναι, γιατί; – Αυτός ο εκλογικός κύκλος είναι εντελώς έξω από τα συνηθισμένα. Δεν θυμίζει καμία άλλη εκστρατεία στην οποία έχω συμμετάσχει, είτε ως στέλεχος, είτε ως υπεύθυνος χάραξης πολιτικής, είτε ως δημοσιογράφος. Ποτέ δεν είχαμε υποψήφιο πρόεδρο που να αρνείται να αποδεχθεί τα αποτελέσματα των προηγούμενων εκλογών. Ποτέ δεν είχαμε υποψήφιο πρόεδρο καταδικασμένο για κακούργημα. Δεν είχαμε ποτέ υποψήφιο που να έχει κριθεί ένοχος για σεξουαλική κακοποίηση από δικαστήριο. Δεν είχαμε ποτέ υποψήφιο που να έχει κατηγορηθεί για αστική απάτη και να έχει παραπεμφθεί δύο φορές σε δική. Καθένα από αυτά, σε οποιαδήποτε άλλη εποχή, θα καθώς οδεύουμε προς τις εκλογές, ο Ντόναλντ Τραμπ έχει σοβαρές πιθανότητες να επανεκλεγεί πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτή είναι η πιο ασυνήθιστη και πρωτόγνωρη προεκλογική περίοδος της ζωής μου – και πιθανότατα της αμερικανικής ιστορίας.

– Πόσο δύσκολο είναι να είσαι δημοσιογράφος στο σημερινό κλίμα στις ΗΠΑ;

– Είναι ιδιαίτερα απαιτητικό, καθώς βρισκόμαστε σε ένα περιβάλλον όπου, για πολλούς στην κοινή γνώμη, τα γεγονότα που αφορούν τις πολιτικές συζητήσεις –και όχι μόνο τα συναισθήματα– έχουν πλέον χάσει την αξία τους.

Τζορτζ Στεφανόπουλος, δημοσιογράφος

Θα έχει ασυλία χωρίς δικλίδες ασφαλείας

Είναι οι πιο ασυνήθιστες εκλογές της Ιστορίας. Βαδίζουμε στα τυφλά. Αν εκλεγεί ο Τραμπ δεν θα υπάρχουν οι συνεργάτες που τον είχαν συγκρατήσει στην πρώτη θητεία

«Βρισκόμαστε παγιδευμένοι σε μια κατάσταση όπου, αν απλώς επισημαίνεις τα γεγονότα, δημιουργείται η εντύπωση σε ένα σημαντικό μέρος του κοινού πως παίρνεις θέση», λέει ο Τζορτζ Στεφανόπουλος για τη δουλειά των δημοσιογράφων στις ΗΠΑ την τρέχουσα προεκλογική περίοδο.

Από την άλλη, ο Ντόναλντ Τραμπ φάνηκε να ανακάμπτει ελαφρώς μετά το ντιμπέιτ, στο οποίο εκείνη είχε ξεκάθαρα επικρατήσει.

– Τι πρέπει να παρατηρήσουμε την ημέρα των εκλογών; Ποιοι παράγοντες, πέρα από τις πολιτικές-κλειδιά, θα μπορούσαν να καθορίσουν το αποτέλεσμα;

– Οι σημαντικές διαφοροποιήσεις που πρέπει να αναζητηθούν είναι αν ο Ντόναλντ Τραμπ προσελκύει δυσανάλογα μεγάλη συμμετοχή από άνδρες, κυρίως λευκούς και ειδικά νέους λευκούς άνδρες που δεν έχουν ψηφίσει στο παρελθόν. Εάν συμβεί αυτό, είναι πιθανό να τα πάει πολύ καλά, αν όχι να κερδίσει. Ή αν, αντιθέτως, βλέπουμε γυναίκες, ιδίως νεαρές, να προσέρχονται στις κάλπες σε πρωτοφανή συμμετοχή. Αυτό θα ήταν ευνοϊκό για την Κάμαλα Χάρις. Προβληματίζομαστε και εμείς που καλύπτουμε τις εκστρατείες, καθώς οι δημοσκοπήσεις δείχνουν μια κούρσα αμφίροπτη, χωρίς σαφές

προβάδισμα. Αν οι δημοσκοπήσεις αποδειχθούν λανθασμένες με τον τρόπο του 2020, τότε ο Ντόναλντ Τραμπ θα κερδίσει άνετα. Αν, αντιθέτως, είναι λανθασμένες με τον τρόπο του 2022, η Κάμαλα Χάρις θα είναι εκείνη που θα επικρατήσει εύκολα. Οπότε όλοι μας βαδίζουμε κατά κάποιον τρόπο στα τυφλά.

– Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα σαρωτικής νίκης, από τη μία ή την άλλη πλευρά;

– Δεν θα με εξέπληττε σχεδόν κανένα αποτέλεσμα. Δεν θα με εξέπληττε μια νίκη της Κάμαλα Χάρις με 270-268 ψήφους στο Σώμα Εκλεκτόρων. Δεν θα με εξέπληττε αν ο Ντόναλντ Τραμπ επικρατούσε και στις επτά κρίσιμες πολιτείες, εξασφαλίζοντας μια μεγάλη νίκη στο Σώμα Εκλεκτόρων, ακόμη και αν οι δημοσκοπήσεις δείχνουν μικρή διαφορά. Δεν θα με εξέπληττε αν η Κάμαλα Χάρις κέρδιζε τρεις έως πέντε από τις πολιτείες-κλειδιά – παρότι η κούρσα είναι αμφίροπη και σε αυτές. Αυτή η αβεβαιότητα έχει προκαλέσει έντονη ανησυχία σε όλη την Αμερική αυτή τη στιγμή, μια και κανείς δεν μπορεί να είναι σίγουρος για το αποτέλεσμα.

– Κάποιοι εικάζουν ότι αν το αποτέλεσμα των εκλογών είναι πολύ οριακό, ιδιαίτερος αν ο Τραμπ χάσει με μικρή διαφορά, υπάρχει κίνδυνος εμφύλιου πολέμου ή γεγονότων παρόμοιων με εκείνα της 6ης Ιανουαρίου 2021. Συμφωνείτε;

– Δεν ξέρω. Δεν είμαι βέβαιος για έναν εμφύλιο πόλεμο, αλλά έχουμε ήδη δει τον Ντόναλντ Τραμπ να προετοιμάζει το έδαφος για κάτι τέτοιο. Αν το αποτέλεσμα είναι οριακό και εκείνος βρίσκεται πίσω, θα υποστηρίξει ότι είναι άδικο. Θα πει ότι έγινε νοθεία. Και οι σύμμαχοί του στις κρίσιμες πολιτείες, όπως και οι υποστηρικτές του στη Βουλή των Αντιπροσώπων –το έχουν δηλώσει– θα κάνουν ό,τι περνάει

ει από το χέρι τους για να του εξασφαλίσουν το αξίωμα.

– Αν επανεκλεγεί ο Τραμπ, πιστεύετε ότι η δεύτερη θητεία του θα διαφέρει από την πρώτη;

– Δεν θα υπάρχουν ασφαλιστικές δικλίδες στη δεύτερη θητεία του Τραμπ. Δείτε όλους τους πρώην συνεργάτες του, κορυφαίους αξιωματούχους εθνικής ασφαλείας, που έχουν βγει δημοσίως και τον έχουν χαρακτηρίσει επικίνδυνο για τη δημοκρατία, ακόμη και φασίστα. Οχι μόνον ο προσωπάρχης του, Τζον Κέλι, αλλά ούτε ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου των Ενόπλων Δυνάμεων, Μαρκ Μίλεϊ, ούτε και ο ίδιος ο αντιπρόεδρος του τον υποστηρίζουν. Ο πρώην γενικός εισαγγελέας του δήλωσε ότι θα μπορούσε να αποτελέσει κίνδυνο για τη δημοκρατία εάν επιστρέψει στην εξουσία. Πολλοί αξιωματούχοι εθνικής ασφαλείας –ο πρώην σύμβουλος του σε θέματα εθνικής ασφάλειας, Τζον Μπόλτον, ο πρώην υπουργός Αμυνας, Μαρκ Εσπερ, και ο πρώην υπουργός Εξωτερικών, Ρεξ Τίλερσον– συμφωνούν ότι αποτελεί κίνδυνο για τη δημοκρατία. Οι πιο σοβαρές κατηγορίες για τον χαρακτήρα και την ικανότητά του προέρχονται από εκείνους που συνεργάστηκαν μαζί του στον τομέα της εθνικής ασφαλείας. Ωστόσο, αυτές οι ασφαλιστικές δικλίδες δεν θα υπάρχουν σε μια δεύτερη θητεία. Ένας ακόμη πολύ σοβαρός παράγοντας είναι η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου για την προεδρική ασυλία τον περασμένο Ιούνιο, που καθιστά σχεδόν αδύνατη την αμφισβήτηση οποιασδήποτε ενέργειας του προέδρου Τραμπ, ακόμη και όσο βρίσκεται στην εξουσία.

– Αν παρακολουθούσατε τις εκλογές από την Αθήνα ή την Ευρώπη, ποιες θα ήταν οι κύριες ανησυχίες σας;

– Οι Ευρωπαίοι θα χρειαστεί να φροντίσουν μόνοι τους για την ασφάλειά τους. Ο Ντόναλντ Τραμπ έχει δείξει σαφώς ότι δεν αποδίδει στη συμμαχία του NATO την ίδια αξία που τις έδιναν προηγούμενοι Αμερικανοί πρόεδροι. Νομίζω ότι είναι αρκετά ξεκάθαρο, βάσει των δηλώσεών του στην προεκλογική εκστρατεία –το εγκώμιο στον Βλαντιμίρ Πούτιν και στον πρόεδρο Σι στην Κίνα, τη συμπάθειά του προς δικτάτορες όπως ο Κιμ Γιονγκ Ουν και ο Βίκτορ Ορμπαν της Ουγγαρίας– ότι η αμερικανική εξωτερική πολιτική θα έχει πολύ διαφορετικό χαρακτήρα. Πιθανώς ο πιο άμεσος αντίκτυπος, βάσει των μηνυμάτων που έχει στείλει, θα είναι η ταχεία μείωση της υποστήριξης που έχουμε δει από τις Ηνωμένες Πολιτείες και το υπόλοιπο NATO προς τον πρόεδρο Ζελένσκι στην Ουκρανία.

– Ποιος πιστεύετε ότι θα κερδίσει;

– Δεν θα στοιχημάτιζα ούτε δεκάρα – τόσο αβέβαιο θεωρώ το αποτέλεσμα.

Ο Ντόναλντ Τραμπ έχει δείξει σαφώς ότι δεν αποδίδει στη συμμαχία του NATO την ίδια αξία που της έδιναν προηγούμενοι Αμερικανοί πρόεδροι. Νομίζω ότι είναι αρκετά ξεκάθαρο, βάσει των δηλώσεών του στην προεκλογική εκστρατεία –το εγκώμιο στον Βλαντιμίρ Πούτιν και στον πρόεδρο Σι στην Κίνα, τη συμπάθειά του προς δικτάτορες όπως ο Κιμ Γιονγκ Ουν και ο Βίκτορ Ορμπαν της Ουγγαρίας– ότι η αμερικανική εξωτερική πολιτική θα έχει πολύ διαφορετικό χαρακτήρα.

Ελον Μασκ

269,3

δισ. δολάρια
περιουσία

44

δισ. έδωσε το
2022 για να αγο-
ράσει το Twitter

Ο **Ελον Μασκ** συντάχθηκε στις γραμμές του Ντόναλντ Τραμπ και εμφανίστηκε επανειλημμένως στη σκηνή δίπλα του ως εμψυχωτής του πλήθους. Ο ιδιοκτήτης της Tesla εξασφάλισε τη μεταστροφή του Τραμπ στο θέμα των ηλεκτρικών αυτοκινήτων και προσβλέπει σε κάποια συμβόλαιο με το Πεντάγωνο για τις SpaceX και Starlink.

Η **γραμμή** ουδετερότητας που επέβαλε στην εφημερίδα του, την Washington Post, για τη φετινή εκλογική αναμέτρηση από πολλούς μεταφράστηκε ως πισώπλατο μαχαίρωμα του Τζεφ Μπέζος στη Χάρις. Το αφεντικό της Amazon συμμετέχει στη διαστημική κούρσα των κροίσων με την εταιρεία Blue Origin.

Τζεφ Μπέζος

208,4

δισ. δολάρια
περιουσία

250

εκατ. έδωσε
το 2013 για να
αγοράσει την
Washington PostΗ ΑΜΕΡΙΚΗ
ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ
ΤΩΝ ΜΕΓΙΣΤΑΝΩΝ

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Το 2002 ο Γκρεγκ Πάλαστ, μια δυνατή φωνή της αμερικανικής ερευνητικής δημοσιογραφίας, έγραψε ένα διαφωτιστικό βιβλίο με τίτλο «Η καλύτερη Δημοκρατία που μπορεί να αγοράσει κανείς».

Αντικείμενο του πονημάτος του ήταν η προεδρική αναμέτρηση του 2000 μεταξύ του Τζορτζ Μπους και του Άλαν Γκορ. Εκείνες οι εκλογές, εκτός από επεισοδιακές, ήταν και οι ακριβότερες στη μέχρι τότε ιστορία των ΗΠΑ, καθώς το συνολικό κόστος για την προεδρική αναμέτρηση και τις εκλογές για το Κογκρέσο έφτασε στο 1,5 δισ. δολάρια. Ο γερουσιαστής της Αριζόνας Τζον Μακκένι, υποψήφιος για το χρίσμα των Ρεπουμπλικανών,

δισ. Κι αυτό αφορά τα δηλωμένα ποσά, χωρίς να λογαριάζουμε, δηλαδή, τους αναριθμητούς τρόπους παράκαμψης των νομοθετικών ορίων. Αίφνης ένας μεγαλοεπιχειρηματίας καλεί σε παρτίδα πόκερ έναν υποψήφιο γερουσιαστή και χάνει επίτηδες τα μαλλιά της κεφαλής του, προς όφελος της εκλογικής εκστρατείας του πούλέν του.

Η στοίχιση των CEO

Την περασμένη Τετάρτη, η Wall Street Journal κυκλοφορούσε με πρωτοσέλιδο άρθρο υπό τον τίτλο «Διευθυντές μεγάλων επιχειρήσεων πλευρίζουν τον Τραμπ καθώς η μάχη διαγράφεται οριακή». Η αλήθεια είναι ότι μεγάλη μερίδα των μεγαλοεπιχειρηματιών, στους οποίους ανήκει και ο πρώην πρόεδρος, είχε αρχίσει το φλερτ πολύ πριν από την τελική ευθεία της αναμέτρησης. Στο Διεθνές Οικονομικό Φόρουμ του Νταβός, τον περασμένο Ιανουάριο, ο διευθύνων σύμβουλος της JP Morgan Τζέιμι Ντάιμον προετοίμαζε το έδαφος για μια νίκη-ρεβάνς του Τραμπ λέγοντας: «As είμαστε ειλικρινείς. Είχε σε μεγάλο βαθμό δικίο για το ΝΑΤΟ. Είχε σε αρκετά σημεία δικίο για τη μετανάστευση και τα πήγε μάλλον καλά στην οικονομία. Η φορολογική μεταρρύθμιση απέδωσε καρπούς. Και είχε εν μέρει δικίο για την Κίνα». Στο πλευρό του Ρεπουμπλικανού υποψηφίου

Είναι αλήθεια ότι και στις δύο προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις ο Τραμπ είχε βρει ισχυρά ερείσματα στο μεγάλο κεφάλαιο της Ανατολικής Ακτής. Υστερούσε όμως στη Δυτική Ακτή, με τη Σίλικον Βάλεϊ να υποστηρίζει με συντριπτικές πλειοψηφίες πρώτα τη Χίλαρι Κλίντον και ύστερα τον

Δαπάνες υποψηφίων
για προεδρία
και Κογκρέσο

2000

Μπους - Γκορ

1,5 δισ.

2020

Μπάιντεν - Τραμπ

14,4 δισ.

2024

Χάρις - Τραμπ

16 δισ.

Τζο Μπάιντεν. Στη φετινή αναμέτρηση η ψαλίδα στον κόσμο των νέων τεχνολογιών κλείνει – όχι τελείως, αλλά σε σημαντικό βαθμό. Πλάι στον ιδρυτή της PayPal Πίτερ Τιλ, που συγκαταλέγεται στους μεγαλύτερους χρηματοδότες του ήδη από το 2016, ο Τραμπ καλλιεργούσε καλές σχέσεις με τα αφεντικά της Google Σαντάρ Πιτσάι, της Apple Τιμ Κουκ και του Facebook Μαρκ Ζούκερμπεργκ. Ο τελευταίος, αν και δεν έχει υποστηρίξει δημόσια κανέναν από τους δύο υποψηφι-

ους, επαίνεσε με δηλώσεις του τον Τραμπ για τα πολιτικά αντανάκλαστικά του ύστερα από την απόπειρα δολοφονίας εναντίον του, τον περασμένο Ιούλιο.

Ο κύριος «Χ»

Το μεγαλύτερο απόκτημα του Τραμπ από τα αφεντικά των τεχνολογιών αιχμής ήταν βέβαια ο πλουσιότερος άνθρωπος του πλανήτη, Ελον Μασκ. Πέρα από την πολύ σημαντική προβολή που του χάρισε μέσω της πλατφόρμας X, την οποία αγόρασε, ο Μασκ αναδείχθηκε στον δεύτερο μεγαλύτερο χρηματοδότη της εκστρατείας Τραμπ μετά τον Τιμ Μέλσον, κληρονόμο της τραπεζικής αυτοκρατορίας Μέλσον. Μάλιστα πρόσφατα άρχισε να μοιράζει μέσω λοταρίας ένα εκατομμύριο δολάρια τη ημέρα, σε μια προσπάθεια επηρεασμού ψηφοφόρων στην κρίσιμη πολιτεία της Πενσυλβάνια, πράξη που ελέγχεται ως παράνομη από τις εισαγγελικές αρχές. Σε αντάλλαγμα για τη γενναιοδωρία του, ο ιδιοκτήτης της Tesla εξασφάλισε τη μεταστροφή του Τραμπ στο θέμα των ηλεκτρικών αυτοκινήτων και βέβαια ελπίζει ότι θα εξασφαλίσει ευνοϊκές συμβάσεις από το Πεντάγωνο για τις SpaceX και Starlink, που επίσης ελέγχει.

Στον χώρο των παραδοσιακών μίντια, ο Τραμπ πάντα υστερούσε, γι' αυτό και τα περιέγραφε ως «εχθρούς του λαού». Εξαιρεση αποτελεί ο όμιλος Μέρντοχ (Wall Street Journal, New York Post, Fox News). Στα 93 του χρόνια, ο Ρούπερτ Μέρντοχ έκανε τον κόπο να παραστεί στο συνέδριο των Ρεπουμπλικανών για να στηρίξει τον Τραμπ, ξεχνώντας ότι το 2020 έλεγε ότι «τρελαίνεται» και ότι μια δεύτερη θητεία του θα ήταν κίνδυνος για τις ΗΠΑ. Ανέλπιστο δώρο για τον Τραμπ ήταν το γεγονός ότι ο ιδιοκτήτης της Amazon Τζεφ Μπέζος επέβαλε στην εφημερίδα

του, την Washington Post, γραμμή ουδετερότητας στη φετινή αναμέτρηση, κάτι που μεταφράστηκε ως πισώπλατο μαχαίρωμα στη Χάρις. Το ίδιο συνέβη με τους Los Angeles Times, μια εφημερίδα με συντηρητικό παρελθόν, η οποία ωστόσο υποστήριζε Δημοκρατικούς υποψηφίους από την εκστρατεία του Ομπάμα, το 2008 και μετά.

Ωστόσο, εκείνη που κερδίζει τη μάχη των δισεκατομμυριοχών είναι η Κάμαλα Χάρις. Ρεπορτάζ του περιοδικού Forbes, που δημοσιεύθηκε την περασμένη Δευτέρα, εμφανίζει την υποψηφία των Δημοκρατικών να έχει την υποστήριξη 82 από αυτούς, ενώ οι υποστηρικτές του Τραμπ περιορίζονται σε 52 και γύρω στους 100 –μεταξύ των οποίων και ο μεγαλοεπενδυτής Γουόρεν Μπάφετ– εμφανίζονται ουδέτεροι. Υπ' αριθμόν ένα χρηματοδότης της Χάρις είναι ο κερδοσκοπός των πέντε ηπείρων Τζορτζ Σόρος. Τον πλαισιώνουν ο ιδρυτής της Microsoft Μπιλ Γκέιτς, ο διευθύνων σύμβουλος της LinkedIn

Στο πλευρό της Κάμαλα Χάρις, σύμφωνα με το περιοδικό Forbes, συντάσσονται 82 δισεκατομμυριοχικοί, 30 περισσότεροι από εκείνους που στηρίζουν τον αντίπαλό της.

Ριντ Χόφμαν, ο πρώην δήμαρχος της Νέας Υόρκης και ιδιοκτήτης του ομώνυμου πρακτορείου Μάικ Μπλούμπεργκ και σειρά άλλων.

Και φορο-πόλεμος

Θεωρητικά, το πρόγραμμα του Τραμπ θα έπρεπε να είναι περισσότερο ελκυστικό για την αφρόκρεμα του επιχειρηματικού κόσμου. Ο Ρεπουμπλικανός υποψήφιος έχει υποσχεθεί να μειώσει τον φόρο στα επιχειρηματικά κέρδη από 21% σε 15%, ενώ η Χάρις δεσμεύθηκε να τον αυξήσει σε 28%. Ωστόσο, πολλοί μεγιστάνες του αμερικανικού επιχειρηματικού κόσμου συμμερίζονται τη θέση που διατύπωσαν 17 εξ αυτών, με κοινή επιστολή στο περιοδικό Fortune, όπου υποστήριξαν ότι η πολιτική επιθετικού προστατευτισμού του Ντόναλντ Τραμπ με υψηλούς δασμούς στα ξένα προϊόντα και οι απειλές του ότι θα περιορίσει την ανεξαρτησία της Κεντρικής Τράπεζας θα βλάψουν τα συμφέροντά τους. Απομένει να δούμε αν η σχετική υποροχή της Χάρις στους κόλπους των μεγάλων χρηματοδοτών θα μεταφραστεί σε ψήφους και εκλέκτορες.

«Διευθυντές μεγάλων επιχειρήσεων πλευρίζουν τον Τραμπ, καθώς η μάχη διαγράφεται οριακή», ανέφερε η Wall Street Journal, αν και το φλερτ είχε αρχίσει πολύ νωρίτερα.

είχε δηλώσει την 1η Ιουλίου του 1999 στους New York Times ότι η αμερικανική Δημοκρατία απειλούνταν από «ένα περίτεχνο σχέδιο εξαγοράς πολιτικής επιρροής, όπου και τα δύο κόμματα συνωμοτούν για να κρατηθούν στην εξουσία, ξεπουλώντας τη χώρα στον μεγαλύτερο πλειοδότη».

Η εκστρατεία του Μακκένι απέναντι στη διαπλοκή χρήματος και εξουσίας απέφερε κάποιους καρπούς τρία χρόνια αργότερα, όταν το Κογκρέσο ψήφισε με διακομματική συναίνεση νόμο ο οποίος έθετε κάποιους φραγμούς και ελέγχους στη χρηματοδότηση των πολιτικών. Σύντομα όμως αποδείχθηκε ότι επρόκειτο για πυργούς από άμμο δίπλα στο κύμα. Οι εκλογές του 2020 συνέτριψαν κάθε προηγούμενο ιστορικό ρεκόρ, με το συνολικό κόστος να φτάνει τα 14,4 δισ. δολάρια (5,7 δισ. για τις προεδρικές εκλογές και 8,7 δισ. για Βουλή και Γερουσία), σχεδόν δεκαπλάσιο από το αντίστοιχο του 2000, που τότε είχε θεωρηθεί σκανδαλώδες. Όλα δείχνουν ότι και αυτό το ρεκόρ θα πέσει την ερχόμενη Τρίτη, με τις εκτιμήσεις να ανεβάζουν το συνολικό κόστος σε 16

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΠΟΥΡΗ

Ένα χρόνο και δύο μήνες μετά τις ξενοφοβικές επιθέσεις στη Λεμεσό, όπου κουκουλοφόροι κτυπούσαν αλλοδαπούς καταστρέφοντας τις επιχειρήσεις τους, μόνο τον Οκτώβριο του 2024 σημειώθηκαν έντεκα επιθέσεις εναντίον αλλοδαπών διανομέων φαγητού που εργάζονται στην πόλη. Τα κίνητρα των δραστών μπορεί να είναι οικονομικά, καθώς παρατηρούνται κλοπές χρηματικών ποσών και κινήτων τηλεφώνων, όμως, σε κάποιες άλλες των περιπτώσεων, οι θύτες κτυπούν τους διανομείς φαγητού, απλώς για να τους προκαλέσουν πρόβλημα, χωρίς να προχωρούν σε κλοπή, κάτι που αποτελεί καθαρά ρατσιστική βία. Η μεγάλη έξαρση του φαινομένου προκάλεσε έντονη ανησυχία στις Αρχές και την Τετάρτη πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο υπουργείο Δικαιοσύνης, όπου πάρθηκαν μέτρα με στόχο την προστασία των διανομέων και την εξάλειψη του φαινομένου.

Μέχρι την ώρα που συγγράφεται το συγκεκριμένο άρθρο, εντός του 2024 καταγράφηκαν δεκαεννέα επιθέσεις εναντίον διανομέων φαγητού. Οι δεκαέξι σημειώθηκαν στη Λεμεσό και οι υπόλοιπες τρεις στη Λευκωσία. Σχετικά με τις επιθέσεις του τελευταίου μήνα στη Λεμεσό, η Αστυνομία πέρασε χειροπέδες σε δεκαεπτά πρόσωπα και ένα άτομο εξακολουθεί να καταζητείται. Από τις παραπάνω υποθέσεις, οι οκτώ έχουν εξιχνιαστεί. Έντονη ανησυχία προκαλεί η ηλικιακή ομάδα των συλληφθέντων, αφού αρκετά νεαρά πρόσωπα βρίσκονται ανάμεσα σε αυτούς. Πιο συγκεκριμένα, τα άτομα που συλληφθήσαν έως τώρα για τις πρόσφατες επιθέσεις, είναι ηλικίας 14,5 ετών μέχρι 36. Η Αστυνομική Διεύθυνση Λεμεσού φαίνεται να εξετάζει και το φαινόμενο του μιμητισμού, στοιχείο νεανικής παραβατικότητας που εντοπίζεται στις γειτονίες στις οποίες συχνάζουν «ταραχοποιοί», όπου ομάδες μιμούνται τις πράξεις άλλων. Πάντως, οι επιθέσεις εντοπίζονται σε πέντε διαφορετικές περιοχές της Λεμεσού, με τα περισσότερα κρούσματα να παρατηρούνται σε Πολεμίδα και Άγιο Αθανάσιο.

Με το τέλος της σύσκεψης που πραγματοποιήθηκε στο υπουργείο Δικαιοσύνης, ο Μάριος Χαρτσιώτης προέβη σε δηλώσεις εκφράζοντας την αποφασιστικότητα, όλων των εμπλεκόμενων φορέων, για περιορισμό ή ακόμη και την ολική εξάλειψη του φαινομένου. Όπως πληροφορείται η «Κ», η μέθοδος που αποφασίστηκε για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα έρχεται μέσω τεχνολογίας, καθώς οι αρμόδιοι αποφάσισαν την εγκατάσταση ειδικού συστήματος άμεσας επικοινωνίας μεταξύ διανομέων φαγητού και Αστυνομίας, μέσω του τηλεφωνικού αριθμού 112, ούτως ώστε να ενημερώνεται άμεσα η Αστυνομία για περιστατικά επιθέσεων και να φτάνει έγκαιρα στο σημείο. Πέρα από αυτό, η Αστυνομική Διεύθυνση Λεμεσού κατάρτισε Σχέδιο που περιλαμβάνει αυξημένες περιπολίες, επίταξη όλων των ομάδων «Ζ» και χαρτογράφηση των περιοχών.

Και στη Λευκωσία

Διανομέας φαγητού που εργάζεται στην επαρχία Λευκωσίας και μίλησε στην «Κ», υπό το καθεστώς ανωνυμίας, είπε πως υπάρχουν αρκετές αναφορές για επιθέσεις εναντίον αλλοδαπών και στην πρωτεύουσα. Σχεδόν καθημερινά δέχονται ρατσιστικές φραστικές επιθέσεις στους δρόμους, ενώ σε συγκεκριμένες περιοχές, όπως η Καλλιθέα, στον Δήμο Νότιας Λευκωσίας / Ιδαίου, αλλά και στους δρόμους κοντά στο Γενικό Νοσοκομείο, παρατηρήθηκαν περιστατικά όπου νεαροί πετούσαν πέτρες εναντίον διανομέων. Οι διανομείς προσπαθούν να έχουν έναν διάυλο επικοινωνίας μεταξύ τους σε πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, έτσι ώστε να μπορούν να ενημερώνουν ο ένας τον άλλο, σε ποιους δρόμους παρατηρήθηκαν επιθέσεις. Πρόκειται για περιστατικά που δεν έχουν δει το φως της δημοσιότητας, καθώς τα θύματα φοβούνται να προχωρήσουν σε επίσημη καταγγελία στις Αρχές.

Ζητούμενο για τους διανομείς, ανέφερε το εν λόγω πρόσωπο, είναι οι πλατφόρμες που προσφέρουν υπηρεσίες delivery να καθίσουν

Πώς οι διανομείς έγιναν στόχος ρατσιστών

Οι ανησυχητικοί αριθμοί επιθέσεων, οι δυσκολίες του κλάδου και τα βήματα αντιμετώπισης του φαινομένου

Οι διανομείς προσπαθούν να έχουν έναν διάυλο επικοινωνίας μεταξύ τους σε πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, έτσι ώστε να ενημερώνουν ο ένας τον άλλο, σε ποιους δρόμους παρατηρήθηκαν επιθέσεις.

στο τραπέζι μαζί με την Αστυνομία και να βρουν τις λύσεις για καταπολέμηση του προβλήματος. «Φαίνεται όμως να μην τους ενδιαφέρει», τόνισε χαρακτηριστικά ο διανομέας. Ο διανομέας μοιράστηκε μια ιστορία από συνάδελφό του που εργάζεται στη Λεμεσό, αναφέροντας ότι «ένα βράδυ, γύρω στα 8-10 άτομα τον ακολουθούσαν με μοτοσυκλέτες και τον περικύκλωσαν απειλώντας τον. Ευτυχώς όμως αποφεύχθηκαν τα χειρότερα, αφού στο σημείο βρέθηκε η Αστυνομία».

Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι διανομείς είναι οι κλοπές του εξοπλισμού και των μοτοσυκλετών τους. Σύμφωνα με τον διανομέα που μίλησε στην «Κ», πρόκειται για ένα πολύ συχνό φαινόμενο, αλλά λόγω του GPS που βρίσκεται ενσωματωμένο στα μηχανάκια, τους δίνει τη δυνατότητα να τις εντοπίζουν. «Τις βρίσκουμε με αρκετές ζημιές, ενώ κάποιες φορές δεν εντοπίζονται καν», σημείωσε χαρακτηριστικά. Ο εξοπλισμός και

Εντός του 2024 καταγράφηκαν δεκαεννέα επιθέσεις εναντίον διανομέων φαγητού, ενώ έντονη ανησυχία προκαλεί η ηλικιακή ομάδα των συλληφθέντων, αφού αρκετά νεαρά πρόσωπα βρίσκονται ανάμεσα στους δράστες.

η συντήρηση για τις μοτοσυκλέτες προκαλεί μεγάλο πονοκέφαλο στους διανομείς, κυρίως στους freelancers, οι οποίοι επωμίζονται όλα τα έξοδα. Ερωτηθείς ποια συμβουλή θα έδινε στους συναδέλφους του για προστασία, ειδικά στην περιοχή της Λεμεσού που παρατηρείται έξαρση του φαινομένου, ο διανομέας τους προτρέπει να μην δίνουν

σημασία σε φραστικά επεισόδια, ούτε να δημιουργούν κάποιο πρόβλημα με τον κόσμο. Τους καλεί να επικοινωνούν άμεσα με την Αστυνομία και να καταγγέλλουν τα περιστατικά. «Γιατί μας συμπεριφέρονται έτσι; Παραδίδουμε φαγητό στον κόσμο, το παίρνουμε σπίτι τους, εξυπηρετούμε ηλικιωμένα άτομα, παραδίδοντάς τους τα ψώνια τους, κουβαλούμε τσάντες σε πολυκατοικίες με χαλασμένα ασανσέρ...», σημείωσε ο διανομέας, εκφράζοντας την απογοήτευσή του για όσα εκτυλίσσονται την τελευταία περίοδο.

Το ζήτημα της ασφάλειας

Ο Νεόφυτος Τιμινής σε δηλώσεις του εκ μέρους της ΠΠΟ στην «Κ» επιβεβαίωσε τις αναφορές που υπάρχουν για επιθέσεις με πέτρες σε περιοχές της Λευκωσίας, τονίζοντας πως η συντεχνία βρίσκεται στο πλάι της συγκεκριμένης ομάδας εργαζομένων, ειδικά από το 2022 και τις απεργίες που έλαβαν χώρα

μετά τις περικοπές που υπήρξαν στον κλάδο. Με παρεμβάσεις τους έχουν πετύχει την επιβολή διαταγμάτων σχετικά με ζητήματα που αφορούν τον καταποντισμό των διανομέων, ειδικότερα σε ακραίες καιρικές συνθήκες, όπως οι παρατεταμένοι καύσωνες του καλοκαιριού. Μάλιστα, είπε πως γίνεται η προσπάθεια για να ανοίξει η συζήτηση και για το θέμα των freelancers σχετικά με την ασφάλεια και την υγεία τους εν ώρα εργασίας. Υπενθυμίζεται πως το καλοκαίρι που μας πέρασε επιτεύχθηκε η πρώτη συλλογική σύμβαση, η οποία προνοεί πως ο εργοδότης οφείλει να παρέχει τον εξοπλισμό στους διανομείς, αλλά δεν φέρει ευθύνες σε ατυχήματα. Η συντεχνία τονίζει ότι υπάρχει ευθύνη εργοδότη για την ασφάλεια των διανομέων. Στηρίζουν, μάλιστα, πως όταν ένας διανομέας χτυπηθεί θα πρέπει να θεωρείται εργατικό ατύχημα και σε περιπτώσεις απώλειας του εξοπλισμού του θα πρέπει να αποζημιώνεται και να του χορηγούνται νέα εργαλεία, ακόμη κι αν κλαπεί η μοτοσυκλέτα του.

Σχετικά με τα περιστατικά βίας των τελευταίων ημερών στη Λεμεσό, ο κ. Τιμινής εξέφρασε την άποψη πως μετά τα επεισόδια που διαπράχθηκαν το 2023, φαίνεται να έχει ξυπνήσει το ρατσιστικό στοιχείο στην πόλη. Υποστηρίζει ότι τα μέτρα θα πρέπει να βασιστούν σε δύο άξονες. Πρώτον, όσον αφορά το κοινωνικό κομμάτι, το πώς δηλαδή αντιδρά ο κόσμος στην έξαρση της ξενοφοβίας και δεύτερο, το ζήτημα του εργασιακού. Ο σεβασμός προς τα πρόσωπα που μας εξυπηρετούν και προσφέρουν υπηρεσίες σε οικογένειες και ηλικιωμένους.

Για το προφίλ των δραστών κι αν πρόκειται μόνο για Ελληνοκύπριους, ή Τουρκοκύπριους, όπως ακόμη και επιθέσεις άλλων αλλοδαπών προς τους διανομείς, ο κ. Τιμινής ανέφερε πως δεν πρέπει να τους ρίχνουμε στα «μαλακά», δεν υπάρχει καμία δικαιολογία για τέτοιες πράξεις. «Το φαινόμενο πρέπει να παταχθεί από τη ρίζα του, όποιοι και να είναι οι δράστες».

Καταδικάζει η Wolt

Μετά από πιέσεις που ασκήθηκαν στη Wolt για τοποθέτηση επί του ζητήματος, η εταιρεία προχώρησε σε ανακρίση την περασμένη Πέμπτη καταδικάζοντας τις ρατσιστικές επιθέσεις κατά των συνεργατών της διανομέων. Χαιρέτισε τη λήψη μέτρων για αντιμετώπιση του φαινομένου, εκφράζοντας την ικανοποίησή της για την κινητοποίηση της Πολιτείας. Ήδη από πέροι, η εταιρεία εξέφραζε τους προβληματισμούς της για το ρατσιστικό υπόβαθρο αρκετών επιθέσεων στο υπουργείο Δικαιοσύνης, αναδεικνύοντας την ανάγκη λήψης μέτρων για αντιμετώπιση του θέματος.

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης του προβλήματος, ο αστυνομικός διευθυντής Λεμεσού συγκάλεσε σύσκεψη για το θέμα προσκαλώντας και τις εταιρείες που προσφέρουν υπηρεσίες delivery. Η Wolt ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση και είχε την ευκαιρία να καταθέσει τις απόψεις της για τους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου. Επιπρόσθετα, η Αστυνομική Διεύθυνση Λεμεσού προχώρησε σε συναντήσεις με τους διανομείς στη βάση συμβουλευτικού χαρακτήρα.

Στάση αδράνειας

Οι επιθέσεις εναντίον διανομέων φαγητού εγείρουν αρκετά ερωτήματα για τη στάση των Αρχών, όσο και για τις εταιρείες που τρέχουν τις πλατφόρμες για delivery. Το γεγονός ότι ο αριθμός των επιθέσεων έπρεπε να φτάσει σε διψήφιο, μόνο εντός Οκτωβρίου, για να κινητοποιηθούν οι αρμόδιοι για αποφασιστικά μέτρα καταπολέμησης του φαινομένου, καταδεικνύει και την ελλιπή βαρύτητα που δόθηκε εξ αρχής στο θέμα, όταν σημειώθηκαν τα πρώτα κρούσματα. Από την πλευρά των διανομέων, οι ίδιοι φαίνεται να μην αντιμετωπίζονται με τη δέουσα προσοχή από τους εργοδότες τους ή από τις εταιρείες που συνεργάζονται, με αποτέλεσμα μια ευάλωτη εργασιακή ομάδα να προσπαθεί να βρει μόνη της τους τρόπους να προστατευτεί από επεισόδια βίας εναντίον της, χωρίς μάλιστα να αποζημιώνεται σε υποθέσεις κλοπών του εργασιακού της εξοπλισμού.

Οι διανομείς φαίνεται να μην αντιμετωπίζονται με τη δέουσα προσοχή από τους εργοδότες τους ή από τις εταιρείες που συνεργάζονται, με αποτέλεσμα μια ευάλωτη εργασιακή ομάδα να προσπαθεί να βρει μόνη της τους τρόπους να προστατευτεί από επεισόδια βίας εναντίον της.

Η Αμερική έχει αλλάξει για τα καλά, για πάντα

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Εκοντάς ζήσει είκοσι χρόνια στην Αμερική, δυσκολεύομαι να συνηθίσω αυτό που βλέπουμε όλοι μας σήμερα. Έχει αλλάξει πολύ αυτή η χώρα. Είναι σαν να έχει λιώσει η συγκολλητική ουσία που κρατούσε τόσες διαφορετικές φυλές, περιοχές και κουλτούρες πιστές στο ίδιο αφήγημα. Δεν υπάρχει πια ούτε κοινό αφήγημα ούτε ένα «αμερικανικό όνειρο» που να ταιριάζει σε όλους. Η μισή Αμερική μισεί την άλλη μισή, με πάθος, με τρέλα.

Η πολιτική κρίση υποκρύπτει μια συστημική αποτυχία, που οφείλεται στην απόλυτη ηγεμονία μιας νέας πλουτοκρατίας που δεν έχει καμία αίσθηση κοινωνικής ευθύνης ή τήρησης των κανόνων.

Η πρώτη εκλογική αναμέτρηση που κάλυψα ήταν αυτή του Μάικλ Δουκάκη εναντίον του Τζορτζ Μπους. Ένας καλός Ελληνοαμερικανός φίλος και στενός συνεργάτης του Δουκάκη μου είχε δώσει την ευκαιρία να τη ζήσω από μέσα. Ήταν η πρώτη αναμέτρηση όπου οι Ρεπουμπλικανοί χρησιμοποίησαν άγριες, αρνητικές διαφημίσεις. Όλοι πίστευαν ότι η πολιτική έφτασε στον πάτο. Με τα σημερινά δεδομένα, όμως, θυμίζουν βίντεο διδασκαλίας καλών τρόπων στην πολιτική. Ο Δουκάκης πίστευε ότι «ο μέσος Αμερικανός αποκλείεται να πιστέψει όλη αυτή τη λάσπη που μου πετάνε». Γιος μεταναστών, σεβόταν προφανώς τους κανόνες του παιχνιδιού περισσότερο από τον Μπους, ο οποίος ήταν προϊόν ενός αριστοκρατικού κατεστημέ-

νου που άλλαζε τους κανόνες κατά βούληση αφού τους είχε φτιάξει. Ο Ντόναλντ Τραμπ ήταν τότε ένα νεοϋορκέζικο φαινόμενο ανεξέλεγκτου νεοπλουτισμού και συνεκών σκανδάλων, που γέμιζε κάθε μέρα τα πρωτοσέλιδα των ταμπλόντ της πόλης. Πώς αυτός ο άνθρωπος, έπειτα από τόσες επικερματικές αποτυχίες και τόσα σκάνδαλα, βρέθηκε εκεί που είναι σήμερα, είναι ένα μυστήριο. Διέλυσε το παλιό κατεστημένο και αιχμαλώτισε το κόμμα του.

Η απάντηση είναι, βέβαια, στη δύναμη του χρήματος και στην απόλυτη ηγεμονία μιας νέας πλουτοκρατίας, που δεν έχει καμία αίσθηση κοινωνικής ευθύνης ή τήρησης των κανόνων. Στην περίπτωση των μεγάλων εταιρειών τεχνολογίας, εισήγαγαν τους περιφημους αλγορίθμους και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης χωρίς να νοιάζονται διόλου για τον αντίκτυπό τους. Πήραν την παραγωγή από την Αμερική και τη μετέφεραν στην Κίνα χωρίς ποτέ να υπολογίζουν ότι κάποια στιγμή η Κίνα θα φτάσει στο ίδιο επίπεδο. Διέλυσαν την Boeing, που ήταν η κορωνίδα των αμερικανικών εξαγωγών, με τη μανία για την περικοπή εξόδων, τις υπερβολαβίες και τα μεγάλα μερίσματα. Απέκτησαν ασύλληπτη πολιτική και οικονομική ισχύ, που ξεπερνάει τη λογική. Είναι πολλά τα σημάδια που δείχνουν ότι η πολιτική κρίση υποκρύπτει μια συστημική αποτυχία. Οποιος ζει στην Αμερική διαπιστώνει ότι ο πήχυς έχει πέσει χαμηλά σε πολλούς τομείς. Ο Τραμπ είναι από τη μία προϊόν αυτής της αποτυχίας της αμερικανικής ελίτ και από την άλλη σύμπτωμα απόλυτης ύβρεως. Ασχετα από το αν θα κερδίσει ή όχι την Τρίτη, ο Τραμπισμός είναι πια καλά ριζωμένος στην αμερικανική κοινωνία και ο δικασμός δεν θα γεφυρωθεί εύκολα. Ασχετα από το αν θα κερδίσει ή όχι, η Αμερική έχει αλλάξει για τα καλά, για πάντα.

Εν αναμονή

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

«Θυμίσου, θυμίσου την 5η Νοεμβρίου και την προδοτική Συνωμοσία της Πυρίτιδος», ανέφερε στιχούργημα μετά την αποτυχημένη απόπειρα δολοφονίας του Προτεστάντ βασιλέα της Αγγλίας Ιακώβου Α΄, το 1605, από μία ομάδα Καθολικών, που είχε σχεδιάσει να ανατινάξει με πυρίτιδα το κοινοβούλιο, κατά την εναρκτήρια σύννοδό του παρουσία του μονάρχη. Όπως τυχαίως η προσεχής Τρίτη –μέρα διεξαγωγής μονίμως των εκλογών στις ΗΠΑ– συμπίπτει να είναι η 5η Νοεμβρίου. Είχαν προηγηθεί δύο αποτυχημένες απόπειρες δολοφονιών του Ντόναλντ Τραμπ, στη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας. Αλλά αρκοούν τα περί ημερολογιακών και άλλων συμπτώσεων. Η ιδιαιτερότητα των επικείμενων αμερικανικών εκλογών δεν εντοπίζεται απλά στη χυδαία ρητορική αντιπαράθεση των δύο διεκδικητών της προεδρίας και των προβλεπόμενων υποστηρικτών τους. Ενίστοε διατυπώνονται αιτιάσεις περί κινδύνων ακόμη και καθεστωτικής ανατροπής. Μία αναφορά του Ρεπουμπλικανού υποψηφίου Ντόναλντ Τραμπ ότι θα κάνει χρήση και στρατιωτικών δυνάμεων για την καταστολή βίαιων εκδηλώσεων ερμηνεύθηκε ως αποκαλυπτική δικτατορικών προθέσεων. Ωστόσο, ήταν την 1η Μαΐου 1992 που ο τότε πρόεδρος Μπους απέστειλε στην Καλιφόρνια δύναμη 3.000 ανδρών της 7ης Μεραρχίας Πεζικού και 1.500 πεζοναυτών για την καταστολή τριήμερου εξεγέρσεως στο Λος Άντζελες, που είχε ως συνέπεια τον θάνατο σαράντα πολιτών και ζημιές 500 εκατ. δολαρίων.

Πέρα από κάθε αμφιβολία, όμως, ο κ. Τραμπ, εάν εν τέλει εκλεγεί, θα επιχειρήσει να συντρίψει το

«Δημοκρατικό κατεστημένο», όπως αυτό διαμορφώθηκε με την ανάδειξη του Μπιλ Κλίντον στη προεδρία των ΗΠΑ, του Μπαράκ Ομπάμα στη συνέχεια, για να εκπέσει σε επίπεδο ασυναρτησίας επί της προεδρίας του Τζο Μπάιντεν. Κάτι ανάλογο είχε πράξει επιτυχέστερα στο παρελθόν ως πρόεδρος των ΗΠΑ ο Ρόναλντ Ρέγκαν, όταν εκρίζωσε εκ θεμελίων το παλαιότερο Δημοκρατικό κατεστημένο, που είχε φθάσει σε σημείο αποσυνθέσεως επί προεδρίας Κάρτερ.

Το τι θα διαλαμβάνει η ανατροπή που θα επιχειρήσει ο κ. Τραμπ στο εσωτερικό των ΗΠΑ ενδιαφέρει τους πολίτες της μεγάλης αυτής χώρας. Στο επίπεδο της διεθνούς πολιτικής, ωστόσο, μία επανεκλογή του στο προεδρικό αξίωμα ενδεχομένως να αποτελέσει μία ριζοσπαστική ανατροπή.

Όταν στις 24 Μαρτίου 1999 ο Μπιλ Κλίντον δίκως προηγουμένη απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και ως επικεφαλής του ΝΑΤΟ διέταξε τον βομβαρδισμό της Σερβίας, ταπεινώνε τη μετακομμουνιστική Ρωσία –σύμμαχο το Βελιγραδίου– και υπονόμειε κάθε ελπίδα συνπαράξεως Ανατολής και Δύσεως. Ο κ. Τραμπ, όταν υποστηρίζει ότι θα τερματίσει τον πόλεμο στην Ουκρανία, συνεννοούμενος με τον πρόεδρο Πούτιν επιχειρεί απλώς να επαναφέρει σε ισχύ την παλιότερη τάξη πραγμάτων. Δεν είναι βέβαιο ότι θα το πετύχει. Η αποκάλυψη της Συνωμοσίας της Πυρίτιδος το 1605 δεν έλυσε το θέμα της διαμάχης Καθολικών και Διαμαρτυρομένων στη Βρετανία. Αυτό συνέβη μόνον το 1745, επί Γεωργίου Β΄ του Οίκου του Αννοβόρου. Και οι εκλογές στις ΗΠΑ την 5η Νοεμβρίου δεν πρόκειται να γεφυρώσουν το χάσμα αντιλήψεων Δημοκρατικών και Ρεπουμπλικανών. Τελούμε εν αναμονή...

Σε ξεβολεύει να σκέφτεσαι ότι η ψήφος ενός τύπου από το Ουισκόνσιν μπορεί να επηρεάσει τη ζωή σου. Αν μη τι άλλο, θίγει τον δημοκρατικό σου ναρκισσισμό. Αυτόν που σου φωνάζει στεντορεία τη φωνή ότι η ψήφος σου είναι μια αποφασιστική χειρονομία για το παρόν σου και το μέλλον σου. Ας ξεβολευτούμε, λοιπόν, από την ευρωπαϊκή νάρκη της αγαπημένης μας δημοκρατίας. Ήδη έχουμε ξεβολευτεί. Οι αμερικανικές εκλογές μάς ενδιαφέρουν τόσο όσο θα μας ενδιέφεραν οι εκλογές στην ίδια μας τη χώρα. Με μία μικρή διαφορά: Δεν μπορούμε να τις επηρεάσουμε με την ψήφο μας. Είμαστε αναγκασμένοι, ή καταδικασμένοι, να υποστούμε το αποτέλεσμά τους. Ποιο θα είναι; Οι εμβριθείς αναλυτές σκωκούν τα χέρια τους ψηλά. Τα επιστημονικά τους εργαλεία δεν επαρκούν για να προβλέψουν το αποτέλεσμα. Χωρίς να διαθέτω την τεχνονγνωσία τους, υποψιάζομαι ότι από το μουσικό κουτί θα βγει το πορτοκαλί κεφάλι του Ντόναλντ.

Η εκτίμησή μου, η οποία δεν έχει καμιά επιστημονική αξία, σπρίζεται κατ' αρχάς στις εκτιμήσεις και στις επιθυμίες της απανταχού προοδευτικής κοινής γνώμης. Αυ-

τή, κυρίως η ευρωπαϊκή, δυστυχώς ή ευτυχώς, εδώ και δεκαετίες πέφτει έξω στις εκτιμήσεις της. Ο δεύτερος λόγος που θεωρώ ότι ο αντιπαθής Τραμπ θα ξαναγίνει πρόεδρος της μεγαλύτερης δύναμης του κόσμου μας είναι ότι τις τελευταίες εβδομάδες οι αντιπαλοί του τον έχουν ήδη εκλέξει. Οι περισσότερες αναφορές στα αποτελέσματα των αμερικανικών εκλογών αφορούν την εκλογή του. Πώς θα αλλάξει ο κόσμος εάν εκλεγεί ο Τραμπ;

Είναι φασίστας; Θαυμαστής του Χίτλερ; Μπορεί. Όμως ο Τραμπ έκανε ήδη μια προεδρική θητεία χωρίς να επιβάλει φασισμό στις ΗΠΑ. Είναι θαυμαστής του Αντρίου Τζάκσον, του 7ου προέδρου των ΗΠΑ – ο οποίος διακρίθηκε κυρίως για την ιδιοσυγκρασία του και τον πόλεμο κατά των ελίτ. Είχε το πορτρέτο του στο Οβάλ Γραφείο το οποίο έβγαλε ο Μπάιντεν. Ο Τραμπ είναι ιδιοσυγκρασιακός. Κοινώς απρόβλεπτος, και ως εκ τούτου επικίνδυνος για τις παγκόσμιες ισορροπίες. Ισορροπίες εύθραυστες, στο όριο της ανισορροπίας. Και όσοι ανησυχούμε για τον Τραμπ, όπως εγώ, είναι επειδή επιθυμούμε η Αμερική να αναλάβει τον ρόλο του επιτηρητή της παγκόσμιας τάξης.

ΣΚΙΤΖΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Δημοσιογραφία και αξιοπιστία

Της **ΒΑΣΩΣ ΚΙΝΤΗ**

Ο Τζεφ Μπέζος, ιδιοκτήτης της Washington Post, στην προσπάθειά του να δικαιολογήσει την απόφασή του να μην υποστηρίξει η εφημερίδα κανέναν υποψήφιο στις αμερικανικές εκλογές, έγραψε ότι δεν αρκεί ο εφημερίδες να είναι ακριβείς (accurate). Πρέπει επίσης και να θεωρούνται ακριβείς. Δηλαδή, να πιστεύουν οι άνθρωποι ότι είναι ακριβείς. Όμως

ο άνθρωποι, μάς λέει, δεν πιστεύουν ότι οι εφημερίδες είναι ακριβείς. Πιστεύουν ότι τα Μέσα είναι προκατειλημμένα. Η εμπιστοσύνη στα ΜΜΕ είναι πολύ χαμηλή. Πήρε λοιπόν αυτό το μέτρο που, όπως λέει, δεν θα τους ανεβάσει πολύ ψηλά στην κλίμακα της εμπιστοσύνης, αλλά είναι ένα μέτρο στη σωστή κατεύθυνση. Δεν πρέπει, λέει, να κατηγορούμε τους άλλους και να το παίζουμε θύματα αλλά πρέπει, συνεχή, να δουλέψουμε πιο σκληρά για να ελέγξουμε ό, τι μπορούμε να ελέγξουμε ώστε να αυξηθεί «our credibility».

Το «our credibility» θα μπορούσαμε να το μεταφράσουμε «να αυξηθεί η αξιοπιστία μας», αλλά εδώ ο Μπέζος θέλει να πει «να αυξηθεί το πόσο πιστεύει ο κόσμος ότι είμαστε ακριβείς». Είναι άλλο να αυξάνεται η εμπιστοσύνη του κόσμου προς την εφημερίδα επειδή η εφημερίδα κάνει ακριβέστερα, πιο διεισδυτικά και ενδιαφέροντα ρε-

πορτάζ, επειδή φροντίζει να βρίσκεται εγκαίρως στην καρδιά των γεγονότων, επειδή δεν εκβιάζεται, είναι πλουραλιστική, καλύπτει πολλά θέματα κ.λπ., και είναι άλλο να λες ότι δεν παίρνω θέση γιατί έτσι

Η απόφαση της Washington Post να μην πάρει θέση στις κρίσιμες αμερικανικές εκλογές ήταν λάθος. Αλλά η δικαιολόγηση της απόφασης από τον Μπέζος είναι ακόμη χειρότερη.

θα δίνω την εντύπωση ότι είμαι ακριβής και αξιόπιστη, οπότε θα αυξήσω την εμπιστοσύνη του κόσμου.

Ο Μπέζος σε κανένα σημείο του κειμένου του δεν αμφισβητεί το πόσο ακριβής είναι η εφημερίδα του. Αυτό που παρατηρεί είναι ότι είναι χαμηλή η εμπιστοσύνη του κόσμου. Επιλέγουν με τη μορφή που σκληρότερα για να αυξήσουμε την εμπιστοσύνη του κόσμου, αλλά το μέτρο που προτείνει δεν είναι να κάνουμε, π.χ., καλύτερα ρεπορτάζ (δεν αμφισβητεί ότι κάνουν καλά ρεπορτάζ ήδη), αλλά να

Εδώ που τα λέμε, δεν με ενδιαφέρει ούτε το τείκος που υψώνει για να εμποδίσει την παράνομη είσοδο Μεξικανών μεταναστών. Έχουμε και το δικό μας στον Εβρο. Ούτε αν οι αμβλώσεις επιτρέπονται ή απαγορεύονται στην τάδε ή την τάδε πολιτεία. Είμαι υπέρ της νόμιμης αμβλώσης, και ευτυχώς στη χώρα μου δεν υπάρχει πρόβλημα. Αντιθέτως, εκείνο που με ενδιαφέρει είναι ποια θα είναι η σχέση της Ευρώπης με τις ΗΠΑ εάν εκλεγεί ο Τραμπ και με ποιον τρόπο θα σταθεί η μεγάλη δύναμη απέναντι στα δύο μεγάλα πολεμικά μέτωπα της Δύσης. Τι θα κάνει στην Ουκρανία; Είναι προετοιμασμένη η Ευρώπη να βοηθήσει την Ουκρανία να αντιμετωπίσει τη ρωσική εισβολή εάν οι ΗΠΑ αποσυρθούν; Και ποια Ευρώπη; Η Ευρώπη του Ορμπαν; Ή μήπως η Ευρώπη θα θυμηθεί τον ιστορικό της εαυτό και τα κράτη της θα ακολουθήσουν το καθένα τη δική του πολιτική απέναντι στην υπερδύναμη; Από την άλλη, θεωρούμε δεδομένη τη φιλία του Τραμπ με τον Πούτιν. Όμως τίποτε δεν είναι δεδομένο με τον Τραμπ. Ούτε καν η σύνδεσή του με τον Νετανιάχου. Επέβλεψε και οργάνωσε τη συνθήκη του Αβραάμ που θα οδηγούσε στην ίδρυση παλαιστινιακού κρά-

τους. Μετά ένα χρόνο πολέμου, το Ισραήλ απέδειξε πως δεν μπορεί να χειραγωγηθεί. Ακολουθεί τη δική του πολιτική.

Φοβάμαι πολύ ότι το μεγάλο όπλο του Τραμπ είναι το απρόβλεπτο της ιδιοσυγκρασίας του. Έχει απέναντί του μιαν αντιπαλό η οποία εκπροσωπεί ό,τι πιο συντηρητικό διαθέτει η αμερικανική δημοκρατία: Τις ελίτ που απομακρύνονται όλο και περισσότερο από το αίσθημα της βαθιάς Αμερικής. Τι υπόσκεται στους ψηφοφόρους της διαφορετικό απ' αυτό που ζουν τώρα; Ξέρουμε ποια είναι τα σχέδιά της για την εξωτερική πολιτική της υπερδύναμης; Ξεκίνησε φέρνοντας έναν αέρα αισιοδοξίας, όχι μόνο στην Αμερική, ωστόσο, κατέληξε με επιθέσεις κατά του αντιπάλου της. Και ήρθε κι ο Μπάιντεν, ο οποίος για να αποδείξει ότι είναι ζωντανός αποκάλεσε τους ψηφοφόρους του Τραμπ «σκουπίδια».

Δεν ισχυρίζομαι ότι μπορώ να προβλέψω το αποτέλεσμα των εκλογών. Θα συνέσπνα, όμως, ψυχραιμία και άσκηση υπομονής. Πρόγευμα με δημητριακά και φρούτα, σουπδική γυμναστική. Αν και πιστεύω στους στίχους του Γκάτσου: «Καληνύκτα, Κεράλ, αυτός ο κόσμος δεν θα αλλάξει ποτέ».

Η κ. Βάσω Κιντή είναι καθηγήτρια Φιλοσοφίας στο ΕΚΠΑ.

Να μην υπερβάλλουμε

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η επίσκεψη του προέδρου Χριστοδουλίδη στις ΗΠΑ, κατόπιν επίσημης πρόσκλησης του Αμερικανού προέδρου, Τζο Μπάιντεν, είναι ένα πολύ ενδιαφέρον γεγονός πέραν των διπλωματικών προεκτάσεων, του Κυπριακού και των διμερών σχέσεων Λευκωσίας-Ουάσινγκτον. Αποτελεί την τέλεια αφορμή για να συζητήσουμε, ξανά, σε σχέση με το πώς αντιδρούμε σε επίπεδο δημόσιας σφαίρας στο εσωτερικό – πολιτικά ή ως δημοσιολογώντας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και, κυριότερα, για το πώς ασκούμε κριτική. Η είδηση της επίσκεψης του κ. Χριστοδουλίδη αποτέλεσε την τέλεια περιπτώσιολογία για να εξετάσουμε αυτή τη δυναμική.

Αρχικά υπήρξε, τόσο στην κάλυψη του γεγονότος δημοσιογραφικά και σε επίπεδο ανάλυσης αλλά και ως αντικείμενο κριτικής, ένα ευρύ φάσμα υπερβολών. Υπερβολές που μεταξύ άλλων ανέφεραν το αμίμητο «κάλεσαν τον Πρόεδρο αλλά όχι τον Ερντογάν», το φαιδρό «η ανακοίνωση του Λευκού Οίκου για το Κυπριακό δεν ήταν τυχαία την ημέρα της επετείου ίδρυσης της Τουρκίας» και το, σχετικά ανακριβές, ότι η εν λόγω επίσκεψη είναι ενδεικτική του ότι ο «Πρόεδρος τα πάει καλά έξω αλλά άσχημα μέσα». Προφανώς η εξωτερική πολιτική της Κ.Δ. μετά το 2022 και τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία άλλαξε. Κι άλλαξε συνειδητά μέσα από

Η υπερβολή δεν βοηθάει ούτε στην σύνθεση, ούτε στην αποτελεσματική κριτική, ούτε στην εμπέδωση των ευσώνων όταν κάτι γίνεται σωστά.

την βάση αναγκαιοτήτων, καθώς η αξιοπιστία της χώρας βρισκόταν λόγω των «χρυσών διαβατηρίων» στον πάτο. Επίσης, αυτό που δεν αλλάζει, διαχρονικά, στα σοβαρά κράτη είναι ότι η εξωτερική πολιτική δεν διαφοροποιείται αναλόγως των προσώπων. Κάτι που στην Κύπρο –που θεσμικά η δημόσια πολιτική για τις εξωτερικές υποθέσεις/αρμοδιότητες

του κράτους δεν είναι κατοχυρωμένη– συχνά το ξεχνάμε.

Μετά ήρθε η κριτική τύπου «μα τον καλεί πέντε μέρες πριν φύγει λόγω εκλογών» καθώς και το «ναι, αλλά να δούμε τα αποτελέσματα». Και το «ναι, αλλά ο Βασιλείου πήγε τρεις φορές στον Μπους» – λες και η εξωτερική πολιτική, ξανά, των ΗΠΑ (ιδίως των ΗΠΑ της υπόθεσης Steel Seizure και του Use of Force Resolution) αλλάζει σε σχέση με τα πρόσωπα ή με το πώς προσλαμβάνει την Κύπρο ως προς τις επιδιώξεις της στην ανατολική Μεσόγειο. Προφανώς και αυτή είναι το ίδιο κακόπιστη κριτική με τις αποθεωτικές υπερβολές που διαβάσαμε ένα 24ωρο πριν από τη συνάντηση.

Ενδιάμεσα υπάρχει και μια σιωπηρή πλειοψηφία που προφανώς αντιλαμβάνεται την τεράστια σημασία της επίσκεψης, προσδοκά συνέπεια και αξιοπιστία ως προς τα αποτελέσματα της αναβάθμισης των σχέσεων ΗΠΑ-Κύπρου και θέλει να δει και το απτό, επί του πεδίου, αποτύπωμά τους. Η οποία αν εκφραστεί, οι δύο ως άνω πλευρές, που περιγράφουμε, θα σπεύσουν να την «περιλάβουν» προκειμένου να εκφράσουν την ιδεοληψία τους η οποία επί της ουσίας αποτελεί και συνειδητή στάση τους (αρνητική ή θετική εκ προοιμίου) για την τρέχουσα διακυβέρνηση υπό τον Χριστοδουλίδη.

Καλό θα ήταν στην Κύπρο να μην υπερβάλλουμε. Ζούμε σε μια κρίσιμη περίοδο διεθνώς, με το Κυπριακό στην πιο υπαρκτή του καμπί και με πολλά κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά προβλήματα, τα οποία εν μέρει κληρονομήσαμε από το σωρευτικό αποτέλεσμα δεκαετιών τέτοιας συμπεριφοράς και προσέγγισης. Η υπερβολή δεν βοηθάει ούτε στη σύνθεση, ούτε στην αποτελεσματική κριτική, ούτε στην εμπέδωση των ευσώνων όταν κάτι γίνεται σωστά. Ας μην το ξεχνάμε και κυρίως να μην το ξεχνάμε –σε πολιτικό επίπεδο– κόμματα και πολίτες, καθώς και οι ενεργοί, πολιτικά, πολίτες.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Παλαιστίνιοι στον προσφυγικό καταυλισμό Nur Shams, μετά από επιδρομή του ισραηλινού στρατού, κοντά στην πόλη Tulkarem, στη Δυτική Όχθη. Σύμφωνα με το Παλαιστινιακό υπουργείο Υγείας στη Δυτική Όχθη, τουλάχιστον τέσσερις Παλαιστίνιοι σκοτώθηκαν στην επιδρομή.

Η τριπλή ερμηνεία

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Η συνάντηση Μπάιντεν - Χριστοδουλίδη ήταν χρήσιμη. Δεν μπορεί κανένας να παραβλέψει τους διεθνείς συσχετισμούς, τον ρόλο των ΗΠΑ σε αυτούς και πώς τους επηρεάζουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Αναμφίβολα, συνιστά μια προσωπική επιτυχία του Ν. Χριστοδουλίδη και μένει να απαντηθεί το ερώτημα αν αυτή η συνάντηση συνιστά και μια επιτυχία για την Κύπρο.

Στις κανονικές, υψηλού επιπέδου συνομιλίες οι υπεύθυνοι στα δύο ΥΠΕΕ, αρκετό χρονικό διάστημα πριν πραγματοποιηθεί μια συνάντηση, ανταλλάσσουν κείμενα, διαμορφώνουν την ατζέντα. Πώς; Αυτός που κάνει την επίσκεψη γράφει τι θέματα θα εγείρει, τι ζητεί και τι είναι διατεθειμένος να δώσει, ώστε ο απέναντί του να γνωρίζει και να πάρει θέση επί των θεμάτων. Ο Ν. Χριστοδουλίδης λ.χ. εγείρει το Κυπριακό και ζητεί από τον Αμερικανό πρόεδρο να ασκήσει την επιρροή του στην Άγκυρα για εγκατάλειψη της ρητορικής περί «δύο κρατών». Αυτή η υπόθεση εργασίας συμβαδίζει με την τρέχουσα και παλαιότερη ε/κ πρακτική, αυτή που αποτυγχάνει κάθε τόσο και δεν θέλουμε να μάθουμε το «γιατί».

Οι ΗΠΑ, δεν είναι σε θέση να «ασκήσουν επιρροή» στην Τουρκία, έτσι όπως το φαντάζεται η ε/κ πολιτική τάξη. Η Άγκυρα –παρά τη συγκατοίκηση με τις ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ– διέθετε και διαθέτει αυτονομία έναντι των ΗΠΑ, αυτονομία ακόμα και στα χρόνια του ψυχρού πολέμου. Το ζήτημα της «στροφής» της Άγκυρας στα κείμενα των Η.Ε. έχει μόνο

έναν αποδέκτη, τον Τ. Ερντογάν, όχι τον Τ. Μπάιντεν. Μόνο ο Ερντογάν μπορεί να κάνει στροφή στο Κυπριακό, όπως την έκανε και στο παρελθόν (2004, 2017), και όχι μόνο στο Κυπριακό αλλά και στις σχέσεις της χώρας του με Ρωσία, Συρία, Αίγυπτο, Ελλάδα κ.ά. Κατά συνέπεια, αν μας ενδιαφέρει η ουσία, γνωρίζουμε ποιος λαμβάνει τις αποφάσεις και με ποιες προϋποθέσεις μπορεί να αλλάξουν, πρώτα σαφώς αποδοχή του κεφαλαίου για τη διακυβέρνηση, όπως έκλεισε στο Κραν Μοντάνα.

Η τρέχουσα ρητορική κάνει λόγο για την Κύπρο-πυλώνα σταθερότητας, για «χρυσή» ευκαιρία ώστε η Κύπρος να «αντικαταστήσει» την απειθαρχη Τουρκία σε άξονα με ΗΠΑ και Ισραήλ. Αυτά είναι φαντασιώσεις, οι οποίες καλλιεργούνται με μόνο στόχο την εξοικείωση με την υπάρχουσα κατάσταση πραγμάτων στη νήσο.

Η Κύπρος έδωσε ό,τι ήθελεν οι ΗΠΑ, στήριξε τον Νετανιάχου, κλιμάκιο FBI στη νήσο, διευκολύνσεις. Πήρε το συμβολικό «άροση του εμπάργκο», πήρε τον στρατηγικό διάλογο, πήρε τη συνάντηση Νίκου Χριστοδουλίδη με Τζο Μπάιντεν στον Λευκό Οίκο. Ασφαλώς έχει αξία η συνάντηση, αλλά ας δούμε τα πραγματικά δεδομένα.

Το μέλλον της Κύπρου, και όχι το μέλλον του ενός ή του άλλου πολιτικού της, συνδέεται με άλλες πρωτοβουλίες όπως λ.χ. μια καλά προετοιμασμένη επίσκεψη του Νίκου Χριστοδουλίδη στις Βρυξέλλες – όχι σαν αυτές με τις συνόδους κορυφής. Η Κύπρος είναι κράτος-μέλος της Ε.Ε., όχι βραχίονας στις αμερικανικές επιδιώξεις στην πε-

ριοχή. Στην Ε.Ε. η Κύπρος έχει πραγματικά εργαλεία για να κερδίσει στα μείζονα, Κυπριακό, Ευρωτουρκικά, Ενέργεια.

Η άσκηση αυτή προωθεί τα στρατηγικά συμφέροντα της Κύπρου και της περιοχής, αλλά κανένας δεν θα έρθει να το κάνει για εμάς, η ευθύνη, το σχέδιο, η κινητοποίηση είναι δική μας. Χρήσιμη η μια επίσκεψη (Ουάσινγκτον), αναγκαία η άλλη (Βρυξέλλες), γιατί η δεύτερη υπηρετεί το μακροπρόθεσμο συμφέρον της νήσου.

Όσα επέλεξε ο Ν. Χριστοδουλίδης να πει μπροστά στον Τζο Μπάιντεν δεν συμβαδίζουν με την απαίτηση της συγκυρίας. Η γενικόλογη διακήρυξη του «για να πετύχουμε μια λύση βασισμένη στις αρχές που και οι δύο πρεσβεύουμε: της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», συνιστά προεκλογική συνθηματολογία, όχι δήλωση μπροστά του γ.γ. Καμιά αναφορά στην τ/κ κοινότητα, την κοινότητα-εταίρο για τη λύση. Καμιά αναφορά στη διεύρυνση της ευρωτουρκικής σχέσης, την απαραίτητη προϋπόθεση για την επίλυση. Οι γενικόλογες Χριστοδουλίδη μπροστά στον Μπάιντεν συνιστούν βήμα πίσω σε σχέση με την προσπάθεια του γ.γ. των Η.Ε. για σύγκληση Πενταμερούς, αν δεν συνιστούν και άλλη περιπλοκή της. Ο κ. Χριστοδουλίδης δεν μίλησε ως ηγέτης της Κύπρου, μίλησε με στόχο την εικόνα του, και κυρίως για να ικανοποιήσει το δικό του εσωτερικό, εκλογικό ακροατήριο.

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ κρατούσε

κόλλα για να πει αυτά που είπε και τα οποία ετοίμασαν οι βοηθοί του. Ο πρόεδρος της Κύπρου μίλησε εκ του προχειρού ως να μιλούσε σε τηλεοπτικό πρόγραμμα στη νήσο. Αλλά σε συναντήσεις, αυτού του επιπέδου, όλοι διαβάζουν τις λεπτομέρειες, κάθε τι αναλύεται και κάθε τι μετρά.

Από τις δηλώσεις: Χριστοδουλίδης σε Μπάιντεν: «Βασίζομαι στην υποστήριξη των ΗΠΑ για την εξεύρεση λύσης στο Κυπριακό σύμφωνα με τα ψηφίσματα του Σ.Α. του ΟΗΕ. Για να πετύχουμε μια λύση βασισμένη στις αρχές που και οι δύο πρεσβεύουμε: της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Μπάιντεν σε Χριστοδουλίδη: «Παραμένω αισιόδοξος για μια επανενωμένη Κύπρο, στη βάση μιας διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας». Στην ανακοίνωση από τον Λευκό Οίκο προστέθηκε η φράση: «ΔΔΟ με πολιτική ισότητα για όλους τους Κυπρίους».

Η προσθήκη θα μπορούσε να ερμηνευτεί τριπλά: επανάληψη της θέσης των ΗΠΑ με στήριξη στην ΔΔΟ, απόρριψη της θέσης Τατάρ για «δύο κράτη», ενώ η φράση «με πολιτική ισότητα για όλους τους Κυπρίους» συνιστά και έμμεση αναφορά στον Νίκο Χριστοδουλίδη.

Ως γνωστόν, ο κ. Χριστοδουλίδης θεωρεί ότι όλα τα κατά καιρούς σχέδια λύσης του Κυπριακού ήταν απαράδεκτα, ήταν με συνέπεια αντίθετος σε κάθε πρόταση των ΗΕ που περιελάμβανε πρόνοιες βασισμένες στην ορολογία «ΔΔΟ με πολιτική ισότητα για όλους τους Κυπρίους».

www.larkoslarkou.org.cy

Η δικιά μας κοντινή Αμερική*

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Αν δεν θέλουμε να είμαστε εμμονικοί και εκτός θέματος, με όσα και αν διαφωνεί κανείς για το αν υπάρχει στρατηγική στην προσέγγιση του προέδρου Χριστοδουλίδη στο Κυπριακό, και για τους χειρισμούς στο εσωτερικό, δεν μπορεί κανείς να μην αναγνωρίσει πως η πρόσκληση του προέδρου Μπάιντεν στον πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι ένα σημείο καμπής για την Κύπρο και μια σημαντική ευκαιρία.

Πέρα από το περιχάρισμα του ΠτΔ στο Οβάλ Γραφείο μπροστά στις κάμερες (ξέρουμε, δεκτός ο ενθουσιασμός αλλά play it cool, Πρόεδρε), η Κύπρος προσπαθεί να χτίσει την εικόνα ενός κράτους με ρόλο στην περιοχή, και σταδιακά κάνει βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, μέσω των επαφών που έχει κάνει ο ίδιος ο Πρόεδρος και της δουλειάς

του υπουργού Εξωτερικών και των αξιωματούχων που έσπρωξαν προς υλοποίηση την ιδέα του ανθρωπιστικού θαλάσσιου διαδρόμου για τη Γάζα.

Όπως και την περίοδο 2014 - 2017, το ενδιαφέρον των ΗΠΑ αφορά στη δυνατότητα να έχει έναν συνεργάτη στην περιοχή που να μην είναι η Τουρκία και να μην προβλέπει σε δικό της ρόλο πέρα από αυτόν της δυτικής χώρας, και την αντίληψη πως μια συσταρισμένη λύση του Κυπριακού μπορεί να ενισχύσει τη σταθεροποίηση των ισορροπιών στην περιοχή, τουλάχιστον μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

Το δεδομένο εδώ δεν είναι ότι οι ΗΠΑ κόπτονται για τη λύση του Κυπριακού ως αυτοσκοπό, θέλουν όμως να ποτίσουν εκείνον τον βασιλικό που θα ποτίσει και τη γλάστρα. Και για να αξιοποιήσουμε αυτό το ενδιαφέρον πρέπει να κινήσουμε τώρα, όχι να θεωρούμε

Αυτό που ισχύει είναι ότι το διεθνές πλέγμα προσεγγίσεων απέναντι στην Τουρκία δημιουργεί κάποιες συνθήκες για να έρθει ξανά η Άγκυρα στο τραπέζι.

πως είμαστε δημοσιοϋπαλληλικά καλυμμένοι γιατί εμείς προτεινάμε πράγματα και ο Ερσίν Τατάρ είπε όχι. Μία εβδομάδα πριν από τις εκλογές στις ΗΠΑ, βέβαια, διερωτάται κανείς πώς θα είναι η επόμενη ημέρα αν η αντιπρόεδρος Χάρρις δεν διαδεχθεί τον πρόεδρο Μπάιντεν. Ίσως ο κ. Μπάιντεν θέλανε να κλειδώσει με συμβολικό τρόπο αυτό το κομμάτι του παζλ της προσέγγισης του στην περιοχή προτού ο Ντόναλντ Τραμπ επιστρέψει για να

μπολιάσει την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ με την προσέγγισή του.

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις μιας μεγάλης χώρας με μεγάλη συμφύρεση και μηχανισμούς δεν θα αλλάξουν από τη μια μέρα στην άλλη, τουλάχιστον όχι δραματικά και τουλάχιστον όχι σε όλα.

Όμως, δεδομένης της αδέξιας υποτέλειας του κ. Τραμπ στο καθεστώς Πούτιν, και τη γενικότερη ανικανότητα να προχωρήσει σε στρατηγικές κινήσεις πέρα από τους εντυπωσιασμούς, καθώς σήμερα διερωτάται κανείς αν ήταν σωστή η προώθηση της ομαλοποίησης των σχέσεων Ισραήλ - Σαουδικής Αραβίας χωρίς να δείξει επιποδομική προσέγγιση το Ισραήλ σε σχέση με το μέλλον των Παλαιστινίων.

Με άλλα λόγια, και να θέλει να ασχοληθεί ο κ. Τραμπ με το Κυπριακό, θα το θέλαμε εμείς; Αυτό που ισχύει είναι ότι το διεθνές πλέγ-

μα προσεγγίσεων απέναντι στην Τουρκία δημιουργεί κάποιες συνθήκες για να έρθει ξανά η Άγκυρα στο τραπέζι και να μετακινηθεί στρατηγικά από την παράλληλη προσπάθεια ενίσχυσης των Τ/κ στις συζητήσεις για μια διευθέτηση που να προσομοιάζει στο πλαίσιο της ΔΔΟ. Αυτό που ζητούν και προκρίνουν από το πλαίσιο οι ΗΠΑ, και η Ε.Ε., δεν είναι η επανένωση των λαών ή να παγιωθούν τα τετελεσμένα της κατοχής (προσέγγιση αναλόγως ε/κ ακροατηρίου). Είναι ένα κράτος που να συνεχίσει να αξιοποιεί τον ρόλο που προσπαθεί να χτίσει στην περιοχή και εντός της Ε.Ε., μέσω μηχανισμών που να του επιτρέπουν να λαμβάνει αποτελεσματικές αποφάσεις.

Εδώ έρχεται να κομπιάσει το επόμενο στάδιο στην ευρύτερη στρατηγική, την οποία θα πρέπει να ακολουθεί η ε/κ πλευρά, προσπαθώντας να σύρει μαζί της τη

σημερινή τ/κ ηγεσία ή ενισχύοντας όσους στην τ/κ κοινότητα θέλουν να είναι μέρος των αποφάσεων σε μια νέα εξέλιξη της Κυπριακής Δημοκρατίας και όχι η πίσω αυλή του καθεστώτος Ερντογάν.

Ο Πρόεδρος και η πολιτική ηγεσία θα πρέπει να αρχίσουν να μιλούν για το κυπριακό συμφέρον και την κυπριακή εξωτερική πολιτική, πέρα από τις κοινότητες, με τον τρόπο που το είχε κάνει ο Μουσταφά Ακιντζί, προκαλώντας ενόχληση στην ιδεολογικά τεμπέλικη ε/κ τάξη που άρχει.

* Ο τίτλος επιλέγεται με επιφύλαξη σε περίπτωση που οι αναφορές στις Τρύπες έχουν ήδη καταστεί δημοσιογραφικό κλισέ, μαζί με «το τραμ το τελευταίο», την «απιδιώσιμη πλεκτισμένη», και το «είναι γάτα, είναι γάτα, ο κοντός με τη γραβάτα».

ykakouris@gmail.com

Ενώπιον της Βουλής ο χημικός ευνουχισμός

Η συζήτηση για την πρόταση νόμου αναμένεται να αγγίξει κενά γύρω από την προστασία θυμάτων από παιδοβιαστές

Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Το προσεχές διάστημα οι βουλευτές θα κληθούν να αποφασίσουν εάν θα πρέπει να εισαχθεί στην κυπριακή νομοθεσία το μέτρο του χημικού ευνουχισμού σε καταδικασθέντες για σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκου, μετά από σχετική πρόταση νόμου που προτίθεται να καταθέσει ο βουλευτής της ΔΗΠΑ Μιχάλης Γιακουμή. Πρόκειται για τον έναν από τους δύο άξονες προς τους οποίους κινείται η πρόταση. Ο δεύτερος, ως εναλλακτική για αποφυγή της χημικής στειρώσης, είναι η επιβολή της ποινής της ισόβιας κάθειρξης για οποιoδήποτε άτομο καταδικαστεί για σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκου χωρίς δυνατότητα αναστολής ή πρόωρης αποφυλάκισης. Και οι δύο παράμετροι, όπως αναφέρει ο ίδιος στην «Κ», πηγάζουν από τη διαπίστωση, η οποία απορρέει από μελέτη που ετοίμασε τον περασμένο Σεπτέμβριο η Υπηρεσία Κοινοβουλευτικών Επιτροπών της Βουλής (Τομέας Νομικών), σύμφωνα με την οποία, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ, οι ποινές που προβλέπονται στην Κυπριακή Δημοκρατία εμπίπτουν στα ελάχιστα όρια που τίθενται σε άρθρο ευρωπαϊκής οδηγίας (2011/93/ΕΕ) σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών.

Ως παράδειγμα επιβεβλημένης από κυπριακό δικαστήριο «ποινής - χάδι», η οποία αποτέλεσε αφορμή για να δώσει τον περασμένο Ιούλιο την οδηγία ετοιμασίας της πρότασης νόμου, ο κ. Γιακουμή παραπέμπει σε πρόσφατη υπόθεση στη Λεμεσό, όπου άνδρας καταδικάστηκε σε 13 χρόνια φυλάκιση για τον βιασμό της 11χρονης ανάδοχης κόρης του. «Είστε ικανοποιημένοι με τα 13 χρόνια φυλάκισης για τέτοια εγκλήματα;», είναι η πρώτη ερώτηση που θα υποβάλει ο βουλευτής στους εκπροσώπους των αρμόδιων αρχών και φορέων, οι οποίοι θα κληθούν στα έδρανα της Βουλής, για να γνωματεύσουν επί της πρότασής του. Την ίδια ώρα – και αυτή είναι η πρόθεσή του – αναμένεται να ανοίξει μία μεγάλη συζήτηση απέναντι σε ένα πλήγμα ερωτημάτων, που, μεταξύ άλλων, θα αφορούν το αν είναι ικανοποιητικό το νομοθετικό πλαίσιο για τέτοιου είδους καταδίκες, τις ποινές σε άλλες χώρες, την αποτελεσματικότητα του μέτρου του χημικού ευνουχισμού, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την εποπτεία των καταδικασθέντων για αυτά τα αδικήματα όταν αποφυλάκίζονται. Όπως πληροφορείται η «Κ», το προσεχές διάστημα η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου, μετά από συνεδρίαση της ολομέλειάς της, θα εκ-

Σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε., οι ποινές στην Κύπρο εμπίπτουν στα ελάχιστα όρια που τίθενται σε άρθρο ευρωπαϊκής οδηγίας για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών, όπως απορρέει από μελέτη της Βουλής.

Ο χημικός ευνουχισμός εφαρμόζεται σε 12 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως θεραπεία και προϋποθέτει την προηγούμενη συγκατάθεση του καταδικασθέντα (εκτός από την Πολωνία).

δώσει γνώμη για το ζήτημα της εισαγωγής του χημικού ευνουχισμού στην Κύπρο, ώστε να αξιοποιηθεί για τη δρομολογούμενη συζήτηση στη Βουλή.

Ο κ. Γιακουμή αναφέρει ότι οι δύο παράμετροι στην πρότασή του βασίζονται στην ανάγκη για αυστηρότερα και πιο αποτρεπτικά μέτρα, προκειμένου να προστατευθούν τα παιδιά αλλά και να διασφαλιστεί ότι οι δράστες τέτοιων ειδεχθών εγκλημάτων θα τιμωρούνται με την αυστηρότητα που τους αρμόζει. Παράλληλα, υποδεικνύει ότι η ενίσχυση του νομικού πλαισίου θα συμβάλει στη δημιουργία ενός ασφαλέστερου περιβάλλοντος για τα παιδιά και θα στείλει ένα ισχυρό μήνυμα ότι η κοινωνία δεν θα ανεχτεί καμία μορφή σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων.

Ο χημικός ευνουχισμός, ο οποίος εφαρμόζεται σήμερα σε 12 κράτη-

μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως θεραπεία και προϋποθέτει την προηγούμενη συγκατάθεση του καταδικασθέντα (εκτός από την Πολωνία), είναι η χορήγηση φαρμακευτικών ουσιών που δρουν κατά των ανδρικών, με χάπια ή με ενέσεις, σε δράστες εγκλημάτων κατά της γενετικής ελευθερίας, με αποτέλεσμα την εξάλειψη της σεξουαλικής τους επιθυμίας. Ο δράστης χάνει κάθε τέτοια επιθυμία για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η λήψη των εν λόγω ουσιών. Όπως τόσο ο ίδιος ο βουλευτής συμφωνεί όσο και ακαδημαϊκοί, οι οποίοι μίλησαν στην «Κ», είναι ένας εύπκτος όρος και το ζήτημα της εισαγωγής αυτού του μέτρου στην Κύπρο δεν είναι μία τόσο απλή υπόθεση, θα απαιτηθεί να περάσει μέσα από τη βάση προσμέτρησης συγκεκριμένων δεδομένων.

Όπως αναφέρεται στη μελέτη της Βουλής, η οποία παραπέμπει σε άρθρο στην «Καθημερινή» Ελλάδας (30.10.2022) του καθηγητή της Νομικής Σχολής στο ΕΚΠΑ, Σπύρου Βλαχόπουλου, διατυπώνονται εκτιμήσεις ότι το συγκεκριμένο μέτρο είναι ανεπαρκές, εφόσον τα αποτελέσματα είναι προσωρινά και η βίαιη συμπεριφορά μπορεί να εκδηλωθεί με άλλους τρόπους (κακοποίηση, βασανιστήρια). Επιπρόσθετα, τίθενται και ζητήματα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικότερα όσον αφορά την ελεύθερη συναι-

νεση, κυρίως αν ο παραβάτης αφεθεί κάποτε ελεύθερος, αλλά υποχρεωθεί να λαμβάνει τα φάρμακα, καθώς και ζητήματα πιθανής βλάβης στην υγεία από τη χορήγηση της φαρμακευτικής αγωγής. «Η εισαγωγή του μέτρου αυτού έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, η οποία έχει θέσει αυστηρό πλαίσιο για την εφαρμογή του, ώστε να μην παραβιάζονται οι πρόνοιες της Σύμβασης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η οποιαδήποτε ενδεχόμενη εισαγωγή του χημικού ευνουχισμού στην Κύπρο θα πρέπει να εξεταστεί μέσα σε αυτό το αυστηρό πλαίσιο», προστίθεται στη μελέτη της Βουλής.

«Στις χώρες που εφαρμόστηκε η διαδικασία του χημικού ευνουχισμού δεν έχει αποδειχθεί ότι έχει μειωθεί η ροπή για σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων», δήλωσε στην «Κ» ο καθηγητής Νομικών στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Αχιλλέας Αιμιλιανίδης, ο οποίος τάσσεται εναντίον της εισαγωγής του μέτρου στην Κύπρο. Τόνισε ότι πρόκειται για μία φαρμακευτική αγωγή, που ελέγχει τις παρορμήσεις και τη μείωση των σεξουαλικών ορμών, αλλά στην πράξη, πάρα πολλά από αυτά τα άτομα δεν επισκέπτονται ψυχίατρο. «Το ζήτημα έχει να κάνει

Όσον αφορά την επίβλεψη των αποφυλακισθέντων παιδοβιαστών, προς το παρόν εμπίπτει στις αρμοδιότητες της Αστυνομίας, ενώ εξετάζεται το να υπάρξουν και κάποιες επιτηρητικές με τροποποίηση της νομοθεσίας.

με την αποτελεσματικότητα. Ακούγεται κάπως εντυπωσιακή ως φράση, αλλά η πραγματικότητα είναι ότι δεν έχουμε στοιχεία μέχρι τώρα, τα οποία να δείχνουν αποτελεσματική εφαρμογή στις χώρες που εφαρμόστηκε», τόνισε ο κ. Αιμιλιανίδης.

«Είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα. Με την έννοια ότι μιλάμε για επικινδυνότητα, πρέπει πρώτα να γίνει μία ορθολογιστική και επιστημονική συζήτηση για το ποιες περιπτώσεις ατόμων θεωρούμε επικίνδυνες και ακολούθως τι μέτρα λαμβάνουμε γι' αυτά τα άτομα», δήλωσε στην «Κ» ο ομότιμος καθηγητής Εγκληματολογίας στα πανεπιστήμια Κύπρου και Κείμεριτζ, Ανδρέας Καπαρδής.

Σύμφωνα με τη μελέτη της Βουλής, τα 12 κράτη-μέλη της Ε.Ε., στα οποία επιτρέπεται ο χημικός ευνουχισμός είναι τα εξής: Αυστρία,

Γαλλία, Γερμανία, Πολωνία, Δανία, Εσθονία, Ισπανία, Ολλανδία, Σλοβακία, Σουηδία, Τσεχία και Φινλανδία. Η εφαρμογή του μέτρου αυτού, δηλαδή η επιβολή του πριν ή μετά την αποφυλάκιση ή ως προϋπόθεση για αναστολή της ποινής φυλάκισης ή ως προϋπόθεση για πρόωρη αποφυλάκιση, η διάρκεια του εν λόγω μέτρου καθώς και ο συνδυασμός της εφαρμογής του με άλλες θεραπείες (ψυχοθεραπεία) διαφέρει από κράτος σε κράτος.

Οι ποινές

Σε ερώτηση εάν είναι ικανοποιητικό το νομοθετικό πλαίσιο για τις ποινές που προβλέπονται για τη σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων, ο κ. Αιμιλιανίδης ανέφερε ότι έχουν τροποποιηθεί πάρα πολύ πρόσφατα, συγκεκριμένα από το 2020. Τονίζοντας ότι το πρόβλημα δεν είναι τόσο πολύ το πλαίσιο όσο η εφαρμογή του, σχολίασε ότι πολλές φορές οι ποινές δεν είναι αποτρεπτικές ή δεν είναι αυτές που θα ανέμενε κάποιος να είναι, κάτι το οποίο έχει να κάνει με τη διακριτική ευχέρεια που έχουν τα δικαστήρια να επιβάλλουν ποινές και ενδεχομένως να διαφωνεί κάποιος.

Ερωτήσεις προς Χαρτισιώτη

Αζίζει να σημειωθεί ότι μέχρι τις 9 Νοεμβρίου ο υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, Μάριος Χαρτισιώτης, θα πρέπει να απαντήσει σε μία σειρά ερωτήσεων που απέστειλε πριν από έναν περίπου μήνα στο Υπουργείο μέσω της Βουλής ο κ. Γιακουμή. Σύμφωνα με τον βουλευτή, μετά τη μελέτη που εκπόνησε η Βουλή, οι απαντήσεις του κ. Χαρτισιώτη θα συμβάλουν στο να κλειδώσει η τελική μορφή της πρότασης νόμου που θα καταθέσει, ώστε αυτή να μπορεί να σταθεί με μέτρα που να είναι εφαρμόσιμα. Τα ίδια ερωτήματα αναμένεται να τεθούν ενώπιον αρμόδιων στη συζήτηση που θα γίνει στη Βουλή.

Συγκεκριμένα, τα ερωτήματα στα οποία καλείται ο υπουργός Δικαιοσύνης να απαντήσει, είναι τα εξής: Πόσοι είναι οι καταδικασθέντες παιδοβιαστές στην Κύπρο; Πόσα χρόνια είναι η διά βίου φυλάκιση στην Κυπριακή Δημοκρατία για αυτά τα αδικήματα; Πόσοι από τους καταδικασθέντες, οι οποίοι διέπραξαν παρενόχληση-κακοποίηση ανηλίκων αποφυλακίστηκαν, πόσοι από αυτούς βρίσκονται υπό εποπτεία σήμερα και με ποιους τρόπους γίνεται η εν λόγω εποπτεία; Τέλος, τέθηκε το ερώτημα πόσο ικανοποιητικό θεωρείται το νομοθετικό πλαίσιο και τα εργαλεία που υπάρχουν σε σχέση με τα αδικήματα σεξουαλικής παρενόχλησης-κακοποίησης ανηλίκων σήμερα.

Προς εξέταση και η λειτουργία της Αρχής Εποπτείας

Στο πλαίσιο της κοινοβουλευτικής συζήτησης για το πόσο ικανοποιητική είναι η εποπτεία σήμερα για καταδικασθέντες, οι οποίοι διέπραξαν παρενόχληση-κακοποίηση ανηλίκων, αναμένεται να εξεταστεί λειτουργία της Αρχής Εποπτείας Καταδικασθέντων για Αδικήματα Σεξουαλικής Φύσης κατά Ανηλίκων. Στην Αρχή παραπέμπονται πρόσωπα που καταδικάστηκαν για τέτοιες φύσεως αδικήματα, είτε με απόφαση του Δικαστηρίου

σε οποιοδήποτε στάδιο της ποινικής διαδικασίας ή κατά την επιβολή της ποινής, είτε με την έκδοση διατάγματος εποπτείας από το Δικαστήριο κατόπιν αίτησης του γενικού εισαγγελέα. Η Αρχή, αφού λάβει υπόψη τα γεγονότα της υπόθεσης, τις εκθέσεις των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας και των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, αποφασίζει τα κατάλληλα μέτρα για την εποπτεία των παιδραστών που παραπέμπονται

ενώπιόν της και που είναι είτε ψυχολογικά στήριξη είτε θεραπευτική παρέμβαση. Παράλληλα, αξιολογεί την ανταπόκριση των παιδραστών και ανάλογα αποφασίζει τη συνέχιση των μέτρων ή την αναθεώρησή τους.

«Η Αρχή της Εποπτείας εκδίδει διάταγμα με το οποίο παραπέμπει τον καταδικασθέντα για σεξουαλικά αδικήματα σε εποπτεία. Για παράδειγμα κάποιος, ο οποίος καταδικάστηκε και βρίσκεται στη

φυλακή, τον επισκέπτονται, είτε το Γραφείο Ευημερίας είτε οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, και τον αξιολογούν και ανάλογα του παρέχουν κάποιες υπηρεσίες, όπως θεραπευτικές και συμβουλευτικές, για να βοηθηθεί.

Επίσης, εκδίδονται διατάγματα για να μην προσεγγίζονται από αποφυλακισθέντες παιδιά σε απόσταση κάποιων μέτρων ή να μην εργοδοτούνται σε εργασίες στις οποίες υπάρχουν παιδιά. Για πα-

ράδειγμα, ένας καταδικασθείς δεν μπορεί να είναι οδηγός σχολικού λεωφορείου και να μεταφέρει παιδιά», ανέφερε στην «Κ» η ανώτερη δικηγόρος της Δημοκρατίας, Έλλη Παπαγαπίου. Όσον αφορά την επίβλεψη της εφαρμογής των διαταγμάτων της Αρχής, είπε ότι προς το παρόν εμπίπτει στις αρμοδιότητες της Αστυνομίας, ενώ σήμερα εξετάζεται το να υπάρξουν και κάποιες επιτηρητικές με τροποποίηση της νομοθεσίας.

Η Αρχή απαρτίζεται από τον γενικό διευθυντή του υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως (πρόεδρος) και εκπροσώπους της Αστυνομίας, της Νομικής Υπηρεσίας, των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, του Τμήματος Φυλακών, του Συμβουλίου Αποφυλάκισης Κρατούμενων Επ' Αδεία και του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου.

SMART FORWARD.

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΝΟΜΕΑΣ

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
Καντάρας 54, Καϊμακλί, 1037 Λευκωσία - Κύπρος
sales@chrkapodistriass.com, **T. 22348600**

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

Από την αρχή του βίου του συνδέθηκε με τη Μεγάλη Ιδέα, υπήρξε αρχιστράτηγος στους Βαλκανικούς Πολέμους και πρωταγωνιστής στον Εθνικό Διχασμό. Τι άνθρωπος ήταν ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄ και ποιος ήταν ο ρόλος του σε μία από τις πλέον ταραγμένες περιόδους της ελληνικής ιστορίας;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α΄

ΚΥΡΙΑΚΗ
10/11

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

«Περιορισμένη παρουσία» της Ε.Ε. επί του εδάφους στη Συρία, και οικοδόμηση των συνθηκών για στήριξη εθελοντικών επιστροφών προσφύγων στη χώρα, μεταξύ άλλων μέσω του διορισμού ενός ειδικού απεσταλμένου για τα θέματα που αφορούν τη χώρα, έχει προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα κράτη-μέλη, τα οποία βλέπουν αυτές τις σκέψεις κατ' αρχάς θετικά, αν και εκκρεμεί ο συγκεκριμένος ορισμός της αποστολής του.

Στο non-paper για το οποίο οι μόνιμοι αντιπρόσωποι αντάλλαξαν απόψεις την Τετάρτη και το οποίο έχει δει η «Κ», προτείνει ακόμα αυξημένη χρηματοδότηση για ανθρωπιστικές υποδομές, και εγείρει το ενδεχόμενο ακόμα και τεχνικών διαλόγων σε τοπικό επίπεδο με πρόσωπα που δεν καλύπτονται από κυρώσεις, με «κόκκινη γραμμή» όπως τους εκπροσώπους του καθεστώτος Άσαντ.

Πολλές χώρες, μεταξύ τους και η Κύπρος, θεωρούν επείγον να βρε-

Η Κομισιόν προτείνει τη διερεύνηση του πώς μπορεί να δοθεί «ενισχυμένη στήριξη» σε εκτοπισμένους και πρόσφυγες, «χτίζοντας στην προϋπάρχουσα εργασία με την UNHCR.

θούν τρόποι ενίσχυσης των επιστροφών, τη στιγμή που η κρίση στον Λίβανο έχει προκαλέσει τον εκ νέου εκτοπισμό πάνω από 300 χιλιάδων Σύρων από τον Λίβανο, δηλαδή του 70% των 430.000 που έχουν εκτοπιστεί από τη χώρα και περιλαμβάνουν και Λιβανέζους, σύμφωνα με στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR). Σύμφωνα με κοινοτικές και διπλωματικές πηγές, θέση όλων παραμένει πως επιστροφές στη Συρία μπορούν να γίνουν μόνο στο πλαίσιο που θέτει η UNHCR ώστε να είναι αξιόπρεπες, ασφαλείς και εθελούσιες.

Εκκρεμούν οι όροι εντολής

Στην ανταλλαγή απόψεων των 27 μόνιμων αντιπροσώπων, που

αφορούσε ειδικά το θέμα των εθελοντικών επιστροφών στη Συρία, υπέρ των εισηγήσεων της Επιτροπής τάχθηκαν οι πλείστες χώρες που είχαν υπογράψει τον Ιούλιο έγγραφο για τη συνολική αναθεώρηση της πολιτικής για τη χώρα, πάνω από μια δεκαετία μετά την έναρξη του συριακού εμφυλίου, για το οποίο είχε γράψει η «Κ» (28/7/2024).

Ειδικότερα, εκτός από την Κύπρο, θετικά τάχθηκαν και η Αυστρία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Κροατία, η Τσεχία και η Σλοβακία, καθώς και χώρες που δεν είχαν υπογράψει τις αρχικές σκέψεις αλλά συμμετείχαν στη συνάντηση που συγκάλεσε η Ιταλία πρωθυπουργός, Τζόρτζια Μελόνι, πριν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 17ης Οκτω-

βρίου (Δανία, Κάτω Χώρες και Μάλτα), αλλά και η Βουλγαρία. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες πάντως, λιγότερο θετικές ήταν η Γαλλία και η Γερμανία, καθώς και η Πολωνία που είχε συμμετάσχει στη συνάντηση με την κα Μελόνι, ενώ και άλλες χώρες φέρονται να εξέφρασαν κάποιες διαφωνίες όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και το Βέλγιο.

Πάντως, κοινοτικές πηγές σημείωσαν στην «Κ» πως η ιδέα για τον ειδικό απεσταλμένο θα προχωρήσει, ωστόσο αυτό που εκκρεμεί είναι να ξεκαθαρίσει ποια ακριβώς θα είναι η αποστολή και οι όροι εντολής που θα δοθούν από την Κομισιόν και τον ύπατο εκπρόσωπο. Σύμφωνα με πληροφορίες της Αλεξάνδρας Βουδούρη στην «Κ» Αθηνών (01/11/2024), απεσταλμένος

της Ε.Ε. για τη Συρία ενδέχεται να διοριστεί ο Κρίστιαν Μπέργκερ, επικεφαλής της αντιπροσωπείας της Ε.Ε. στην Αίγυπτο, ο οποίος έχει στο παρελθόν υπηρετήσει στην ίδια θέση στην Τουρκία.

Κόκκινες γραμμές

Το non-paper της Κομισιόν αποτελεί τη συνέχεια του non-paper που είχαν καταθέσει τον Ιούλιο η Κύπρος, η Αυστρία, η Κροατία, η Τσεχία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Σλοβακία και η Σλοβενία, με το οποίο ζητούσαν μεταξύ άλλων μια νέα στρατηγική για την κατάσταση στη Συρία, συμπεριλαμβανομένων άτυπων επαφών με το συριακό καθεστώς. Όπως αναφέρει στο non-paper η Κομισιόν, λόγω του ότι η αποστολή της Ε.Ε. στη Συρία έχει

μετακινηθεί από το 2017 στη Βρυξέλες, η ύπαρξη «περιορισμένης παρουσίας επί του εδάφους θα βελτιώνει την αντίληψη του ποια είναι η κατάσταση επί τόπου και τις πιθανότητες συντονισμού επίσης με την UNHCR». Σε αυτό το πλαίσιο, προστίθεται, «η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε συμφωνία με τον ύπατο εκπρόσωπο, θα διορίσει ειδικό απεσταλμένο σε θέματα που αφορούν τη Συρία».

Η Κομισιόν υπογραμμίζει ακόμα πως λόγω των μεταβαλλόμενων συνθηκών και αναλόγως των μέτρων που προωθούνται, μπορεί να χρειαστεί η «ενίσχυση των επαφών επί του εδάφους». Θα μπορούσε έτσι να υπάρξει τεχνικός διάλογος σε τοπικό επίπεδο «με άτομα που δεν καλύπτονται από κυρώσεις»,

εφόσον προηγηθεί προσεκτική αξιολόγηση και έλεγχος, στα όρια που έχει καθορίσει το Συμβούλιο της Ε.Ε., και χωρίς να ξεπεραστεί η σημερινή «κόκκινη γραμμή» που είναι οι επαφές «με το καθεστώς και τους εκπροσώπους του».

Η Κομισιόν προτείνει επίσης τη διερεύνηση του πώς μπορεί να δοθεί «ενισχυμένη στήριξη» σε εκτοπισμένους και πρόσφυγες, «χτίζοντας στην προϋπάρχουσα εργασία με την UNHCR, ιδιαίτερα όσον αφορά πληροφόρηση για το πώς να επιστρέψουν με ασφάλεια».

Τρόποι στήριξης

Η Ε.Ε. θα πρέπει ακόμα να αυξήσει τη χρηματοδότηση στο πλαίσιο της προκαταρκτικής στήριξης που δίνεται για τη μελλοντική ανάκαμψη της χώρας, εστιάζοντας στην πρόσβαση στην υγεία, την εκπαίδευση, την εργοδότηση, και μικρές κλίμακας υποδομές για ενέργεια και ύδρευση. Όπως σημειώνεται αυτή η στήριξη πρέπει να συνοδεύεται «από εγγυήσεις ασφαλείας και διαβεβαιώσεις για να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ασφαλείς επιστροφές». Ακόμα η Κομισιόν αναφέρει πως θα μπορούσε να εξετάσει ενισχυμένη στήριξη στην αποκατάσταση υποδομών, με ιδιαίτερη έμφαση στη στήριξη «σε τοπικές αρχές και μικρές επιχειρήσεις» για αύξηση των θέσεων εργασίας «ιδιαίτερα στις περιοχές εκείνους όπου επιστρέφουν Σύριοι».

Ωστόσο, για να γίνει κάτι τέτοιο, προστίθεται, θα πρέπει να υπάρξει συναίνεση μεταξύ των κρατών-μελών για την προσαρμογή των επιχειρησιακών παραμέτρων για την εμπλοκή της Ε.Ε. στη Συρία, δηλαδή τον αποκλεισμό παρεμβάσεων από το καθεστώς, την πλήρη συμμόρφωση με τις κυρώσεις της Ε.Ε. ειδικά όσον αφορά τον περιορισμό στις επενδύσεις από την Ε.Ε., και τη μη στήριξη όποιας προσπάθειας δημιουργικής ή πολιτικής αλλοίωσης.

Αν και οι περιορισμοί που ισχύουν για τις επενδύσεις αποκλείουν τη στήριξη εργασίας ανοικοδόμησης, σημειώνεται, «τα κοινωνικοοικονομικά έργα που χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε. για τη στήριξη των επιστροφών θα μπορούσαν να καλυφθούν από τις υφιστάμενες ανθρωπιστικές εξαιρέσεις και απαλλαγές στο καθεστώς των κυρώσεων», ή ακόμα και να καλυφθούν από τις υπάρχουσες παραμέτρους ανάλογα με την εργασία που χρειάζεται.

Η ιδέα για τον ειδικό απεσταλμένο θα προχωρήσει, ωστόσο αυτό που εκκρεμεί είναι να ξεκαθαρίσει ποια ακριβώς θα είναι η αποστολή και οι όροι εντολής που θα δοθούν από την Κομισιόν και τον Ύπατο Εκπρόσωπο.

Μάτια «επί του εδάφους» θέλει η Ε.Ε.

Ποιος θα είναι ο ρόλος του ειδικού απεσταλμένου για τη Συρία, σύμφωνα με το non-paper της Κομισιόν, που συζήτησαν οι 27

ΑΡΘΡΟ / Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΙΑΚΩΒΙΔΗ**

Κάμαλα Χάρις ή Ντόναλντ Τραμπ;

Μάχη στήθος με στήθος για τον Λευκό Οίκο

Την περασμένη Κυριακή οι δημοσκοπήσεις έφεραν την Κάμαλα Χάρις να προηγείται με ισχνή διαφορά στο Μίσιγκαν, στο Ουισκόνσιν, στη Νεβάδα και στη Πενσυλβάνια, κάτι που τις εξασφάλιζε 50 εκλέκτορες, που θα την καθιστούσε την πρώτη γυναίκα πρόεδρο στην ιστορία των ΗΠΑ.

219. Υπολείπεται η κατανομή των εκλεκτόρων σε εφτά πολιτείες, όπου οι δύο υποψήφιοι δίνουν μάχη στήθος με στήθος. Κάμαλα Χάρις και Ντόναλντ Τραμπ, έχουν τις ίδιες πιθανότητες να κερδίσουν ή να χάσουν και τις εφτά πολιτείες, που είναι οι Μίσιγκαν με 15 εκλέκτορες, το Ουισκόνσιν με 10, η Νεβάδα με έξι, η Πενσυλβάνια με 19, η Βόρεια Καρολίνα με 16, η Αριζόνα με 11 και η Τζόρτζια με 16.

Την περασμένη Κυριακή οι δημοσκοπήσεις έφεραν την Κάμαλα

Χάρις να προηγείται με ισχνή διαφορά στο Μίσιγκαν, στο Ουισκόνσιν, στη Νεβάδα και στη Πενσυλβάνια, κάτι που τις εξασφάλιζε 50 εκλέκτορες, που θα την καθιστούσε την πρώτη γυναίκα πρόεδρο στην ιστορία των ΗΠΑ. Στο μέσο της εβδομάδας, τα δεδομένα, σύμφωνα πάντα με τις δημοσκοπήσεις, αλτάραν κάπως και φέρουν τον Τραμπ να προηγείται με μικρή διαφορά, μικρότερη του ενός τοις εκατόν, στην Πενσυλβάνια και στο Μίσιγκαν, με 2% στην Τζόρτζια και 3%

στην Αριζόνα, ενώ στις άλλες τρεις πολιτείες, Ουισκόνσιν, Νεβάδα και Βόρεια Καρολίνα οι δύο υποψήφιοι είναι ίσοι. Αν επαληθευτούν αυτές οι δημοσκοπήσεις, ο Ντόναλντ Τραμπ θα είναι ο πρώτος πρώην πρόεδρος στην ιστορία των ΗΠΑ που επιστρέφει στον Λευκό Οίκο.

Τον τελευταίο μήνα υπήρχε το ενδεχόμενο η Κάμαλα Χάρις να εξασφάλιζε 270 εκλέκτορες και ο Ντόναλντ Τραμπ 268. Αυτό θα συνέβαινε αν η Χάρις κέρδιζε το Μίσιγκαν, το Ουισκόνσιν και την Πεν-

συλβάνια, εξασφαλίζοντάς της τους 44 εκλέκτορες που χρειαζόταν για να εκλεγεί. Έχοντας αυτό υπόψη, το επιτέλειο του Τραμπ, το Εθνικό Ρεπουμπλικανικό Κόμμα και το αντίστοιχο στη Νεμπράσκα, άσκησαν έντονη και ασφυκτική πίεση στον τοπικό ρεπουμπλικανό γερουσιαστή, Μάικ Μακντόνελ, να στηρίξει αλλαγή του κανονισμού, ώστε ο νικητής να εξασφαλίσει και τους πέντε εκλέκτορες της πολιτείας. Και τούτο γιατί, η Κάμαλα Χάρις, ενώ κάνει την πολιτεία αυτή, εξασφαλίζει έναν εκλέκτορα, επειδή θα κερδίσει σε μια εκλογική περιφέρεια. Μέχρι στιγμής, ο Μάικ Μακντόνελ αρνείται πεισματικά, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι δεν αλλάζει τους κανονισμούς σε έναν αγώνα στα τελευταία πέντε λεπτά.

Σε περίπτωση που υποκύψει στις πιέσεις και οι δύο υποψήφιοι εξασφαλίσουν από 269 εκλέκτορες, η εκλογή του προέδρου μεταφέρεται στην παρούσα Βουλή των Αντιπροσώπων και του αντιπροέδρου στη Γερουσία. Στη Βουλή, οι βουλευτές της κάθε πολιτείας θα επιλέξουν έναν από τους δύο υποψηφίους προέδρους και κάθε πολιτεία έχει μία μόνο ψήφο. Δεδομένου ότι στις 26 από τις 50 πολιτείες η πλειοψηφία των βουλευτών είναι ρεπουμπλικανοί, νικητής θα αναδειχθεί ο Ντόναλντ Τραμπ. Οι δημοκρατικοί έχουν την πλειοψηφία στη Γερουσία και κατά πάσα πιθανότητα αντιπρόεδρος θα εκλεγεί ο συνυποψήφιος της Χάρις, ο κυβερνήτης της Μινεσότα, Τιμ Γουόλς. Το πώς θα συνυπάρξουν Τραμπ και Γουόλς σε ένα τέτοιο εν-

δεχόμενο είναι ένα άλλο θέμα.

Ωστόσο, η Χάρις είχε την ευκαιρία να κερδίζει τον Τραμπ, αν δεν έκανε ένα σοβαρό στρατηγικό λάθος στην επιλογή του αντιπροέδρου. Η ίδια τοποθετείται στην κεντροαριστερή πτέρυγα του Δημοκρατικού Κόμματος, ενώ ο Τιμ Γουόλς είναι ακόμα πιο φιλελεύθερος. Αυτό αφήνει ξεκρέμαστους τους κεντρικούς ψηφοφόρους του κόμματος και τους ανεξάρτητους, που δεν ξέρουν σε ποια κατεύθυνση να κινηθούν. Το ίδιο ισχύει σε ανάλογο βαθμό και με το ψηφοδέλτιο των ρεπουμπλικανών. Χάρις και Τραμπ δεν μπορούν να απευθυνθούν στους ψηφοφόρους του κέντρου και τους ανεξάρτητους, λόγω των πολιτικών θέσεων που εκφράζουν, τόσο οι ίδιοι, όσο και οι αντιπρόεδροί τους. Αν όμως η Χάρις επέλεγε ως αντιπρόεδρο τον κυβερνήτη της Πενσυλβάνια Σιατζίρο, που είναι κεντρώος, θα είχε σίγουρα την πολιτεία αυτή και τους 19 εκλέκτορες της, ενώ θα προσέδκε και κεντρικούς ψηφοφόρους.

Πάντως, το κλίμα στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι πολύ τοξικό και πολλοί φοβούνται για το ενδεχόμενο αναταραχής, ανεξαρτητίας του νικητή των εκλογών. Ήδη, ο Ντόναλντ Τραμπ έχει δηλώσει ότι ο μόνος τρόπος να τον κερδίσει η Κάμαλα Χάρις είναι αν υπάρξει καλονοηθεία, μια ένδειξη ότι κατά πάσα πιθανότητα δεν θα παραδεχθεί ήττα.

Ο κ. Κυριάκος Ιακωβίδης είναι πολιτικός επιστήμονας, δημοσιογράφος.

Ο Παύλος Αποστολίδης διαθέτει πολυετή εμπειρία συμμετοχής στις διερευνητικές επαφές μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας σε προηγούμενες δεκαετίες και γνωρίζει σε βάθος τα προβλήματα που έχουν μπει ως σήμερα την επίλυση του ζητήματος της υφαλοκρηπίδας.

Συνέντευξη στον **ΠΑΥΛΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ**

Ο πρέσβης ε.τ. και πρώην διοικητής της ΕΥΠ Παύλος Αποστολίδης διαθέτει πολυετή εμπειρία συμμετοχής στις διερευνητικές επαφές μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας σε προηγούμενες δεκαετίες και γνωρίζει σε βάθος τα ζητήματα και τα προβλήματα που έχουν μπει ως σήμερα την επίλυση του ζητήματος της υφαλοκρηπίδας. Ενόψει της επικείμενης συνάντησης των ΥΠΕΣ της Ελλάδας και της Τουρκίας στην Αθήνα, κ. Γιώργου Γεραπετρίτη και Χακάν Φιντάν, ο κ. Αποστολίδης εξηγεί στην «Κ» το σημερινό πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσονται οι συζητήσεις και το τι μπορούμε να αναμένουμε από αυτές.

— Τι αναμένουμε από τη διαπραγμάτευση που εκκινεί από την προσεχή συνάντηση Γεραπετρίτη - Φιντάν στην Αθήνα;

— Δεν έχω ειδική πληροφόρηση, αλλά εικάζω ότι οι δύο υπουργοί θα συνεννοηθούν ή θα συμφωνήσουν για την αφετηρία μιας νέας διαπραγματεύσεως που θα εξελιχθεί μέσα από μια σειρά συναντήσεων σε επίπεδο εμπειρογνομόνων. Η σειρά συναντήσεων σε επίπεδο εμπειρογνομόνων είναι απαραίτητη έτσι ώστε τα δύο κράτη να συμφωνήσουμε στα θέματα επάνω στα οποία θα προχωρήσουμε.

— Έχει περιθώριο η Ελλάδα να συμφωνήσει σε διαπραγματεύσεις για σειρά από θέματα ή θα πρέπει να κρατήσει τη στάση ότι όλα τα θέματα είναι αδιαπραγμάτευτα και δεν μπορούν να συζητηθούν;

— Το βασικό θέμα που συζητείται για χρόνια είναι η υφαλοκρηπίδα. Το ζήτημα αυτό παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία λόγω της γεωγραφίας του Αιγαίου, βάσει της οποίας τα ελληνικά νησιά φτάνουν έως πολύ κοντά στις τουρκικές ακτές. Η Τουρκία δεν αποδέχεται πλήρη επήρεια των ελληνικών νησιών στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου. Προφανώς το θέμα θα παραμεινθεί στους εμπειρογνομόνους.

— Οσον αφορά τη διαφορά αυτή, δεν έχει ήδη γίνει εξαντλητική δουλειά, δεν υπάρχουν εκθέσεις έτοιμες από προηγούμενες συνομιλίες τα τελευταία 25 χρόνια; Θα ξεκινήσουν όλα από την αρχή;

— Η τουρκική πλευρά ήταν πιο ενδοτική πριν από 20-25 χρόνια, όταν εξελίσσονταν παράλληλα συναντήσεις και συζητήσεις για την πιθανή ένταξη της στην Ε.Ε. Σταδιακά σκλήρυνε τη στάση της, κάτι που καθιστά όλο και πιο δύσκολη τη συμφωνία.

— Μπορεί η Ελλάδα να αποδεχθεί ότι το Διεθνές Δικαστήριο της

Χάγης ή το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας του Αμβούργου θα ορίσει το αποτέλεσμα για σειρά από θέματα κυριαρχίας ή κυριαρχικών δικαιωμάτων;

— Στο σχετικό συνυποσχετικό τα θέματα προς συζήτηση και προς απόφαση από το δικαστήριο που θα επιλεγεί μπορούν να περιοριστούν, να οριστούν συγκεκριμένα και να συμφωνηθούν επακριβώς από τις δύο χώρες. Γι' αυτό στις προηγούμενες συζητήσεις που έγιναν όλα αυτά τα χρόνια, η σειρά γεγονότων ήταν: πρώτα συζητήσεις, μετά συνυποσχετικό.

— Η Χάγη θα αποφασίσει και τα χωρικά ύδατα;

— Όχι. Όταν απευθύνεται ένα κράτος στη Χάγη έχει ήδη αποφασίσει το τελικό εύρος των χωρικών υδάτων του. Στη δική μας περίπτωση είτε θα είναι στα 6 μίλια παντού, όπως είναι σήμερα, είτε θα έχουν γίνει επεκτάσεις έως τα 12 μίλια.

— Μπορούν τα ελληνικά χωρικά ύδατα να επεκταθούν παντού στα 12 μίλια;

— Νομικά είναι εφικτό, αλλά αν γίνει, τότε δεν θα υπάρχει περιοχόμενο συζήτησης για την υφα-

λοκρηπίδα διότι δεν θα υπάρχει πλέον υφαλοκρηπίδα για να συζητηθεί. Αν πάμε παντού στα 12 μίλια τότε κλείνει όλο το Αιγαίο, γίνεται σχεδόν ολόκληρο ελληνικά χωρικά ύδατα και υφαλοκρηπίδα και μένει για την Τουρκία μόνο ένα περίπου 5%. Αρα, σε αυτή την περίπτωση, δεν έχει νόημα κάποιο συνυποσχετικό γι' αυτό το 5%.

— Γίνονταν στο παρελθόν διαπραγματεύσεις για τα χωρικά ύδατα με την Τουρκία;

— Όχι. Η Τουρκία έχει και αυτή σήμερα χωρικά ύδατα εύρους 6 μιλίων στο Αιγαίο. Δεν έχει επε-

κτείνει πουθενά στο Αιγαίο. Δεν γίνονταν όμως διαπραγματεύσεις. Γινόταν μια άτυπη ανταλλαγή απόψεων για τα σημεία που η οποία επέκταση πέραν των 6 μιλίων εκατέρωθεν θα μπορούσε να συναντήσει θετική υποδοχή ή ενδεχόμενες αντιρρήσεις από τη μία ή την άλλη χώρα. Η κάθε χώρα θα μπορούσε να λάβει ή να μη λάβει υπόψη τις απόψεις αυτού του άτυπου διαλόγου. Οσον αφορά την Ελλάδα, θα μπορούσαμε στη συνέχεια να προχωρήσουμε μονομερώς στην τμηματική επέκταση, αλλού στα 8, αλλού στα 10 και αλλού στα 12 μίλια, εφόσον θα υπήρχε ανταπόκριση και από την άλλη πλευρά.

— Εάν κάποιες ελληνοτουρκικές διαφορές όσον αφορά την υφαλοκρηπίδα ενταχθούν σε ένα συνυποσχετικό και παραπεμφθούν στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, τότε, από την ώρα της παραπομπής τους, το εύρος των χωρικών υδάτων «παγώνει». Είτε τα χωρικά ύδατα θα μείνουν στα 6 μίλια παντού, όπως είναι σήμερα, είτε θα έχουν επεκταθεί τμηματικά στο εύρος που θα έχουμε αποφασίσει. Είναι σωστό αυτό;

— Ναι, είναι σωστό. Αν δεν επεκτείνουμε τα χωρικά ύδατα και πάμε στη Χάγη, τότε η υφαλοκρηπίδα θα αποφασιστεί με βάση τα σημερινά όρια που είναι τα 6 μίλια. Πρέπει να επεκτείνουμε. Αν όμως επεκτείνουμε παντού τα χωρικά μας ύδατα στα 12 μίλια, τότε, όπως σας είπα, σχεδόν όλη η περιοχή του Ανατολικού Αιγαίου θα αποτελείται από ελληνικά χωρικά ύδατα και ελληνική υφαλοκρηπίδα γύρω από νησιά και δεν θα υπάρχει αντικείμενο για να πάμε στη Χάγη.

— Πάντως η Τουρκία βάζει στο τραπέζι όλα τα θέματα που κατά την άποψή της υπάρχουν, από την Θράκη έως την Κύπρο.

— Εμείς δεν μπορούμε να συζητήσουμε θέματα κυριαρχίας, ούτε μπορούμε να μιλήσουμε εκ μέρους των Ελληνοκυπρίων. Ήδη από το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου στην Κύπρο και μετά, η Κύπρος αποφασίζει, η Ελλάδα συμπαρίσταται.

— Τελικά, σε τι ελπίζετε περισσότερο στο πλαίσιο του σημερινού διαλόγου;

— Το περισσότερο που ελπίζω είναι να διατηρηθεί το καλό κλίμα. Τα θέματα έχουν μεγάλη δυσκολία επίλυσης. Το κύριο θέμα που συζητούσαμε είναι αυτό της υφαλοκρηπίδας. Αν δεν μπορούσαμε όλα αυτά τα χρόνια να τα επιλύσουμε, τώρα που η Τουρκία έχει προσθέσει και άλλα θέματα, θα είναι ακόμα δυσκολότερο. Ακριβώς γιατί εμείς δεν αποδεχόμαστε ότι θέματα κυριαρχίας μπορούν να είναι αντικείμενο διαπραγματεύσεως.

Αν πάμε παντού στα 12 μίλια, τότε κλείνει όλο το Αιγαίο, γίνεται σχεδόν ολόκληρο ελληνικά χωρικά ύδατα και υφαλοκρηπίδα και μένει για την Τουρκία μόνο ένα περίπου 5%. Αρα, σε αυτή την περίπτωση δεν έχει νόημα κάποιο συνυποσχετικό γι' αυτό το 5%.

Δεν γίνονταν διαπραγματεύσεις για τα χωρικά ύδατα. Γινόταν μια άτυπη ανταλλαγή απόψεων για τα σημεία που η οποία επέκταση πέραν των 6 μιλίων εκατέρωθεν θα μπορούσε να συναντήσει θετική υποδοχή ή ενδεχόμενες αντιρρήσεις από τη μία ή την άλλη χώρα.

Το Σχέδιο Β αν δεν προχωρήσει ο διάλογος

Οι (χαμηλές) προσδοκίες της Αθήνας από το ραντεβού Γεραπετρίτη - Φιντάν και οι εκτιμήσεις της τουρκικής πλευράς

Των **Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ, ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

Ορόσημο για την περαιτέρω πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων αποτελεί εκ των πραγμάτων η προγραμματισμένη για την Παρασκευή συνάντηση των Γιώργου Γεραπετρίτη και Χακάν Φιντάν στην Αθήνα. Οι δύο υπουργοί Εξωτερικών θα μπουν στα «βαθιά» των διμερών σχέσεων, καθώς αναμένεται να συζητηθούν το πλαίσιο και οι αρχές του διαλόγου που θα μπορούσε να οδηγήσει, κατά την ελληνική πλευρά, σε δεύτερο χρόνο, στην παραπομπή της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ στο δικαστήριο της Χάγης ή του Αμβούργου. Το σκηνικό, πάντως, εντός του οποίου πραγματοποιείται η συνάντηση δεν είναι το καλύτερο δυνατό:

Η Αγκυρα επιμένει στη ρητορική περί ενός συνόλου προβλημάτων, από τον εναέριο χώρο και τα χωρικά ύδατα μέχρι την αποστρατιωτικοποίηση των νησιών, που πρέπει να αντιμετωπιστούν ως «πακέτο» από κάποιο διεθνές δικαιοδοτικό όργανο. Επιπροσθέτως, με την προ μηνών αποστολή πολεμικού πλοίου νοτίως της Κόσου, αλλά και με μια σειρά από

ΝΑΥΤΕΧ, επιχειρεί να δώσει υπόσταση στις διεκδικήσεις της.

Παράλληλα, και στο εσωτερικό, το κλίμα για τον ελληνοτουρκικό διάλογο έχει επιβαρυνθεί μετά την πρόσφατη πικρή παρέμβαση του πρώην πρωθυπουργού Αντ. Σαμαρά, αλλά και τις επιφυλάξεις που φέρεται να διατηρεί ο Κ. Καραμανλής.

Σύμφωνα με πληροφορίες, η Αθήνα αναμένει με αφετηρία τη συνάντηση της Παρασκευής τη σταδιακή αποσαφήνιση των τουρκικών διαθέσεων: να διαπιστωθεί, δηλαδή, κατά πόσο τα περί «συνολικής λύσης» των διμερών προβλημάτων συνιστούν μια αρχική μαζιμαλιστική διαπραγματευτική θέση της Αγκυρας, από την οποία είναι διατεθειμένη στη συνέχεια να υποχωρήσει προκειμένου να επιτευχθεί συμβιβασμός στην πορεία προς το διεθνές δικαστήριο. Αν δεν διαφανεί δυνατότητα προσέγγισης, η Αθήνα θα επιδιώσει να υπάρξει Plan B: δηλαδή, παρότι η προσοπτική της Χάγης θα έχει ναυαγήσει, θα καταβληθεί προσπάθεια να μην αποτύχουν, αλλά αντιθέτως να ενισχυθούν οι τρεις άλλοι πυλώνες των διμερών επαφών που έχουν διασφαλίσει τα ήρεμα νερά στο Αιγαίο, δηλαδή ο

«Η προσφυγή στη διεθνή Δικαιοσύνη θα δημιουργήσει ένα μορατόριουμ. Οι αποφάσεις των δικαστηρίων δεν βγαίνουν πριν από τουλάχιστον 5 ή 6 χρόνια. Αυτό θα μπορούσε να ανοίξει μια πορεία ηρεμίας».

πολιτικός διάλογος, τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης, καθώς επίσης και η θετική ατζέντα.

Την ίδια ώρα, στην άλλη πλευρά του Αιγαίου, η συνάντηση της Παρασκευής επισήμως εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται ως ουσιαστικό βήμα στην προσπάθεια της εξομάλυνσης των σχέσεων με την Ελλάδα. Ο Ερντογάν, έλεγαν αναλυτές στην «Κ», έχει δείξει και στην πράξη πως θέλει να αφήσει στο παρελθόν τις εντάσεις και, παρά τις σοβαρές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των δύο χωρών, η τουρκική ηγεσία δείχνει πως είναι αποφασισμένη να μπει σε ουσιαστικό διάλογο.

Ο πρόεδρος του τμήματος Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Γαλατάσαραι, καθηγητής Enis Türlüta, ο οποίος στο παρελθόν συμμετείχε σε πολλές διαβουλεύσεις μεταξύ των δύο χωρών και ήταν και σύμβουλος του πρώην πρωθυπουργού της Τουρκίας Μεσούτ Γιλμάζ, προβλέπει εξελίξεις που μπορούν να οδηγήσουν στο διεθνές δικαστήριο, γεγονός που με τη σειρά του θα συνεπαγόταν αυτόματο μορατόριουμ.

Ο κ. Τούλτα, ο οποίος πρόσφατα είχε ταξιδέψει και με ομάδα καθηγητών και αναλυτών για συζητήσεις με την ελληνική πολιτική ηγεσία, εξηγεί ότι για να κριθεί το θέμα της υφαλοκρηπίδας πρέπει προηγουμένως να έχει καθοριστεί το εύρος των χωρικών υδάτων. «Ίσως έρθει στην ατζέντα το ζήτημα του διεθνούς δικαστηρίου. Η Τουρκία δεν το αποφεύγει, όπως και η Ελλάδα. Η προσφυγή στη διεθνή Δικαιοσύνη θα δημιουργήσει ένα μορατόριουμ. Ξέρετε, οι αποφάσεις των δικαστηρίων δεν βγαίνουν πριν από τουλάχιστον 5 ή 6 χρόνια. Αυτό θα μπορούσε να ανοίξει μια πορεία ηρεμίας», αναφέρει χαρακτηριστικά.

Ο έμπειρος καθηγητής τονίζει πως «παραμένουν βέβαια και τα ζη-

τήματα του εναέριου χώρου, όπως σημαντικό είναι και το ζήτημα των «γκρίζων ζωνών» των νησιών με αμφισβητούμενη κυριαρχία. Εκεί δεν ξέρω τι μπορεί να γίνει».

Ως προς τα σενάρια περί κλιμακωτού εύρους χωρικών υδάτων που έχουν κυκλοφορήσει, ο κ. Τούλτα αναφέρει πως η πιθανότητα αυτή είχε συζητηθεί και στο παρελθόν μεταξύ των αντιπροσωπειών των δύο χωρών. «Εκεί είχε ακουστεί ότι σε κάποιες περιοχές θα μπορούσαν να επεκταθούν στα 8 μίλια, ενώ σε άλλες να πάνε στα 4 μίλια. Αν η Ελλάδα συζητήσει εκτός των 12 μιλίων, η τουρκική πλευρά θα μπορούσε να συγκλίνει και σε αυτό. Διότι το Αιγαίο είναι διαφορετικό στις δυτικές περιοχές και διαφορετικό στα ανατολικά».

Ο έμπειρος πολιτικός αναλυτής Μουράτ Γετκίν εντάσσει το ραντεβού της Παρασκευής στο κλίμα που επικρατεί αυτή τη στιγμή στην εσωτερική πολιτική ζωή της Τουρκίας: «Έχουμε τόσο πολλές εξελίξεις, με συλλήψεις δημάρχων, με το Κουρδικό και την οικονομία. Μέσα σε αυτή την επικαιρότητα που φτάνει στα όρια της σχιζοφρένειας, τα ζητήματα των ελληνοτουρκικών την περίοδο αυτή είναι μια λεπτομέρεια», λέει στην «Κ».

Του ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΥΡΙΓΟΥ

[Αα]

Αποστρατιωτικοποίηση

Η Συνθήκη της Λωζάννης (1923) ορίζει περιορισμούς στην άμυνα της Λέσβου, της Χίου, της Σάμου και της Ικαρίας και η Συνθήκη των Παρισίων (1947) επιβάλλει την πλήρη αποστρατιωτικοποίηση της Δωδεκανήσου. Μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974 και την ίδρυση της τουρκικής «Στρατιάς του Αιγαίου», η Ελλάδα προχώρησε πυρετωδώς στην αμυντική προπαρασκευή όλων των ανατολικών νησιών του Αιγαίου, επικαλούμενη το άρθρο 51 του καταστατικού χάρτη του ΟΗΕ που δίνει το δικαίωμα νόμιμης άμυνας. Πρόκειται για κανόνα αναγκαστικού δικαίου που έχει υπέρτερη ισχύ προς τυχόν συμβατικές υποχρεώσεις. Η Τουρκία αντιθέτως θεωρεί ότι η αποστρατιωτικοποίηση είναι το ισχυρό νομικό της όπλο στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η Ελλάδα έχει εξαιρέσει από το 1994 από την αρμοδιότητα του Διεθνούς Δικαστηρίου τη στρατιωτικοποίηση των ανατολικών νησιών του Αιγαίου. Είναι θέμα που άπτεται των ζωτικών συμφερόντων της χώρας και δεν μπορεί να τεθεί σε δικανική κρίση.

Στα περιορισμένα

κυριαρχικά δικαιώματα που έχει ένα κράτος επί της ΑΟΖ περιλαμβάνονται η έρευνα και η εκμετάλλευση, η παραγωγή ενέργειας (π.χ. από τον άνεμο) και η προστασία και διατήρηση του θαλασσίου περιβάλλοντος. Στο Αιγαίο έχει πλέον μικρή σημασία η υφαλοκρηπίδα διότι η πιθανότητα υπάρξεως εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων είναι ελάχιστη, ενώ ο κίνδυνος για το θαλάσσιο περιβάλλον (που φέρνει και τον τουρισμό) είναι μεγάλος. Αντιθέτως, η σημασία της ΑΟΖ είναι πλέον πολύ μεγαλύτερη λόγω της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από θαλάσσια αιολικά πάρκα.

ΑΟΖ

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη. Περιλαμβάνει τη θαλάσσια περιοχή που αρχίζει αμέσως μετά το τέλος των χωρικών υδάτων και αφορά στην υφαλοκρηπίδα (δηλαδή στον βυθό και στο υπέδαφος της θάλασσας) καθώς και στη στήλη του ύδατος πάνω από την υφαλοκρηπίδα. Στα περιορισμένα κυριαρχικά δικαιώματα που έχει ένα κράτος επί της ΑΟΖ περιλαμβάνονται η έρευνα και η εκμετάλλευση, η παραγωγή ενέργειας (π.χ. από τον άνεμο) και η προστασία και διατήρηση του θαλασσίου περιβάλλοντος. Στο Αιγαίο έχει πλέον μικρή σημασία η υφαλοκρηπίδα διότι η πιθανότητα υπάρξεως εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων είναι ελάχιστη, ενώ ο κίνδυνος για το θαλάσσιο περιβάλλον (που φέρνει και τον τουρισμό) είναι μεγάλος. Αντιθέτως, η σημασία της ΑΟΖ είναι πλέον πολύ μεγαλύτερη λόγω της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από θαλάσσια αιολικά πάρκα.

[Γγ]

Γκριζες ζώνες

Μετά το 1975 η Ελλάδα έλεγε σε κάθε τόνο ότι πρέπει να προσφύγουμε στο Διεθνές Δικαστήριο για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου. Η ελληνική πρόταση ακουγόταν με ιδιαίτερα θετικό τρόπο από τη διεθνή κοινότητα. Για να την αντιμετωπίσει η Τουρκία

Στιγμιότυπο από την πολυεθνική διακλαδική Τακτική Άσκηση Μετά Στρατευμάτων «Μέδουσα 13» μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου, με τη συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Σαουδικής Αραβίας και της Γαλλίας, η οποία διεξήχθη στην ευρύτερη περιοχή της Κρήτης.

Μικρό λεξικό του διαλόγου με την Τουρκία

Πώς ορίζονται οι βασικές παράμετροι της ελληνοτουρκικής διαπραγματεύσεως και πώς τις εννοεί κάθε πλευρά. Ένας οδηγός για όσα θα βρεθούν στο τραπέζι της συνάντησης Γεραπειρίτη - Φιντάν

προχώρησε σε μια στρατηγική κίνηση. Με την κρίση των Ιμίων το 1996 αμφισβήτησε την ελληνική κυριαρχία σε μικρά νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Όλες οι οριοθετήσεις θαλασσίων ζωνών βασίζονται στην ακτογραμμή των ηπειρωτικών και νησιωτικών εδαφών. Εάν η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ αχθεί στο Διεθνές Δικαστήριο, τότε η Τουρκία θα επικριστεί να ζητήσει πρώτα να διευκρινιστεί σε ποιον ανήκει κάθε νησί, διότι αλλιώς είναι αδύνατον να χαραχθούν οι θαλάσσιες ζώνες. Η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ θα ακολουθήσει ως δεύτερο θέμα. Παλαιότερα πιστεύαμε ότι η αμφισβήτηση των νησιών—μέσω εξόφθαλμα ακραίων ερμηνειών του διεθνούς δικαίου—ήταν διαπραγματευτική κίνηση των Τούρκων που θα την απέσυραν όταν περνούσαμε στην ουσία της συζήτησεως. Μέχρι σήμερα δεν έχει αποδειχθεί κάτι τέτοιο.

[Δδ]

Διαπραγματεύσεις

Κατά την κρίση με το τουρκικό ωκεανογραφικό σκάφος «Σισμίκ» το καλοκαίρι του 1976 η Ελλάδα προσέφυγε εκ παραλλήλου στο Διεθνές Δικαστήριο και στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Το Δικαστήριο απέρριψε την ελληνική προσφυγή διότι έκρινε ότι δεν υπήρχε συναίνεση των δύο κρατών. Το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε την αμφίσημη απόφαση 395 του 1976. Με αυτήν κάλεσε τα δύο μέρη «...να επαναλάβουν απ' ευθείας διαπραγματεύσεις για τη διευθέτηση των διαφορών τους...» και «...να εξακολουθήσουν να προσβλέπουν στη βοήθεια που μπορούν να προσφέρουν τα πρόσφορα δικαστικά μέσα και ιδιαίτερα το διεθνές δικαστήριο...». Εκτοτε η Τουρκία λέει ότι τα προβλήματα Ελλάδας - Τουρκίας πρέπει να λυθούν στο σύνολό τους μέσα από διαπραγμα-

τεύσεις. Επειδή επικαλείται τις μεθόδους ειρηνικής επιλύσεως των διαφορών που προβλέπονται από τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ, δεν αποκλείει, εάν χρειαστεί, για κάποιες από τις πολλές διαφορές να προσφύγουν τα δύο κράτη σε δικαστικό διακανονισμό.

Διεθνές δικαιο

Η Τουρκία δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982. Δεσμεύεται μόνον από τους κανόνες του διεθνούς εθιμικού δικαίου. Πριν από χρόνια αυτό ήταν πρόβλημα. Σήμερα έχει περιοριστεί σημαντικά. Οι βασικές ρυθμίσεις της Συμβάσεως του 1982 ακολουθούνται στη διεθνή πρακτική από όλα τα κράτη και έχουν καταστεί εθιμικό δίκαιο. Συνεπώς δεσμεύουν και την Τουρκία.

Διεθνές Δικαστήριο

Θέση της Ελλάδας από τον Ιανουάριο του 1975 είναι να παραπέμψουμε την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Αργότερα, η εξέλιξη του διεθνούς δικαίου προσέθεσε στην οριοθέτηση και την ΑΟΖ. Σε ποιο δικαστήριο, όμως, να προσφύγουμε; Στον ελληνικό δημόσιο διάλογο έχουν προταθεί διάφορα: το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας που εδρεύει στο Αμβούργο, το Μόνιμο Διαιτητικό Δικαστήριο της Χάγης, κάποιο προς τούτο (ad hoc) διαιτητικό δικαστήριο, ακόμη και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως... Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι όλα τα δικαστήρια ακολουθούν τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Το δικαστήριο όμως που έχει την πλουσιότερη νομολογία και τη μεγαλύτερη (με διαφορά) εμπειρία σε θαλάσσιες οριοθετήσεις είναι το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Μεταπολεμικά έχει ασχοληθεί σε 17 υποθέσεις με οριοθετήσεις θαλασσίων ζωνών.

Συγκριτικά το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας (Αμβούργο) και το Μόνιμο Διαιτητικό Δικαστήριο της Χάγης έχουν αντιμετωπίσει από τρεις τέτοιες υποθέσεις, ενώ οι υπόλοιπες έχουν εκδικασθεί από ad hoc διαιτητικά δικαστήρια που αμέσως μετά την εκδίκαση διαλύθηκαν. Υπ' αυτό το πρίσμα το Διεθνές Δικαστήριο προσφέρει μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου εν συγκρίσει προς άλλα δικαστήρια. Για αυτόν τον λόγο και η Ελλάδα με δήλωσή της από τον Ιανουάριο του 2015 έχει ορίσει ότι μοναδικό αρμόδιο δικαστήριο για την επίλυση διαφορών θαλασσιών οριοθετήσεων είναι το Δικαστήριο της Χάγης.

[Σσ]

Συνολική συμφωνία

Από τον Φεβρουάριο του 1976 η Τουρκία επιδιώκει συνολικό διακανονισμό των ελληνοτουρκικών θεμάτων μέσω «συνολικής συμφωνίας» (package deal). Με τη «συνολική συμφωνία» η Τουρκία επιδιώκει να ληφθούν μεν υπ' όψιν οι νομικές παράμετροι, αλλά η λύση να είναι κατ' ουσίαν πολιτική. Η συνολική συμφωνία κατά την Τουρκία θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν αφενός τα ζωτικά της συμφέροντα στην περιοχή και αφετέρου το γεγονός ότι οι γεωγραφικές συνθήκες του Αιγαίου είναι μοναδικές σε όλο τον κόσμο. Επομένως, στο Αιγαίο δεν μπορούν να ισχύσουν κανόνες ή λύσεις που εφαρμόστηκαν σε άλλες περιοχές.

Συνυποσχετικό

Για να υποχθεί μια διαφορά στο Διεθνές Δικαστήριο χρειάζεται η συναίνεση και των δύο πλευρών. Στο καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου αναφέρονται τρεις περιπτώσεις από όπου προκύπτει αυτή η συναίνεση: (α) εκ των προτέρων

αποδοχή της δικαιοδοσίας μέσω κάποιας διμερούς ή πολυμερούς συμφωνίας για την επίλυση των διαφορών που προκύπτουν από αυτή τη συμφωνία, (β) ρητή αποδοχή της υποχρεωτικής δικαιοδοσίας χωρίς ειδική συμφωνία, (γ) ειδική συμφωνία που ονομάζεται συνυποσχετικό (compromis). Ως προς τη δυνατότητα (α) δεν υφίσταται σχετική διμερής ή πολυμερής συμφωνία. Ως προς τη δυνατότητα (β) η Τουρκία δεν έχει αποδεχθεί την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου. Επομένως, μοναδική λύση για την προσφυγή είναι η υπογραφή συνυποσχετικού μεταξύ των δύο κρατών. Στο συνυποσχετικό θα αναφέρονται το ακριβές αντικείμενο της διαφοράς και το εφαρμοστέο δίκαιο.

[Υυ]

Υφαλοκρηπίδα

Είναι ο βυθός και το υπέδαφος της θάλασσας πέραν των χωρικών υδάτων. Στην υφαλοκρηπίδα ένα κράτος δεν ασκεί κυριαρχία, αλλά περιορισμένα αποκλειστικά κυριαρχικά δικαιώματα που σχετίζονται με την έρευνα και εκμετάλλευσή της. Η σημασία της εκμεταλλεύσεως της υφαλοκρηπίδας είναι πλέον μικρή για το Αιγαίο. Παραμένει, όμως, πολύ μεγάλη για την ανατολική Μεσόγειο λόγω της ισχυρής πιθανότητας υπάρξεως σημαντικών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων αλλά και της μελλοντικής δυνατότητας εκμεταλλεύσεως των μεταλλευμάτων της περιοχής.

Ολα τα δικαστήρια ακολουθούν τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου. Το δικαστήριο όμως που έχει την πλουσιότερη νομολογία και τη μεγαλύτερη (με διαφορά) εμπειρία σε θαλάσσιες οριοθετήσεις είναι το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Μεταπολεμικά έχει ασχοληθεί σε 17 υποθέσεις με οριοθετήσεις θαλασσίων ζωνών. Συγκριτικά το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας (Αμβούργο) και το Μόνιμο Διαιτητικό Δικαστήριο της Χάγης έχουν αντιμετωπίσει από τρεις τέτοιες υποθέσεις, ενώ οι υπόλοιπες έχουν εκδικασθεί από ad hoc διαιτητικά δικαστήρια που αμέσως μετά την εκδίκαση διαλύθηκαν.

Σήμερα η Ελλάδα έχει σε όλες τις θάλασσες (πάνω του Ιονίου) χωρικά ύδατα 6 ν. μιλίων και εναέριο χώρο 10 ν. μιλίων. Το διεθνές δίκαιο δίνει τη δυνατότητα στην Ελλάδα να καθορίσει το εύρος των χωρικών υδάτων στα 12 ν. μίλια. Αυτό δεν προκύπτει μόνον από το άρθρο 3 της Συμβάσεως για το Δίκαιο της Θάλασσας (που δεν έχει υπογράψει η Τουρκία). Πηγάει και από το διεθνές έθιμο λόγω της ομοιόμορφης πρακτικής και των 148 κρατών που έχουν θαλάσσιο μέτωπο. Η αύξηση των ελληνικών χωρικών υδάτων είναι το ισχυρότατο πλεονέκτημα της Ελλάδας στο Αιγαίο και κάτι που τρέμει η Τουρκία. Οι λόγοι της τουρκικής ταραχής είναι εν μέρει πραγματικοί. Με αύξηση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 ν. μίλια περιέρχεται το 72% της θάλασσας του Αιγαίου υπό πλήρη ελληνική κυριαρχία (από το 43% που είναι σήμερα). Η επιδικία περιοχής υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου προς οριοθέτηση μετά την επέκτασή της να αλλάξει τα όρια του FIR και της ζώνης έρευνας - διασώσεως στο Αιγαίο. Η Τουρκία τα γνωρίζει όλα αυτά και επιδιώκει σταθερά να εξουδετερώσει το δικαίωμα αυξήσεως των χωρικών υδάτων από την αρχή της διαδικασίας. Μετά από δικαστική απόφαση η Ελλάδα θα μπορούσε να αυξήσει τα χωρικά ύδατα μόνον στις περιοχές μεταξύ 6 και 12 ν. μιλίων που το Δικαστήριο δεν θα έχει δώσει ως υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ στην Τουρκία. Επειδή η Τουρκία θέτει και ζήτημα ελευθερίας και ακώλυτης ναυσιπλοΐας στο Αιγαίο, θα είχε νόημα να εξεταστεί η παροχή κάποιων διευκολύνσεων ανοικτής θάλασσας στο Αιγαίο προς την τουρκική και τη διεθνή ναυσιπλοΐα μετά την αύξηση των χωρικών υδάτων. Σε μια τέτοια περίπτωση, όμως, η Τουρκία θα πρέπει να δώσει σοβαρό αντάλλαγμα, όπως π.χ. τη ρητή αποδοχή του δικαιώματος της Ελλάδας να επαναστρατιωτικοποιήσει τα ανατολικά νησιά του Αιγαίου.

Ο κ. Αγγελος Συρίγος είναι Αν. Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής - Πάντειο Πανεπιστήμιο, Βουλευτής ΝΔ στην Α΄ Αθηνών.

Του ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ένας περιπατητής ανέκφραστος και μόνος με τις σκέψεις του φοράει ένα επικερωμένο, αδιάβροχο μπουφάν, πουλόβερ και τραγιάσκα. Κρατάει μια μαγκούρα, ανηφορίζει σε οροπέδιο της Αττικής και πέφτει πάνω σε έναν βοσκό. Διασταυρώνονται για λίγο τα βλέμματά τους, αλλά ο βοσκός προχωράει αδιάφορα προς τη στάνη του. «Δεν με γνωρίζεις;», ακούει μια γνώριμη φωνή και γυρίζει απότομα. «Πρόεδρε, εσύ είσαι; Τι κάνεις εδώ;». Αυτός είναι μόνο ένας από τους αστικούς μύθους που κυκλοφορούν για τον Κώστα Καραμανλή.

Ο πρώην πρωθυπουργός αρέσκεται στους μεγάλους περιπάτους στη φύση, όπως του αρέσει και το ψάρεμα με βάρκα στα ανοικτά της Ραφήνας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι έχει καμφθεί η αδυναμία του στην ταβέρνα με καλή παρέα, με γέλια και με χωρατά. Είναι κι αυτός ένας άνθρωπος με αντιφάσεις. Συνδυάζει τη μεγάλη κοινωνικότητα με την έφεση στη μονακτικότητα, πολλές φορές μέσα στην ίδια ημέρα. Πάνω απ' όλα, λένε οι φίλοι του, είναι καλός πατέρας και συμμετέχει ενεργά στο μεγάλωμα των παιδιών του από τα μικρά τους χρόνια, χωρίς ουδέποτε να το διαφημίζει (ίσως δεν θέλει να χαλάσει την εικόνα του παλαιάς κοπής *pater familias* που μπορεί πολλοί να έχουν γι' αυτόν).

«Γαλλικός» στωικισμός

Πολλοί λένε ότι όποιος γνωρίζει τον Καραμανλή τον συμπαθεί αμέσως, ειδικά αν τον πετύχει στις καλές του και αρχίζει να μιλάει για την πολιτική, για τους παλιόφιλους στο κόμμα και για άλλα θέματα, πασπαλίζοντας την κουβέντα με λαϊκές εκφράσεις, με αυτοσαρκασμό και με κανένα «γαλλικό», συχνά κρατώντας ένα μπεγλέρι και πάντα με αυτή τη βαριά εκφορά του λόγου, αλλά και με ένα ύφος «δεν βαριέσαι» – δηλαδή ότι στο τέλος «δεν τρέχει και τίποτα». Ένα ύφος ανάμεσα στη στωικότητα, στην υπερηφάνεια και στον πεσιμισμό.

Όλοι οι συνομιλητές του βεβαιώνουν ότι δεν στοχεύει στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Η επικρατούσα άποψη είναι ότι θέλει την νουχία του.

Κάποιοι άλλοι επιμένουν ότι η πρωθυπουργική του διαδρομή, μια πυκνή πενταετία πριν από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, δεν συγκαταλέγεται στις λαμπρές περιόδους διακυβέρνησης και ότι έχει ευθύνες για τις οποίες δεν μίλησε ποτέ. Έχασε τις εκλογές του 2009 και για τα επόμενα 14 χρόνια που ήταν βουλευτής (2009-2023) δεν πήρε ποτέ τον λόγο στη Βουλή. Και τώρα που δεν είναι βουλευτής μοιάζει σαν να βρήκε τη φωνή του.

Ποια είναι η σκοπιμότητα; Όλοι οι συνομιλητές του βεβαιώνουν ότι δεν στοχεύει στην Προεδρία της Δημοκρατίας (αν και αυτό δεν πείθει πλέον τους πάντες). Η επικρατούσα άποψη είναι ότι θέλει την νουχία του. Σαν άλλος Αρχιμήδης στην παραλία, αξιώνει από τους Ρωμαίους: «Μη μου τους κύκλους τάραττε». Τότε γιατί ταράζει εκείνος τους κύκλους του Μητσοτάκη; Γιατί παρέα με τον Αντώνη Σαμαρά πετροβολούν τα τζάμια του Μαξίμου;

Ο Καραμανλής είναι ένα πολιτικό αίνιγμα που εν πολλοίς παραμένει άλυτο. Η βουδιστική σιωπή του (που σπάει μόνο από τις επιλεκτικές παρεμβάσεις του) δεν βοηθάει στην επίλυση του αινίγματος. Πολλοί αναρωτιούνται γιατί αυτός, ο ρήτορας που όλα τα μαχαίρωνει, δεν μπόρεσε ποτέ στην κουβέντα για να κατατροπώσει όσους τον φορτώνουν ευθύνες για όσα ακολούθησαν τη διακυβέρνησή του. Μια απάντηση είναι ότι δεν μίλησε ποτέ λόγω «σεμνότητας

Κώστας Καραμανλής

Από τις σιωπές στις τορπίλες

Ο πρώην πρωθυπουργός γίνεται πιο ομιλητικός τώρα που «συνταξιοδοτήθηκε» από τη Βουλή. Γιατί; Ο «πάγος» με τον Μητσοτάκη, η ΑΟΖ της Καρπάθου και οι δύο ψυχές της Δεξιάς

και ταπεινότητας» (as θυμηθούμε το συνθηματικό δίπτυχο της εποχής του). Ίσως η σιωπή να είναι ένα σήμα αποδοχής των ευθυνών που ίσως πιστεύει ότι του αναλογούν. Μια άλλη απάντηση είναι ότι η διατήρηση της σιωπής προϋποθέτει δύναμη και αυτοκυριαρχία μεγαλύτερη από εκείνη που χρειάζεται ο λόγος.

Μια τρίτη απάντηση είναι ότι ο Καραμανλής πιστεύει σε μια «εναλλακτική αφήγηση» για την εποχή του, αλλά θεωρεί ότι είναι ακόμη άκαιρο να επωμιστεί ο ίδιος την υποστήριξη της. Την αφήνει σε δημοσιεύματα και εκδόσεις που εκπροσωπούνται από τον στενό κύκλο των πιστών του και ανήκουν στο είδος του βαλκανικού νουάρ. Σε αυτές τις αφηγήσεις εμφανίζεται ένας Καραμανλής - θύμα μαύρων επιχειρήσεων των Αμερικανών (υποκλοπές 2006, Δεκέμβρης 2008, απόπειρα δολοφονίας κ.ά.).

Ο λόγος των αλληπάλλων σαμποτάζ αποδίδεται στην πολιτική του για τη σύνδεση της Ελλάδας με τους ρωσικούς αγωγούς ενέργειας.

Παράλληλα, ο Καραμανλής σιγοντάρει μια ερμηνεία σύμφωνα με την οποία η κατρακύλα προς τη χρεοκοπία οφείλεται σε τρεις λόγους: πρώτον, στην άρνηση του ΠΑΣΟΚ να παράσχει συναίνεση στην κυβέρνηση Καραμανλή των 151 βουλευτών για τη λήψη περιοριστικών μέτρων τον Μάρτιο του 2009. Δεύτερον, στη μη λήψη μέτρων λιτότητας από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ τον Οκτώβριο του 2009 και στην ανακρίβεια παροχών 1 δισ. ευρώ (που επικαλέστηκε πρόσφατα στη Βουλή και ο Κυριάκος Μητσοτάκης στέλλοντας έτσι ένα σαφές μήνυμα εκκευρίας προς την πλευρά Καραμανλή, που δεν γνωρίζουμε

αν θα γίνει αποδεκτό).

Τρίτον, στη μετεκλογική αλλαγή καταγραφής των δημοσιονομικών μεγεθών και στη μεταφορά στο έλλειμμα του προϋπολογισμού των ελλειμμάτων όλων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης (ΔΕΚΟ). Αυτή η μέθοδος έφερε το έλλειμμα του 2009 από το 13,6% στο 15,4%. Σύμφωνα με τους απολογητές του, αυτό το 1,8% προκάλεσε το σκάσιμο της ελληνικής φούσκας. «Ο Καραμανλής θέλει να σπάσει το κλισέ ότι αυτός χρεοκόπησε την Ελλάδα», λέει στην «Κ» πηγή που γνωρίζει τις ανησυχίες του πρώην πρωθυπουργού.

Εθνος αμεταρρυθμιστον

Στις ιδιωτικές συζητήσεις του ο Καραμανλής ήδη από την εποχή που ήταν πρωθυπουργός –όπως βεβαιώνουν πρώην υπουργοί του– έδινε την εντύπωση ότι πίστευε πως η Ελλάδα είναι δύσκολα κυβερνήσιμη και σχεδόν καθόλου μεταρρυθμίσιμη.

Ότι ένας πρωθυπουργός και μια κυβέρνηση πολύ δύσκολα μπορούν να «στρίψουν το καράβι» όταν υπάρχουν πελατειακό κράτος, διάχυτος λαϊκισμός, μια Δικαιοσύνη που μπορεί να ακινητοποιήσει για χρόνια αποφάσεις της διοίκησης, πανίσχυρα σωματεία και μέσα ενημέρωσης ενισχυμένους ελευθεριότητας (as θυμηθούμε την αλησμόνητη φράση του για τους «νταβατζήδες» που κυβερνούν τη χώρα).

Λέγεται ότι γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο ανέπτυξε έναν πολιτικό μηδενισμό και από ένα σημείο και μετά σχεδόν «τα παρήκτισε». Ο αντίλογος είναι ότι δεν συγκροήθηκε καθόλου με το πελατειακό κράτος, αντίθετα επέτρεψε τη συμβιωτική σχέση

της Ν.Δ. με αυτό, ενώ καθόλου δεν υστέρησε στο ράγκμπι του λαϊκισμού. Ένας άλλος αντίλογος είναι ότι προηγούμενοι και επόμενοι πρωθυπουργοί μπορεί να αντιμετώπισαν ίδια ή μεγαλύτερα εμπόδια, αλλά κατόρθωσαν να επιδείξουν μεγαλύτερη δημιουργικότητα.

Η αποχώρηση από τη Βουλή το 2023 λέγεται ότι οφείλεται (και) στο γεγονός πως τον χάλασε πολύ η υπόθεση των υποκλοπών.

Πάντως η απομάκρυνση από το Κοινοβούλιο μοιάζει σαν να τον απελευθέρωσε. Παρά τις αυξημένες υποχρεώσεις και τα συχνά ταξίδια που κάνει ως πρόεδρος του Δ.Σ. της Συνεταιριστικής Ενωσης Καπνοπαραγωγών Ελλάδος (ΣΕΚΕ), ακούμε συχνά τη φωνή του. Προσεχώς θα μιλήσει σε δύο παρουσιάσεις βιβλίων φίλων του δημοσιογράφων (αύριο Δευτέρα στη Θεσσαλονίκη στην παρουσίαση του βιβλίου του δημοσιογράφου Βαγγέλη Πλάκα «Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και η Θεσσαλονίκη» και στις 24 Νοεμβρίου στην Πάτρα στην παρουσίαση του βιβλίου του Γιώργου Χαροβάλη «Γιαβόλι! Αίμα, λήθη και υποτέλεια»).

Η πιο ενδιαφέρουσα ομιλία μάλλον θα γίνει στις 8 Δεκεμβρίου στην εκδήλωση για την 80ή επέτειο της Απελευθέρωσης της Καρπάθου που οργανώνει ο Παγκαρπαθιακός Σύλλογος. Είναι πιθανό να υποστηρίξει ότι η Ελλάδα θα πρέπει να προχωρήσει σε μονομερή ανακήρυξη ΑΟΖ στο Αιγαίο (ως πρώτο βήμα για την οριοθέτηση), όπως έκανε στο Ιόνιο και νοτίως των Κυθήρων το 2011. Ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας Προκόπης Παυλόπουλος έχει προχωρήσει στις νομικές επεξεργασίες με βάση τη Σύμβαση του Montego Bay

και βρίσκεται όπως πάντα σε ανοικτή γραμμή με τον πρώην πρωθυπουργό. Κάτι τέτοιο θα προκαλέσει πολλές συζητήσεις και –αν συμβεί– θα αναγκάσει την κυβέρνηση να απαντήσει.

Ποια είναι όμως η πραγματική αιτία της «Σιβηρίας» στις σχέσεις του με τον Κυριάκο Μητσοτάκη; Πολλές είναι οι θεωρίες που διακινούνται. Μία από αυτές επικεντρώνεται στο ότι απλώς δεν ταιριάζουν. Ο Καραμανλής φοράει το κοστούμι του «Ελληνάρα», ενώ ο Μητσοτάκης του Ευρωπαίου. Χταποδάκι και ουζάκι ο πρώτος, τερίνα φουά γκρα και γκράπα ο δεύτερος. Πεζοπορία ο πρώτος, τένις ο δεύτερος. Και οι δύο φέρουν υπερηφάνως την ταυτοτική τους διαφορά σε όλα αυτά τα πεδία.

Υπάρχει όμως και μία πολιτική διαφορά. Ο Καραμανλής ανήκει στο ρεύμα της παραδοσιακής ευρωπαϊκής Δεξιάς που απαιτεί χειρόφρενο στις μεταναστευτικές ροές και βέτο στην αποδοχή της «πολυπολιτισμικότητας» και του «καταχρηστικού δικαιωματοισμού» (όχι άλλα «Συμπόσια» του Πλάτωνος με βέρες ανάμεσα σε Φαίδρους και Αγάθωνες).

Πάνω απ' όλα, η γνήσια Δεξιά Ελλάδας και Ευρώπης αξιώνει να βάλει νερό στο κρασί της η Δύση στον πόλεμο της Ουκρανίας. Ο Μητσοτάκης ανήκει στη φιλελεύθερη ευρωπαϊκή Δεξιά που λατρεύει την πολυπολιτισμικότητα και τον δικαιωματισμό, ενώ από την αρχή του πολέμου υποστηρίζει τις αποφάσεις του ΝΑΤΟ σε βαθμό και με ύφος που συχνά θυμώνει τους υποστηρικτές του ξανθού γένους.

Κι εδώ κολλάνε και τα εθνικά θέματα. Ο Καραμανλής εκπλώνει ζωρή καχυποψία ότι στο όνομα των «ήρεμων νερών» μπορεί να δημιουργείται σταδιακά η εντύπωση μιας εν Αθήναις αποδοχής της διευρυνόμενης τουρκικής ατζέντας διεκδικήσεων. Και προειδοποιεί ότι είναι αδιανόητο να αποδεχθεί η χώρα μας ότι μπορεί να αποφανθεί το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης «περί του εύρους των χωρικών υδάτων ή ακόμη και της εδαφικής κυριαρχίας νησιών και βραχονησίδων» (όπως είπε χαρακτηριστικά στο

«Ο Καραμανλής θέλει να σπάσει το κλισέ ότι αυτός χρεοκόπησε την Ελλάδα», λέει πηγή που γνωρίζει τις ανησυχίες του πρώην πρωθυπουργού.

Πολεμικό Μουσείο την 1η Ιουλίου). Μόνο που ένα τέτοιο σενάριο είναι εντελώς υποθετικό και στην κυβέρνηση θεωρούν ότι αυτοί οι φόβοι στοιχειοθετούν δική προθέσεων – και μάλιστα προθέσεων που ποτέ δεν υπήρξαν. Όλες αυτές οι διαφορές αποκρυσταλλώνονται ως αντίπαλες τάσεις μέσα στη Νέα Δημοκρατία.

Υστερόγραφο της Ιστορίας

Εν κατακλείδι πρόκειται για μια σύγκρουση ανάμεσα στην παραγκωνισμένη και μάλλον φθίνουσα σήμερα καραμανλική συνιστώσα, και στη δραστήρια, νεωτερική και δεσπόζουσα μητσοτακική πλευρά, που σε συνεργασία με τη μη καραμανλική Δεξιά (Βορίδης, Αδωνης, Πλεύρης κ.ά.) χτίζει επιρροή και εδραιώνεται στον έλεγχο του κόμματος. Ουσιαστικά δηλαδή παρακολουθούμε ένα φρέσκο ριμέικ της αιώνιας μάχης για την ψυχή της Ν.Δ., αλλά και μια αναμετρήση ανάμεσα σε δύο πενταετίες. Είναι αναμενόμενο ο Καραμανλής να μη θέλει η δική του πενταετία να καταγραφεί οριστικά ως μια περίοδος αμφιλεγόμενη που διαμόρφωσε τις συνθήκες για μια εθνική περιπέτεια και την ίδια ώρα η πενταετία του Μητσοτάκη (που θα γίνει οκταετία) να περάσει στην Ιστορία ως μια εποχή προόδου και αποκατάστασης της ελληνικής κανονικότητας.

Η ΑΜΕΡΙΚΗ
ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙΟΙ ΑΓΩΝΙΕΣ
ΤΩΝ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ

Συνέντευξη στον ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ

Η Ευρώπη «πρέπει να αναθεωρήσει ρηζικέλευθα τις θέσεις της στο θέμα της ασφάλειας» όποιος και να κερδίσει τις προεδρικές εκλογές της Τρίτης στις ΗΠΑ, τονίζει ο πρόεδρος της Ιταλίας πρωθυπουργός Μάριο Μόντι.

Μιλώντας αποκλειστικά στην «Κ», ο κ. Μόντι λέει ότι όποιος υποψήφιος και να επικρατήσει, «θα ζητήσει από την Ευρώπη να αναλάβει μεγαλύτερο ρόλο στον καταμερισμό των βαρών. Ακόμα κι αν δεν το ζητούσαν, θα έπρεπε από μόνοι μας να αποφασίσουμε να μειώσουμε δραστικά την εξάρτησή μας από την αμερικανική ομπρέλα ασφαλείας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες παραμένουν μια σπουδαία χώρα· αλλά είναι πλέον μια πολύ ασταθής χώρα».

Αν κερδίσει ο Τραμπ, συνεχίζει ο Μόντι, «η συνοχή μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών θα γίνει ακόμα πιο σημαντική. Όταν εξελέγη (το 2016), ο Τραμπ ήταν εχθρικός προς την ενωμένη Ευρώπη, έστειλε τον Στιβ Μπάρντον να προκαλέσει αναταραχή, προσπάθησε να μας διχάσει – αλλά δεν τα κατάφερε». Το αποδίδει αυτό στη συσπειρωση που προκάλεσε το Brexit αλλά και στον συνεκτικό ρόλο της Αγκελα Μέρκελ.

«Αυτή τη φορά (αν επανεκλεγεί ο Τραμπ), ελπίζω η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν να παίξει αυτόν τον ρόλο, να εξηγήσει στις κυβερνήσεις και στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη πόσο καταστροφικό θα ήταν να μην παραμείνουμε ενωμένοι». Αναφερόμενος στο πρόσφατο ταξίδι του Βίκτορ Ορμπαν –του οποίου η χώρα είναι προεδρεύουσα αυτό το εξάμηνο στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο– στη Γεωργία, μετά τις αμφιλεγόμενες βουλευτικές εκλογές του Σαββάτου, είναι ευθύς: «Κάτι τέτοιο δεν θα έπρεπε να επιτρέπεται».

Ο 81χρονος Μόντι, ισόβιος γεροστιαστής σήμερα, υπηρέτησε ως τεχνοκράτης πρωθυπουργός της Ιταλίας το 2011-13 (στο ζενίθ της ευρωκρίσης). Παλαιότερα, ήταν για μία δεκαετία επίτροπος (αρχικά Εσωτερικής Αγοράς, το 1995-99, και μετά Ανταγωνισμού έως το 2004). Βαθιά αφοσιωμένος στην ευρωπαϊκή ιδέα, στο νέο του βιβλίο («Demagony: Where the Politics of Illusions Leads») εξετάζει τους κινδύνους που προκύπτουν από τη νέα τάση κατευνασμού της ευρείας δυσαρέσκειας της κοινής γνώμης με την πολιτική με μέτρα δημοσιονομικού λαϊκισμού. Αυτό ήταν και το θέμα της ομιλίας του την Πέμπτη στην έναρξη του συνεδρίου του Ιδρύματος Καραμανλή για τα 50 χρόνια από τη Μεταπολίτευση – και η αφορμή για τη συζήτησή μας.

Κατάσταση «δημαγωγίας»

«Η Ευρώπη αντιμετωπίζει τεράστιες προκλήσεις και η πολιτική παντού ρέπει προς μια κατάσταση “δημαγωγίας”, όπως την περιγράφω στο πρόσφατο βιβλίο μου: την αγωνία της δημοκρατίας», λέει ο Μόντι. «Το χαρακτηριστικό αυτής της κατάστασης είναι μια αυξημένη αποξένωση μεταξύ του εκλογικού σώματος και των πολιτικών. Καθώς το αντιλαμβάνονται αυτό, οι πολιτικοί επιχειρούν να αποκαταστήσουν την επαφή τους με τους ψηφοφόρους όχι με το να κυβερνούν καλύτερα, αλλά με το να εξαγοράζουν τη συναίνεση: μοιράζοντας κάθε λογής επιδόματα και επιδοτήσεις και ελπίζοντας έτσι να κερδίσουν ξανά την εμπιστοσύνη των πολιτών».

Αυτού του είδους οι πολιτικές ήταν στον πυρήνα του δημοσιονομικού εκτροχιασμού της Ελλάδας που οδήγησε στη Μεγάλη Κρίση της προπονήμενης δεκαετίας, παρατηρώ. «Ετσι νομίζω. Στο βιβλίο μου, μάλιστα, γράφω ότι αυτό το ελληνικό φαινόμενο χαρακτηρίζεται ολόκληρο και περισσότερο ευρωπαϊκές χώρες. Είναι ένα γενικότερο φαινόμενο. Τα ζητήματα που αντιμετωπίζουμε σήμερα είναι πιο σύνθετα, απαιτούν πιο μακροπρόθεσμες λύσεις, συντονισμένες ενδεχομένως ακόμα και σε παγκό-

Μάριο Μόντι, πρώην πρωθυπουργός της Ιταλίας

Ποιος θα ξυπνήσει τη συνεσταλμένη Ευρώπη;

Η ασταθής Αμερική, η ανάγκη της επιβολής των κανόνων εντός της Ε.Ε. και η βαριά αποστολή της Φον ντερ Λάιεν

Αν κερδίσει ο Τραμπ, λέει ο Μάριο Μόντι, «η συνοχή μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών θα γίνει ακόμα πιο σημαντική. Όταν εξελέγη (το 2016), ήταν εχθρικός προς την ενωμένη Ευρώπη, έστειλε τον Στιβ Μπάρντον να προκαλέσει αναταραχή, προσπάθησε να μας διχάσει – αλλά δεν τα κατάφερε».

σμιο επίπεδο». Οι πολιτικοί, από την άλλη, «εστιάζουν ολόκληρα περισσότερα σε λύσεις βραχυπρόθεσμες», που θα τους αποφέρουν άμεσα εκλογικά οφέλη, αλλά και στενά τοπικές –«υιοθετούν μια πιο εθνικιστική προσέγγιση», ενώ τα προβλήματα μπορούν να λυθούν «μόνο με διεθνή συνεργασία».

Σε αυτές τις δομικές αδυναμίες της σύγχρονης πολιτικής, σημειώνει, «προστίθενται οι συγκεκριμένες δυσκολίες που συνδέονται με ένα υπερεθνικό σύστημα όπως είναι η Ε.Ε.». Ένα από τα βασικά προβλήματα της Ενωσης, εκτιμά, είναι ότι τα κράτη-μέλη εξακολουθούν να έχουν πολύ διευρυμένες δυνατότητες να μπλοκάρουν κοινές πολιτικές. «Και η Κομισιόν, ενίοτε, για να μην αποξενώσει τις εθνικές κυβερνήσεις, επιδεικνύει υπερβολική συστολή στην επιβολή των Συνθηκών της Ε.Ε., κάτι που είναι η δουλειά της. Για παράδειγμα, η επαγρύπνηση απέναντι σε παραβιάσεις των κανόνων της ενιαίας αγοράς έχει γίνει λιγότερο ενεργητική κατά την τελευταία πενταετία».

Ως ευρωπαϊστής παλαιός κοπής, ο πρώην επίτροπος Ανταγωνισμού εντοπίζει το θεσμικό πρόβλημα στη σταδιακή ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου εις βάρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Βάσει του οράματος του Ζαν Μονέ, εξηγεί, η Επιτροπή επιτυχία ως η μηχανή της ενοποίησης και η θεματοφύλακας του γενικού συμφέροντος της Ευρώπης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, από την άλλη, «αρχικά σχεδίαζαν να αποτελεί ένα φόρουμ για τον γενικό προσανατολισμό της Ευρώπης. Αντ' αυτού, έχει μεταβληθεί στο Σώμα που λαμβάνει τις πραγματικές αποφάσεις, σχεδόν για κάθε λεπτομέρεια της πολιτικής». Αλλά και εντός του Συμβουλίου, δεν είναι αναγκαστικά ο πρόεδρος του

Ο «φάρος» της Ελλάδας

Πριν γίνει πρωθυπουργός, με την ελληνική κρίση ήδη να μαίνεται, ο Μόντι είχε δηλώσει ότι η Ελλάδα ήταν η μεγαλύτερη επιτυχία της Ευρωζώνης. «Το έπαιζαν μετά συνέχεια εναντίον μου, όταν η Ελλάδα κινδύνευε να φύγει από το ευρώ», θυμάται. Αυτό που εννοούσε, εξηγεί, και που επαληθεύτηκε στη συνέχεια, ήταν ότι, ανεξαρτήτως πολιτικών κομμάτων και παρά τις μεγάλες δυσκολίες, ο ελληνικός λαός παρέμεινε σταθερός στην επιλογή της παραμονής στο ευρώ. «Αυτό ήταν ο φάρος που επέτρεψε να εφαρμοστούν οι αναγκαίες οικονομικές πολιτικές· αν η στάση των Ελλήνων απέναντι στο ευρώ ήταν πιο ψυχρή, η ιστορία θα είχε εξελιχθεί αλλιώς. Η επιμονή τους να υπομείνουν αυτά που απαιτούνταν για να παραμείνουν στο ευρώ ήταν υποδειγματική».

που έχει τον πρώτο λόγο. Ο Μόντι θυμάται ένα χαρακτηριστικό περιστατικό από την περίοδο που ήταν πρωθυπουργός.

Όπως αφηγείται, το 2012 είχε προτείνει στον τότε πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τον Χέρμαν βαν Ρομπέι, να γίνει μια συζήτηση μεταξύ των ηγετών για τον αναδυόμενο λαϊκισμό στις ευρωπαϊκές χώρες και αν συνδέεται με την πολιτική της λιτότητας. «Ο πρόεδρος Βαν Ρομπέι ήταν πολύ θετικά διακείμενος στην ιδέα. Δύο μέρες αργότερα, όμως, με πήρε τηλέφωνο η Αγκελα Μέρκελ. Μου είπε “η ιδέα σου είναι εξαιρετική, αλλά θα προτιμούσα να την κάνουμε αργότερα, όταν η ελληνική κρίση θα έχει πλήρως ξεπεραστεί”. Και η συζήτηση αυτή δεν έγινε ποτέ».

Παρ' όλα αυτά, ο Μόντι δηλώνει «αρκετά αισιόδοξος» για τη δεύτερη θητεία της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Τον ρωτάω γιατί.

«Γιατί βλέπω ένα παράθυρο ευκαιρίας. Σε μια εποχή αδυναμίας και ασυνεννοησίας μεταξύ των κυβερνήσεων της Γαλλίας και της Γερμανίας, σε ένα κενό εξουσίας», λέει, «η Φον ντερ Λάιεν αναδεικνύεται ενδεχομένως στην πολιτική προσωπικότητα με τη μεγαλύτερη επιρροή αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη». Όπως σημειώνει, κέρδισε τη δεύτερη θητεία της χάρη στις δικές της πολιτικές δεξιότητες και είναι η αδιαφιλονίκητη ηγετική φιγούρα εντός της νέας Επιτροπής.

Αυτό, ελπίζει, «θα ενισχύσει τη θέση της Κομισιόν απέναντι στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο». Και μαζί με τον Αντόνιο Κόστα (τον νέο πρόεδρο του Συμβουλίου) θα συμβάλουν ώστε οι συναντήσεις των ηγετών «να οδηγούν στην περαιτέρω ενίσχυση του μιστελειωμένου ευρωπαϊκού οικοδομήματος», όχι στην αποσυναρμολόγησή του και «στη χρήση της Ευρώπης ως αποδιοπομπαίου τράγου» στην

εγχώρια πολιτική σκηνή του κάθε κράτους-μέλους.

Παραδέχεται πάντως ότι δεν συμμερίζονται πολλοί αυτή την προσδοκία για αναβάθμιση της Κομισιόν.

Περί Ντράγκι

Ο Μόντι χαρακτηρίζει «άριστο» την έκθεση Ντράγκι για την ανταγωνιστικότητα της Ε.Ε. και «εξαιρετική» την ιδέα της Φον ντερ Λάιεν να του αναθέσει τη συγγραφή της. «Περιλαμβάνει πολλές προτάσεις και ιδέες που ελπίζω να γίνουν αποδεκτές και να εφαρμοστούν στην πράξη».

Εχει, ωστόσο, μια σημαντική διαφωνία («μια ελάχισσα κριτική», την αποκαλεί ο ίδιος). «Κατά την άποψή μου, η έκθεση Ντράγκι εκφράζει μια κουλτούρα και μια πολιτική ατμόσφαιρα που είναι πολύ κοντά στις μεγάλες επιχειρήσεις – και ειδικά στις μεγάλες επιχειρήσεις της Γαλλίας και της Γερμανίας. Με το Ηνωμένο Βασίλειο πλέον εκτός, είναι πιο εύκολο για τη Γερμανία και τη Γαλλία, ενίοτε με τη βοήθεια και της Ιταλίας, να προωθήσουν μια πιο κορπορατιστική, λιγότερο φιλελεύθερη προσέγγιση».

Όταν μιλάει για «πο φιλελεύθερη προσέγγιση», ο Μόντι εννοεί έναν πιο ενεργό ρόλο των ρυθμιστικών αρχών απέναντι σε επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση (ώστε να διασφαλιστεί ο ελεύθερος ανταγωνισμός). «Στην εφαρμογή της έκθεσης Ντράγκι, πρέπει να θυμόμαστε ότι τα τελευταία πέντε χρόνια ακόμα και οι Αρχές στις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν γίνει πιο δραστήριες στην αστυνόμευση των μονοπωλιακών πρακτικών, θυμίζοντας περισσότερο την πολιτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής». Το ομοσπονδιακό υπουργείο Δικαιοσύνης, σημειώνει, έχει αναφερθεί στο ενδεχόμενο διάσπασης της Google, κάτι που «ήταν αδιανόητο έως πριν από λίγα χρόνια».

«Το μέγεθος μετράει», σημειώνει, «αλλά δεν είναι ο μόνος παράγοντας [που καθορίζει την ανταγωνιστικότητα], και θα ήταν κρίμα να αποδυναμωθεί ένα από τα πολύ λίγα εργαλεία που η Ε.Ε. έχει την εξουσία να ασκεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε μια εποχή που ίσως είναι πιο σημαντικό από ποτέ να χρησιμοποιηθεί».

Μία από τις κρίσιμες προκλήσεις που καλείται να διαχειριστεί από κοινού η Ε.Ε. είναι η μετανάστευση, όπου τα τελευταία χρόνια είναι αισθητή μια σκληρή στροφή που εστιάζει στη φύλαξη των συνόρων, στην αποτροπή και στις επιστροφές. Υπάρχει χώρος στην Ευρώπη για ένα διάλογο για το μεταναστευτικό που να εξετάζει και τις θετικές πτυχές του για μια ευρωπαϊκή οικονομία που αντιμετωπίζει τεράστιες δημογραφικές προκλήσεις, ελλείψεις εργατικού δυναμικού και ελλείμματα στα συστασιακά συστήματα;

«Ναι, απολύτως. Πρόκειται για ένα εξαιρετικό παράδειγμα της τάσης των πολιτικών να διεκδικούν ψήφους χωρίς να αντιμετωπίζουν στη ρίζα τους σημαντικά προβλήματα».

Η Μελόνη

Η κουβέντα μας στρέφεται στη δική του χώρα. Πώς βλέπει τις προοπτικές της ιταλικής οικονομίας; Πώς αξιολογεί τα μεταρρυθμιστικά πεπραγμένα της κυβέρνησης Μελόνη;

«Βλέπω πολύ θετικά τις επιδόσεις της κυβέρνησης Μελόνη στο πεδίο της δημοσιονομικής πειθαρχίας και τις σχέσεις με την Ε.Ε. Η πρωθυπουργός αλλά και ο υπουργός Οικονομικών (Τζανκάρλο) Τζορτζέτι ενίοτε αποκαλούνται “Μοντιάνι” στον δημόσιο διάλογο στην Ιταλία, παρότι η Μελόνη μου ασκούσε δριμύεια κριτική για αντίστοιχες πολιτικές που εφαρμόζα ως πρωθυπουργός. Είναι μεγάλη ανακούφιση κάποια πρώην λαϊκιστικά κόμματα, όπως αυτό της Μελόνη, να γίνονται πολύ υπεύθυνα όταν αναλαμβάνουν την εξουσία».

Η κουλτούρα της κυβέρνησης, ωστόσο, όπως λέει, δεν είναι φιλική προς τον ανταγωνισμό – «προσπαθούν να προστατεύσουν τη μία ή την άλλη ομάδα ψηφοφόρων». Για να ενισχυθεί το ανταπτιζιακό δυναμικό της Ιταλίας, «πρέπει αυτοί οι περιορισμοί να αρθούν, να ανοίξουν οι αγορές, ακόμα κι αν αυτό οδηγήσει σε απώλεια ψήφων».

«Βλέπω πολύ θετικά τις επιδόσεις της κυβέρνησης Μελόνη στο πεδίο της δημοσιονομικής πειθαρχίας και τις σχέσεις της με την Ε.Ε. Η πρωθυπουργός αλλά και ο υπουργός Οικονομικών [Τζανκάρλο] Τζορτζέτι ενίοτε αποκαλούνται “Μοντιάνι” στον δημόσιο διάλογο στην Ιταλία, παρότι η Μελόνη μου ασκούσε δριμύεια κριτική για αντίστοιχες πολιτικές που εφαρμόζα ως πρωθυπουργός. Είναι μεγάλη ανακούφιση κάποια πρώην λαϊκιστικά κόμματα, όπως αυτό της Μελόνη, να γίνονται πολύ υπεύθυνα όταν αναλαμβάνουν την εξουσία».

Του ΠΙΕΡΡΟΥ Ι. ΤΖΑΝΕΤΑΚΟΥ

Στις 29 Οκτωβρίου 1974 έφθασε στο οδόφραγμα της Λήδρας στη Λευκωσία το τελευταίο λεωφορείο με Ελληνοκυπρίους και Ελλαδίτες αιχμαλώτους της τουρκικής εισβολής. Για τις γυναίκες, τα παιδιά και τα αδέρφια που δεν συνάντησαν εκείνη την ημέρα τον άνθρωπό τους ξεκινούσε η δεύτερη, πιο τραυματική, φάση του δράματος. Εκτοτε, η λέξη «αγνοούμενος» συνοδεύει την ύπαρξή τους. «1.619». Αυτός είναι ο ακριβής αριθμός όσων, πλην των επιβεβαιωμένων νεκρών, δεν γύρισαν ποτέ στα σπίτια τους.

Από τη μέρα εκείνη εκατοντάδες οικογένειες στην Κύπρο και την Ελλάδα βρέθηκαν στην αφετηρία ενός αέναου αγώνα: με τελικό προορισμό την εύρεση και ταυτοποίηση των συγγενών τους. Είναι οικογένειες που έμαθαν να επιβιώνουν ανάμεσα στο τελεσίδικό του θανάτου και την αμυδρή ελπίδα για ζωή. Παιδιά, που «μεγάλωσαν με μια φωτογραφία στο χέρι». Η πληγή παραμένει ανοικτή, καθώς δεκάδες πολεμιστές και άμαχοι του Ιουλίου - Αυγούστου 1974 θεωρούνται ακόμη αγνοούμενοι.

Πενήντα χρόνια μετά, τρεις γυναίκες, κόρες αγνοουμένων, περιγράφουν στην «Κ» το προσωπικό τους βίωμα. Μαζί με τη δική τους μνήμη χαράχθηκε και η μνήμη ενός έθνους. Από την αναμονή, την απουσία, την απώλεια. Μέσα από τις αφηγήσεις τους ξεδιπλώνεται το πλέον επίπονο κληροδότημα της σύγχρονης ελληνικής Ιστορίας.

Οι τελευταίες ώρες

Το βράδυ της 20ής Ιουλίου 1974 η οικογένεια της Ειρήνης Μάντολες, μαζί με άλλους συγχωριανούς από την Ελιά, λίγα χιλιόμετρα μακριά από την ακτή Πέντε Μίλι της Κυρήνειας όπου πραγματοποιήθηκε η τουρκική απόβαση, κρύφτηκαν στο υπόγειο ενός σπιτιού. Οι φωνές των εισβολέων ακούγονταν όλο και πιο κοντά τους. Η ίδια ήταν μόλις δύο χρόνων. Επειτα από πολυετή προσπάθεια και με τη βοήθεια της μητέρας της Χαρίτας, ανακαλεί σπαρακτικά: «Κρατάω στην καρδιά μου τις τελευταίες ώρες που πέρασα με τον πατέρα μου. Εξώ, οι Τούρκοι σκόρπιζαν τον πόνο και την καταστροφή. Με κρατούσε στην αγκαλιά του και μου διάβαζε ένα βιβλίο που βρέθηκε τυχαία στα χέρια του, λέει και ήξερε ότι δεν θα μπορούσε να το κάνει ποτέ ξανά». Της διάβαζε για να την ηρεμήσει. Να μην κλαίει και τους εντοπίσουν οι στρατιώτες. Μπροστά στα μάτια της μικρής Ειρήνης εκτελέστηκαν 12 άνδρες του χωριού. Μεταξύ των οποίων και ο πατέρας της, ο οποίος έως το 2008 περιλαμβάνόταν στη λίστα των αγνοουμένων.

«Μεγαλώσαμε με μια φωτογραφία στο χέρι. Εμείς μεγαλώναμε, το πρόσωπο στη φωτογραφία όχι», μας λέει και περιγράφει την απότομη ενηλικιώσή της: «Το τραγικό με έναν πατέρα αγνοούμενο δεν είναι η απώλεια, αλλά η αναμονή. Περιμένεις. Μέσα σου υπάρχει ένας συνεχής πόνος. Ελπίζεις. Για εμένα ο πατέρας μου, αλλά και ο κάθε αγνοούμενος και νεκρός του 1974 είναι σημείο αναφοράς για αγώνα μέχρι την απελευθέρωση και την κάθαρση».

«Πάνω απ' το πτώμα μου»

Η ζωή του Τάσου Μάρκου ήταν συνυφασμένη με την Κύπρο. Μακτής της ΕΟΚΑ, Ελληνοκύπριος της Σχολής Ευελπίδων, αξιωματικός της Εθνικής Φρουράς. Τον Αύγουστο του 1974, εν μέσω της εκκευρίας, ο ταγματάρχης Μάρκου οχυρώθηκε μαζί με λίγους στρατιώτες στη Μία Μηνιά, βορειοανατολικά της Λευκωσίας. Καθώς η δεύτερη εισβολή ήταν θέμα χρόνου, κι ενώ η αντίσταση φάνταζε πια σχεδόν μάταιη, ο Μάρκου θα μπορούσε να πάρει τους άνδρες του και να φύγει. Ουδείς θα μπορούσε να τον κατηγορήσει. «Οι Τούρκοι θα περάσουν μόνο πάνω απ' το πτώμα μου», αντέτεινε σε όσους τον παρότρυναν να υποχωρήσει.

«Μεγαλώσαμε με μια φωτογραφία στο χέρι»

Δεν βίωσαν την οδύνη της οριστικής απώλειας, αλλά έζησαν το μαρτύριο μιας ατελείωτης αναμονής. Κόρες αγνοουμένων της τουρκικής εισβολής μιλούν στην «Κ»

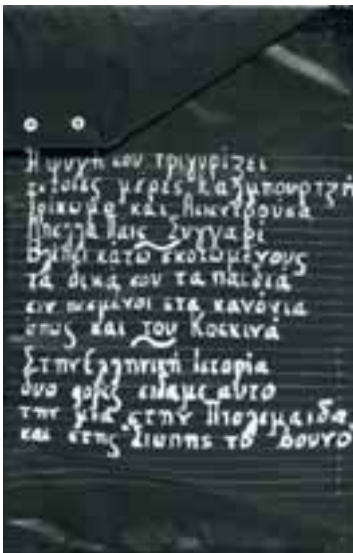

Η Μαρία Καλμπουρτζή δίπλα στο πορτρέτο του πατέρα της, αντισυνταγματάρχη Στυλιανού Καλμπουρτζή. «Νιώθω περήφανη για την προσφορά και κυρίως για την αφοσίωσή του σε ό,τι πίστευε. Μου έμαθε να κρατώ ψηλά την πίστη, την αξιοπρέπεια σε δικαίους αγώνες». Κάτω, ποίημα στην πίσω όψη του κάδρου, αφιερωμένο σε όσους έπεσαν στον Πενταδάκτυλο, το «Βουνό της σιωπής».

Εως σήμερα ο Τάσος Μάρκου είναι αγνοούμενος. «Αποτελεί ένα από τα κεντρικά “κομμάτια” που υπολείπονται», λέει στην «Κ» η κόρη του Αντρη Μάρκου - Χριστοδουλίδου, και αποτυπώνει το στίγμα της εξαφάνισής του: «Κυνηγώντας τις σκιές του παρελθόντος θα τολμήσω να εκφράσω το τι αισθανόμαστε, μεταφράζοντας ένα απόσπασμα από το βιβλίο της Χαν Γκανγκ, “Ανθρώπινες πράξεις”: “Όταν πέθανε δεν κατάφερα να σε θάψω, από τότε η ίδια μου η ζωή έγινε ένας παρατεταμένος θρήνος”».

Η κ. Μάρκου είχε το «προνόμιο» να συναντήσει για λίγα λεπτά τον πατέρα της στο μεσοδιάστημα μεταξύ των δύο εισβολών. «Τον θυμάμαι ένστολο να μας αποχαιρετά και το συνονθύλευμα των συναισθημάτων που ένιωθε να εξωτερικεύεται στην αύρα και το βλέμμα του και να μας κατακλύζει. Υπήρξε ένας σιωπηλός και οδυνηρός αποχαιρετισμός, καθώς ενδόμυχα γνωρίζαμε ότι ο στρατιωτικός Τάσος Μάρκου που είχε γαλουχηθεί με τα ελληνικά ιδέωδη δεν θα εγκατέλειπε ποτέ τις δικές του Θερμοπύλες». Όταν άκουσε για πρώτη φορά τη λέξη, απόρησε: «Μαμά, τι είναι “αγνοούμενος”; Ζωντανός ή νεκρός?».

Ρωτάμε την κ. Μάρκου αν αισθάνθηκε θυμό για την επιλογή του πατέρα της να μείνει στην πρώτη γραμμή. «Η αρχική απόγνωση και η οδύνη δίνουν χώρο στην άρνηση, στο εσωτερικό μούδιασμα αλλά και στον θυμό, ο οποίος καταλαχιάζει με την πάροδο του χρόνου», μας απαντάει και συνεχίζει αφοπλιστικά: «Ως παιδί αναρωτήθηκα πολλές φορές αν ο πατέρας μας μάς αγαπούσε αρκετά όταν επέλεξε να μην οπισθοχωρήσει.

ΗΜΕΣ ΚΟΚΚΑΛΕΣ

«Εξώ, οι Τούρκοι σκόρπιζαν τον πόνο και την καταστροφή. Με κρατούσε στην αγκαλιά του και μου διάβαζε ένα βιβλίο, λέει και ήξερε ότι δεν θα μπορούσε να το κάνει ποτέ ξανά», λέει για τον πατέρα της η Ειρήνη Μάντολες.

Αναλύοντάς τον σε βάθος, ως στρατιωτικό και ως άνθρωπο, κατάφερα να τον κατανοήσω: Μία ήταν η επιλογή: “Ή ταν ή επί τας”. Επέλεξε τον δρόμο της αξιοπρέπειας και της ασυμβίβαστης πίστης στον όρκο του Ελληνικού αξιωματικού».

Το στίγμα της απουσίας

Η 23η Ιουλίου 1974 ήταν η τελευταία ημέρα που η Μαρία Καλμπουρτζή είδε τον πατέρα της. Ήταν ο εξ Ελλάδος αντισυνταγματάρχης Στυλιανός Καλμπουρτζής, διοικητής της 181ης Μοίρας Πεδινού Πυροβολικού της Εθνικής Φρουράς με έδρα το Τρίκωμο, ο οποίος μαζί με τους ακοιστετεράδωρους Τούρκους εισβολείς. Λίγες ώρες μετά, εν μέσω της εκκευρίας, τμήματα της μονάδας περικυκλώθηκαν. Μαζί με τον Καλμπουρτζή σκοτώθηκαν 37 άνδρες της Μοίρας. Για περισσότερα από 40 χρόνια η κ. Καλμπουρτζή αγνοούσε την τύχη του πατέρα της. Σήμερα είναι πρόεδρος της Πανελλήνιας Επιτροπής Γονέων και Συγγενών Αδήςλων Αιχμαλώτων και Αγνοουμένων Κυπριακής Τραγωδίας και αγωνίζεται για την εύρεση των εναπομεινάντων θυμάτων.

«Η ζωή κυλάει με διαφορετικούς ρυθμούς. Η καθημερινότητα, αλλά ιδιαίτερα οι επείγοντες και οι γιορτές, στιγματίζονται από την απουσία. Η αναμονή είναι αναπόφευκτη, όπως η αγωνία, ο πόνος, τα ερωτηματικά και οι εντάσεις. Η στέρση του δικαιώματος της απώλειας, το να βιώσει το πένθος, να κλάψει για τον δικό του άνθρωπο δείχνουν τόσο μακρινά», μας λέει.

Ο θυμός επισκίαζε και τα δικά της συναισθήματα. «Κυριαρχούσε η μορφή του πατέρα που χά-

θηκε, η απουσία όταν τον είχα ανάγκη, η επιλογή του καθήκοντος. Σκεφτόμουν τον δικό του θυμό για το πραξικόπημα, αλλά και τη βεβαιότητα του για την εισβολή. Ο θυμός σταδιακά μεταλλάχθηκε σε απογοήτευση για το κράτος που άφησε να συμβεί αυτή η προδοσία». Σήμερα ο θυμός της μεταφράζεται σε επιμονή για την αποκατάσταση της αλήθειας. Όσο, δε, για την κληρονομιά του πατέρα της; «Είχε μια συγκινητική ανθρωπιά, έντονο και ανιδιοτελή πατριωτισμό, χωρίς πολιτικά πρόσημα, αξιοπρέπεια, ευγένεια, ηθική. Νιώθω περήφανη για την προσφορά και κυρίως για την αφοσίωσή του σε ό,τι πίστευε. Μου έμαθε να κρατώ ψηλά την πίστη, την αξιοπρέπεια σε δικαίους αγώνες».

Ζώντας με το παρελθόν

Όπως χιλιάδες άλλοι, θύματα της εισβολής, έτσι και η κ. Μάντολες, εκπαιδευτικός σήμερα, έχει στιγματιστεί από το παρελθόν, αλλά και την εμπειρία της προσφυγιάς. «Μεγαλώνεις μακριά από τις ρίζες σου», λέει και προσθέτει: «Για να μπορέσεις να κάνεις όνειρα πρέπει να νιώσεις ασφάλεια. Στην Κύπρο επικρατεί μια ψευδής αίσθηση ασφάλειας. Στα Κατεχόμενα, υπάρχουν 40.000 στρατιώτες που απλώς περιμένουν μια εντολή από την Τουρκία. Μόνο το δέσμο με τον τόπο και την οικογένεια με κρατάει εδώ». Αυτό πάντως που δεν πρόκειται ποτέ της να ξεχάσει είναι η καταχώριση στην παιδική της ταυτότητα: «Επάγγελμα πατρός: Αγνοούμενος».

Για την κ. Μάρκου, η αποστασιοποίηση από το δράμα της Κύπρου κατά τη διάρκεια των σπουδών και της σταδιοδρομίας της στον χώρο της τέχνης λειτουργήσε εν μέρει θεραπευτικά: «Συνειδητοποιήσα τη ματαιότητα της αναμονής. Για την ολιγόχρονη ζωή μου με τον Τάσο Μάρκου αισθάνομαι μόνο ευγνωμοσύνη. Αλλά και περηφάνια για την παρακαταθήκη του». Θεραπευτική, αλλά και χρέος προς τις επόμενες γενιές είναι και η ενδελεχής έρευνά της για την εισβολή. Ένα νέο στοιχείο; «Η απόβαση στο Πέντε Μίλι θα μπορούσε να ανακαταστεί, αν μεταβιβάλλονταν ο υπολοχαγός Μνηχανίκου (Π.Π.) ολοκλήρωνε τη ναρκοθέτηση της ακτής όπου πραγματοποιήθηκε η απόβαση. Ανεστάλη στις 23.45 το βράδυ της 19ης Ιουλίου κατόπιν εντολής του ΓΕΕΦ».

Η Μαρία Καλμπουρτζή ξεκαθαρίζει ότι δεν πρόκειται να εγκαταλείψει το καθήκον της. Αυτό που την κινητοποιεί; «Το δικαίωμα συνολικά 780 οικογενειών στην αλήθεια. Η προσπάθεια είναι να μην ξεχαστούν αυτοί οι άνθρωποι. Να μη διστάσει η λίστα της ντροπής». Η πραγματικότητα, όμως, είναι ότι μετά το 2017 η Τουρκία και οι Αρχές του ψευδοκράτους βάζουν όλο και περισσότερα εμπόδια στο έργο της Διερευνητικής Επιτροπής Αγνοουμένων. «Η έλλειψη προόδου οφείλεται στην άρνηση της τουρκικής πλευράς να δώσει πληροφορίες από τα αρχεία του στρατού εισβολής. Το 70% των κατεχομένων εδαφών είναι πλέον χαρακτηρισμένες στρατιωτικές ζώνες, ενώ πραγματοποιούνται στοχευμένες μετατοπίσεις λειψάνων από τους αρχικούς χώρους ταφής. Ο χρόνος είναι εχθρός, διότι τα άτομα που γνωρίζουν, φεύγουν από τη ζωή. Η Τουρκία εκμεταλλεύεται απάνθρωπα τον χρόνο», επισημαίνει η κ. Καλμπουρτζή. Μαζί με τον χρόνο θάβει τις ευθύνες της.

Αν η Ειρήνη Μάντολες νιώθει θυμό για κάτι αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο διαχειρίζεται η διεθνής κοινότητα την Τουρκία. «Στην Κύπρο συντηρούμε να λέμε “το λαμπρό τζι που πέφτει κρούζει”: η φωτιά εκεί που πέφτει καίει. Οι άνθρωποι αυτοί έχασαν τη ζωή τους για να προστατέψουν τις οικογένειες, τον τόπο τους, να διατηρήσουν τον ελληνισμό σε τούτο το άκρο της Μεσογείου. Δεν μπορώ να σκεφτώ μια λύση στην οποία τα τετελεσμένα της εισβολής να νομιμοποιούνται. Θα ήταν ασέβεια και ύβρις προς τους νεκρούς μας».

Συνυπεύθυνες οι ομάδες για τους Συ.Φι.

Ο δρ Γιώργος Γιαπανάς συστήνει 10+1 εισηγήσεις για την αντιμετώπιση της αθλητικής βίας στην Κύπρο

Του ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ένας από τους λίγους ανθρώπους που έχουν την τεχνογνωσία και κατέχουν επαρκώς τα θέματα βίας στον χώρο του ποδοσφαίρου και πώς αυτά μπορούν να λυθούν, είναι ο δρ Γιώργος Γιαπανάς, κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στη Διοίκηση Αθλητισμού, μεταπτυχιακού τίτλου στη Διοίκηση και πτυχίου Λογιστικής. Κατέχει επίσης πιστοποιητικά στη Διοίκηση Ποδοσφαίρου και στη Διαχείριση Ασφαλείας. Είναι εγκεκριμένος υπεύθυνος ασφαλείας και πιστοποιημένος εκπαιδευτής επιτηρητών από την UEFA. Με αφορμή τα τελευταία περιστατικά στον χώρο του ποδοσφαίρου, η «Κ» ζήτησε από τον δρ Γιαπανά να δώσει «τα φώτα» του ως προς τις λύσεις για να μειώσουμε ή να απεγκλωβιστούμε από την αθλητική βία στην Κύπρο.

«Τα τελευταία 15 χρόνια έγιναν σημαντικές προσπάθειες με τη βοήθεια του Συμβουλίου της Ευρώπης και της UEFA για τη μείωση της βίας», σημείωσε και πρόσθεσε: «Υλοποιήθηκαν εισηγήσεις, εφαρμόστηκαν καλές πρακτικές, υιοθετώντας μια ισορροπημένη προσέγγιση ασφαλείας, προστασίας και εξυπηρέτησης σε αθλητικές εκδηλώσεις. Το Εθνικό Οριζόντιο Σχέδιο Δράσης του υπουργείου Δικαιοσύνης για την πρόληψη της βίας στους αθλητικούς χώρους αποτελεί το τελευταίο σημαντικό βήμα. Οι εισηγήσεις μου λαμβάνουν υπόψη του πυλώνες δράσης του Υπουργείου, καθώς και τις κατά καιρούς εισηγήσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για την ενοποιημένη προσέγγιση σε αθλητικές εκδηλώσεις.

1 Εθνικός Συντονιστικός Φορέας: Προτείνεται η δημιουργία Εθνικού Συντονιστικού Φορέα για την ανάπτυξη κοινής στρατηγικής με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς για την προστασία και ασφάλεια σε αθλητικές εκδηλώσεις (αποτελεί και εισήγηση της συμβουλευτικής ομάδας του Συμβουλίου της Ευρώπης από το 2013). Θα περιλαμβάνει διατάξεις για τις αρμοδιότητες κάθε φορέα σύμφωνα με τη νομοθεσία και θα συντονίζει σε τοπικό επίπεδο τη διαχείριση ασφαλείας αθλητικών εκδηλώσεων.

2 Αυστηρή εφαρμογή της Νομοθεσίας: Ο υφιστάμενος νόμος είναι περιεκτικός, καθορίζει με σαφήνεια και διαχωρίζει τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες όλων όσοι εμπλέκονται στη διαχείριση ασφαλείας. Είναι ένας σύγχρονος νόμος, και συνάδει πλήρως με τις Συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης. Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να τον εφαρμόσουν στην ολότητα και όχι επιλεκτικά. Εκεί και όπου χρειάζονται σημαντικές ενέργειες από συγκεκριμένους φορείς για ενταξιοποίηση, να γίνει αυστηρή αξιολόγηση και να δοθεί μετριοτάτη περίοδος. Χρειάζεται όμως πολιτική απόφαση.

3 Ελεγχος και αυστηρή κριτήρια από την ΑΑΣ: Η Αρχή Αδειοδότησης Σταδίων (ΑΑΣ) πρέπει να θεσπίσει αυστηρά κριτήρια και πρότυπα για την ασφαλή λειτουργία των αθλητικών εγκαταστάσεων. Αυτά πρέπει να περιλαμβάνουν την

Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να εφαρμόσουν τον υφιστάμενο νόμο στην ολότητά του και όχι αποσπασματικά.

ποιότητα της υποδομής, συμμόρφωση με τους κανονισμούς ασφαλείας και προστασία του κοινού και των αθλητών. Θα πρέπει η ΑΑΣ να καθορίσει την ωφέλιμη χωρητικότητα όλων των αθλητικών χώρων, και με βάση αυτήν, να ετοιμαστούν σχέδια εκκένωσης και διαδικασίες διαχείρισης πλήθους.

4 Αναβαθμίσεις στις αθλητικές εγκαταστάσεις: Προτείνεται η Αρχή Αδειοδότησης Σταδίων σε συνεργασία με τον ΚΟΑ και τους ιδιοκτήτες αθλητικών χώρων, να καταγράψουν τις ανάγκες της κάθε εγκατάστασης, και να εκπονηθεί στρατηγικός προγραμματισμός για υλοποίηση της επένδυσης. Οι αναβαθμίσεις πρέπει να περιλαμβάνουν τόσο δομικές εργασίες όσο και τεχνολογικές αναβαθμίσεις, ώστε να μπορούν να βελτιώσουν την εμπειρία των φιλάθλων και να εξασφαλίσουν ότι οι αθλητικές εκδηλώσεις λαμβάνουν χώρα με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα. Σύμφωνα με τις οδηγίες του ΠτΔ, από το 2019 θα έπρεπε να είχε ήδη γίνει η καταγραφή των έργων που απαιτούνται, να έχουν προγραμματιστεί μέσα στην τριετία και να έχουν επίσης εξασφαλιστεί τα κονδύλια μέσω των προϋπολογισμών του ΚΟΑ για τις τρεις επόμενες χρονιές. Αυτό δεν έχει αρχίσει.

5 Εκπαίδευση επιτηρητών / Αναβάθμιση του θεσμού: Η εκπαίδευση των επιτηρητών και η αναβάθμιση του θεσμού από την Επιτροπή Επιτηρητών είναι κρίσιμες για την αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος διαχείρισης ασφαλείας. Η εκπαίδευση θα πρέπει να

Ο δρ Γιώργος Γιαπανάς είναι εγκεκριμένος υπεύθυνος ασφαλείας και πιστοποιημένος εκπαιδευτής επιτηρητών από την UEFA.

περιλαμβάνει κατανόηση του νομικού πλαισίου, διαχείριση ρίσκου και αντίδραση σε κρίσιμες καταστάσεις, και πρακτικές ασκήσεις οι οποίες ενισχύουν την ικανότητα των επιτηρητών να λαμβάνουν αποφάσεις υπό πίεση. Η αναβάθμιση του θεσμού απαιτεί συνεχή αξιολόγηση και προσαρμογή, διασφαλίζοντας υψηλά πρότυπα επαγγελματισμού και διαφάνειας. Επιπλέον, η Επιτροπή Επιτηρητών πρέπει να διασφαλίσει θεσμικά, τη νομική ή φυσική οντότητα των επιτηρητών και να επιλύσει χρόνια προβλήματα, όπως η μισθοδοσία και η ασφάλιση.

6 Εκπαίδευση υπεύθυνων ασφαλείας: Η εκπαίδευση των υπεύθυνων ασφαλείας σταδίων αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για τη διασφάλιση της ασφαλείας σε αθλητικές εκδηλώσεις. Έχουν την ευθύνη να διαχειρίζονται τις πιθανές απειλές και καταστάσεις κινδύνου που μπορεί

Εξοπλίζοντας τους μαθητές με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και συμπεριφορές, ενθαρρύνουμε ένα θετικό περιβάλλον όπου κυριαρχεί ο αμοιβαίος σεβασμός, η ακεραιότητα και η ενσυναίσθηση.

να προκύψουν κατά τη διάρκεια ενός αγώνα. Από τον σχεδιασμό μέχρι την υλοποίηση και την αξιολόγηση των μέτρων ασφαλείας, η κατάρτιση των υπεύθυνων ασφαλείας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιτυχή διεξαγωγή των αθλητικών εκδηλώσεων. Προτείνεται όπως έχουν ακαδημαϊκή κατάρτιση σε θέματα διαχείρισης ασφαλείας. Υπάρχουν ειδικές πιστοποιήσεις σε διάφορα επίπεδα, τις οποίες μπορούμε να υιοθετήσουμε και να προσαρμόσουμε στα δικά μας δεδομένα.

7 Εκπαιδευτικά προγράμματα σε σχολεία: Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στα σχολεία χρησιμοποιούν ως βασική πλατφόρμα για την αντιμετώπιση της αθλητικής βίας και την προώθηση μιας κουλτούρας αθλητικού πνεύματος του ευ αγωγού και του σεβασμού προς τους αντιπάλους. Εξοπλίζοντας τους μαθητές με τις απαραίτητες γνώσεις,

δεξιότητες και συμπεριφορές, ενθαρρύνουμε ένα θετικό περιβάλλον όπου κυριαρχεί ο αμοιβαίος σεβασμός, η ακεραιότητα και η ενσυναίσθηση. Εναλλάσσοντας αυτές τις αξίες από νεαρή ηλικία, οι μαθητές αναπτύσσουν μια βαθύτερη κατανόηση των ηθικών διαστάσεων του αθλητισμού και μαθαίνουν να δίνουν προτεραιότητα στην ακεραιότητα έναντι της νίκης με οποιοδήποτε κόστος. Προτείνεται όπως το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας, επιλέξει ακαδημαϊκούς και τεχνοκράτες με γνώση στη Διοίκηση Αθλητισμού, ούτως ώστε να αναπτύξουν το εκπαιδευτικό υλικό και ακολούθως να το προσφέρουν στους μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.

8 Λειτουργία συνδέσμων φιλάθλων: Οι σύνδεσμοι φιλάθλων θα πρέπει να αποκτήσουν νομική οντότητα ούτως ώστε να είναι εφικτός ο έλεγχος και η λογοδοσία. Η νομική ρύθμιση πρέπει να γίνει με τρόπο ώστε τα σωματεία να είναι συνυπεύθυνα για τους συνδέσμους φιλάθλων τους. Ο κάθε σύνδεσμος φιλάθλων θα μπορούσε να ορίσει ένα άτομο το οποίο να συνεργάζεται θεσμικά με τον υπεύθυνο ασφαλείας του σωματείου, και συνδυαστικά με τον υπεύθυνο ασφαλείας του αγώνα, για ανταλλαγή πληροφοριών. Για την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ σωματείων, αστυνομίας και φιλάθλων, είναι σημαντική η εφαρμογή της Σύστασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για διάλογο και αλληλεπίδραση. Η προώθηση του διαλόγου μπορεί να μειώσει τις εντάσεις και να ενισχύσει τον σεβασμό και το αθλητικό

πνεύμα. Ο θεσμός του Supporter Liaison Officer (SLO) προτείνεται ως βέλτιστη πρακτική από την UEFA και λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ σωματείων και φιλάθλων, εξασφαλίζοντας αμφίδρομη ροή πληροφοριών. Οι SLO πρέπει να κατανοούν την οπαδική κουλτούρα και να διατηρούν εμπιστοσύνη με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

9 Αναβάθμιση θεσμού κάρτας φιλάθλου: Η κάρτα φιλάθλου, στοχεύει στην κατάργηση της ανωνυμίας στα γήπεδα, ωστόσο, η επιτυχής εφαρμογή της απαιτεί καλή οργάνωση και συνεργασία μεταξύ αθλητικών αρχών, σωματείων και φιλάθλων. Σήμερα, η διαδικασία έκδοσης και ελέγχου παρουσιάζει αρκετά προβλήματα, ειδικά κατά την αγορά εισιτηρίου και την είσοδο στους αθλητικούς χώρους. Προτείνεται η αναβάθμιση της διαδικασίας έκδοσης της κάρτας, με τη χρήση τεχνολογίας και βιομετρικής φωτογραφίας, για αξιόπιστη ταυτοποίηση και έλεγχο στις εισόδους. Προτείνεται επίσης η υποχρεωτική έκδοση κάρτας για όλους, ανεξαρτήτως ηλικίας, αντί για την ηλικία των 14 ετών και άνω που ισχύει σήμερα. Αυτές οι αλλαγές θα μειώσουν τα προβλήματα κατά την αγορά εισιτηρίων και τον έλεγχο.

10 Θεσμικός ρόλος ΚΟΑ και Ομοσπονδιών: Ο ΚΟΑ και οι Ομοσπονδίες έχουν σημαντικό ρόλο στην παροχή ασφαλείας, κυρίως μέσα από τη θέσπιση κανονισμών που καλύπτουν τομείς όπως οι συνθήκες λειτουργίας των αθλητικών εγκαταστάσεων, οι προϋποθέσεις διαχείρισης αγώνων. Επιπλέον, οφείλουν να συνεργάζονται με τις αρχές και την αστυνομία για να αναπτύξουν σχέδια ασφαλείας και να διαχειριστούν έκτακτες καταστάσεις. Προτείνεται όπως οι Ομοσπονδίες εφαρμόσουν διαδικασίες διαχείρισης αγώνων με βάση τα ευρωπαϊκά πρότυπα και τις καλές πρακτικές, προωθώντας στις προκλήσεις τους, πρόνοιες που θα αναβαθμίσουν το προϊόν και θα εξασφαλίσουν τις κατάλληλες συνθήκες στους αθλητικούς χώρους. Επίσης, η συμπερίληψη αποτρεπτικών ποινών σε περίπτωση βίαιων επεισοδίων θα υποχρεώσει τα σωματεία να λάβουν πιο αυστηρά μέτρα στη διαχείριση της ασφαλείας.

11 Γρήγορη εκδίκαση περιστατικών βίας: Η γρήγορη εκδίκαση των περιστατικών βίας είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της δικαιοσύνης και της αποτροπής της επανάληψης των επεισοδίων. Με την υφιστάμενη κατάσταση, αρκετά περιστατικά αργούν να πάρουν τον δρόμο της δικαιοσύνης, ενώ κάποια λόγω της μακροχρόνιας διαδικασίας δεν έχουν το ανάλογο αποτέλεσμα και αντίκτυπο. Με τη βοήθεια της Νομικής Υπηρεσίας, προτείνεται μια ολιστική προσέγγιση για την ταχεία εκδίκαση υποθέσεων αθλητικής βίας. Ίσως να εξεταστεί η δημιουργία ειδικών δικαστηρίων ή ομάδων που ειδικεύονται σε αυτές τις υποθέσεις, ούτως ώστε να δίδεται προτεραιότητα με συγκεκριμένες διαδικασίες και πόρους για ταχύτερη επίλυση των υποθέσεων».

ΑΠΟΨΗ

«Γιατί αργεί ο ντελιβεράς;»

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΝΟΥ

Περιμένουν. Σκορπισμένοι ο καθένας στον δικό του κόσμο, που δημιουργήσε εντός του σπιτιού, αναμένουν να έρθει το φαγητό.

Το μικρό παιδάκι κλαίει και οδύρεται, προφανώς γιατί δεν έχει άλλο τρόπο, να εκφράσει την επιθυμία του να φάει. Κουρασμένο ως είναι, οκτώ με εννέα ώρες στον παιδικό σταθμό, δεν κατάφερε ακόμη να βάλει σε τάξη τα συναισθήματά του, πόσο μάλλον να τα εκφράσει. Νιώθει την πείνα, ως απειλή.

Η μεγαλύτερη αδελφή, έχοντας τ' ακουστικά στ' αφτί και το πρό-

σωπο μπροστά στην οθόνη του κινητού, είναι πλήρως αποκομμένη από το περιβάλλον. Δεν ακούει το αδελφάκι της που κλαίει, ούτε και γνωρίζει τι κάνουν οι υπόλοιποι στο σπίτι. Είναι επικεντρωμένη στο βίντεο που ετοιμάζουν με τις φίλες της για ν' ανεβάσουν στο Tik Tok. Πεινάει, μα δεν νοιάζεται.

Αντιθέτως, ο μεγαλύτερος των αδελφών, κλεισμένος στο υπνοδωμάτιό του, κτυπιέται και σπαράζει που αργεί το φαγητό. Τα βάζει με τη μάνα του, βρίζει τον παπά του, απειλεί την αδελφή του... την

Σκορπισμένοι ο καθένας στον δικό του κόσμο, που δημιουργήσε εντός του σπιτιού, αναμένουν να έρθει το φαγητό.

idia ώρα που ανταλλάζει φωτογραφίες στον υπολογιστή, απ' αυτές που τράβηξε ο κολλητός, και απεικονίζουν τις ζημιές που προκάλεσαν, αμέσως μετά το ματς, σπάζοντας ό,τι υπήρχε στο διάβα τους. Πεινάει, μα δεν μπορεί να το διαχειριστεί.

Στο μπαλκόνι έξω, ο πατέρας καπνίζει μανιωδώς, έχοντας δίπλα του ένα ποτήρι ούισκα. Ένας κόμπος δημιουργείται στο στομάχι του, ένα τρεμούλιασμα τον κυριεύει, διαβάζοντας την επιδότηση που έλαβε σήμερα και αφορά τις καθυ-

στερημένες δόσεις του στεγαστικού δανείου. Χάνει τη γη κάτω από τα πόδια του. Νιώθει αδύναμος... Πεινάει, μα δεν έχει φάει για ώρες.

Μέσα στο σάλοني, μια φιγούρα πελαγωμένη, προσπαθεί ν' αντιμετωπίσει το κενό. Δειλιάζει να τεθεί ενώπιον των συναισθημάτων της. Γι' αυτό τρέχει, ασυνείδητα, κάνοντας δουλειές. Εξουθενωμένη, μ' ασταμάτητα κινείται. Η μάνα, φοβάται να σταματήσει. Δεν πεινάει.

«Γιατί αργεί ο ντελιβεράς;» σκέφτεται και ξανά βουτάει στο κενό.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-2,39%

Χ.Α.
0,56%

Dow Jones

0,92%

Nasdaq

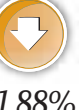
1,08%

Nikkei

0,37%

Dax

-1,88%

FTSE 100

-1,93%

ΤΟ 2025
Ανάπτυξη
3% θα έχει
η παγκόσμια
οικονομία
Σελ. 10

Πετρέλαιο

-1,69%

€/ \$

0,70%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Δημοσιονομικό πακέτο 1,4 τρισ. δολ. στην Κίνα

Η Κίνα εξετάζει το ενδεχόμενο έγκρισης πρόσθετου δανεισμού άνω του 1,4 τρισ. δολ. μέσα στα επόμενα χρόνια για να στηρίξει την παραπαιούσα οικονομία της. Το υπό εξέταση δημοσιονομικό πακέτο αναμένεται να ενισχυθεί περισσότερο εάν ο Ντόναλντ Τραμπ κερδίσει τις εκλογές στις ΗΠΑ. **Σελ. 11**

ΓΙΑΤΙ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Αυθεντικές εμπειρίες αναζητούν οι τουρίστες

Οι τουρίστες που επισκέπτονται την Ελλάδα και τους ανταγωνιστικούς της προορισμούς είναι όλο και πιο απαιτητικοί και αναμένουν ταξιδιωτικές εμπειρίες υψηλής ποιότητας, αναζητώντας την αυθεντικότητα. Η Ελλάδα κατατάσσεται τρίτη στην ικανοποίηση επισκεπτών, ξεπερνώντας την Ισπανία. **Σελ. 7**

ΑΥΞΗΣΗ ΤΙΜΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Η Generation Rent μεγαλώνει στην Ελλάδα

Η αλματώδης άνοδος των τιμών των ακινήτων τα τελευταία χρόνια αποκλείει όλο και περισσότερους Έλληνες από την αγορά σπιτιού, καθιστώντας την ενοίκηση ακριβό μονόδρομο. Αναλυτές εκτιμούν ότι η Generation Rent, η γενιά δηλαδή των ενοικιαστών, θα κυριαρχήσει τα επόμενα χρόνια. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,97%	+0,12%
Γερμανία	2,39%	+0,13%
Γαλλία	3,14%	+0,10%
Ιταλία	3,65%	+0,18%
Ισπανία	3,09%	+0,13%
Ιρλανδία	2,71%	+0,8%
Ελλάδα	3,29%	+0,17%
Ην. Βασίλειο	4,44%	+0,20%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόβλεψη Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB (High)	Σταθερή
Fitch	BBB+	Θετική
Moody's	Baa2	Σταθερή
S&P	BBB+	Θετική
Scope Ratings	BBB+	Σταθερή

Από «κόσκινο» οι μεγάλες εξαγορές

Επανέρχεται το νομοσχέδιο για έλεγχο των ξένων επενδύσεων για προστασία ευαίσθητων οργανισμών

Οι εξαγορές ιδιωτικών νοσπλευτηρίων στην Κύπρο από επενδυτικά ταμεία, φέρνουν ξανά στην επιφάνεια το νομοσχέδιο για έλεγχο ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ). Με το εν λόγω νομοσχέδιο το κράτος θα μπορεί να παρεμβαίνει όπου θεωρεί ότι μεγάλοι

οργανισμοί επί κυπριακού εδάφους πρέπει να προστατευθούν και να μην «αποκυπροποιθούν» από ξένους επενδυτές. Ξένος επενδυτής θεωρείται φυσικό πρόσωπο ή επιχείρηση, ιδιωτική ή δημόσια, από τρίτη χώρα, που είναι εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρόμοιο νομοσχέδιο είχε συζητηθεί και το 2022, όταν η LoneyStar υπέβαλε τρεις προτάσεις για εξαγορά της Τράπεζας Κύπρου, οι οποίες απορρίφθηκαν. Το νομοσχέδιο που συζητείται, περιλαμβάνει τη σύσταση Επιτροπής από πολλά Υπουργεία

της Κύπρου, και δεν θα υπάρχει «συγκέντρωση δύναμης» μόνο στον υπουργό Οικονομικών. Το νομοσχέδιο αναγνωρίζει ότι ορισμένες ξένες επενδύσεις μπορεί να έχουν επιπτώσεις σε υποδομές ζωτικής σημασίας, καθώς και σε τεχνολογίες ή ευαίσθητες πλη-

ροφορίες, και επιδιώκει την προστασία των συμφερόντων της ΕΕ σε αυτούς τους τομείς. Τα τελευταία χρόνια γνωστά επενδυτικά ταμεία, όπως το CVC Capital και το ECM Partners έχουν κάνει μεγάλες επενδύσεις σε νοσοκομεία. **Σελ. 3**

Η Ε.Ε. σε θέση μάχης για νέο πόλεμο με τις ΗΠΑ

Θέση μάχης για την επόμενη φάση του εμπορικού πολέμου παίρνει η Ε.Ε., που επέβαλε πρόσθετους δασμούς στις εισαγωγές ηλεκτροκίνητων οχημάτων από την Κίνα, ενώ παράλληλα ετοιμάζεται πυρετωδώς για νέες εντάσεις με τις ΗΠΑ. Προεξοφλεί πως όποιος κι αν αναδειχθεί νικητής των αμερικανικών προεδρικών εκλογών η Ουάσινγκτον θα εφαρμόσει και πάλι την πολιτική «πρώτα η Αμερική», προκαλώντας εντάσεις στις σχέσεις της υπερδύναμης με τους εμπορικούς της εταίρους. **Σελ. 9**

Ο φόρος σε πολυεθνικές απειλεί την Κύπρο

Εκκρεμεί από το 2023

Ενώπιον του ενδεχομένου επιβολής κυρώσεων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο βρίσκεται η Κύπρος, λόγω της μη επιβολής ελάχιστου πραγματικού φορολογικού συντελεστή ύψους 15%, επί των λογιστικών κερδών πολυεθνικών επιχειρήσεων ή εγχώριων ομίλων μεγάλης κλίμακας. Στα συρτάρια της Βουλής η κοινοτική οδηγία που έπρεπε να υιοθετήσουμε από το 2023. **Σελ. 4**

Μικρή αύξηση των επιτοκίων για καταθέσεις

Ανέβηκαν στο 1,98%

Μετά την απόφαση της ΕΚΤ για μείωση των επιτοκίων, τα επιτόκια καταθέσεων στην Κύπρο «ξεκόλλησαν» από τα χαμηλά επίπεδα. Το επιτόκιο για καταθέσεις προθεσμίας έως ενός έτους από νοικοκυριά σημείωσε αύξηση στο 1,98% τον Σεπτέμβριο, σε σύγκριση με 1,79% τον Αύγουστο του 2024. Ταυτόχρονα, μειώθηκαν τα δανειστικά. **Σελ. 4**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΦΕΛΙΞ ΣΜΙΝΤ*

Η ομαλή προσγείωση της αμερικανικής οικονομίας

Η οικονομία των ΗΠΑ συνεχίζει να αψηφά τη βαρύτητα. Το τρίτο τρίμηνο του 2024 το πραγματικό ΑΕΠ της χώρας αυξήθηκε ετησίως κατά 2,8%, πλησίον του στέρεου ρυθμού 3,0% του δεύτερου τριμήνου.

Το Bloomberg είχε προβλέψει υψηλότερη ελαφρώς ανάπτυξη στο 2,9%, ενώ εμείς στο 2,4%. Η επιβράδυνση της οικονομίας, που κρίνεται ως μέτρια, σε συνδυασμό με τη χαλάρωση των πληθωριστικών πιέσεων δίνει το περιθώριο στη Fed να προχωρήσει προσεκτικά στις επόμενες κινήσεις της που αφορούν την περιkopή επιτοκίων.

Αν και αναμένουμε ακόμη δύο μειώσεις στο κόστος δανεισμού

κατά 25 μονάδες βάσης εκάστη μέχρι το τέλος του 2024, καθώς και δύο ακόμη το 2025, ώστε να διαμορφωθεί το επιτόκιο στο 3,75%-4% μέχρι τα μέσα του 2025, οι πιθανότητες να προχωρήσει πιο αργά η Fed αυξάνονται.

Οι δε καταναλωτικές δαπάνες αυξήθηκαν κατά 3,7% σε ετήσια βάση το τρίτο τρίμηνο, συμβάλλοντας κατά 2,5 π.μ. στη συνολική ανάπτυξη.

Οι επενδύσεις εκτός κατοικιών διευρύνονται με ετήσιο ρυθμό 3,3% σε τριμηνιαία βάση, κυρίως λόγω της αύξησης κατά 11,1% των επενδύσεων σε εξοπλισμό, μια τυπικά ευμετάβλητη συνιστώσα. Αντιθέτως, οι επενδύσεις σε κατοικίες μειώθηκαν 5,1% σε

Αναμένουμε ακόμα δύο μειώσεις στο κόστος δανεισμού κατά 25 μονάδες βάσης εκάστη μέχρι το τέλος του 2024.

ετήσια βάση το τρίτο τρίμηνο έπειτα από πτώση 2,8% το δεύτερο.

Η κρατική κατανάλωση πρόσθεσε 0,9 π.μ. στην ετήσια ανάπτυξη, βοηθούμενη από την ετήσια αύξηση κατά 5,2% στις ασταθείς αμυντικές δαπάνες. Η συζήτηση σχετικά με μια ήπια ή ανώ-

μαλη προσγείωση έχει εξελιχθεί σε μια συζήτηση σχετικά με μια ήπια ή πιότατη προσγείωση. Σε αυτό συμβάλλει η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη δυναμική ιδιωτική κατανάλωση. Ωστόσο, ενώ πολλοί σημαίνοντες δείκτες εξακολουθούν να φαίνονται ευνοϊκοί, ορισμένοι άλλοι δείχνουν μια επιβράδυνση. Η προηγούμενος υπερθερμανθείσα αγορά εργασίας τον τελευταίο καιρό δείχνει να αποθερμαίνεται.

Επιπλέον, ο δείκτης διευθυντών προμηθειών της μεταποίησης διατηρήθηκε σε επίπεδα κάτω από τις 50 μονάδες τέταρτο μήνα διαδοχικά τον Οκτώβριο, υποδηλώνοντας συρρίκνωση της δρα-

στηριότητας. Η πτώση του πληθωρισμού επιτρέπει στη Fed να αναλάβει τον ρόλο του κυματοθραύστη. Αρα, εάν κάποια στιγμή η οικονομία επιδεινωθεί αφηρηδία, η τράπεζα θα μπορούσε να απαντήσει με πιο επιθετικές μειώσεις επιτοκίων. Οι οικονομικές εξελίξεις στις ΗΠΑ το επόμενο έτος θα εξαρτηθούν ως επί το πλείστον από την έκβαση των προεδρικών εκλογών, ενώ σημαντικές αλλαγές στη δημοσιονομική πολιτική θα είναι δυνατές μόνο εάν ένα από τα δύο κόμματα εξασφαλίσει και τον Λευκό Οίκο και τα δύο Σώματα του Κογκρέσου.

* Ο κ. Φέλιξ Σμιντ είναι οικονομολόγος της Berenberg Bank.

PwC's Academy

>>> Introducing

Business Professionals Certificate (BPC)

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των **ΤΟΜΠΙΑΣ ΑΝΤΡΙΑΝ, ΣΧΕΡΓΙΑΡ ΜΑΛΙΚ** και **ΤΖΕΙΖΟΝ ΓΟΥ***

Ο πόλεμος δεν τρομάζει τις αγορές

Οι βραχυπρόθεσμοι κίνδυνοι χρηματοπιστωτικής σταθερότητας παραμένουν συγκεντρωμένοι. Ποιος είναι ο λόγος; Οι πιθανότητες ήπιας προσγείωσης για την παγκόσμια οικονομία έχουν αυξηθεί σημαντικά. Κι ενώ ο πληθωρισμός βαίνει μειούμενος, οι μεγάλες κεντρικές τράπεζες έχουν αρχίσει να περικλοπούν τα επιτόκια. Αυτό ενισχύει τις ήδη ανοδικές τιμές των περιουσιακών στοιχείων και περιορίζει την αστάθεια των διεθνών κεφαλαιαγορών. Ταυτόχρονα, η τελευταία μας Έκθεση Παγκόσμιας Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας καλεί τους αρμόδιους αξιωματούχους για τη χάραξη

Οι πιθανότερες ήπιας προσγείωσης για την παγκόσμια οικονομία έχουν αυξηθεί σημαντικά.

πολιτικής να παραμείνουν σε επαγρύπνηση σχετικά με τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές. Θέλουμε να επισημάνουμε δύο τομείς ανησυχίας.

Πρώτον, οι διευκολυντικές οικονομικές συνθήκες εξακολούθησαν να αυξάνουν τα τρωτά σημεία, όπως οι υψηλές αποτιμήσεις περιουσιακών στοιχείων σε όλο τον κόσμο, τα υψηλά επίπεδα χρέους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και η ευρύτερη χρήση μόχλευσης από τα τραπεζικά ιδρύματα, μεταξύ άλλων. Τα ανωτέρω δυνάμει θα προκαλούσαν σοβαρότερους κραδασμούς στα χρηματοπιστω-

τικά συστήματα. Εχουμε δει τα τρωτά σημεία να αυξάνονται στο παρελθόν, κυρίως προτού ξεσπάσει η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008.

Δεύτερον, είναι ανησυχητική η αποσύνδεση μεταξύ της αυξημένης αβεβαιότητας ως απόρροιας διογκούμενου γεωπολιτικού κινδύνου και της αστάθειας των κεφαλαιαγορών. Ένας τυποποιημένος δείκτης ευμεταβλησίας έχει υποχωρήσει πολύ κάτω από τα επίπεδα γεωπολιτικού κινδύνου. Αυτό δείχνει ότι οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων μπορεί να μην αποτυπώνουν τον πιθανό αντίκτυπο των πολέμων και των εμπορικών διαφορών. Μια τέτοια αποσύνδεση κάνει τα σοκ πιθανότερα, επειδή η σφοδρή γεωπολιτική ένταση θα μπορούσε να προκαλέσει αιφνίδια μαζικές πωλήσεις στις αγορές. Σε αυτήν την περίπτωση, ορισμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ενδέχεται να πωλήσουν περιουσιακά στοιχεία ή να κάνουν απομόχλευση ισολογισμών για να εκπληρώσουν τον στόχο των περιθωρίων κέρδους.

Οι βραχυπρόθεσμοι κίνδυνοι για την ανάπτυξη φαίνεται να περιορίζονται σε μέτρια επίπεδα. Και όμως, οι υπεύθυνοι χάραξης της νομονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής πρέπει να είναι προσεκτικοί, δεδομένης της μεγάλης αποσύνδεσης μεταξύ της αβεβαιότητας, του γεωπολιτικού κινδύνου και της αστάθειας των διεθνών κεφαλαιαγορών.

* Οι κ. Τομπίας Αντριάν, Σχεργιάρ Μαλικ και Τζέιζον Γου είναι στελέχη του ΔΝΤ. Το άρθρο δημοσιεύεται στο ιστολόγιο του Ταμείου.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Εκπληξη τέλος

Τα στοιχεία Οκτωβρίου για τον πληθωρισμό τερματίζουν, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις αναλυτών, την πιθανότητα να υπάρξει έκπληξη τον Δεκέμβριο για μείωση κατά 50 μονάδων βάσης των επιτοκίων στο ευρώ. Η άνοδος του πληθωρισμού στο 2% από 1,7% τον Σεπτέμβριο προκαλεί ανησυχίες και επιβεβαιώνει την επιμονή της Κριστίν Λαγκάρντ να σημειώνει ότι τίποτε δεν κρίθηκε στη μόνη κατά του πληθωρισμού. Τα στοιχεία Οκτωβρίου προκαλούν ανησυχία σε σχέση με τις τιμές των τροφίμων, όπου παρατηρείται αύξηση κατά 0,5% στο 2,9%. Για τις υπόλοιπες συνιστώσες του πληθωρισμού, σημειώνουμε τη στασιμότητα τόσο στον δομικό όσο και στον πληθωρισμό των υπηρεσιών που διατηρούνται στο 2,7% και 3,9%, αντίστοιχα.

Λείπει η ένταση

Με προμετωπίδα τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης η κυβέρνηση επιδιώκει να αντιμετωπίσει τη στεγαστική κρίση που πλήττει τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και κυρίως τους νέους ανθρώπους. Η πρωτοβουλία εμπλέκει και τους ιδιώτες ανάπτυξης γης στους οποίους δίνονται κίνητρα για να προχωρήσουν σε αναπτύξεις οικιστικών μονάδων τις οποίες θα πωλούν σε προσιτές τιμές. Το μέχρι σήμερα ενδιαφέρον ανέρχεται σε 17200 τ.μ. ή 180 οικιστικές μονάδες. Για την αύξηση του οικιστικού αποθέματος, η κυβέρνηση προωθεί και το σχέδιο build to rent με μέγιστη χορηγία τις 35.000 ευρώ για ιδιοκτήτες ακίνητα των οποίων σήμερα βρίσκονται σε ακρησία. Επιπλέον ποσό μέχρι 50.000 ευρώ θα παραχωρηθεί σε 400 δικαιούχους για την ανέγερση ή αγορά κατοικίας. Και ενώ όλες οι πρωτοβουλίες βρίσκονται στη σωστή κατεύθυνση, απομένει να εξευρεθεί τρόπος για να αυξηθεί η ένταση των μέτρων και να προκύψει ουσιαστική αποσυμπίεση των τιμών.

Είναι προϊόν ακρίβειας

Συνεχίζει να καλπάζει το πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης στηριγμένο σε αυξημένα έσοδα λόγω φορολογιών που εισπράττονται πάνω σε αυξημένη βάση αναφοράς, όπως είναι για παράδειγμα οι τιμές εισαγωγής των καυσίμων. Στο ενιάμνο το πλεόνασμα ανήλθε στο 1,4 δισ. ευρώ αυξημένο κατά 106% σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα βρίσκεται στο 1,7 δισ. ευρώ ή 5,2% του ΑΕΠ αυξημένο κατά 76% σε σχέση με το 2023. Επειδή αυτά τα λεφτά που συσσωρεύει η κυβέρνηση είναι αποτέλεσμα της ακρίβειας, θα πρέπει να αξιοποιηθούν προς την κατεύθυνση βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να επενδυθούν σε υποδομές, οι οποίες θα λύσουν καθημερινά προβλήματα όπως είναι το κυκλοφοριακό και το κόστος ενέργειας.

Τέταρτη φθηνότερη και τέταρτη ακριβότερη στην Ευρωζώνη είναι η Κύπρος στα καταθετικά και δανειστικά επιτόκια, αντίστοιχα.

Άφησε αιχμές

Αιχμές για όσα προηγήθηκαν σε σχέση με τη συμμετοχή της Κύπρου στο υποθαλάσσιο καλώδιο εξέφρασε ο υπουργός Ενέργειας, Ερω-

τηθείς για τη διαδικασία που βρίσκεται ενώπιον της ΕΤΕΠ, ανέφερε ότι είναι λογικό όταν μια τράπεζα βλέπει να μην υπάρχει συμπλήρωση των συνεταιρίων σε μια ανάπτυξη να είναι επιφυλακτική στη χρηματοδότηση. Σε κάθε περίπτωση, ανέφερε πως αναμένει θετική έκβαση των μελετών που ζητήθηκαν από την κυβέρνηση και ότι εντός Νοεμβρίου θα ανάψει το πράσινο φως για τη συμμετοχή της Δημοκρατίας στο μετοχικό κεφάλαιο του ΑΔΜΗΕ. Σε σχέση με τις γεωπολιτικές εξελίξεις το υπουργείο Ενέργειας εκτιμά ότι η κατάσταση που διαμορφώνεται μάλλον ενισχυτικά λειτουργεί για την υλοποίηση του έργου.

Δυσοίωνες προοπτικές

Η απόσυρση της ρυπογόνου μονάδας παραγωγής ηλεκτρισμού στη Δεκέλεια λόγω ευρωπαϊκών κανονισμών θα επιτείνει το πρόβλημα επάρκειας της παραγωγής. Ένα πρόβλημα που αναμένεται να γίνει εντονότερο τα επόμενα χρόνια λόγω της μη έγκαιρης έλευσης του φυσικού αερίου μετά την κατάρρευση του έργου στο Βασιλικό. Ως εκ τούτου, προκύπτει σημαντικό ζήτημα σε σχέση με την ικανότητα της χώρας να ανταποκριθεί στους στόχους για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου το 2030. Όσον αφορά δε στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η δυσκολία για αύξηση της διείσδυσης και άρα επίτευξης κάποιας πρόδου στους ενεργειακούς στόχους, σκοντάφτει στην ανεπάρκεια του δικτύου μεταφοράς και διανομής, όπως και στην καθυστέρηση στις επενδύσεις σε υποδομές αποθήκευσης

Ανέτοιμη η Ευρώπη μπροστά στην κλιματική κρίση

Οι ειδοποιήσεις έφτασαν αρκετές ώρες αφότου τα νερά άρχισαν να ξεχειλίζουν. Η πιο φονική πλημύρα που γνώρισε η Ισπανία την τελευταία δεκαετία είναι μία ακόμη θλιβερή υπενθύμιση του πόσο απροετοίμαστη είναι η Ευρώπη για τις επιπτώσεις που έχει η υπερθέρμανση της ατμόσφαιρας. Τη δυσάρεστη αυτή πραγματικότητα αποτυπώνουν και τα λόγια της προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Κομισιόν) Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν: «Εχουμε μπροστά μας τη δραματική πραγματικότητα της κλιματικής αλλαγής. Και πρέπει να μάθουμε να ζούμε με αυτήν».

Όμως η ένταση και η ποσότητα της βροχής που χτύπησε την Ισπανία —οι ειδικοί λένε πως σε ορισμένες περιοχές έπεσε εντός 8 ωρών ποσότητα βροχής ίση με όση πέφτει σε ένα χρόνο— αποκάλυψε τις αδυναμίες του κρατικού μηχανισμού γεννώντας αμέσως μία διαμάχη μεταξύ των σοσιαλιστών κυβερνώντων και της δεξιάς τοπικής κυβέρνησης. Την ώρα που οι Αρχές της Βαλένθια ανέλαβαν δράση, «η κατάσταση είχε ήδη κλιμακωθεί σοβαρά», δήλωσε το υπουργείο Περιβαλλοντικής Μετάβασης.

Σε μία ειρωνεία της τύχης ο δραματικός απολογισμός των καταστροφών έρχεται λίγο πριν η Φον ντερ Λάιεν παρουσιάσει μια έκθεση σχετικά με τον τρόπο ενίσχυσης της ικανότητας της Ε.Ε. να αντιμετωπίζει κάθε είδους κρίσεις, από πολέμους έως ακραίες καιρικές

Χρειάζεται πολύ μεγαλύτερη προσπάθεια για να περιορισθεί ο κίνδυνος από τις πλημμύρες.

συνθήκες. «Οι πολίτες της Ευρώπης έχουν ανάγκη από μία νέα εκπαίδευση. Η ετοιμότητα πρέπει να γίνει μέρος της καθημερινότητάς μας», δήλωσε, ενώ υποσχέθηκε πως η Ε.Ε. θα βοηθήσει τους πληγέντες της Ισπανίας.

Τον Σεπτέμβριο η καταιγίδα «Daniel» σάρωσε την ανατολική

Ευρώπη στοιχίζοντας τη ζωή σε δεκάδες ανθρώπους και προκαλώντας ζημιές πολλών εκατομμυρίων ευρώ. Οι πλημμύρες έχουν ιστορικά υπάρξει η πιο κοινή αλλά και η πιο κοστοβόρος φυσική καταστροφή στην Ευρώπη. Όπως δείχνουν όλο και περισσότερα στοιχεία, τα νέα κλιματικά δεδομένα

καθιστούν το φαινόμενο όλο και πιο συχνό. Κι αυτή η εξέλιξη δεν φαίνεται να είναι άμεσα αναστρέψιμη.

Όπως αναφέρει ο ιστότοπος Euronews, τα τελευταία 30 χρόνια περισσότεροι από 5,5 εκατ. άνθρωποι έχουν επηρεαστεί άμεσα ή έμμεσα από πλημμύρες εντός

Μέτρα για αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης στη Γηραιά Ηπειρο ζητούν οι πολίτες.

«Εχουμε μία δραματική πραγματικότητα και πρέπει να μάθουμε να ζούμε με αυτήν. Οι πολίτες έχουν ανάγκη από νέα εκπαίδευση», δήλωσε η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν.

των συνόρων της Ε.Ε., με τουλάχιστον 3.000 θανάτους και ζημιές κόστους 170 δισ. ευρώ να έχουν καταγραφεί στο διάστημα αυτό.

Οι σπερμινές αναφορές στα μέσα ενημέρωσης υποδεικνύουν πως χρειάζεται πολύ μεγαλύτερη προσπάθεια για να περιοριστεί ο κίνδυνος από τις πλημμύρες. Οι υπάρ-

χουσες προτεραιότητες επικεντρώνονται συνήθως σε μεγάλες υποδομές, ενώ οι τοπικές λύσεις μικρής κλίμακας εξακολουθούν να υστερούν.

Η Ε.Ε. διαθέτει διαφορετικούς μηχανισμούς για να βοηθήσει τα κράτη-μέλη της. Όταν εμφανίζεται μια έκτακτη ανάγκη, η πρώτη αντιμετώπιση καταστροφών της Ε.Ε. είναι ο μηχανισμός πολιτικής προστασίας. Οργανώνει και συντονίζει μια αντιμετώπιση έκτακτης ανάγκης μεταξύ όλων των χωρών της Ε.Ε. και 10 άλλων συμμετεχόντων κρατών. Έχει απαντήσει περισσότερες από 700 φορές από το 2001. Όμως οι κάτοικοι των πολωνικών πόλεων που χτυπήθηκαν από τις πλημμύρες του Σεπτεμβρίου δεν έχουν αυτή τη στιγμή μία σαφή εικόνα του πώς ακριβώς τους βοηθάει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Καθώς το βήμα προς την αλλαγή των κλιματικών δεδομένων, αν γίνει ποτέ, φαίνεται πως ακόμη αργεί, τα ακραία καιρικά φαινόμενα θα μπαίνουν όλο και δυναμικότερα στη ζωή των Ευρωπαίων. Οι μηχανισμοί στήριξης μπορεί να αντέχουν προσωράς, όμως το κόστος σε ζωές και περιουσίες δεν μπορεί να παραμείνει τόσο υψηλό.

Οι άνθρωποι δεν έχουν βρει ακόμη τρόπους να αποτρέψουν τα καιρικά φαινόμενα από το να χτυπήσουν, όμως οι χώρες μπορούν και επείγει να βελτιώσουν τους τρόπους με τους οποίους αντιδρούν πριν αυτά συμβούν και όταν αυτά συμβαίνουν.

Ξανά στο προσκήνιο ο έλεγχος ξένων επενδύσεων

Οι εξαγορές των νοσοκομείων φέρνουν στην επιφάνεια το ν/σ που είχε μπει στο συρτάρι από Lonestar εποχή

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Επιστρέφει το νομοσχέδιο ελέγχου ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ), το γνωστό από «παλιά», νομοσχέδιο της «Lonestar». Με το εν λόγω νομοσχέδιο το κράτος θα μπορεί να παρεμβαίνει όπου θεωρεί ότι μεγάλοι οργανισμοί επί κυπριακού εδάφους πρέπει να προστατευθούν και να μην «αποκυπριοποιηθούν» από ξένους επενδυτές. Ξένος επενδυτής θεωρείται φυσικό πρόσωπο ή επιχείρηση, ιδιωτική ή δημόσια, από τρίτη χώρα, που είναι εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το καλοκαίρι του 2022 είχε βγει εκτάκτως το νομοσχέδιο για τον έλεγχο των ξένων επενδύσεων από το κράτος, όταν το επενδυτικό ταμείο «Lonestar Funds» είχε κάνει διαδοχικές προτάσεις εξαγοράς της Τράπεζας Κύπρου στην ολόκληρή της. Τότε, η Τράπεζα Κύπρου είχε λάβει και ομόφωνα απορρίψει τρεις εθελοντικές, υπό όρους, μη δεσμευτικές προσφορές από την LoneStar λόγω του ότι –όπως ανέφερε επισήμως– οι προτάσεις αποτιμούσαν ουσιαστικά πιο χαμηλά την αξία και τις προοπτικές της Τράπεζας.

Αυτή τη φορά η επιστροφή του νομοσχεδίου δεν «ξύπνησε» λόγω τραπεζικών εξελίξεων, αλλά λόγω εξαγορών ιδιωτικών νοσηλευτηρίων στην Κύπρο από επενδυτικά ταμεία,

γεγονότα που έκαναν τη Βουλή να το επαναφέρει στην επιφάνεια. Το νομοσχέδιο, όμως, που πλέον συζητείται, διαφοροποιείται στον πυρήνα του σε σχέση με αυτό που συζητείτο τον Σεπτέμβριο του 2022. Περιλαμβάνει τη σύσταση Επιτρο-

Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου το 2021, οι άμεσες ξένες επενδύσεις που εισέρρευσαν στην ΕΕ ανήλθαν σε περίπου 117 δισεκατομμύρια ευρώ (8% της παγκόσμιας αξίας).

πής από πολλά Υπουργεία της Κύπρου, και δεν θα υπάρχει «συγκέντρωση δύναμης» μόνο στον υπουργό Οικονομικών, όπως αρχικά ήταν οι πρόνοιες. Το νομοσχέδιο αναγνωρίζει ότι ορισμένες ξένες επενδύσεις μπορεί να έχουν επιπτώσεις σε υποδομές ζωτικής σημασίας, καθώς και σε τεχνολογίες ή ευαίσθητες

πληροφορίες, και επιδιώκει την προστασία των συμφερόντων της ΕΕ σε αυτούς τους τομείς. Αφήνοντας στην άκρη τα των τραπεζών και εστιάζοντας στα των νοσοκομείων, στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια έχουν κάνει μεγάλες επενδύσεις μεγάλα επενδυτικά ταμεία, όπως το CVC Capital και το ECM Partners. Ακόμα δεν είναι ξεκάθαρο πώς μπορεί να επηρεάσει και αν δύναται να επηρεάσει–επέμβει το κράτος για επενδύσεις από εταιρείες όπως τις παραπάνω, καθώς έχουν ευρωπαϊκές ή και κυπριακές ρίζες, ωστόσο πιθανώς να βλέπουν την «τάση» και να θέλουν να προλάβουν οι βουλευτές «κρούσεις» από ταμεία εκτός Ε.Ε. Υπενθυμίζεται πως, η CVC έχει εξαγοράσει στην Κύπρο το Απολλώνειο Νοσοκομείο, το Αρεταίειο Νοσοκομείο, την Gialletto Ltd που είναι εταιρεία η οποία δραστηριοποιείται σε ακτινολογικές και συναφείς υπηρεσίες, αλλά προσφάτως και το American Medical Center, γνωστό και ως «American Heart» στη Λευκωσία, με σχέδια δημιουργίας American Medical Center στη Λεμεσό. Η ECM Partners έχει εξαγοράσει την Πολυκλινική Υγεία στη Λεμεσό.

Οι επενδύσεις στις τράπεζες εστιάζονται –τουλάχιστον στο μεσοδιάστημα από το καλοκαίρι του

Η φύση του νομοσχεδίου που «γράφουν και σβήνουν» από το 2022 στην Κύπρο έχει θεμέλια από ευρωπαϊκό κανονισμό και αρκετά κράτη το έχουν ήδη υιοθετήσει.

2022– στην επένδυση της Eurobank στην Ελληνική Τράπεζα, αγοράζοντας το 56% των μετοχών. Ενώ το συγκεκριμένο νομοσχέδιο υπήρχε πιθανότητα να εφαρμοστεί για την περίπτωση Lonestar–Τράπεζα Κύπρου, δεν αναμένεται να χρησιμοποιηθούν οι πρόνοιες του στην περίπτωση του Eurobank–Ελληνική Τράπεζα. Υπάρχει από το κυπριακό κράτος θετικό πρόσημο στη συναλλαγή αυτή και θεωρείται πως είναι προς το συμφέρον της οικονομίας.

Ευρωπαϊκή φύση του ν/σ

Η φύση του νομοσχεδίου που «γράφουν και σβήνουν» από το 2022 στην Κύπρο έχει θεμέλια από ευρωπαϊκό κανονισμό και αρκετά κράτη το έχουν ήδη υιοθετήσει. Το 2020, η ΕΕ καθιέρωσε πλαίσιο για τον έλεγχο των άμεσων ξένων επενδύσεων. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2019/452 θεσπίζει πλαίσιο για τον έλεγχο των άμεσων ξένων επενδύσεων από τα κράτη-μέλη, καθώς και μηχανισμό συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προκειμένου να αξιολογούνται και ενδεχομένως να περιορίζονται

οι άμεσες ξένες επενδύσεις που συνιστούν απειλή για την ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη στην ΕΕ ή στα κράτη-μέλη της. Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου το 2021, οι άμεσες ξένες επενδύσεις που εισέρρευσαν στην ΕΕ ανήλθαν σε περίπου 117 δισεκατομμύρια ευρώ (8% της παγκόσμιας αξίας). Ο κανονισμός προβλέπει μηχανισμό συνεργασίας, ο οποίος συνεκτιμά την ενωσιακή διάσταση των περιπτώσεων άμεσων ξένων επενδύσεων που χειρίζονται τα κράτη-μέλη, προσδιορίζοντας τις διασυννοιακές επιπτώσεις τους, και καθιστά δυνατή την αντιμετώπιση των κινδύνων για την ασφάλεια και τη δημόσια τάξη που απειλούν τα ενωσιακά έργα και προγράμματα. Σύμφωνα με τους Ελεγκτές από την τότε έρευνα, 6 κράτη-μέλη δεν διαθέτουν μηχανισμό ελέγχου, όπως η Κύπρος, ενώ όπως υπογραμμίζουν δεν παύουν να υπάρχουν διαφορές όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής και την κάλυψη, υπό την έννοια του καθορισμού των τομέων κρίσιμης σημασίας και την κατανόηση των βασικών εννοιών.

Ο κανονισμός δεν λειτουργεί με-

μονωμένα, αλλά αποτελεί μέρος μιας μεγαλύτερης εργαλειοθήκης που ρυθμίζει τις εισροές ΑΞΕ στην ενιαία αγορά της ΕΕ και τις εκροές προς εξωτερικές αγορές. Λειτουργεί συνδυαστικά και έχει κοινούς στόχους με άλλες πολιτικές της ΕΕ που μπορεί να εφαρμόζονται στις ίδιες συναλλαγές από διαφορετική σκοπιά και νομική θέση. Οι τεχνολογίες διπλής χρήσης της ΕΕ, παραδείγματος χάριν, μπορούν να μεταφερθούν όχι μόνο με την εξαγορά ενωσιακών επιχειρήσεων από τρίτες χώρες, αλλά επίσης με τις εξαγωγές προϊόντων σε τρίτες χώρες ή όταν επιχειρήσεις της ΕΕ εξαγοράζουν θυγατρικές εγκατεστημένες εκτός ΕΕ. Στη σχετική έκθεση υπογραμμίζεται από τους Ελεγκτές πως τα κράτη-μέλη είναι ελεύθερα να αποφασίσουν αν επιθυμούν να θεσπίσουν μηχανισμούς ελέγχου των ΑΞΕ. «Ωστόσο, άπαξ και ένα κράτος-μέλος θεσπίσει τέτοιο μηχανισμό, είναι υπεύθυνο για την αναφορά των περιπτώσεων ΑΞΕ που τελούν υπό έλεγχο στην Επιτροπή και στα άλλα κράτη-μέλη μέσω των μηχανισμών συνεργασίας που ορίζει ο κανονισμός», καταλήγει.

The Black Range Nutrients

Pharma LEAD[®] PHARMACY CARE PRODUCTS

MULTIVITAMIN 50⁺ PLUS GREEN BARLEY GRASS
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan tablets

MULTIVITAMIN ADVANCE PLUS SUPERFOODS
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan capsules

MULTIVITAMIN ONE A DAY PLUS REISHI MUSHROOM
*** Fresh Freeze-dried
with micronutrients | sustained release
0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives
Food Supplement
30 vegan tablets

Ισχυρή σύνθεση για την ενίσχυση του οργανισμού

Μέγιστη Απόδοση - Ενέργεια - Τόνωση

Pharma LEAD[®] PHARMACEUTICAL LTD

www.pharmalead.gr

Στασιμότητα για τον φόρο πολυεθνικών

Στα συρτάρια της Βουλής η κοινοτική οδηγία που έπρεπε να είχε υιοθετήσει η Κύπρος από το 2023

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Σε εκκρεμότητα βρίσκεται το νομοσχέδιο που ρυθμίζει την επιβολή ενός ελάχιστου πραγματικού φορολογικού συντελεστή ύψους 15%, επί των λογιστικών κερδών των οντοτήτων που ανήκουν σε ομίλους πολυεθνικών επιχειρήσεων ή εγχώριων ομίλων μεγάλης κλίμακας, με ετήσια ενοποιημένα έσοδα που υπερβαίνουν τα €750 εκατ. Το νομοσχέδιο, που αποτελεί μεταφορά

Η μη εφαρμογή της κοινοτικής οδηγίας θέτει την Κύπρο ενώπιον του ενδεχομένου επιβολής κυρώσεων από το Δικαστήριο της Ε.Ε.

στο εθνικό δίκαιο Κοινοτικής Οδηγίας την οποία η Κυπριακή Δημοκρατία θα έπρεπε να είχε υιοθετήσει πριν από το τέλος του 2023, κατατέθηκε στην ολομέλεια της Βουλής στις 17 Οκτωβρίου.

Μπορεί το νομοσχέδιο να μην επιβεβαιώνει μεγάλο αριθμό εταιρειών –περίπου 50 με 60 εταιρείες στην Κύπρο συνολικά– θέτει όμως την Κύπρο ενώπιον του ενδεχομένου επιβολής κυρώσεων από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, αρμόδιες πηγές αναφέρουν ότι η χώρα ίσως αποφύγει το πρόστιμο από το Δικαστήριο της ΕΕ λόγω της αναδρομικότητας που θα έχει το νομοσχέδιο (θα ισχύσει από 31/12/2023) αλλά και μιας συγκεκριμένης ρύθμισης στο νομοσχέδιο.

Στο Δικαστήριο

Στις αρχές του Οκτώβρη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να παραπέμψει την Ισπανία, την Κύ-

Το νομοσχέδιο στοχεύει ομίλους πολυεθνικών επιχειρήσεων ή εγχώριων ομίλων μεγάλης κλίμακας

προ, την Πολωνία και την Πορτογαλία στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επειδή δεν κοινοποίησαν τα μέτρα μεταφοράς στο εθνικό τους δίκαιο της οδηγίας (ΕΕ) 2022/2523 του Συμβουλίου, που αφορά στα κέρδη των μεγάλων πολυεθνικών και εγχώριων ομίλων ή εταιρειών, με συνδυασμένο ετήσιο κύκλο εργασιών ύψους τουλάχιστον 750 εκατ. ευρώ και οι οποίες πρέπει να υπόκεινται σε ελάχιστο πραγματικό φορολογικό συντελεστή της τάξης του 15%. Η Επιτροπή απέστειλε αιτιολογημένα γνώμη στις προαναφερθείσες χώρες τον Μάιο του 2024.

Όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ όφειλαν να θέσουν σε ισχύ τους νόμους που είναι αναγκαίοι για τη συμμόρφωση με την οδηγία για τον πυλώνα 2 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2023 και να κοινοποιήσουν αμέσως το κείμενο των εν λόγω μέτρων στην Επιτροπή. Τα εν λόγω μέτρα εφαρμόζονται για τα οικονομικά

έτη που αρχίζουν από τις 31 Δεκεμβρίου 2023.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι καταβάλλονται σημαντικές προ-

σπάθειες από τις Αρχές για την οριστικοποίηση της εθνικής νομοθεσίας εφαρμογής του πυλώνα 2, αλλά, μέχρι σήμερα, αυτά τα

Η μη εφαρμογή του νομοσχεδίου στερεί έσοδα από το κράτος

Την ίδια ώρα το νομοσχέδιο στερεί τη ροή εσόδων στα ταμεία του κράτους καθώς οι αναφερόμενοι κανόνες αναμένεται να επηρεάσουν θετικά τα φορολογικά έσοδα όλων των δικαιοδοσιών, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου, καθώς πρόκειται για ένα πλαίσιο που αυξάνει την εταιρική φορολόγηση. Σημειώνεται ότι η πρώτη εισροή εσόδων από την εθνική νομοθεσία εφαρμογής του πυλώνα 2 αναμένεται κατά το φορολογικό έτος 2026, έχοντας φορολογικό έτος

αναφοράς το 2024. Στην εισηγητική έκθεση που συνοδεύει το νομοσχέδιο αναφέρεται ότι η Οδηγία αποτελεί μέρος της προέγχισης «δύο Πυλώνων» στα πλαίσια του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), που αποσκοπεί στις φορολογικές προκλήσεις που προκύπτουν από την ψηφιοποίηση της παγκόσμιας οικονομίας. Σύμφωνα με τον υπουργό Οικονομικών Μάκη Κεραυνό η ρύθμιση θα φέρει €200-250 εκατ. επιπλέον έσοδα στα κρατικά ταμεία.

κράτη-μέλη δεν έχουν κοινοποιήσει τα μέτρα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και, ως εκ τούτου, προβαίνει σε επίσημο βήμα για την παραπομπή της Ισπανίας, της Κύπρου, της Πολωνίας και της Πορτογαλίας στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω μη μεταφοράς των σχετικών διατάξεων της ΕΕ στο εθνικό δίκαιο.

Τι προνοεί

Το νομοσχέδιο έχει ισχύ από 31/12/2023, όπως προβλέπει το κοινοτικό κείμενο. Σύμφωνα με την Οδηγία, οι επηρεαζόμενες εταιρείες θα πρέπει να υποβάλουν την πρώτη δήλωση φορολογίας τον Ιούνιο του 2026, που αφορά στο οικονομικό έτος 2024. Στις πρόνοιες της Οδηγίας εμπίπτουν και οι ναυτιλιακές εταιρείες που εδρεύουν στην Κύπρο και ανήκουν σε πολυεθνικούς ομίλους ή σε εγχώριους ομίλους μεγάλης κλίμακας με κύκλο εργασιών πέραν των €750 εκατ. ετησίως και υπάγονται στον φόρο αυτό, ανεξαρτήτως της απαλλαγής τους από τον Φόρο Χωρικότητας.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 17 εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της το διεθνές ναυτιλιακό εισόδημα όπως αυτό ορίζεται μέσω μιας εξαντλητικής σειράς προϋποθέσεων, όπου παρατηρείται ότι δεν υπάρχει ρητή εξαίρεση της πλοιοδιαχείρισης (ship management). Ως εκ τούτου, η πλοιοδιαχείριση θα υπόκειται στην επιβολή του πραγματικού ελάχιστου φορολογικού συντελεστή ύψους 15%. Επιπλέον, με το νομοσχέδιο εισάγεται ο υποχρεωτικός κανόνας συμπεριληπτής εισοδήματος IIR όσον αφορά τα οικονομικά έτη που αρχίζουν από 31/12/2023. Παράλληλα, εισάγεται ο υποχρεωτικός κανόνας UTPR, όσον αφορά τα οικονομικά έτη που αρχίζουν από την 31/12/2024. Τέλος, εισάγεται εθνικός κυπριακός συμπληρωματικός φόρος σε σχέση με τα οικονομικά

έτη που αρχίζουν από την 31/12/2024. Πρόκειται για συμπληρωματικό φόρο που θα επιβάλλεται και θα εφαρμόζεται στο εθνικό δίκαιο κατ' αναλογία των προνοιών της εν λόγω Οδηγίας. Στην περίπτωση που εισάγεται ο εγχώριος κυπριακός συμπληρωματικός φόρος, η ιεραρχία των κανόνων αλλάζει και σε τέτοια περίπτωση η Κυπριακή Δημοκρατία θα συλλέγει τον συμπληρωματικό φόρο που προκύπτει για όλες τις οντότητες του επηρεαζόμενου ομίλου που είναι εγκατεστημένες στην κυπριακή επικράτεια.

Ο φόρος

Το εν λόγω νομοσχέδιο αφορά στην παγκόσμια συμφωνία που επιτεύχθηκε σε επίπεδο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) στις 8 Οκτωβρίου 2021 από 136 χώρες, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι μεγάλες εταιρείες θα πληρώνουν ελάχιστο φορολογικό συντελεστή 15% και θα καταστεί δυσκολότερο για αυτές να αποφεύγουν τη φορολογία.

Η Κομισιόν θεωρεί πως η φορολογία στις πολυεθνικές του 15% επιφέρει μεγαλύτερη δικαιοσύνη και σταθερότητα στο φορολογικό τοπίο στην Ε.Ε. και παγκοσμίως, ενώ το καθιστά πιο σύγχρονο και καλύτερα προσαρμοσμένο στον σημερινό παγκοσμιοποιημένο, ψηφιακό κόσμο.

Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν σε δύο ευρύτερα θέματα: Τον πυλώνα 1, τη μερική ανακατανομή των φορολογικών δικαιωμάτων, και τον πυλώνα 2, το ελάχιστο επίπεδο φορολόγησης των κερδών των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Όπως είχε δεσμευτεί, η Ε.Ε. εφαρμόζει τώρα τον πυλώνα 2 της παγκόσμιας συμφωνίας, καθιστώντας την παγκόσμια ελάχιστη πραγματική εταιρική φορολογία πραγματικότητα για τις εταιρείες μεγάλων ομίλων που είναι εγκατεστημένες στην Ε.Ε.

Ανέβηκαν «δειλά – δειλά» τα καταθετικά

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Μικρά βήματα μεν, αλλά γίνονται κινήσεις προς τη σωστή κατεύθυνση μετά τις μειώσεις των επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) που αποφασίστηκαν. Από εκεί που η Κύπρος είχε τα πιο χαμηλά καταθετικά επιτόκια στην Ευρωζώνη, η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου παρουσιάζει πως το επιτόκιο προθεσμίας για καταθέσεις τον Σε-

Οι αξιωματούχοι της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) δεν αποκλείουν μία τελευταία μείωση των επιτοκίων για το 2024, συγκεκριμένα τον Δεκέμβριο.

πτέμβριο «ξεκόλληση» από τα πολύ χαμηλά ποσοστά που ήταν. Το επιτόκιο για καταθέσεις προθεσμίας έως ενός έτους από νοικοκυριά σημείωσε αύξηση στο 1,98% τον Σεπτέμβριο, σε σύγκριση με 1,79% τον Αύγουστο του 2024, ενώ το αντίστοιχο επιτόκιο για καταθέσεις από μη χρηματοδοτικές εταιρείες παρουσίασε μείωση στο 2,14%, σε σύγκριση με 2,33% τον προηγούμενο μήνα.

Αντιστρόφως, τα επιτόκια των δανείων για τον Σεπτέμβριο μειώθηκαν, ακολουθώντας την τάση της μείωσης των επιτοκίων από την ΕΚΤ. Συγκεκριμένα, το επιτόκιο που αφορά καταναλωτικά δάνεια σημείωσε μείωση στο 6,5%, σε σύγκριση με 6,59% τον

Για την τέταρτη και τελευταία μείωση επιτοκίων του 2024 (αν πραγματοποιηθεί) δεν αποκλείεται να φτάσει τις 50 μονάδες βάσης.

Αύγουστο του 2024, ενώ το επιτόκιο που αφορά δάνεια για αγορά κατοικίας μειώθηκε στο 4,53%, σε σύγκριση με 4,65% τον προηγούμενο μήνα. Το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά μέχρι 1 εκατ. ευρώ παρουσίασε αύξηση στο 5,58%, σε σύγκριση με 5,36% τον Αύγουστο του 2024 και το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά άνω του 1 εκατ. ευρώ κατέγραψε μείωση στο 5,26%, σε σύγκριση με 5,42% τον Αύγουστο του 2024.

Αυξήθηκε ο δανεισμός

Σύμφωνα με την Κεντρική, τον Σεπτέμβριο του 2024 τα συνολικά νέα δάνεια παρουσίασαν αύξηση και έφτασαν στα 667,9 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με 395,5 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μή-

να. Τα νέα καταναλωτικά δάνεια αυξήθηκαν στα 30,2 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 22,4 εκατ. ήταν καθαρά νέα δάνεια, σε σύγκριση με 20,6 εκατ. ευρώ τον Αύγουστο του 2024 (εκ των οποίων 19 εκατ. καθαρά νέα δάνεια). Τα νέα δάνεια για αγορά κατοικίας παρουσίασαν αύξηση στα 121,6 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων 96,5 εκατ. καθαρά νέα δάνεια), σε σύγκριση με 95,6 εκατ. ευρώ τον Αύγουστο του 2024 (εκ των οποίων 72,3 εκατ. καθαρά νέα δάνεια). Τα νέα δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά μέχρι 1 εκατ. σημείωσαν αύξηση στα 63,8 εκατ. (εκ των οποίων 41,2 εκατ. καθαρά νέα δάνεια), σε σύγκριση με 52,8 εκατ. τον Αύγουστο του 2024 (εκ των οποίων 34,1 εκατ. καθαρά νέα δάνεια). Τέλος, τα νέα δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά άνω του 1 εκατ. κατέ-

γραψαν αύξηση στα 400 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων 108,2 εκατ. καθαρά νέα δάνεια), σε σύγκριση με 179,3 εκατ. ευρώ τον προηγούμενο μήνα (εκ των οποίων 78,3 εκατ. καθαρά νέα δάνεια).

Οι αξιωματούχοι της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) δεν αποκλείουν μία τελευταία μείωση των επιτοκίων για το 2024, συγκεκριμένα τον Δεκέμβριο, αφού ο πληθωρισμός πάει κοντά στον στόχο του 2%. Μέχρι το πρώτο εξάμηνο του 2025 δεν αποκλείεται να φτάσει στο στόχο του 2%, άρα και τα επιτόκια των δανείων να μειωθούν περαιτέρω. Για την τέταρτη και τελευταία μείωση επιτοκίων του 2024 (αν πραγματοποιηθεί) δεν αποκλείεται να φτάσει τις 50 μονάδες βάσης, έναντι των τριών μειώσεων 25 μονάδων τις προηγούμενες φορές.

Ποσό 24,7 εκατ. για κτήρια προδημοτικής μέχρι το 2032

Ποσό ύψους 24,7 εκατομμυρίων περίπου, θα καλύψει τις κτηριο-λογικές ανάγκες για νέες υποδομές που προκύπτουν από την επέκταση της υποχρεωτικής προδημοτικής εκπαίδευσης, μέχρι και την ολοκλήρωση της σταδιακής επέκτασης τη σχολική χρονιά 2031-2032. Σύμφωνα με απάντηση ημερομηνίας 29 Οκτωβρίου 2024 της υπουργού Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας κ. Αθηνάς Μιχαηλίδου στην ερώτηση ημερομηνίας 6 Σεπτεμβρίου 2024, του βουλευτή κ. Γιώργου Κάρουλλα που κοινοποιήθηκε στη Βουλή για τις ανάγκες για νέες υποδομές που προκύπτουν από την επέκταση της υποχρεωτικής προδημοτικής εκπαίδευσης, ξεκαθαρίζει πως, το συγκεκριμένο έργο περιλαμβάνεται στο Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), το οποίο αφορά στην επέκταση της υποχρεωτικής προδημοτικής εκπαίδευσης από την ηλικία των τεσσάρων ετών.

Βάσει της απάντησης της Υπουργού, η κοστολόγηση των κτηριολογικών έργων, έχει προκαταρκτικά εκτιμηθεί κατά τη διαμόρφωση και υποβολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2023, τροποποιημένης πρότασης εφαρμογής της μεταρρύθμισης, περιλαμβανομένης της περιόδου εφαρμογής και της σχετικής κοστολόγησης που επεκτείνεται πέραν του ΣΑΑ. Ποσό ύψους 1,8 εκατομμυρίων, περίπου, θα διατεθεί μέσω του μηχανισμού ΣΑΑ, για την αγορά προκατασκευασμένων αιθουσών και επεκτάσεων υφιστάμενων σχολικών μονάδων, για τις δύο σχολικές χρονιές 2024-2025 και 2025-2026.

Στη γραπτή της απάντηση η Υπουργός διευκρινίζει συνάμα ότι, η Διεύθυνση Δημοτικών Εκπαίδευσης, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση των Τεχνικών Υπηρεσιών

(ΔΤΥ) του Υπουργείου και τα Επαρχιακά Γραφεία Παιδείας, προέβη στην εκτίμηση και την καταγραφή των αναγκών σε προκατασκευασμένες αίθουσες, επεκτάσεις και ανεγέρσεις νηπιαγωγείων. Η καταγραφή έγινε με βάση την πιθανή αυξητική τάση στις εγγραφές που

Το 1,8 εκατ. θα δοθεί μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης, για αγορά 15 προκατασκευασμένων αιθουσών το 2024 - 2026.

πραγματοποιήθηκαν τις τελευταίες σχολικές χρονιές σε συγκεκριμένες σχολικές μονάδες, τις ανάγκες ανά γεωγραφική περιοχή, καθώς και τη δυνατότητα του Υπουργείου να προβεί σε αναπτυξιακά έργα (κτηριολογικών επεκτάσεων ή ανέγερσης νέων σχολικών μονάδων), σε σχέση με τα χρονοδιαγράμματα που θα πρέπει να ακολουθηθούν. Σημειώνεται ότι, με βάση τις επιπρόσθετες εγγραφές που πραγματοποιήθηκαν την παρούσα σχολική χρονιά 2024-2025, προέκυψε η ανάγκη αγοράς και εγκατάστασης περίπου 15 προκατασκευασμένων αιθουσών και μίας κτηριολογικής επέκτασης νηπιαγωγείου.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΟΥΓΚΑΛΑΣ

Αύξηση ορίου συναλλαγών μέσω IRIS σε 1.000 ευρώ θέλει το ΥΠΟΙΚ

500 ευρώ για μεταφορές και 500 για αγορές με POS ζητάει από τις τράπεζες

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Την επέκταση της δυνατότητας για τους καταναλωτές να πληρώνουν στα POS όλων των επιχειρήσεων μέσω IRIS δρομολογεί το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών για το α' τρίμηνο του 2025, διευρύνοντας τις δυνατότητες των άμεσων πληρωμών ως του ασφαλέστερου, φθηνότερου και ταχύτερου τρόπου συναλλαγών. Το σύστημα άμεσων πληρωμών θα διασυνδεθεί με τις ταμειακές μηχανές έτσι ώστε κάθε φορά που κάποιος πληρώνει μέσω IRIS να εκδίδεται παράλληλα και η απόδειξη αγοράς, προσθέτοντας ακόμη ένα εργαλείο για την πάταξη της φοροδιαφυγής. Στο πλαίσιο της προσπάθειας για διεύρυνση των άμεσων πληρωμών το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας έχει ζητήσει από τις τράπεζες να διαχωριστεί το ποσό που κάποιο φυσικό πρόσωπο μπορεί να στείλει χρήματα μέσω IRIS (person to person) από το ποσό που μπορεί να πληρώσει έναν ελεύθερο επαγγελματία (person to business), ανεβάζοντας έτσι το ημερήσιο όριο για τα δύο προϊόντα στα 1.000 ευρώ ημε-

ρησίως από 500 ευρώ σήμερα.

Η δυνατότητα πληρωμής με IRIS αφορά μέχρι σήμερα τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους αυτοαπασχολούμενους, και σύμφωνα με τα στοιχεία της ΔΙΑΣ 551.000 επαγγελματίες παρέχουν αυτή τη δυνατότητα στους πελάτες τους. Για την επέκταση του συστήματος των άμεσων πληρωμών θα πρέπει το προϊόν να υποστηριχθεί από τα POS στο φυσικό σημείο, δηλαδή στα καταστήματα, παράγοντας ένα δυναμικό QR (πρόκειται για QR που είναι προγραμματισμένα να αλλάζουν). Για την υλοποίηση αυτής της πολιτικής θα πρέπει παράλληλα να αντιμετωπιστούν θέματα που έχουν να κάνουν με τη δυνατότητα επιστροφής χρημάτων σε περίπτωση επιστροφής ενός προϊόντος, αλλά και θέματα που σχετίζονται με την αντιμετώπιση της απάτης ή την αμφισβήτηση της συναλλαγής.

Ηδη η εταιρεία ΔΙΑΣ που λειτουργεί το IRIS έχει αναθέσει στην PwC την πραγματοποίηση gap analysis για τα τρία προϊόντα του IRIS (person to person, person to business και e commerce) προκειμένου να βελτιωθεί η λειτουργικότητα

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

των προϊόντων και να αντιμετωπιστούν θέματα σχετικά με τις απάτες. Προς το παρόν, πάντως, σύμφωνα με στοιχεία της ΤτΕ «οι άμεσες χρεώσεις αποτελούν το πλέον ασφαλές μέσο πληρωμών», με δεδομένο ότι όπως σημειώνεται στην τελευταία Εκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας «το 2023 δεν αναφέρθηκαν περιστατικά απάτης». Η εικόνα αυτή συνδέεται και με το χαμηλό όριο των συναλλαγών που πραγματοποιούν οι χρήστες του IRIS (500 ευρώ την ημέρα).

Μέχρι σήμερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΔΙΑΣ, 3,2 εκατομμύρια χρήστες - φυσικά πρόσωπα (αύξηση 61% έναντι του 2023) έχουν ενεργοποιήσει το IRIS και έχουν πραγματοποιήσει 36,6 εκατ. συναλλαγές (αύ-

ξηση 153% έναντι του 2023). Ο αριθμός των ενεργών χρηστών του IRIS αντιπροσωπεύει το ένα δεύτερο του συνόλου των ενεργών χρηστών εφαρμογών mobile banking και αποτελεί μια έτοιμη «μαγιά» δυναμικών χρηστών του IRIS στο φυσικό σημείο, εφόσον υπήρχε αυτή η δυνατότητα, τη στιγμή που ο αριθμός τους αυξάνεται καθημερινά. Το ποσό των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν εντός του 2023 φθάνει το 1,9 δισ. ευρώ (αύξηση 191% έναντι του 2023) και αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο καθώς αποτελεί έναν ανεξόδο τρόπο μεταφοράς χρημάτων έως 500 ευρώ την ημέρα. Το 49% των χρηστών του IRIS είναι ηλικίας από 18 έως 34 ετών, ενώ ένα ποσοστό 23% είναι ηλικίας με-

ταξύ 35 έως 44 ετών, γεγονός που δείχνει ότι η δυνατότητα άμεσων μεταφορών χρημάτων χωρίς προμήθεια έχει «κατακτήσει» τις πιο δυναμικές ηλικίες.

Σε ό,τι αφορά τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους αυτοαπασχολούμενους, τα στοιχεία δείχνουν ότι μέχρι σήμερα 551.000 επαγγελματίες έχουν ενεργοποιήσει το IRIS και μπορούν να δέχονται πληρωμές έναντι χαμηλότερης προμήθειας αν η ίδια συναλλαγή πραγματοποιείται μέσω της χρήσης POS. Να σημειωθεί ότι κάθε τράπεζα εφαρμόζει ξεχωριστή τιμολογιακή πολιτική για την αποδοχή πληρωμών με IRIS. Η Τράπεζα Πειραιώς χρεώνει προμήθεια 0,20% για τους ελεύθερους επαγγελματίες που επιλέγουν να δέχονται πληρω-

μές μέσω του IRIS Payments έως 500 ευρώ την ημέρα (με ελάχιστο όριο 0,02 ευρώ και ανώτατο όριο 1 ευρώ), ενώ για πληρωμές έως 10 ευρώ η προμήθεια είναι μόλις 0,01 ευρώ. Η Eurobank για πληρωμές έως 500 ευρώ επιβάλλει προμήθεια 0,50%, με ελάχιστο όριο 0,10 ευρώ και ανώτατο 2,5 ευρώ. Η Εθνική Τράπεζα για πληρωμές από 1 έως 5 ευρώ επιβάλλει προμήθεια 0,01 ευρώ και για συναλλαγές άνω των 5 ευρώ έχει προμήθεια 0,3%, ενώ η Alpha Bank εξακολουθεί να διαθέτει την υπηρεσία δωρεάν στους πελάτες της έως τα τέλη του χρόνου, όμως από την αρχή του επομένου η προμήθεια διαμορφώνεται σε 0,20 ευρώ, με ελάχιστο όριο 0,02 ευρώ και ανώτατο 1 ευρώ.

Μέτρα - φρένο στις ακριβές «προσφορές»

Ερχονται νέες ρυθμίσεις για σούπερ μάρκετ και προμηθευτές προκειμένου να μην παραπλανώνται οι καταναλωτές

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Μέσα (και) από την καταπολέμηση των πλασματικών προσφορών περνάει ο δρόμος για την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και την τιθάσευση της ακρίβειας, καθώς, παρά τις όποιες διορθώσεις στο άναρχο πεδίο των προωθητικών ενεργειών έγιναν μετά την εφαρμογή των μέτρων Σκρέκα, αυτές εξακολουθούν σε σημαντικό βαθμό να αποτελούν όχι μόνο μέσο παραπλάνησης του καταναλωτή, αλλά και μηχανισμό «κρυφών» ανατιμήσεων.

Αν και από τον περασμένο Μάιο έχει τεθεί σε ισχύ ο αναθεωρημένος νόμος 2251/1994 περί προστασίας καταναλωτή,

Στο επίκεντρο οι εικονικές προσφορές «1+1 δώρο» και τα προγράμματα επιβράβευσης πελατών.

στον οποίο ορίζονται σαφώς οι κανόνες που πρέπει να ισχύουν σε κάθε περίπτωση ανακοίνωσης μείωσης τιμής με βάση τα όσα ορίζει η σχετική κοινοτική νομοθεσία, αυτός πρακτικά δεν ισχύει ακόμη στο πεδίο του οργανωμένου λιανεμπορίου τροφίμων.

Τούτο επιδιώκει να αλλάξει το υπουργείο Ανάπτυξης και προς αυτή την κατεύθυνση σε συνεργασία με τους εκπροσώπους των εμπλεκόμενων κλάδων –προμηθευτές και λιανεμπόρους– επεξεργάζεται τις ειδικές ρυθμίσεις που θα ισχύουν στο πλαίσιο πάντα του νόμου 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών και την καταπολέμηση των αθέμι-

Το **25,8%** του τζίρου των σούπερ μάρκετ στο οκτάμηνο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2024 προέρχεται από τις προσφορές.

των εμπορικών πρακτικών και στο πνεύμα του πιο πρόσφατου «κώδικα δεοντολογίας για ανακοινώσεις μείωσης τιμής». Στόχος είναι οι νέες ρυθμίσεις να εφαρμοστούν μέσα στο πρώτο δίμηνο του 2025.

Οι αλλαγές, οι οποίες θα υπάρχουν και στη σήμανση και στον τρόπο παρουσίασης των προϊόντων μέσα στο κατάστημα, αλλά και στις σχέσεις μεταξύ προμηθευτών και λιανεμπόρων θα επικεντρωθούν στο εάν εφαρμόζεται σωστά η νομοθεσία περί ανακοίνωσης μείωσης τιμής, στις προσφορές «1+1 δώρο», ενώ αποσαφηνισιο του πλαισίου αναμένεται να υπάρξει και σε ό,τι αφορά τα προγράμματα επιβράβευσης. Ειδικά σε

ό,τι αφορά τις προσφορές «1+1 δώρο», επί τάπητος φέρεται να έχουν τεθεί δύο σενάρια: πρώτον, όταν βρίσκεται σε εξέλιξη προσφορά «1+1 δώρο» να μην «τρέχει» ταυτόχρονα για το ίδιο προϊόν και προσφορά τύπου 50%. Δεύτερον, εάν για το ίδιο προϊόν βρίσκονται σε εξέλιξη διαφορετικού τύπου προσφορές, αυτές να προβλέπουν το ίδιο εύρος έκπτωσης.

Στην περίπτωση των προσφορών όπου παρέχεται όμοιο προϊόν ως δώρο τύπου «1+1» ή «5+1», έχουν παρατηρηθεί τα εξής φαινόμενα: Πρώτον, παραπλανητικοί ισχυρισμοί σχετικά με το όφελος που έχει ένας καταναλωτής από την επιλογή αυτής της προσφοράς. Για πα-

ράδειγμα, όταν πωλείται ένα αφρόλουτρο σε προσφορά «1+1 δωρεάν», ο ισχυρισμός είναι ορθός όταν πράγματι οι δύο συσκευασίες πωλούνται στην τιμή της μιας: δηλαδή εάν το κάθε μπουκάλι κάνει 6 ευρώ και πωλούνται και τα δύο μαζί 6 αντί για 12, τότε δεν υπάρχει πρόβλημα. Όταν διατίθεται στην τιμή των 12 ευρώ ο ισχυρισμός είναι ψευδής, όπως και στην περίπτωση που πωλούνται 10 ευρώ, καθώς αν και υπάρχει όφελος για τον καταναλωτή (2 ευρώ στο παράδειγμα), σε καμία περίπτωση δεν διατίθεται δωρεάν το δεύτερο μπουκάλι αφρόλουτρου. Ειδικά στην περίπτωση των προσφορών «1+1 δώρο» παρατηρείται

το εξής φαινόμενο: η συσκευασία της προσφοράς να πωλείται ακριβότερα από τη διάθεση της μονής συσκευασίας. Έτσι, υγρό απορρυπαντικό ρούχων πωλείται προς 6,24 ευρώ η μονή συσκευασία, αλλά 6,28 ευρώ η συσκευασία «1+1».

Μια άλλη πρακτική που εφαρμόζεται στο οργανωμένο λιανεμπόριο τροφίμων είναι ουσιαστικά οι πλασματικές εκπτώσεις μέσω αυξομειώσεων των τιμών ή μέσω της διενέργειας διαφορετικού τύπου προσφορών για το ίδιο προϊόν. Αλυσίδα σούπερ μάρκετ διέθετε αυτή την εβδομάδα ψωμί τσστ προς 1,38 ευρώ από 1,48 ευρώ πριν, διαφημίζοντας το όφελος των 0,10 ευρώ. Μόνο που την

προηγούμενη εβδομάδα η ίδια αλυσίδα διέθετε το ίδιο προϊόν προς 1,42 ευρώ. Το παραπάνω στην πραγματικότητα συνιστά παράβαση του γενικού κανόνα που ισχύει για την ανακοίνωση μείωσης τιμής και που πρέπει, πλέον, να εφαρμοστεί και στα σούπερ μάρκετ.

Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, κατά την ανακοίνωση μείωσης τιμής είναι υποχρεωτικό να αναγράφεται ρητά η προγενέστερη τιμή/τιμή αναφοράς, βάσει της οποίας εφαρμόζεται η έκπτωση. Η τιμή αναφοράς είναι η χαμηλότερη που εφάρμοσε ο έμπορος κατά την περίοδο των 30 ημερών πριν από την εφαρμογή της μείωσης της τιμής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αν και ένας από τους στόχους των μέτρων Σκρέκα ήταν μέσω της μείωσης των παροχών των προμηθευτών προς τους λιανεμπόρους να μεταφερθεί το όφελος στην τιμή τιμοκαταλόγου και στην ουσία να υπάρχουν μειώσεις τιμών με πιο μόνιμο χαρακτήρα, η συνεισφορά των προσφορών στον τζίρο των σούπερ μάρκετ έχει αυξηθεί φέτος σε σύγκριση με το 2023. Σύμφωνα με τα στοιχεία της εταιρείας ερευνών αγοράς Circana, το 25,8% του τζίρου των σούπερ μάρκετ στο οκτάμηνο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2024 προέρχεται από τις προσφορές έναντι 24,9% το αντίστοιχο διάστημα του 2023. Μεγαλύτερη, μάλιστα, είναι η αύξηση του μεριδίου στις κατηγορίες τις οποίες αφορούσε το μέτρο για τη μείωση των παροχών: το 27,1% έναντι 25,5% πέρυσι του τζίρου στην κατηγορία των απορρυπαντικών - καθαριστικών προέρχεται από τις προσφορές, ενώ στα είδη ατομικής υγιεινής και ομορφιάς το αντίστοιχο ποσοστό φέτος είναι 29,7% έναντι 28,3% πέρυσι.

Πληθωρισμός, παραγωγικότητα θα ορίζουν τον κατώτατο μισθό

Σε σχέδιο νόμου ο τύπος υπολογισμού από το 2028 και η απαγόρευση μείωσης

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Πλήρως δεσμευτικός για την εκάστοτε κυβέρνηση θα είναι ο μαθηματικός τύπος που θα ισχύσει για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού από 1ης Ιανουαρίου 2028 και μετά, ενώ με τη διάταξη που θα υπάρχει στο σχέδιο νόμου του υπουργείου Εργασίας δεν θα προβλέπεται η δυνατότητα μείωσής του. «Από το 2028 και εφεξής η μείωση του κατώτατου μισθού θα απαγορεύεται διά νόμου», τόνισε χαρακτηριστικά ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης κατά την παρουσίαση του σχεδίου νόμου στο υπουργικό συμβούλιο, ενώ η υπουργός Εργασίας Νίκη Κεραμέως, εξειδικεύοντας τη διαδικασία επισήμανε ότι η απαγόρευση αυτή προβλέπεται στην κοινοτική οδηγία 2022/2041, γεγονός που δυσχεραίνει περαιτέρω την οποία προσπάθεια παράκαμψής της.

Σύμφωνα με την υπουργό Εργασίας, έως το 2027 η κυβέρνηση θα έχει επιτύχει τον στόχο για κατώτατο μισθό 950 ευρώ και μέσο μισθό 1.500 ευρώ, ενώ από εκεί και μετά θα εφαρμοστεί ο νέος μαθηματικός τύπος, που θα στηρίζεται σε δύο παραμέτρους:

- Στον πληθωρισμό, όπως προκύπτει για το 20% των χαμηλότερων, εισοδηματικά, νοικοκυριών της ελληνικής οικονομίας.
- Στο μισό της παραγωγικότητας της οικονομίας, μέγεθος που θα ενσωματώνει την εξέλιξη στο σύνολο των μισθών σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, επεκτεινόμενος ουσιαστικά το μοντέλο που εφαρμόζεται στη Γαλλία, όπου αξιοποιείται μόνο το πεδίο των αποδοχών που λαμβάνουν οι εργατοτεχνίτες.

Σε περιόδους οικονομικών κρίσεων προβλέπεται η δυνατότητα παρέκκλισης από τον αυτόματο μαθηματικό τύπο και ο καθορισμός του κατώτατου μισθού βάσει διαβούλευσης.

Σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, προβλέπεται η δυνατότητα παρέκκλισης από τον αυτόματο μαθηματικό τύπο και ο καθορισμός του κατώτατου μισθού βάσει διαβούλευσης. Ωστόσο, δεν θα επιτρέπεται η μείωσή του.

Εως το 2027 η κυβέρνηση θα έχει επιτύχει τον στόχο για κατώτατο μισθό 950 ευρώ και μέσο μισθό 1.500 ευρώ, τόνισε ο πρωθυπουργός.

Ωστόσο, δεν θα επιτρέπεται η μείωσή του.

«Βασική προτεραιότητα της κυβέρνησης», είπε η κ. Κεραμέως, «είναι η ενίσχυση του εισοδήματος των εργαζομένων και η αύξηση της αγοραστικής τους δύναμης, συνδέοντας το ύψος των μισθών με τον πληθωρισμό και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης έχει δεσμευθεί για αύξηση του κατώτατου μισθού στα 950 ευρώ έως το 2027, ποσό που μεταφράζεται σε συνολική αύξηση 46,2% από

το 2019, με παράλληλη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες έως το 2027».

Το νέο σύστημα καθορισμού του κατώτατου μισθού, σύμφωνα με την υπουργό, εισαγάγει τέσσερις ουσιαστικές καινοτομίες οι οποίες ενισχύουν τη διαφάνεια, την αντικειμενικότητα και την προστασία των εργαζομένων:

- Ασφάλεια. Προβλέπεται ότι ο κατώτατος μισθός δεν μπορεί να μειωθεί.
- Σύνδεση με την οικονομία. Το ύψος του κατώτατου μισθού συνδέεται με πραγματικά οικονομικά μεγέθη, δηλαδή τον πληθωρισμό και την παραγωγικότητα.
- Διαφάνεια και αξιοπιστία. Το ύψος του κατώτατου μισθού βασίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη στο σύστημα.
- Κάλυψη και των δημοσίων υπαλλήλων. Για πρώτη φορά προβλέπεται η προστασία του κατώτατου μισθού και στους εργαζομένους στο Δημόσιο.

Στο σχέδιο νόμου, που θα δοθεί σε δημόσια διαβούλευση τις επόμενες ημέρες, θα ενισχύεται ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων, καθώς δημιουργείται επιτροπή διαβούλευσης με τη συμμετοχή τους, που θα διατυπώνει γνώμη με θεσμικό και ενιαίο τρόπο κατά τη μεταβατική διαδικασία καθορισμού του κατώτατου μισθού, όπως επίσης και σε περίπτωση που στοιχειοθετείται από την επιστημονική επιτροπή παρέκκλιση από τον αυτόματο μηχανισμό αναπροσαρμογής του κατώτατου μισθού, σε περίπτωση π.χ. μεγάλων οικονομικών αναταράξεων. Σημειώνεται ότι και σε αυτή την περίπτωση το ύψος του κατώτατου μισθού δεν θα μπορεί να μειωθεί.

Ως προς την ενίσχυση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, προβλέπεται η εκπόνηση σχεδίου δράσης εντός ενός έτους από την ψήφιση του νόμου, με σαφές χρονοδιάγραμμα και συγκεκριμένα μέτρα, κατόπιν διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους.

Ανοδο πληθωρισμού στο 3,2% τον Οκτώβριο αναμένει η Eurostat

Εξαιρετικά επίμονος αποδεικνύεται ο πληθωρισμός, καθώς παρά τις ελπίδες για αποκλιμάκωση τον Οκτώβριο, αυτός ενισχύθηκε περαιτέρω και διαμορφώθηκε σε 3,2%, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Eurostat, έναντι 3,1% τον Σεπτέμβριο. Καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα, και σε κάθε περίπτωση σε υψηλότερα από το προσδοκώμενο, διαδραματίζουν οι ανατιμήσεις στις υπηρεσίες. Οι τιμές στα τρόφιμα δεν είναι μειωμένες, αλλά αυξάνονται με πολύ χαμηλότερο ρυθμό, ενώ αποκλιμάκωση καταγράφηκε στις τιμές της ενέργειας. Τα στοιχεία δυστυχώς δείχνουν ότι ο δομικός πληθωρισμός, ο οποίος δεν περιλαμβάνει τις μεταβολές των τιμών σε ενέργεια, τρόφιμα, αλκοολούχα ποτά και καπνό, είναι εξαιρετικά υψηλός στην Ελλάδα, 4,3% τον Οκτώβριο, ο δεύτερος υψηλότερος στην Ευρωζώνη.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τις εκτιμήσεις της Eurostat, ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή διαμορφώθηκε τον Οκτώβριο στην Ελλάδα σε 3,2%, αποτελώντας τον έκτο υψηλότερο στην Ευρωζώνη, μετά το Βέλγιο (4,7%), την Εσθονία (4,5%), την Κροατία (3,5%), τη Σλοβακία (3,5%) και την Ολλανδία (3,3%). Στην Ευρωζώνη ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή διαμορφώθηκε τον Οκτώβριο σε 2% από 1,7% τον Σεπτέμβριο.

Οι μεγαλύτερες ανατιμήσεις έγιναν στις υπηρεσίες, 5,5% στην Ελλάδα τον Οκτώβριο σε ετήσια βάση, από 4,4% τον Σεπτέμβριο. Πρόκειται για τον τρίτο υψηλότερο πληθωρισμό στις υπηρεσίες μεταξύ των χωρών-μελών της Ευρωζώνης, μετά την Κροατία (7,5%) και τη

Σλοβακία (6,4%), ενώ στην Ευρωζώνη ο ρυθμός αύξησης των τιμών στις υπηρεσίες παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με τον Σεπτέμβριο, δηλαδή στο 3,9%. Η αύξηση των τιμών στις υπηρεσίες συνδέεται με την αύξηση που καταγράφηκε ειδικά στους κλάδους των καταλυμάτων και της εστίασης, αλλά και σε σειρά άλλων υπηρεσιών, όπως τα διδασκτρα και τα ασφαλιστρα.

Σκηνικό ομαλοποίησης αποτυπώνεται στα τρόφιμα, με τον πληθωρισμό να μην είναι μεν αρνητικός, αλλά να είναι αρκετά χαμηλότερος σε σύγκριση με το προηγούμενο διάστημα. Με δεδομένο, βεβαίως, τις πολύ μεγάλες ανατιμήσεις ειδικά κατά

Οι ανατιμήσεις στον κλάδο των υπηρεσιών αποτελούν τη βασική αιτία για τη διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα.

τη διετία 2022-2023, οι μικρές μειώσεις δεν γίνονται εύκολα αντιληπτές από τους καταναλωτές, ούτε έχουν μεγάλη θετική επίπτωση στους οικογενειακούς προϋπολογισμούς. Συγκεκριμένα, ο δείκτης τιμών στην ομάδα «Τρόφιμα, συμπεριλαμβανομένων αλκοολούχων ποτών και καπνού» διαμορφώθηκε στην Ελλάδα τον Οκτώβριο σε 1,5% από 2,9% τον Σεπτέμβριο. Στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε σε 2,9% από 2,4% τον Σεπτέμβριο.

Ο ενεργειακός πληθωρισμός ήταν αρνητικός (-1,6%) στην Ελλάδα, όπως συνολικά στην Ευρωζώνη (-4,6%).

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

ΚΕΠΕ: Παραμένει χαμηλή η παραγωγικότητα

Της **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Χαμηλές πτήσεις συνεχίζουν να χαρακτηρίζουν την παραγωγικότητα στην Ελλάδα, η οποία μετά το 2027 θα αποτελεί κριτήριο για την αύξηση του κατώτατου μισθού, μαζί με τον πληθωρισμό, όπως είπε χθες στο υπουργικό συμβούλιο ο πρωθυπουργός.

Η παραγωγικότητα της εργασίας, όπως υπολογίζεται με βάση το ΑΕΠ ανά εργαζόμενο, αυξήθηκε ελάχιστα (από 38.800 σε 39.100 ευρώ) μεταξύ 2019 και 2023. Κι αυτό γιατί ναι μεν αυξήθηκε το ΑΕΠ, αλλά μειώθηκε και η ανεργία, οπότε η παραγωγικότητα δεν μεταβλήθηκε ουσιαστικά, όπως σημειώνουν οι οικονομολόγοι.

Την ίδια ώρα, στοιχεία της Ε.Ε. δείχνουν ότι από το 2015, σε σχεδόν οκτώ χρόνια, η συνολική παραγωγικότητα αυξήθηκε έως το 2023 κατά 5,7%, σχεδόν 0,7% τον χρόνο. Το μερίδιο της εργασίας ήταν σχεδόν μισοί, το ΚΕΠΕ παρουσίασε στο προχθεσινό του δελτίο «Οικονομικές Εξελίξεις» στοιχεία σύμφωνα με τα οποία η μέση ετήσια παραγωγικότητα του

Μεταξύ 2019 και 2023 η παραγωγικότητα της εργασίας αυξήθηκε ελάχιστα, από 38.800 σε 39.100 ευρώ.

επιχειρηματικού τομέα την περίοδο 2009-2023 στην Ελλάδα ήταν ελαφρώς αρνητική, κάτι που την κατατάσσει στην τρίτη χειρότερη θέση στην Ε.Ε. για τη συγκεκριμένη περίοδο, μετά το Λουξεμβούργο και την Αυστρία, που είχαν επίσης αρνητικές επιδόσεις. Όπως αναφέρει ο συγγραφέας της μελέτης Βλάντς Μισσός, «το διαχρονικό επίπεδο μεταβολής της πα-

ραγωγικότητας στην Ελλάδα είναι ουσιαστικά μηδενικό, καλύπτοντας μια μακρά περίοδο κατά την οποία οι επιπτώσεις της κρίσης δεν έχουν ακόμη εξασθενήσει».

Εφόσον αυτοί οι χαμηλοί ρυθμοί βελτίωσης της παραγωγικότητας συνεχιστούν, το όφελος για τους μισθούς εξαιτίας του συνυπολογισμού της παραγωγικότητας δεν θα είναι σπουδαίο.

Η παραγωγικότητα, βεβαίως, πρέπει να αυξηθεί ανεξαρτήτως της σημασίας της για τους μισθούς, τονίζοντας οι οικονομολόγοι, καθώς αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη και την ευημερία των πολιτών. Προϋπόθεση γ' αυτό, όμως, αποτελεί η αύξηση των επενδύσεων, σε συνδυασμό με

τη συνέχιση των μεταρρυθμίσεων, τονίζουν.

Υπάρχει πάντως και μια κατηγορία επιχειρήσεων, οι πολύ μικρές, που απασχολούν έως εννέα άτομα, στις οποίες η Ελλάδα παρουσιάζει τη δεύτερη μεγαλύτερη μέση αύξηση παραγωγικότητας στην Ε.Ε. την περίοδο 2009-2023, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην ανάλυση του ΚΕΠΕ. Στην πρώτη θέση βρίσκεται η Λιθουανία. Αντιθέτως, στις μικρές και στις μεσαίες επιχειρήσεις η Ελλάδα καταλαμβάνει την τελευταία θέση, με αρνητική μέση μεταβολή παραγωγικότητας την ίδια περίοδο, και στις μεγάλες επιχειρήσεις βρίσκεται στην τέταρτη θέση από το τέλος, με ελάχιστα θετική μεταβολή παραγωγικότητας.

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Τα νοικοκυριά δεν αισθάνονται ούτε την ισχυρή ανάπτυξη της Ελλάδας ούτε το success story της ελληνικής οικονομίας, παρατηρεί η Wood σε νέα ανάλυσή της, τονίζοντας πως ο Έλληνας καταναλωτής δεν είναι χαρούμενος, ούτε και αισιόδοξος. Αναλύοντας τα πρόσφατα δεδομένα για την καταναλωτική εμπιστοσύνη στην Ελλάδα, ο οίκος επισημαίνει ότι «οι καταναλωτές δεν βλέπουν βελτιώσεις στον πληθωρισμό, έχουν χαμηλές προσδοκίες για τις προοπτικές της οικονομίας, των δικών τους οικονομικών, τις δαπάνες και την αποταμίευση».

Όπως σημειώνει η Wood, οι έρευνες του Οκτωβρίου για το οικονομικό κλίμα αποκαλύψαν μια αξιοσημείωτη πτώση σε όλους τους κλάδους, ωστόσο η διάθεση των εταιρειών για προσλήψεις παραμένει πολύ υψηλή, με βάση την ιστορία. Ο δείκτης της βιομηχανίας μειώθηκε σε 1,9 μονάδες, από 8,2 πριν, ο δείκτης στον τομέα των υπηρεσιών μειώθηκε στις 37,3, από 41,1 τον Σεπτέμβριο. Ο δείκτης του λιανικού εμπορίου υποχώρησε στις 5,5 μονάδες, από 13,8, και ο δείκτης στον τομέα των κατασκευών έφτασε τις -0,6 μονάδες, από +5,2 τον προηγούμενο μήνα.

«Αυτό που μας εκπλήσσει περισσότερο, πάντως, είναι ότι ούτε η ισχύς της αγοράς εργασίας ούτε η συνολική επέκταση της οικονομίας έχουν ολοένα και πιο θετικό αντίκτυπο στους καταναλωτές», τονίζει ο οίκος. Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης βελτιώθηκε στις -50,3 μονάδες τον Οκτώβριο, από -51,3 τον Σεπτέμβριο, και όπως παρατηρεί

ο οίκος, αν και αυτά είναι καλά νέα, είχε καταγράψει βουτιά τον Σεπτέμβριο και έτσι, παρά την ανάκαμψη, παραμένει σημαντικά χαμηλότερος από ό,τι ήταν νωρίτερα το έτος και κοντά στα επίπεδα του Νοεμβρίου του 2022.

Η ανάλυση των στοιχείων δείχνει ότι ο επίμονα υψηλός αντιληπτός πληθωρισμός είναι σοβαρό πρόβλημα για την Ελλάδα, πολύ περισσότερο από ό,τι σε άλλες χώρες της Ε.Ε., τονίζει χαρακτηριστικά. Αν και ειδικά στις χώρες της Ευρωζώνης ο υψηλός

Οι καταναλωτές δεν είναι ούτε χαρούμενοι ούτε αισιόδοξοι, αναφέρει ο οίκος σε έκθεσή του.

αντιληπτός πληθωρισμός είναι επίσης σημαντικό πρόβλημα, εντούτοις παρουσιάζει ταχύτερη βελτίωση από ό,τι στην Ελλάδα.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι οι καταναλωτές γίνονται πιο απαισιόδοξοι για τις μελλοντικές τους οικονομικές θέσεις και τις προοπτικές της οικονομίας, κάτι που προκαλεί έκπληξη, όπως επισημαίνει η Wood, δεδομένου ότι η οικονομική δραστηριότητα είναι ισχυρότερη από ό,τι σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, και η αγορά εργασίας συνεχίζει να γίνεται πιο «σιφικτή». Σύμφωνα με τις προβλέψεις της, η ανάπτυξη στην Ελλάδα φέτος θα διαμορφωθεί στο 2,4%, ενώ το 2025 θα κινηθεί στο 2,3%, ενώ ο πληθωρισμός, από 2,4% φέτος, θα υποχωρήσει στο 2% το 2025.

Τρίτη στην Ευρώπη η Ελλάδα στον δείκτη ικανοποίησης τουριστών

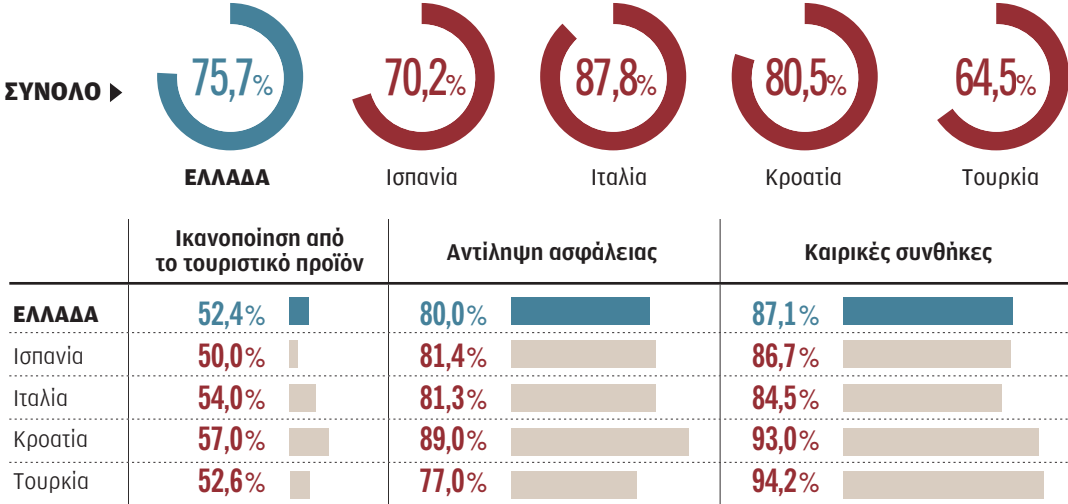
Αυθεντικότητα και τρόπος ζωής οδηγούν τη ζήτηση για ταξίδια

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Οι ταξιδιώτες που επισκέπτονται την Ελλάδα και τους ανταγωνιστικούς της προορισμούς, και ειδικότερα την Ιταλία, την Ισπανία την Κροατία και την Τουρκία, είναι όλο και πιο απαιτητικοί και αναμένουν ταξιδιωτικές εμπειρίες υψηλής ποιότητας αναζητώντας την αυθεντικότητα. Σύμφωνα με πανευρωπαϊκή έρευνα της εξειδικευμένης συμβουλευτικής εταιρείας για τον τουρισμό Mabrian Technologies, η Ελλάδα κατατάσσεται τρίτη στην ικανοποίηση των επισκεπτών από το τουριστικό προϊόν της, ξεπερνώντας την Ισπανία, αλλά βρίσκεται πίσω από την Ιταλία και την Τουρκία. Ωστόσο, «παρά την υψηλότερη συνολική ικανοποίηση της Ιταλίας, η Ελλάδα παραμένει ισχυρός υποψήφιος, ειδικά καθώς οι προσδοκίες των ταξιδιωτών και οι πραγματικές εμπειρίες τους ευθυγραμμίζονται στενά», σημειώνει η Mabrian. Παράλληλα, οι αντιλήψεις που υπάρχουν για την Ελλάδα όσον αφορά την ασφάλεια αλλά και το κλίμα παραμένουν ανταγωνιστικές, καθώς υπάρχουν ανησυχίες για την παράμετρο της ασφάλειας στην Τουρκία.

Τα στοιχεία της έρευνας, που παρουσιάστηκε πριν από λίγες ημέρες στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας Reimagine Tourism in Greece της «Καθημερινής», δείχνουν ότι οι λόγοι που κάνουν τους ταξιδιώτες να θέλουν να επισκεφθούν την Ελλάδα εξελίσσονται, πέρα από το βασικό προϊόν «ήλιος και θάλασσα», σε

Δείκτης ικανοποίησης επισκεπτών

πλήρη ταύτιση με τις παγκόσμιες τάσεις που αναδείχθηκαν μετά την πανδημία και χαρακτηρίζονται από την επιθυμία των τουριστών να ενσωματώσουν στις διακοπές τους πιο ενεργές εμπειρίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2023, το 21,1% των κινήτρων που έκαναν τους ταξιδιώτες να επιλέξουν την Ελλάδα σχετίζεται με την αναζήτηση νέων εμπειριών σε κάθε λογής δραστηριότητες, ποσοστό διπλάσιο σχεδόν από το 2019, μετατρέποντας αυτά τα κίνητρα στον βασικό μοχλό για διακοπές στην Ελλάδα. Στη δεύτερη θέση των λόγων που οι ταξιδιώτες επέλεξαν την Ελλάδα βρίσκεται ο πολιτιστικός τουρισμός και μόλις στην τρίτη θέση ο τουρισμός για την αναζήτηση ήλιου και θάλασσας. «Οι ταξιδιώ-

τες βρίσκουν άλλους τρόπους για να απολαύσουν την Ελλάδα, συνδυάζοντας παραδοσιακούς λόγους όπως παραλία, πολιτισμό, γαστρονομία και ευεξία με τη θέληση να βιώσουν ενεργά τον τοπικό τρόπο ζωής, και αυτό αποτελεί μια μεγάλη ευκαιρία για τη χώρα», αναφέρουν οι αναλυτές της εταιρείας ερευνών. Τα δεδομένα δείχνουν ένα ενδιάμεσο σενάριο για όλους τους ανταγωνιστικούς μεσογειακούς προορισμούς: ένα σενάριο στο οποίο οι προορισμοί, εκμεταλλευόμενοι τις νέες τάσεις, μπορούν να διευρύνουν την εποχικότητά τους αλλά και τη γεωγραφική επίδραση του τουρισμού. Παράλληλα, προορισμοί που, όπως η Ελλάδα, διαθέτουν ένα ευρύτερο χαρτοφυλάκιο προϊόντων

και δραστηριοτήτων μπορούν να εδραιωθούν πολύ ψηλά στις προτιμήσεις των δυνητικών ταξιδιωτών. Τα δεδομένα αυτά αντικατοπτρίζουν και τις τάσεις του 2024 για την Ελλάδα, αναφέρει η Mabrian.

«Λαμβάνοντας υπόψη τον μοναδικό συνδυασμό της Ελλάδας τοπιών, πολιτιστικής κληρονομιάς, μοναδικών παραδόσεων και καλού καιρού ολόκληρο τον χρόνο, η ευκαιρία είναι εμφανής τόσο για την υπέρβαση της εποχικότητας και την ανάδειξη νέων εναλλακτικών προορισμών όσο και για την ενίσχυση της θέσης της χώρας στις προτιμήσεις των ταξιδιωτών και την αύξηση των επισκεπτών που επισκέπτονται ξανά και ξανά την Ελλάδα», σημειώνει χαρακτηριστικά.

Υποχώρησαν τα επιτόκια για νέα δάνεια τον Σεπτέμβριο

Πτωτική πορεία ακολούθησαν τον Σεπτέμβριο τα επιτόκια των τραπεζών για νέα δάνεια, ακολουθώντας την τάση που υπαγορεύει η μείωση των επιτοκίων από την ΕΚΤ. Την ίδια στιγμή, κοντά στα 4,8 δισ. ευρώ ανήλθαν τα νέα δάνεια προς επιχειρήσεις, με το μέσο επιτόκιο των νέων χορηγήσεων να υποχωρεί στο 6,29%, από 6,43% τον Αύγουστο και 6,48% τον Ιούλιο. Πτωτικά κινήθηκαν και τα επιτόκια για νέα δάνεια ειδικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που υποχώρησαν τον Σεπτέμβριο στο 5,57%, από 5,67% τον Αύγουστο και 5,91% τον Ιούλιο. Αυτό προκύπτει από τα στοιχεία της ΤτΕ για την εξέλιξη των επιτοκίων και των χορηγήσεων τον Σεπτέμβριο, βάσει των οποίων οι εκταμιεύσεις δανείων –χωρίς σε αυτά να περιλαμβάνονται οι αποπληρωμές υφιστάμενων οφειλών– ανήλθαν σε υψηλά επίπεδα της τελευταίας διετίας. Η τάση αυτή ερμηνεύεται από την επιτάχυνση των εκταμιεύσεων του δανειακού σκέλους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (TAA), καθώς, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσίασε ο αν. υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Νίκος Παπαθανάσης, τα κεφάλαια που εκτιμάται ότι έχουν διοχετευθεί στην αγορά ανέρχονται στα 4,9 δισ. ευρώ. Σε αυτά περιλαμβάνονται δάνεια του TAA, δανειακά κεφάλαια και η ίδια συμμετοχή των τραπεζών. Ο αριθμός των συμβάσεων ανέρχεται σε 351 δάνεια και ο συνολικός προϋπολογισμός σε 12,4 δισ. ευρώ – εκ των οποίων 2,1 δισ. αφορούν δάνεια προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις και αφορούν 183 συμβασι-οποιημένα δάνεια. Οσον αφορά τα νοικοκυριά, το μέσο επιτόκιο των

στεγαστικών δανείων με κυμαινόμενο επιτόκιο διαμορφώθηκε στο 4,28%, μειωμένο κατά 18 μονάδες βάσης σε σχέση με τον Αύγουστο. Αντιστοίχως, το μέσο επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια (κατηγορία που περιλαμβάνει τα δάνεια μέσω πιστωτικών καρτών, τα ανοικτά δάνεια και υπεραναλήψεις από τρεχούμενους λογαριασμούς) μειώθηκε κατά 6 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε στο 14,87%. Το μέσο επιτόκιο των καταναλωτικών δανείων με συγκεκριμένη διάρκεια και κυμαινόμενο επιτόκιο μειώθηκε κατά 40 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε στο 12,04%.

Οι εκταμιεύσεις ανήλθαν σε υψηλά επίπεδα της τελευταίας διετίας.

Στο σκέλος των καταθέσεων, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, το μέσο επιτόκιο για προθεσμιακές καταθέσεις διάρκειας έως δύο ετών από νοικοκυριά παρέμεινε αμετάβλητο στο 1,85%, ενώ το αντίστοιχο επιτόκιο των καταθέσεων από επιχειρήσεις μειώθηκε οριακά σε σχέση με τον Αύγουστο και διαμορφώθηκε στο 2,86%, από 2,89% τον προηγούμενο μήνα. Αποτέλεσμα της ταχύτερης πτώσης του μέσου επιτοκίου χορηγήσεων σε σχέση με το επιτόκιο καταθέσεων είναι το spread (περιθώριο) μεταξύ των υφιστάμενων καταθέσεων και δανείων να αποκλιμακώνεται τον Σεπτέμβριο στις 5,07 μονάδες, από 5,30 τον προηγούμενο μήνα.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

2
ΣΑΒ 11:00 (35')
Famiglie - La Baracca Testoni Ragazzi
Ιταλία | Mitsikouri - ASSITEJ (2-5)

Δύο χαρακτήρες δημιουργούν μια σχέση φτιαγμένη από βλέμματα και κινήσεις, μέσω της οποίας αφηγούνται ιστορίες. Μια παράσταση που επιτρέπει στα παιδιά να προσεγγίσουν την έννοια της οικογένειας, εγείροντας ερωτήματα. Δραματολογία / Σκηνοθεσία: Andrea Buzzetti, Performers: Andrea Buzzetti, Lorenzo Monti. **€12**

2
ΣΑΒ 18:00 (50')
CIUDADES II - Arquitecturas en movimiento | Milímetro
Ισπανία | Mitsikouri - ASSITEJ 5+

Η ιστορία μιας φανταστικής πόλης που χτίζεται και μεταμορφώνεται μέσω του σώματος, της φωνής, της ζωντανής μουσικής, του φωτός, του χρώματος και άλλων υλικών. Σύλληψη - Σκηνοθεσία: Patricia Ruz. Performers: Patricia Ruz, Nacho Bilbao. **€12**

3
ΚΥΠ 12:00 (55')
Muualla - Imatila
Φινλανδία | Mitsikouri - ASSITEJ 4+

Η παράσταση εξερευνά τις δυναμικές συνύπαρξης των τεχνών, της κινούμενης εικόνας, του τσίρκου και του χορού στο πλαίσιο της θεατρικής σκηνής, όπου όλα αλλάζουν και τίποτα δεν είναι όπως φαίνεται. Σύλληψη: Tuula Jeker, Ilona Jäntti. Χορογραφία-Performer: Ilona Jäntti. **€12**

3
ΚΥΠ 17:00 (60')
Ζωολογικός Ήχος
Γιώργης Χριστοδούλου
Ελλάδα | Mitsikouri - ASSITEJ (4-8)

Ο Γιώργης Χριστοδούλος παραδίδει μαθήματα «ζωολογίας» με τη βοήθεια, του κοινού. Αινίγματα, ιστορίες και... η Γαλέρα, η Γοργόνα, οι Δεινόσαυροι, το Ελεφαντάκι και πολλά άλλα τραγούδια. Σύλληψη-Ερμηνεία: Γιώργης Χριστοδούλου, Μουσικοί στη σκηνή: Alfred Ruci, Αλέξανδρος Αβδελιώδης, Γιώργης Χριστοδούλου. **€12**

5
ΤΡΙ 20:30 (70')
Γραμμή 112 - Χριστόδουλος Αντρέου
(Επί Σκηνής)

Ένα ψυχολογικό θρίλερ, βασισμένο στη βραβευμένη δανέζικη ταινία The Guilty. Ένας αστυνομικός κατηγορείται για φόνο εν ώρα υπηρεσίας. Μια παράσταση με κινηματογραφικό σασπένς και τη μαγεία του ζωντανού θεάτρου. Σκηνοθεσία-δραματολογία: Χριστόδουλος Ανδρέου. Επί σκηνής: Πάνος Μακρής. **€15/12**

6
ΤΕΤ 20:00 (118')
Die Theorie von Allem / The Universal Theory (AT, DE, CH 2023)

1962. Συνέδριο Φυσικής στην Ελβετία. Ένας Ιρανός επισκέπτης. Μια μυστηριώδης πιανίστρια. Ένας αλλόκοτος σχηματισμός νεφών κι ένα κρυμμένο μυστικό. Σκηνοθεσία: Timm Kröger. Γερμανικά με αγγλικούς υπότιτλους. **Είσοδος ελεύθερη.**

9
ΣΑΒ 19:55 (167')
La Rondine | The Met Live in HD

Η γλυκόπικρη ερωτική ιστορία του Πουτσίνι ταξιδεύει τον θεατή από την καρδιά της παριζιάνικης νυχτερινής ζωής στην ονειρεμένη γαλλική Ριβιέρα. Μασέτρος: Speranza Scarpucci. Ερμηνεία: Angel Blue, Emily Pogorelc, Jonathan Tetelman, Bekhzod Davronov. Με αγγλικούς υπότιτλους. **€20/15**

15 – 17
ΠΑΡ - ΚΥΠ 20:30
24^η Πλατφόρμα Χορογραφίας Κύπρου

Η Πλατφόρμα παρουσιάζει 11 νέα έργα καθιερωμένων και νεότερων χορογράφων: Μαρία Κασάπη, Χάρης Κούσιος, Πάνος Μαλακτός, Κωνσταντίνος Σκαλιώνας, Παναγιώτης Τοφής, Λία Χαράκη, Ήβη Χατζηβασιλείου, Alexandra Waierstall, Στυλιάνος Αποστόλου, Μαρία Γερασίου, Μελίνα Σοφοκλέους. Διοργάνωση: Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του Υφυπουργείου Πολιτισμού και Θεάτρου Ριάλτο. **€8 (€15 για 3 μέρες)**

19
ΤΡΙ 20:30 (105')
Άγγελοι στην Αμερική
Tony Kushner | Θέατρο Διώνυσος 16+

Ένα βαθύτατο πολιτικό έργο που μέσα από αλληπάλληλες συγκρούσεις, αναδεικνύει την κρίση σε πολιτικό, σεξουαλικό, θρησκευτικό, οικονομικό, οικολογικό, και κυρίως σε ηθικό επίπεδο. Μετάφραση: Αντώνης Γαλός. Σκηνοθεσία: Αμίλιος Χαραλαμπίδης. **€15/12**

20
ΤΕΤ 20:30 (80')
Κονσέρτο για 2 πιάνο στη μνήμη Rudolf Kehr

Ο Μανώλης Νεοφύτου και ο αυστριακός πιανίστας Markus Schirmer παρουσιάζουν ένα πρόγραμμα αφιερωμένο στον μέντορά τους, Rudolf Kehr, με έργα των Μπαχ, Μότσαρτ, Σοπέν, Ραχμάνοφ, Μιγιό για σόλο και δύο πιάνο. **€12/10**

24
ΚΥΠ 20:30 (95')
Αγαπητέ Θεέ – Éric-Emmanuel Schmitt
Θέατρο Αντίλογος

Ο Όσκαρ, ένα δεκάχρονο παιδί που πάσχει από λευχαιμία, στην προσπάθειά του να αντιμετωπίσει τον φόβο και τη μοναξιά, αναπτύσσει μια ιδιαίτερη σχέση με την Κυρία Ροζ, εθελόντρια στο νοσοκομείο που νοσηλεύεται. Σκηνοθεσία: Κώστας Σιλβέστρος. **€15/12**

Νοέμβριος 2024

26
ΤΡΙ 20:30 (120')
Αγάπη μου, αγάπη μου
Αφιέρωμα στον Νίκο Γκάτσο

Μια συναυλία αφιερωμένη στον γνήσιο και μεγάλο ποιητή Νίκο Γκάτσο. Ο Μπάμπης Στόκας, η Μυρτώ Βασιλείου, η Άννα Χρυσάνθου και η Ορχήστρα «Ρυθμός» θα ερμηνεύουν τραγούδια σε στίχους Νίκου Γκάτσου και μουσική σπουδαίων Ελλήνων συνθετών. **€25/22**

28
ΠΕΜ 20:30 (90')
Premiere 3
Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου

Η Σ.Ο.Κ. παρουσιάζει 4 συναρπαστικά έργα συνθετών που αναγνωρίστηκαν ως νεαρές ιδιοφυΐες. Πρόγραμμα: Wolfgang Amadeus Mozart: Don Giovanni: Overture και Rondo για πιάνο και ορχήστρα σε D major, K. 382. Frédéric Chopin: Variations on La ci darem la mano για πιάνο και ορχήστρα, op. 2. Felix Mendelssohn: Συμφωνία no. 4 σε A major, op. 90 ('Ιταλική'). Πιάνο: Paolo Restani. Μασέτρος: Ζωή Ζενιώδη. **Ζώνη Α: €18/14 & Β: €13/10**

P

77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

Αυξήθηκαν οι αποταμιεύσεις των νοικοκυριών στην Ευρωζώνη

Εφτασαν το δεύτερο τρίμηνο στο 15,7% του διαθέσιμου εισοδήματός τους

Οι Ευρωπαίοι έχουν συγκεντρώσει έναν διαρκώς αυξανόμενο όγκο αποταμιεύσεων ικανό να στηρίξει την οικονομία της Ευρωζώνης σε περίπτωση περαιτέρω αποδυνάμωσής της έναντι της αμερικανικής, που ενισχύεται. Οι οικονομολόγοι διερωτώνται, όμως, αν η αποταμίευση αυτή θα λειτουργήσει όντως με αυτόν τον τρόπο ή θα αποβεί τελικά εις βάρος της ευρωπαϊκής οικονομίας, στον βαθμό που αποτελεί αποτέλεσμα αυτοσυγκράτησης και σύνεψης εν μέσω αλλεπάλληλων κρίσεων.

Το β' τρίμηνο του 2024, τα νοικοκυριά της Ευρωζώνης αποταμίευσαν το 15,7% του διαθέσιμου εισοδήματός τους, περισσότερο από το 12% που ήταν το προ πανδημίας ποσοστό. Το ίδιο χρονικό διάστημα, η κατανάλωση των ευρωπαϊκών νοικοκυριών αυξήθηκε μόλις κατά 0,1% ενώ οι επενδύσεις εξακολούθησαν να υποχωρούν σταθερά. Το σημαντικότερο είναι, όμως, πως η τάση αυτή των ευρωπαϊκών νοικοκυριών διαρκεί τα τελευταία δύο χρόνια μολονότι το εισόδημά τους βελτιώνεται. Οι πραγματικές αιτίες αυτής της αυξημένης αποταμίευσης είναι δύσκολο να εντοπιστούν καθώς ορισμένες ενδέχεται να

είναι συγκυριακές και συνυφασμένες με πρόσφατες εξελίξεις, ενώ άλλες ίσως βαθύτερες και μονιμότερες. Μεταξύ των οικονομολόγων όσοι θεωρούν ότι τα αίτια είναι συγκυριακά και η κατάσταση προσωρινή αποδίδουν την υψηλή αποταμίευση κυρίως

Οι οικονομολόγοι διερωτώνται αν θα λειτουργήσει υπέρ της ευρωπαϊκής οικονομίας ή θα αποβεί τελικά εις βάρος της.

στην ανάγκη των οικογενειών να θωρακίσουν τα οικονομικά τους έναντι του χειρότερου πληθωρισμού που έχει γνωρίσει η παγκόσμια οικονομία εδώ και περίπου τέσσερις δεκαετίες. Οι καταναλωτές έχουν, άλλωστε, ανησυχήσει για τις συνέπειες ενός πολέμου στα ανατολικά σύνορα της Ευρώπης, για την αστάθεια των τιμών της ενέργειας, τον ενδεχόμενο αντίκτυπο από την έκβαση των αμερικανικών εκλογών, του πολέμου στην Μέση Ανατολή αλλά και της βαθύτερης κρίσης των βιομηχανιών, που ενδέχεται

Το β' τρίμηνο του 2024, η κατανάλωση των ευρωπαϊκών νοικοκυριών αυξήθηκε μόλις κατά 0,1%, ενώ οι επενδύσεις εξακολούθησαν να υποχωρούν σταθερά.

να οδηγήσει στην απώλεια πολλών θέσεων εργασίας.

Ενδέχεται, πάντως, να πρόκειται για μια διαρθρωτική μεταβολή στη συμπεριφορά των Ευρωπαίων, οι οποίοι έχουν γνωρίσει μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα τρεις συνεχόμενες κρίσεις, την πανδημία, την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία με τη συνεπακόλουθη ενεργειακή κρίση και τον πληθωρισμό, και πιθανώς να έχουν γίνει πολύ πιο συνετοί στη διαχείριση των χρημάτων τους. Ίσως εν ολίγοις να πρόκειται για μια πιο παγιωμένη τάση που θα διαρκέσει μακροπρόθεσμα. Στην περίπτωση αυτή, οι Ευρωπαίοι δεν θα ρίξουν στην οικονομία όσα έχουν αποταμιεύσει και επομένως δεν θα τη στηρίξουν. Υπάρχουν, άλλωστε, παράγοντες που γνωρίζουμε ότι δεν πρόκειται να αντιστραφούν σύντομα. Ανάμεσά τους η κλιματική αλλαγή, η μείωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, η

αντιστροφή της παγκοσμιοποίησης, αλλά και ο μετασχηματισμός της οικονομίας από τη βιομηχανία στις υπηρεσίες, που υπονομεύουν την εμπιστοσύνη κατά τρόπο όχι ευκόλως αντιστρέψιμο. Η Ένωση Γερμανικών Ταμιευτηρίων διεξήγαγε προσφάτως έρευνα μεταξύ καταναλωτών με το ερώτημα τι θα κάνουν αν ξαφνικά τους δοθούν 500 ευρώ. Τα αποτελέσματα ήταν ενδεικτικά της τάσης, καθώς οι περισσότεροι δήλωσαν ότι απλώς θα τα αποταμιεύσουν.

«Δεν είναι παροδικό φαινόμενο, γιατί αυτό δείχνουν οι απαντήσεις στην έρευνα», τονίζει ο Ούρλιχ Ρότερ, πρόεδρος της εν λόγω ένωσης, που παράλληλα υπογραμμίζει ότι «και η νεότερη γενιά νιώθει ανασφάλεια καθώς διερωτάται τι θα γίνει με την κλιματική αλλαγή και πώς μπορεί να προβλέψει για την ώρα της συνταξιοδότησής της, ενώ ανησυχεί και δυσφορεί για το γεγονός

ότι οι παλαιότερες γενιές ζουν με κόστος των νεότερων. Υπάρχουν, ωστόσο, και κάποιες ενθαρρυντικές ενδείξεις. Έχουν αρχίσει οι μειώσεις των επιτοκίων και οι τράπεζες θα ακολουθήσουν μειώνοντας τα επιτόκια καταθέσεων, οπότε ενδέχεται να ενθαρρύνουν κάποια μερίδα καταναλωτών να προχωρήσει σε δαπάνες. Εξάλλου, οι δείκτες για το οικονομικό αίσθημα των καταναλωτών κατατείνουν σε κάποια βελτίωση σε ό,τι αφορά τις προσδοκίες ενώ τα νοικοκυριά καταγράφουν κάποια αύξηση των εσόδων τους και ο πληθωρισμός επιστρέφει στον στόχο του 2%.

Όπως επισήμανε ο Μάρτιν Καζάκς, μέλος του Δ.Σ. της ΕΚΤ, «η εμπιστοσύνη των νοικοκυριών βελτιώνεται σταδιακά και ίσως αυτό σημαίνει ότι η τάση για αυξημένη αποταμίευση τελειώνει». Στην περίπτωση αυτή, προσέθεσε ο ίδιος, μπορεί να αυξηθεί και πάλι η κατανάλωση και να δώ-

σει ώθηση στην ανάκαμψη της Ευρωζώνης.

Την εκτίμησή του τείνει να επιβεβαιώσει η έκπληξη της μικρής ανάπτυξης που σημείωσε η οικονομία της Ευρωζώνης το προηγούμενο τρίμηνο και οφειλόταν κυρίως στην ιδιωματική κατανάλωση. Πέραν όλων αυτών, η εικόνα της αγοράς εργασίας παραμένει ικανοποιητική παρά την περιορισμένη μείωση των κενών θέσεων. Όπως τονίζει ο Πιερ Βουνς, διοικητής της Τράπεζας του Βελγίου, «οι εταιρείες δυσκολεύονται ακόμη να καλύψουν τις κενές θέσεις τους και όσοι αναζητούν εργασία εξακολουθούν να βρίσκουν σχετικά εύκολα». Ο ίδιος προβλέπει ανάκαμψη της Ευρωζώνης μέσα στο επόμενο έτος και πιθανολογεί ακόμη και μια θετική έκπληξη, καθώς εκτιμά πως οι Ευρωπαίοι αρχίζουν να νιώθουν καλύτερα βλέποντας το εισόδημά τους να αυξάνεται.

REUTERS

Η Ελβετία φλερτάρει με τον αποπληθωρισμό λόγω ισχυρού νομίσματος

Η Ελβετία βρίσκεται αντιμέτωπη με τη διολίσθηση σε αποπληθωριστικό έδαφος το 2025, καθώς το ισχυρό ελβετικό φράγκο δεν ευνοεί τις προσπάθειες των φορέων χάραξης πολιτικής να ελέγξουν την αύξηση των τιμών.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελβετίας (SNB) μείωσε τα επιτόκια για τρίτη φορά τον Σεπτέμβριο, επικαλούμενη την ισχύ του ασφαλούς νομίσματος ως βασικό παράγοντα μείωσης του πληθωρισμού της χώρας, παράλληλα με τις χαμηλότερες τιμές του πετρελαίου και της ηλεκτρικής ενέργειας. Η κεντρική τράπεζα αναθεώρησε επίσης προς τα κάτω τις προβλέψεις της, τοποθετώντας το μέσο ετήσιο ποσοστό πληθωρισμού για το 2024 στο 1,2%, από 1,3%, ενώ προβλέπει ότι η αύξηση των τιμών θα κυμανθεί στο 0,6% το 2025, έναντι προηγούμενης πρόβλεψης για 1,1%.

Ο απερχόμενος πρόεδρος της

SNB Τόμας Τζόρνταν είχε δηλώσει τότε ότι το ισχυρό φράγκο είχε «ουσιαστικό αντίκτυπο» στις αναθεωρήσεις, αλλά υποβάθμισε τον κίνδυνο αποπληθωρισμού, σημειώνοντας ότι οι προβλέψεις παραμένουν «εντός του εύρους της σταθερότητας των τιμών». Πρόσθεσε ότι οι

Η κεντρική τράπεζα της χώρας προβλέπει ότι η αύξηση των τιμών θα κυμανθεί στο 0,6% το 2025, έναντι προηγούμενης πρόβλεψης για 1,1%.

υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής παραμένουν έτοιμοι να προσαρμόσουν περαιτέρω τη νομισματική πολιτική για να ελέγξουν

Το ελβετικό φράγκο έχει σημειώσει ράλι τους τελευταίους μήνες και επί του παρόντος κυμαίνεται κοντά σε επίπεδα-ρεκόρ.

τον πληθωρισμό. Ωστόσο, οι αναλυτές λένε ότι πλέον φαίνεται όλο και πιο πιθανό η τράπεζα να στηριχθεί σε παρεμβάσεις

σε ξένο νόμισμα για να αποτρέψει τη διολίσθηση της χώρας σε αποπληθωριστικό περιβάλλον. «Υπάρχει κάποιο περιθώ-

ριο για περαιτέρω μειώσεις των επιτοκίων, αλλά, δεδομένης της πιθανότητας η ανατίμηση του φράγκου να ωθήσει την Ελβετία σε έδαφος αποπληθωρισμού, θα ήταν λογικό η SNB να στοχεύσει άμεσα στην αποτίμηση του νομίσματος μέσω παρεμβάσεων σε συναλλαγματικές ισοτιμίες», δήλωσε νωρίτερα αυτή την εβδομάδα ο Αντριαν Πρίττζον, οικονομολόγος στην Capital Economics.

Το ελβετικό φράγκο έχει σημειώσει ράλι τους τελευταίους μήνες και επί του παρόντος κυμαίνεται κοντά σε επίπεδα-ρεκόρ, καθώς οι επενδυτές έχουν βρει καταφύγιο στο ασφαλές περιουσιακό στοιχείο εν μέσω της μεταβλητότητας των αγορών και της εκκαθάρισης του carry trade του γιεν.

Εν τώ μεταξύ, ο ελβετικός πληθωρισμός συνέχισε να μειώνεται. Η Ελβετία αποτελούσε εξαίρεση μεταξύ των μεγάλων

οικονομιών με διψήφιο πληθωρισμό τα τελευταία έτη, με τις αυξήσεις των τιμών στη χώρα να κορυφώνονται σε υψηλό 29 ετών, στο 3,5%, τον Αύγουστο του 2022. Τον Μάρτιο, με τον πληθωρισμό στο 1,2%, η SNB έγινε η πρώτη μεγάλη δυτική κεντρική τράπεζα που μείωσε τα επιτόκια.

«Η παρέμβαση στο συναλλαγματικό ισοζύγιο μπορεί να γίνει ένα πιο κατάλληλο εργαλείο πολιτικής, καθώς το επιτόκιο πολιτικής της SNB πλησιάζει το αποτελεσματικό κατώτατο όριο, κατά την άποψή μας», σύμφωνα με την BNP Paribas.

Παρ' όλα αυτά, οι οικονομολόγοι εκτιμούν ότι ο ρυθμός ανατίμησης του ελβετικού νομίσματος εξακολουθεί να τείνει αρκετά κάτω από τα μεγέθη του 2011 και του 2015.

Η SNB θα συνεδριάσει στις 12 Δεκεμβρίου για να αποφασίσει για τη νομισματική πολιτική της.

Στο 3% η ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας το 2025

Η παγκόσμια οικονομία θα διατηρήσει τον δυναμικό ρυθμό της το επόμενο έτος, καθώς οι κορυφαίες κεντρικές τράπεζες έχουν προχωρήσει σε μια σειρά επιτοκιακών μειώσεων με φόντο την ισχυρή αμερικανική οικονομία, όπως προκύπτει από την τελευταία δημοσκόπηση του Reuters, η οποία έγινε από τις 30 Σεπτεμβρίου έως τις 30 Οκτωβρίου με τη συμμετοχή 500 οικονομολόγων, καλύπτοντας 50 οικονομίες.

Ωστόσο, οι εκλογές της επόμενης εβδομάδας στις ΗΠΑ και ο νικητής του Λευκού Οίκου ενδεχομένως να ανακόψουν αυτή τη δυναμική, ξαναγράφοντας τους κανόνες του παγκόσμιου εμπορίου, με την πλειονότητα των οικονομολόγων να θεωρεί ότι οι πολιτικές Τραμπ θα είναι

πιο πληθωριστικές από αυτές της Κάμαλα Χάρις.

Η απρόσμενη ανθεκτικότητα της παγκόσμιας οικονομίας, που ώθησε και τους οικονομολόγους να αναθεωρήσουν τις προβλέψεις τους για το 2024 από τις αρχές του έτους, οφείλεται ως επί το πλείστον στις υψηλές επιδόσεις των ΗΠΑ.

Την ίδια στιγμή, ο πληθωρισμός έχει υποχωρήσει σημαντικά, με τις κορυφαίες κεντρικές τράπεζες να διαχειρίζονται τώρα πολύ πιο αποτελεσματικά τις ανοδικές πιέσεις στις τιμές και να βρίσκονται σε απόσταση αναπνοής από τους στόχους τους.

Η παγκόσμια οικονομία αναμένεται να «τρέξει» φέτος με ρυθμό 3,1%, σε μια πολύ μεγάλη αναβάθμιση των προβλέψεων από το 2,6% στη δημοσκόπηση

του Ιανουαρίου και το 2,9% του Απριλίου, παραμένοντας ωστόσο αμετάβλητη συγκριτικά με την αντίστοιχη έρευνα του προηγούμενου τριμήνου. Για τον επόμενο χρόνο οι οικονομολόγοι προβλέπουν ρυθμό ανάπτυξης 3%.

Μολονότι υπήρχαν εκτεταμένοι φόβοι στην αρχή του έτους για την κατάσταση της αμερικανικής οικονομίας και τον αντίκτυπο των επιτοκίων που έφθασαν σε υψηλό τουλάχιστον δύο δεκαετιών (πριν αρχίσουν οι μειώσεις), η ανθεκτικότητα της ανάπτυξης των ΗΠΑ ξάφνιασε οικονομολόγους και αγορές.

Το ΑΕΠ της μεγαλύτερης οικονομίας του πλανήτη «έτρεξε» με ρυθμό 2,8% στο τρίτο τρίμηνο, εν μέσω υψηλών καταναλωτικών δαπανών. Για φέτος ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται στο

2,6% και στο 1,9% το 2025.

Αλλά θετικά σημεία της παγκόσμιας οικονομίας είναι η Ινδία, που είναι η ταχύτερα αναπτυσσόμενη οικονομία του πλανήτη, η Ιαπωνία με ισχυρή ανάπτυξη, ενώ ακόμη και η Αργεντινή αναμένεται να ανακάμψει το επόμενο έτος.

Ωστόσο, η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του πλανήτη, η Κίνα, αναγκάστηκε να καταφύγει σε επιθετικά δημοσιονομικά μέτρα στήριξης, καθώς και σε νέα ύψους 1,4 τρις. δολαρίων για να μπορέσει να πιάσει τον στόχο του 5%.

Αναφορικά με τα επιτόκια, οι 147 από τους 225 οικονομολόγους εκτιμούν ότι στα τέλη του 2025 θα κυμαίνονται σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτά που είχαν προβλεφθεί.

Για φέτος ο ρυθμός ανάπτυξης της αμερικανικής οικονομίας προβλέπεται στο 2,6% και στο 1,9% το 2025.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Τι θα φέρει η νίκη Τραμπ στις εκλογές

Του ΧΟΛΓΚΕΡ ΣΜΙΕΝΤΙΝΓΚ*

Ο Ντόναλντ Τραμπ προηγείται ξεκάθαρα πλέον. Από την τελευταία μας προεπισκόπηση των αμερικανικών εκλογών, στις 16 Οκτωβρίου, οι δημοσκοπήσεις σε βασικές πολιτείες και οι προβλέψεις των αναλυτών έχουν κινηθεί περαιτέρω υπέρ του. Στη σχετική ανάλυσή μας σήμερα, του δίνουμε πιο πολλές πιθανότητες να κερδίσει την προεδρία κατά 60% από το 55% προηγούμενος. Φυσικά, η κούρσα παραμένει στήθος με στήθος, ενώ οι πιο πολλές δημοσκοπήσεις στις κρίσιμες και αμφίρροπες πολιτείες εξακολουθούν να δείχνουν αποτελέσματα εντός του συνήθους περιθωρίου λάθους. Ωστόσο, η δυναμική φαίνεται να κλίνει προς την πλευρά του Ντόναλντ Τραμπ παρά της Κάμαλα Χάρις. Σε μια σημαντική αλλαγή σε σύγκριση με τις

Οι πολιτικές του θα συνέβαλλαν σε μια ρωμαλέα ανάπτυξη σε πρώτη φάση για τις ΗΠΑ, αλλά στη συνέχεια θα ακολουθούσε επιβράδυνση.

προοπτικές προ δύο εβδομάδων, οι στοιχηματικές αγορές και ορισμένες δημοσκοπήσεις υποδεικνύουν τώρα περισσότερες πιθανότητες οι Ρεπουμπλικανοί όχι μόνο να εξασφαλίσουν τη Γερουσία, αλλά να μπορέσουν να υπερασπιστούν και την πλειοψηφία τους στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Μια τέτοια σαρωτική νίκη του κόμματος των Ρεπουμπλικανών διαφαίνεται ως το πιθανότερο σενάριο για την έκβαση των προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ την 5η Νοεμβρίου. Σήμερα δίνουμε 40% πιθανότητας να συμβεί, από 20% πριν από δύο εβδομάδες. Εάν επαληθευθούν οι εκτιμήσεις, ως πρόεδρος ο Τραμπ θα μπορούσε να λάβει βασικές αποφάσεις για την εξωτερική και την εμπορική πολιτική, καθώς και για την εσωτερική απορρύθμιση, εκδίδοντας σχετικά διατάγματα. Επιπλέον, αν οι Ρεπουμπλικανοί

νοί έχουν την πλειοψηφία και στα δύο σώματα του Κογκρέσου, θα είχε το περιθώριο να περικόψει φόρους και να επανορθώσει τις δημόσιες δαπάνες. Κατά την άποψή μας, οι πολιτικές του Τραμπ θα συνέβαλλαν σε μια ρωμαλέα οικονομική ανάπτυξη σε πρώτη φάση για τις Ηνωμένες Πολιτείες μέσω κανονιστικής απορρύθμισης και φοροελαφρύνσεων, αλλά στη συνέχεια θα ακολουθούσε επιβράδυνση λόγω μειωμένων μετανάστευσης και υψηλότερων δασμών. Εάν, τελικώς, ελέγξουν οι Ρεπουμπλικανοί το Κογκρέσο, τα δημοσιονομικά ελλείμματα θα διογκωθούν περαιτέρω, ενώ η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Fed) θα έχει λιγότερα περιθώρια να μειώσει τα επιτόκια από ό,τι σε άλλη περίπτωση. Μια πιθανολογούμενη ενισχυμένη ανάπτυξη το 2025, λιγότερες μειώσεις επιτοκίων της Fed, υψηλότερα δημοσιονομικά ελλείμματα, χαμηλότεροι εταιρικοί φόροι και αυξημένη γεωπολιτική αβεβαιότητα, όλοι αυτοί οι παράγοντες συνδυαστικά έχουν ήδη συγκινήσει τις αγορές τις τελευταίες εβδομάδες. Βραχυπρόθεσμα, πάντως, ο παράγοντας Τραμπ ευνοεί το πιο δυνατό δολάριο, τα υψηλότερα κέρδη στις μετοχές και τις βελτιωμένες αποδόσεις ομολόγων.

Η συνηθισμένη τάση των αγορών «αγόρασε τη φήμη, πούλησε τα γεγονότα» θα μπορούσε να σημαίνει ότι μεγάλο μέρος των συναλλαγών σε επενδυτικά προϊόντα, που ωφελεί μια δεύτερη προεδρία Τραμπ, έχει ήδη αποτιμηθεί, προτού ανακοινωθεί το εκλογικό αποτέλεσμα. Ακόμη, ο πιθανός αρνητικός αντίκτυπος στην ανάπτυξη της οικονομικής τάσης των ΗΠΑ από τους υψηλότερους δασμούς και την ελαττωμένη μετανάστευση, καθώς και οι μακροπρόθεσμες δημοσιονομικές συνέπειες των διογκωμένων ελλειμμάτων με υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης, θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις αγορές των ΗΠΑ κάποια στιγμή στο μέλλον, αλλά πιθανώς όχι αμέσως. Τέλος, οι συνέπειες των εκλογών στις ΗΠΑ παγκοσμίως θα εξαρτηθούν κυρίως από το ποιος θα κερδίσει την προεδρία. Υπάρχουν οι εξής εκδοχές: α) Ο Τραμπ κερδίζει με ή χωρίς πλειοψηφία και στα δύο σώματα του Κογκρέσου, δίνοντάς του πιθανότητες 40% και 20% αντίστοιχα, και β) η Χάρις αναλαμβάνει πρόεδρος με ή χωρίς πλειοψηφία και στα δύο σώματα, δίνοντάς της 5% και 35% πιθανότητες αντίστοιχα.

* Ο κ. Χόλγκερ Σμιέντινγκ είναι οικονομολόγος της επενδυτικής τράπεζας Berenberg Bank.

Νέο δημοσιονομικό πακέτο 1,4 τρισ. δολ. σχεδιάζει η Κίνα

Στόχος η τόνωση της οικονομίας και η στήριξη των τοπικών κυβερνήσεων

Η Κίνα εξετάζει το ενδεχόμενο έγκρισης πρόσθετου δανεισμού άνω του 1,4 τρισ. δολαρίων μέσα στα επόμενα χρόνια για να στηρίξει την παραπαιούσα οικονομία της και να βοηθήσει τις τοπικές κυβερνήσεις να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα χρέους τους. Το υπό εξέταση δημοσιονομικό πακέτο αναμένεται να ενισχυθεί περισσότερο εάν ο Ντόναλντ Τραμπ κερδίσει τις προεδρικές εκλογές της 5ης Νοεμβρίου στις ΗΠΑ, καθώς έχει υποσχεθεί εξαιρετικά υψηλούς δασμούς στις κινεζικές εισαγωγές, αναφέρει το Reuters.

Το ανώτατο νομοθετικό σώμα της Κίνας, η Μόνιμη Επιτροπή του Εθνικού Λαϊκού Κογκρέσου (NPC), σκοπεύει να εγκρίνει το νέο δημοσιονομικό πακέτο, συμπεριλαμβανομένων 6 τρισ. γουάν (840 δισ. δολαρίων), το οποίο θα συγκεντρωθεί εν μέρει μέσω ειδικών κρατικών ομολόγων, την τελευταία ημέρα της συνεδρίασης που θα πραγματοποιηθεί από τις 4 έως τις 8 Νοεμβρίου, ανέφεραν πηγές με γνώση του θέματος. Το χρέος αξίας 6 τρισ. γουάν θα αντληθεί σε τρία χρόνια, συμπεριλαμβανομένου του 2024, εξηγήσαν οι πηγές, προσθέτοντας ότι τα έσοδα θα χρησιμοποιηθούν κυρίως για να βοηθήσουν τις τοπικές κυβερνήσεις να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους χρέους, εκτός λογιστικών βιβλίων.

Το σχεδιαζόμενο συνολικό ποσό, που θα συγκεντρωθεί με την έκδοση ειδικών κρατικών όσο και τοπικών ομολόγων, αντιστοιχεί σε πάνω από το 8% της παραγωγής της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας στον κόσμο, η οποία έχει πληγεί σκληρά από την παρατεταμένη κρίση στον τομέα των ακινήτων και το αυξανόμενο χρέος των τοπικών κυβερνήσεων. Το Reuters επιβεβαιώνει για πρώτη φορά ότι οι κινεζικές αρχές εξετάζουν το ενδεχόμενο να εγκρίνουν το πακέτο στήριξης του 1,4 τρισ. δολαρίων, ποσό που οι οικονομικοί αναλυτές αναμένουν τις τελευταίες εβδομάδες ότι σκοπεύει να εξετάσει το Πεκίνο.

Τα σχέδια δαπανών υποδηλώνουν ότι το Πεκίνο ανεβάζει ταχύτητες για να τονώσει την οικονομία, αν και δεν πρόκειται για ένα δημοσιονομικό «μπαζούκα» στα πρότυπα του 2008, το οποίο ζητούσαν αρκετοί επενδυτές.

Η κεντρική τράπεζα ανακοίνωσε στο τέλος Σεπτεμβρίου τα πιο επιθετικά μέτρα νομισματικής στήριξης από την εποχή της πανδημίας

Οι Αρχές της Κίνας σχεδιάζουν την έκδοση ομολόγων ειδικού σκοπού αξίας έως και 560 δισ. δολαρίων, με στόχο την επαναγορά ακινήτων και χρησιμοποίησης γης από κατασκευαστές μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια.

Τα υπό εξέταση μέτρα αναμένεται να ενισχυθούν περισσότερο εάν ο Ντόναλντ Τραμπ κερδίσει τις προεδρικές εκλογές.

COVID-19. Η κυβέρνηση ακολουθούσε εβδομάδες αργότερα, επισημαίνοντας περισσότερα δημοσιονομικά κίνητρα, χωρίς να διευκρινίσει τις οικονομικές λεπτομέρειες του πακέτου, πυροδοτώντας έντονες εικασίες στις παγκόσμιες αγορές σχετικά με το μέγεθος των νέων δαπανών. Στο πλαίσιο του τελευταίου δημοσιονομικού πακέτου, η Μόνιμη Επιτροπή του Εθνικού Λαϊκού Κογκρέσου αναμένεται επίσης να δώσει το πράσινο φως για το σύνολο

λο ή μέρος των ομολόγων ειδικού σκοπού αξίας έως και 560 δισ. δολαρίων, με στόχο την επαναγορά ακινήτων και χρησιμοποίησης γης από κατασκευαστές μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια. Τα ομόλογα ειδικού σκοπού είναι ένα εργαλείο για τη χρηματοδότηση χρέους εκτός προϋπολογισμού που χρησιμοποιείται από τις κινεζικές τοπικές κυβερνήσεις, με τα έσοδα που συγκεντρώνονται συνήθως να προορίζονται για συγκεκριμένους στόχους πολιτικής, όπως οι δαπάνες έργων υποδομής.

Το επικείμενο ραντεβού της κινεζικής ηγεσίας είχε προγραμματιστεί αρχικά για το τέλος Οκτωβρίου. Το νέο χρονοδιάγραμμα της συνάντησης ωστόσο, που συμπίπτει με την εβδομάδα των προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ στις 5 Νοεμβρίου, προσφέρει στο Πεκίνο μεγαλύτερη ευελιξία για την προσαρμογή του δημο-

σιονομικού πακέτου με βάση το εκλογικό αποτέλεσμα, λένε αναλυτές. Το Πεκίνο μπορεί να ανακοινώσει ένα ισχυρότερο δημοσιονομικό πακέτο εάν ο Τραμπ κερδίσει μια δεύτερη προεδρία, καθώς η επιστροφή του στον Λευκό Οίκο αναμένεται να εντείνει τα οικονομικά προβλήματα για την Κίνα, προεξοφλών πηγές με γνώση του θέματος.

Ο υποψήφιος των Ρεπουμπλικανών κερδίζει έδαφος στις τελευταίες δημοσκοπήσεις, εξαλείφοντας το πρώτο προβάδισμα της Δημοκρατικής αντιπάλου του, της αντιπρόεδρου Κάμαλα Χάρις. Ο τώως πρόεδρος έχει δεσμευθεί να επιβάλει δασμούς 60% στις εισαγωγές από την Κίνα, γεγονός που ενδέχεται να πλήξει τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού, προκαλώντας πιθανώς αντίποινα και αυξάνοντας το κόστος.

REUTERS

Προς Κάθε Ενδιαφερόμενο – Φυσικό ή Νομικό Πρόσωπο

Το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, του Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας, διενεργεί διαγωνισμό με συνοπτική διαδικασία και με κριτήριο ανάθεσης τη χαμηλότερη τιμή, για την παροχή Υπηρεσιών Καθαριότητας/Κλητήρα στο Κέντρο Αξιολόγησης Αναπηρίας Λάρνακας (Αρ. Διαγωνισμού: ΤΚΕΑΑ 20/2024).

Μπορείτε να βρείτε τα σχετικά έντυπα του Διαγωνισμού στην ιστοσελίδα του Τμήματος www.dmsw.gov.cy/dsid στην ενότητα «Τελευταία Νέα».

Σε περίπτωση που ενδιαφέρεστε για συμμετοχή στον πιο πάνω Διαγωνισμό, μπορείτε να υποβάλετε την προσφορά σας, το αργότερο μέχρι την Παρασκευή 29 Νοεμβρίου 2024 και ώρα 12:00 μ., είτε τοποθετώντας την στο κιβώτιο προσφορών της Αναθέτουσας Αρχής στη διεύθυνση: Λεωφόρος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου III 67, 2220 Λατσία (Ισόγειο), είτε αποστέλλοντας την με συστημένη ταχυδρομική επιστολή, η οποία θα πρέπει, με δική σας ευθύνη, να παραληφθεί από την Αναθέτουσα Αρχή μέχρι την τελευταία προθεσμία υποβολής Προσφορών.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η Νο1
ενημερωτική
εφαρμογή
στην Κύπρο

Μείντε
ενημερωμένοι!

Κατεβάστε την εφαρμογή της Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Ο ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΝΟΜΟΣ
(ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ) ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ 1999ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
Σύμφωνα με τον Κανονισμό 12(1)

Σύμφωνα με τον Κανονισμό 12(1) των περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας (παρεκκλίσεις) Κανονισμών, με την παρούσα γνωστοποιείται ότι ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΟΙΖΟΥ προτίθεται να υποβάλει αίτηση στον ΕΟΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ για την χορήγηση πολεοδομικής άδειας κατά παρέκκλιση των προνοιών του τοπικού σχεδίου ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ για την ακόλουθη ανάπτυξη:

ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΡΙΩΡΟΦΗΣ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
ΜΕ ΥΠΟΓΕΙΟ ΧΩΡΟ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ

Η αίτηση αφορά το τεμάχιο με αρ.228 Φ/Σχ 21/1011V01 στην περιοχή του ΔΗΜΟΥ ΕΓΚΩΜΗΣ. Το τεμάχιο βρίσκεται στην οδό ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΑΤΑΤΣΟΥ αρ.40. Η παρέκκλιση για την οποία υποβάλλεται η αίτηση αφορά:

ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΕΝΟΣ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΟΡΟΦΟΥ
ΣΤΗΝ ΖΩΝΗ Πα9 ΣΤΗΝ ΕΓΚΩΜΗ.

Περισσότερες δυνατό να ληφθούν από τα Γραφεία της Πολεοδομικής Αρχής κατά τις εργάσιμες ώρες και ημέρες.

Έγγραφες παραστάσεις είναι δυνατό να υποβληθούν στην Πολεοδομική Αρχή μέσα σε διάστημα ενός μηνός από την δημοσίευση της παρούσας δημοσίευσης.

Η Generation Rent μεγαλώνει διαρκώς

Μέσα σε τρία χρόνια, από το 2019 έως το 2022, το ποσοστό ιδιοκατοίκησης στην Ελλάδα υποχώρησε στο 72,8% από 75,4%

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

Συνεχίζεται η τάση αύξησης του ποσοστού του πληθυσμού που νοικιάζει το ακίνητο στο οποίο μένει, ενώ αντίστοιχα το ποσοστό ιδιοκατοίκησης βαίνει μειούμενο. Όσο μάλιστα οι τιμές πώλησης συνεχίζουν το ράλι τους, η τάση αυτή όχι μόνο θα εδραιώνεται, αλλά και θα εντείνεται ακόμη περισσότερο τα επόμενα χρόνια. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο πρόσφατο παρατηρητήριο αξιών διαμερισμάτων της Geoaxis, εταιρείας πιστοποιημένων εκτιμητών, μόνο κατά την τριετία από το 2019 έως το 2022, το ποσοστό ιδιοκατοίκησης στην Ελλάδα υποχώρησε από το 75,4% που ήταν πριν από την πανδημία, στο 72,8% το 2022. Το νούμερο αυτό του 2,6% αντιστοιχεί σε 102.695 κατοικίες, που σημαίνει ότι οι άνθρωποι αυτοί που προχώρησαν σε πώληση του σπιτιού τους, δεν αγόρασαν κάποιο άλλο, αλλά επέλεξαν να μείνουν στο ενοίκιο.

Αντίστοιχα, όσοι νοικιάζουν αποτελούν πλέον το 27,2% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, έναντι 24,6% που ήταν το σχετικό ποσοστό το 2019.

Μάλιστα, σύμφωνα με εκτιμήσεις φορέων της αγοράς ακινήτων, στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης το ποσοστό των ενοικιαστών είναι σημαντικά υψηλότερο, ενδεχομένως ακόμη και πάνω από το 35% των κατοίκων. Αυτό συμβαίνει επειδή πολλοί ιδιοκτήτες κατοικιών τυχάνει να εργάζονται στις δύο μεγάλες πόλεις της χώρας, μακριά δηλαδή από τον τόπο της δικής τους κατοικίας.

Σύμφωνα με τον κ. Γιάννη Ξυλά,

Με βάση τα στοιχεία της Eurostat που παρουσιάζει η Geoaxis, κατά τη δεκαετία από τον Ιανουάριο του 2013 έως τον Ιανουάριο του 2023, η μέση ετήσια αύξηση του βασικού μισθού δεν ξεπέρασε το 2%. Την ίδια περίοδο, η μέση αύξηση των τιμών των κατοικιών στις περιοχές που παρακολουθεί το παρατηρητήριο της εταιρείας (Μαρούσι, Αμπελόκηποι, Περιστέρι, Παλαιό Φάληρο) ανήλθε σε 49%.

Το ποσοστό ενοικιαστών στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ενδέχεται να ξεπερνά το 35%.

επικεφαλής της Geoaxis, αυτό που καταγράφεται ως τάση και στην Ελλάδα, αλλά ασφαλώς και σε πολ-

λές χώρες του εξωτερικού, είναι η αδυναμία όλο και περισσότερων νέων να εισέλθουν στην αγορά κατοικίας και να στρέφονται υποχρεωτικά στο ενοίκιο. «Πρόκειται για τη λεγόμενη Generation Rent, τη γενιά των ενοικιαστών δηλαδή. Αυτή θα κυριαρχήσει τις επόμενες δεκαετίες, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες με υψηλά ποσοστά ιδιοκατοίκησης, όπως η Ισπανία», σημειώνει ο κ. Ξυλάς. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat που παρουσιάζει η Geoaxis, κατά τη δεκαετία από τον Ιανουάριο

του 2013 έως τον Ιανουάριο του 2023, η μέση ετήσια αύξηση του βασικού μισθού δεν ξεπέρασε το 2%. Την ίδια περίοδο, η μέση αύξηση των τιμών των κατοικιών στις περιοχές που παρακολουθεί το παρατηρητήριο της εταιρείας (Μαρούσι, Αμπελόκηποι, Περιστέρι, Παλαιό Φάληρο) ανήλθε σε 49%.

Αξίζει να αναφερθεί ότι μόνο κατά την τελευταία διετία, δηλαδή από το τρίτο τρίμηνο του 2022 μέχρι και το φετινό τρίτο τρίμηνο, οι τιμές πώλησης κατοικιών στις

παραπάνω περιοχές αυξήθηκαν κατά 24,7% σε ό,τι αφορά νέες κατασκευές (έως πέντε ετών) και κατά 22,68% για παλιότερα ακίνητα (άνω των 35 ετών).

Αντίστοιχα, μόνο κατά τη διάρκεια του τελευταίου 12μήνου, η αύξηση διαμορφώθηκε σε 8,5% για τα νέα και σε 7,81% για τα παλιότερα ακίνητα. Σε βάθος δεκαετίας (από το 2015 έως φέτος), η μέση αύξηση της αξίας κάθε τύπου διαμερίσματος μετρήθηκε κοντά στο 80%, οδεύοντας προς τον διπλασιασμό της τιμής. Συγκεκρι-

μένα, οι τιμές πώλησης των νέων ακινήτων αυξήθηκαν κατά 85% κι εκείνες των παλιότερων κατά 78%.

Ειδικότερα, η μέση τιμή πώλησης παλιότερων ακινήτων στον Χολαργό αυξήθηκαν κατά 8,8% σε 2.430 ευρώ/τ.μ., στο Μαρούσι κατά 8,11% σε 2.000 ευρώ/τ.μ., ενώ ανάλογη ήταν και η αύξηση στο Παλαιό Φάληρο, όπου η μέση τιμή διαμορφώνεται πλέον σε 1.895 ευρώ/τ.μ. Στους Αμπελοκήπους, η μέση τιμή αγγίζει τα 1.560 ευρώ/τ.μ., αυξημένη κατά 7,21% από πέρυσι, ενώ στο Περιστέρι, οι τιμές αυξήθηκαν κατά 6,8% σε 1.590 ευρώ/τ.μ.

Σύμφωνα με την ανάλυση της Geoaxis, οι τιμές θα συνεχίσουν την ανοδική πορεία τους, τουλάχιστον για το επόμενο 12μηνο, αφού δεν προβλέπεται να μειωθεί η ζήτηση από το εξωτερικό, λόγω του ότι η Ελλάδα εξακολουθεί να είναι φθηνή αγορά για πολλούς επενδυτές, ενώ αποτελεί και πυρήνα ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή, στοιχείο επίσης σημαντικό.

Παράλληλα, συνεχίζεται και η ζήτηση από Έλληνες αγοραστές (θεσμικούς και μη), που ενδιαφέρονται για την απόκτηση ακινήτου, ιδίως σε καλές περιοχές των βορείων και δυτικότερων και των νοτίων προαστίων. Σημαντικό στοιχείο για την αύξηση των τιμών, ιδίως στις νέες κατασκευές, είναι και η υποχρέωση υιοθέτησης νέων και ακριβών τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας, ή ακόμη και πιο οικολογικών υλικών, που επίσης αυξάνουν το κατασκευαστικό κόστος και συνεπώς και τις τιμές πώλησης, συμπαρασύροντας και όλη την αγορά προς τα άνω.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Οι κτηματικές επιδόσεις του Οκτωβρίου

Έμειναν μόνο δύο μήνες για να κλείσει η χρονιά και ο Οκτώβριος απέδειξε, όπως αναμέναμε, πως η αγορά αν και έχει κάποιες αντιστάσεις μεν, δεν είναι όμως ικανές να γεμίσουν την αγορά με αισιοδοξία, δε. Τα οικονομικά δεδομένα του μέσου νοικοκυριού δεν έχουν σπρώξει τη βελόνα της επενδυτικής όρεξης προς τα δεξιά, ενώ η γεωπολιτική αποσταθεροποίηση αυξάνεται. Ως αποτέλεσμα σχέδια για αγορές μπαίνουν στον πάγο ή αναβάλλονται, ενώ όσο πάμε στα πιο χαμηλά στρώματα ηλικιών, η αγορά στέγης εξελίσσεται από όνειρο σε εφιάλτη. Παράλληλα, η προσφορά παραμένει ανελαστική λόγω του νέου καθεστώτος αδειοδότησης, γεγονός που συντηρεί μεταξύ άλλων ψηλές τιμές αγοράς υπερακοντίζοντας έτσι το πρόβλημα.

Πώς αποτυπώθηκαν τα πιο πάνω στα δεδομένα της κτηματαγοράς κατά τον περασμένο μήνα Η ανάλυση πιο κάτω.

Τον Οκτώβριο του 2024 σημειώθηκαν συνολικά 1.551 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων, γεγονός που τον κατατάσσει στην πέμπτη θέση του πρώτου δεκαμήνου του τρέχοντος έτους. Αυτό αποτελεί χειρότερη σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, καθώς πέρσι ο Οκτώβριος είχε τη δεύτερη καλύτερη επίδοση μέσα στο δεκάμηνο. Σε απόλυτους αριθμούς ο Οκτώβριος του 2023 ήταν καλύτερος από τον φετινό με 1.738 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων. Σε επίπεδο πωλητηρίων εγγράφων (μελλοντικές μεταβιβάσεις ακινήτων που έγιναν), η παγκύπρια εικόνα για τον Οκτώβριο είναι σχεδόν αμετάβλητη σε σχέση με πέρσι. Φέτος κατατέθηκαν συνολικά 1.318 πωλητήρια έγγραφα, ενώ πέρσι τον ίδιο μήνα 1.306, δηλαδή περίπου 1% αυξημένα.

Η συνολική αξία συναλλαγών τον Οκτώβριο φέτος κυμάνθηκε περίξ των €341,7 εκ. Συγκρινόμενη με τον Οκτώβριο του 2023 όπου η συνολική αξία ήταν περίξ των €363,2 εκ., βλέπουμε μια σημαντική μείωση φέτος της τάξης του 6%.

Πώς κατανέμεται αυτή η συνολική απόδοση του μήνα μεταξύ των επαρχιών; Συμπεριφέρθηκαν όλες οι επαρχίες κατά αντίστοιχο τρόπο

Η Λευκωσία κατέγραψε 453 πωλήσεις φέτος και 503 πωλήσεις πέρσι (μείωση 9,9%). Ο συνολικός όγκος συναλλαγών συρρικνώθηκε

Τον Οκτώβριο του 2024 σημειώθηκαν συνολικά 1.551 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων, γεγονός που τον κατατάσσει στην πέμπτη θέση του πρώτου δεκαμήνου του τρέχοντος έτους.

κατά 3,6% εφόσον φέτος επενδύθηκαν περίξ των €76,9 εκ., ενώ πέρσι περίξ των €79,8 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 29,2% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 22,5% επί της αξίας συναλλαγών.

Επιπλέον, η Λευκωσία κατέγραψε και 297 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 2% αυξημένα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2023. Η Λευκωσία κατά τον Οκτώβριο κινήθηκε από παράλληλα έως ελαφρώς ανοδικά σε σχέση με τον Σεπτέμβριο.

Η Λεμεσός κατέγραψε 411 πω-

Η συνολική αξία συναλλαγών τον Οκτώβριο φέτος κυμάνθηκε περίξ των €341,7 εκ. Συγκρινόμενη με τον Οκτώβριο του 2023 όπου η συνολική αξία ήταν περίξ των €363,2 εκ., βλέπουμε σημαντική μείωση φέτος της τάξης του 6%.

λήσεις φέτος και 444 πωλήσεις πέρσι (μείωση 7,4%). Ο συνολικός όγκος συναλλαγών ήταν περίξ των €133,8 εκ. φέτος και περίξ των €112,8 εκ. πέρσι, σημειώνοντας αύξηση 18,6%. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 26,5% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 39,2% επί της αξίας συναλλαγών. Επιπλέον, η Λεμεσός κατέγραψε και 402 νέα πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 5% αυξημένα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2023. Όπως και τον Σεπτέμβριο, η Λεμεσός αποτέλεσε την κυριότερη στήριξη της αγοράς κα-

τά τον περασμένο μήνα και φαίνεται δειλά-δειλά να παρουσιάζει κάποια στοιχεία αντίστασης μετά από μια εκτεταμένη προβληματική περίοδο.

Η Λάρνακα κατέγραψε 314 πωλήσεις φέτος σε αντίθεση με 326 πωλήσεις πέρσι (μείωση 3,7%). Ο συνολικός όγκος συναλλαγών ήταν περίξ των €45,6 εκ. φέτος και περίξ των €57,5 εκ. πέρσι, σημειώνοντας πτώση της τάξης του 20,7%. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 20,2% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 13,3% επί της αξίας συναλλαγών. Επιπλέον,

η Λάρνακα κατέγραψε και 284 νέα πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 8% αυξημένα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2023. Η Λάρνακα, αν και επωφελείται από τους ξένους επενδυτές προερχόμενους από Ισραήλ και Λίβανο, εντούτοις η πολύ έκρυθμη κατάσταση που επικρατεί εκεί φαίνεται να επηρεάζει τη γενική της απόδοση.

Η Πάφος κατέγραψε 272 πωλήσεις φέτος και 326 πωλήσεις πέρσι, σημειώνοντας μείωση 16,6%. Ο συνολικός όγκος συναλλαγών ήταν περίξ των €70,3 εκ. φέτος και περίξ των €93,1 εκ. πέρ-

σι, σημειώνοντας μείωση 24,5%. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 17,5% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 20,6% επί της αξίας συναλλαγών. Η Πάφος κατέγραψε και 272 νέα πωλητήρια έγγραφα που είναι σχεδόν αμετάβλητα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2023 (-1%). Για την Πάφο, οι πρώτοι δέκα μήνες κύλησαν αρνητικά σε νέα πωλητήρια έγγραφα, αφού ο συνολικός αριθμός τους συρρικνώθηκε κατά 11% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023.

Η Αμμόχωστος κατέγραψε 101 πωλήσεις φέτος και 139 πωλήσεις πέρσι, σημειώνοντας μείωση 27,3%. Ο συνολικός όγκος συναλλαγών ήταν περίξ των €15 εκ. φέτος και περίξ των €20,2 εκ. πέρσι, σημειώνοντας μείωση 25,7%. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 6,5% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 4,4% επί της αξίας συναλλαγών. Η Αμμόχωστος κατέγραψε και 63 νέα πωλητήρια έγγραφα, που είναι κατά 32% μειωμένα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2023, γεγονός που ρίχνει την επαρχία σε πτώση 4% μέσα στο δεκάμηνο, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρσι και καταγράφεται ως ο χειρότερος της μήνας του έτους μέχρι τώρα.

Αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι επικρατεί κρίση η οποία κτίζει μομέντουμ. Και η κρίση είναι αποτέλεσμα της ακρίβειας λόγω κόστους ενέργειας, δανειστικών επιτοκίων και έλλειψης προσφοράς που να αποσυμπίεζει τις τιμές. Επιπλέον, οι εξωγενείς παράγοντες επηρεάζουν αρνητικά την αγορά επιφέροντας μειωμένους όγκους συναλλαγών.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΕΧΝΕΣ & γράμματα

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2024

Η καριέρα της ράπερ Missy Elliot «εκτοξεύθηκε» τη δεκαετία του '90.

Ο δημοσιογράφος Χάμις Μπούλς.

Το μοντέλο Κλόντια Σίφερ.

Το μοντέλο Ναόμι Κάμπελ.

Η Τον Γκούντμαν στο ντοκιμαντέρ.

Η Άννα Γουίντουρ συνέδεσε το όνομα, αλλά και τη χαρακτηριστική φυσιογνωμία της με το καρέ, αυστηρό χτένισμα και τα μαύρα γυαλιά, με την αμερικανική έκδοση της Vogue, την οποία διευθύνει από το 1988. Είναι η πρωταγωνίστρια του ντοκιμαντέρ, καθώς εκείνη την περίοδο κατάρρε να γεφυρώσει τους κόσμους της υψηλής μόδας και της δημοφιλούς κουλτούρας.

Ο Εντουαρντ Ενινφουλ υπήρξε διευθυντής της βρετανικής Vogue.

Ο Αμερικανός σχεδιαστής μόδας Μαρκ Τζέικομπς.

Η «χρυσή» εποχή της μόδας

Το ντοκιμαντέρ «In Vogue: The 90s» ρίχνει φως στη δεκαετία του '90 μέσα από τη διαδρομή του εμβληματικού περιοδικού

Της ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΣΚΑΡΑΚΗ

«Είχε έρθει η ώρα για μια διαφορετική εποχή στη μόδα», λέει η Άννα Γουίντουρ καθισμένη πίσω από ένα τραπέζι και φορώντας τα χαρακτηριστικά μαύρα γυαλιά της που δεν αποχωρίζεται ποτέ. Κοιτώντας απευθείας στην κάμερα, η διευθύντρια της αμερικανικής Vogue με τα καρέ μαλλιά και το επιβλητικό ύφος μιλάει για τη δεκαετία του 1990 ή αλλιώς για τα χρόνια που διαμόρφωσαν όχι μόνο τις τάσεις στην πασαρέλα, αλλά και ολόκληρες κοινωνικές πεποιθήσεις.

Αυτό είναι το κεντρικό θέμα του «In Vogue: The 90s», της σειράς ντοκιμαντέρ σε παραγωγή της streaming πλατφόρμας Hulu και του Disney+ που κυκλοφόρησε στις αρχές Σεπτεμβρίου και εντυπωσιάζει για το περιεχόμενο και τη δομή της.

Τα τελευταία χρόνια, τα '90s έχουν πάρει μια κάπως μυθική υπόσταση. Όσοι τα έζησαν τα αναπολούν, ενώ οι νεότερες γενιές ήθελαν απεγνωσμένα να είχαν βιώσει εκείνη τη δεκαετία. Η νοσταλγία είναι διάχυτη στα έξι επεισόδια της σειράς, ιδιαίτερα για τα σουπερμόντελ Ναόμι Κάμπελ, Κρίστι Τέρλινγκτον, Λίντα Έβαντζελίστα, Σίντι Κρόφορντ, τα οποία η Vogue ανέδειξε και απογείωσε τη «χρυσή» εκείνη εποχή. Με τη βοήθεια αρχαιακού υλικού από επιδείξεις μόδας, φωτογραφίες και συναντήσεις στα γραφεία του περιοδικού, το πρότζεκτ «ζωντανεύει» τη δεκαετία αποκα-

λύπτοντας ιστορίες πίσω από τις πιο καθοριστικές στιγμές της ποικουλτούρας.

Περισσότερο από ρούχα

Καλύπτοντας τα πάντα, από το γκραντζ που σχετιζόταν με την indie-rock μουσική μέχρι το γκλάμουρ, και από το street style μέχρι το κόκκινο καλί, το ντοκιμαντέρ τονίζει ότι η μόδα ήταν κάτι περισσότερο από τα ρούχα. Αποτελούσε ένα όχημα αυτοέκφρασης και το πρόσωπο ενός κινήματος.

«Μιλάμε για μια τελείως διαφορετική εποχή. Μια εποχή που καλλιτέχνες, από γλύπτες και ζω-

«Ήταν μια περίοδος που καλλιτέχνες, από γλύπτες και ζωγράφους μέχρι σχεδιαστές και μοντέλα, ήθελαν να δημιουργήσουν μόδα, τάσεις, ιστορία. Πράγματα όμορφα, ωραίες εικόνες», λέει στην «Κ» η Βίκυ Καγιά, η οποία ξεκίνησε την καριέρα της στο μοντέλινγκ σε ηλικία 14 ετών. Η ίδια θυμάται ότι στα πρώτα της βήματα στην Ελλάδα διάβαζε πολλά περιοδικά για να μάθει τη μόδα, καθώς στην Αθήνα «δεν υπήρχε σχετική βιβλιοθήκη όπως

στο Παρίσι ή στο Λονδίνο».

Σύντομα άρχισε να αφουγκράζεται και να καταλαβαίνει τον παλμό. «Αισθανόμουν πολύ τυχερή που ανήκα σε έναν χώρο με ανθρώπους παθιασμένους, καλλιτέχνες ξεχωριστούς, πολύ διαφορετικοί ο ένας από τον άλλον, που ήθελαν να παράγουν τέχνη και μόδα πρώτα και πάνω από όλα, χωρίς απαραίτητα να πληρώνονται αδρά, και μετά ήρθαν τα χρήματα και η δόξα. Ξεκινήσαμε να δουλεύουμε σαν εργάτες της μόδας και όχι για να γίνουμε γνωστοί ή πλούσιοι».

Για την κ. Καγιά, η αισθητική των '90s ήταν αξεπέραστη, «γιατί αυτό το αφαιρετικό μίνιμαλ, απλό αλλά σέξι ταυτόχρονα και κουλ, είναι διαχρονικό». Επίσης, με το γκραντζ «πήγαμε σε κάτι διαφορετικό που όμως ξεγύμνωσε την αληθινή και φυσική ομορφιά της γυναίκας. Δηλαδή, μέσα από «κουρέλια» και ένα αψυχολόγητο styling, έβλεπες την πραγματική ομορφιά ενός μοντέλου που ήταν σαν μίσχος».

Στην αισθητική και στο στυλ που διακρίνει τη δεκαετία συνέβαλαν πολύ η Γουίντουρ και οι συνεργάτες της, καθώς παρακολουθούσαν στενά τις νέες προτάσεις και τους ανερχόμενους δημιουργούς εντός και εκτός Αμερικής, όπως για παράδειγμα ο Τζον Γκαλιάνο και ο Αλεξάντερ Μακουίν.

Η «ίερα» της Vogue, η οποία είναι και η πρωταγωνίστρια του «In Vogue: The 90s», διαμόρφωσε τον τρόπο με τον οποίο η μόδα γινόταν αντιληπτή, πουλούσε και

καταναλωνόταν, ενώ γεφύρωσε τους κόσμους της υψηλής μόδας και της δημοφιλούς κουλτούρας. Οι αποφάσεις και η αισθητική της ευαισθησία όχι μόνο ανύψωσαν τη βιομηχανία της μόδας, αλλά βοήθησαν και στον εκδημοκρατισμό της, καθιστώντας τη πιο προσσιτή και σχετική σε ένα ευρύτερο κοινό. Υπήρξε τολμηρή, αναβάθμιζε το περιοδικό και τα fashion editorials, συνέβαλε στην εκκίνηση και τη μετέπειτα πορεία των σουπερμόντελ, φιλοξένησε αστέρες του Χόλιγουντ στα εξώφυλλα και επηρέασε τους σχεδιαστές.

Για όλη τη συναρπαστική διαδρομή της Γουίντουρ ως επικεφαλής του περιοδικού μιλούν στη σειρά οι άνθρωποι του περιοδικού, Εντουαρντ Ενινφουλ, Τον Γκούντμαν, Χέιμις Μπούλς, αλλά και μερικές από τις διασημότητες που κοσμούσαν τα εξώφυλλα, όπως οι Γκουίνεθ Πάλτροου, Βικτόρια Μπέκαμ, Μέρι Τζ. Μπλάττ, Κιμ Καρντάσιαν.

Ναόμι, Κρίστι, Λίντα

Μεγάλο κεφάλαιο ήταν, φυσικά, τα σουπερ μόντελ που συνδέονται άμεσα με τα '90s. Από τις πρώτες φωτογραφίες ως ομάδα, η Ναόμι, η Κρίστι, η Λίντα, η Κέιτ και η Σίντι απασχολούσαν όλο τον κόσμο για την ομορφιά και τη φρεσκάδα που απέπνεαν τα πρόσωπά τους στις εικόνες και στις δημόσιες εμφανίσεις. «Ήταν πράγματι αγαπημένες. Σε fashion week της Ιταλίας που πήγα με το πρακτορείο μου, τις θυμάμαι όλες εκεί», επιβεβαιώνει η Βίκυ Καγιά.

«Η μία έπλεκε, η άλλη διάβαζε, η άλλη μιλούσε. Κι εγώ ήμουν σε μια γωνιά και έκανα τα μαθήματά μου για το σχολείο. Όλοι κάναμε τη δουλειά μας. Δεν πάθαινες το starstruck που παθαίνεις σήμερα», εξηγεί η κ. Καγιά.

Η επιρροή τους ήταν σημαντική στην τηλεοπτική διαφήμιση, στον κινηματογράφο και στη μουσική. Λίγο πριν από το απόγειο της καριέρας τους, ο Τζορτζ Μάικλ προσκάλεσε τα μοντέλα να συμμετάσχουν στο διάσημο βιντεοκλίπ του τραγουδιού του «Freedom» το 1990. Παρόλο που δεν υπήρχαν χρήματα για κάτι πιο

«Χώρεσαν πολλά και διαφορετικά στυλ. Και υπήρξε ένας μεγάλος διάλογος που συνεχίζεται ακόμα με τη μουσική, το Χόλιγουντ και τους σελέμπριτι», λέει η Ελίζ Κις.

φαντασμαγορικό, η εμφάνιση των γυναικών καθήλωσε τους θεατές. Ήταν πρωτότυπο για τα δεδομένα της κουλτούρας της μόδας. Και για πρώτη, ίσως, φορά τα σουπερμόντελ έγιναν πραγματικά σουπερ – γνωστά σε κάθε σπίτι παγκοσμίως.

Στον αντίποδα – κάτι που δεν είναι ασύνηθες –, υπήρξαν και δύσκολες καταστάσεις σε έναν κόσμο που άλλαζε συνεχώς και ήταν απαιτητικός κυρίως για τις γυναί-

κες που εργάζονταν στον χώρο. «Για παράδειγμα, η μεγάλη απόρριψη και ο τρόπος που χειριζόνταν τα μοντέλα τότε είναι πολύ διαφορετικός από το τώρα. Ο έλεγχος δι-αρκής, όλοι είχαν μια μεζούρα για να μετρούν μέση, στήθος, λεκάνη, πόδια», λέει η κ. Καγιά. «Ασφαλώς και δεν υπήρχε Photoshop, κάναμε φίλμ με Polaroid. Γι' αυτό και θα έπρεπε να είσαι τέλεια, από όλες τις απόψεις».

Ο διάλογος

Σε αυτή τη δεκαετία, ωστόσο, γίνεται μια επιχειρηματική έκρηξη. Τα '90s εγκαινιάζουν επίσης την αρχή της συνεργασίας μεταξύ των οίκων μόδας και του Χόλιγουντ, μετατρέποντας τόσο τις ταινίες όσο και τις τελετές βραβείων στις επιδείξεις μόδας του σήμερα.

Πλέον μιλάμε για μια παγκόσμια βιομηχανία της μόδας. «Ξεκίνησαν να αγοράζονται πάρα πολλοί οίκοι από συγκεκριμένους ομίλους. Κατά κάποιο τρόπο συγκεντρώνονται οίκοι μαζί και δημιουργούν μια πολύ διαφορετική δυναμική, με κύριο παράδειγμα τον όμιλο LVMH», λέει η Ελίζ Κις, διευθύντρια της ελληνικής Vogue, τονίζοντας ότι «τη δεκαετία αυτή χώρεσαν πολλά και διαφορετικά στυλ. Και υπήρξε ένας μεγάλος διάλογος που συνεχίζεται ακόμα μεταξύ της μόδας και της μουσικής, της μόδας και του Χόλιγουντ, της μόδας και των σελέμπριτι».

Η σειρά ντοκιμαντέρ «In Vogue: The 90s» προβάλλεται από την πλατφόρμα Disney+.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

3.11 - 9.11.24

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Υπόθεση Γκολντμάν

Ξεκινάνε οι προβολές του Ομίλου Φίλων Κινηματογράφου, αρχής γενομένης τη Δευτέρα 4 Νοεμβρίου με την ταινία «Υπόθεση Γκολντμάν» του Cedric Kahn. Η πολύκροτη δίκη του Pierre Goldman στη Γαλλία της δε αποτελεί πηγή έμπνευσης για ένα σχολαστικό δικαστικό δράμα που στοχεύει σε κάτι (πολύ) ευρύτερο από μια δραματοποιημένη αναπαράσταση της δίκης. Επόμενη προβολή την Παρασκευή 8 Νοεμβρίου, στις 8:30 μ.μ. με ελεύθερης είσοδο, προσφορά της Πρεσβείας της Αυστρίας με την ταινία «Μια ολόκληρη ζωή» του Hans Steinbichler και τη Δευτέρα 11 Νοεμβρίου, με την ταινία «Πάντα υπάρχει το Αύριο» της Paola Cortellesi. Προβολή Δευτέρας 5 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία. Γενική είσοδος 5 ευρώ. Πληροφορίες www.ofk.org.cy, τηλέφωνο 96420491.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ομήρου Οδύσσεια» του Μιχάλη Γκανά

Ο Παναγιώτης Λάρκου σκηνοθετεί και διασκευάζει για τον ΘΟΚ και τη Σκηνή 018 την Ομήρου «Οδύσσεια» του Μιχάλη Γκανά, ενός από τους σημαντικότερους σήμερα Έλληνες ποιητές, προσεγγίζοντας με ζωντάνια και χιούμορ τη νεανική και σύγχρονη επαναφήγηση της κλασικής ομηρικής ιστορίας του γυρισμού του Οδυσσέα στην πατρίδα του. Φέρνει τον γνωστό μύθο κοντά στους μικρούς θεατές, διατηρώντας παράλληλα την αίσθηση της επιικής αφήγησης και της ανθρωπίνης διάστασης των ηρώων του. Μέσα από μια φρέσκια και ευαίσθητη ματιά, ο σκηνοθέτης, οι πολύτιμοι συνεργάτες και ένας υπέροχος εννιαμελής θίασος που αλλάζει ρό-

λους από τη μια στιγμή στην άλλη σε ένα πολύχρωμο και πολύβουο σύμπαν, αναλαμβάνουν να διηγηθούν στους μικρούς και μεγάλους θεατές το γνωστό παραμύθι του νόστου, μια βαθιά αναζήτηση για την ταυτότητα και την ανεκτίμητη πόλη με το άγνωστο και τον χρόνο. Παίζουν οι Μιχάλης Καζάκας, Ηλιάνα Κάκκουρα, Ελένη Καραφάτη, Μαρία Μασώνου, Ονησίφορος Ονησιφόρου, Χριστίνα Παπαδοπούλου, Αντρέας Πατσιάς, Ανατολή Τσακαλίδου, Άγγελος Χατζημικαήλ. Παραστάσεις Λευκωσία: Θέατρο ΘΟΚ, Αίθουσα Εύης Γαβριλίδης, Κυριακές στις 10:30 το πρωί. Πληροφορίες Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 7777217, www.thoc.org.cy

ΠΕΡΦΟΡΜΑΝΣ

«A creative process called Life»

Στη νέα της παράσταση, η Λία Χαράκη αναλαμβάνει τον ρόλο μιας ομιλήτριας εμφύκωσης, εξερευνώντας πώς η ίδια η ζωή είναι μια DIY δημιουργική διαδικασία. Επιδιώκοντας αντιστοιχίες ανάμεσα στο προσωπικό της ταξίδι και την πολυετή καλλιτεχνική εμπειρία της, προσφέρει ένα συναρπαστικό συνδυασμό διάλεξης περφόρμανς και διαδραστικού παιχνιδιού. Το έργο κινείται ρευστά μέσα από αχαρτογράφητα εδάφη και απροσδόκτες στιγμές, όπως τις ανατροπές και τις εκπλήξεις που συναντάμε τόσο στη ζωή όσο και στην τέχνη. Ιδέα / δημιουργία / ερμηνεία: Λία Χαράκη. Η παράσταση πραγματοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος «Τερψιχόρη» του υφυπουργείου Πολιτισμού. Παράσταση στη Λεμεσό, 3 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ., Πολυχώρος Συνεργείο Λεμεσός και στη Λευκωσία στις 4 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ., Ίδρυμα Άρτος Λευκωσία. Είσοδος ελεύθερη. **Απαραιτήτη η κράτηση θέσεων, στο τηλέφωνο 97888779.**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Πιο «ινσταγκραμικός» από τον Ρέμπραντ ο Βαν Γκογκ;

Αν θέλει κάποιος να επισκεφθεί το Μουσείο Βαν Γκογκ στο Αμστερνταμ, θα πρέπει να το έχει προβλέψει αλλιώς θα καταρρεύσει από την απογοήτευσή του μπροστά στη χαμογελαστή ταμία, που θα τον ενημερώσει ότι «δυστυχώς δεν υπάρχουν διαθέσιμα εισιτήρια». Ειδικά αν είναι τουρίστας και έχει πολύ περιορισμένο χρόνο. Συνέβη μπροστά μου, πριν από λίγες ημέρες. Καρδιοκτύπος. Σκέφτηκα ότι το ίδιο πρόβλημα θα είχαμε κι εμείς που θέλαμε να πάμε στο Ρέκσμουζέ-ουμ (Rijksmuseum, Βασιλικό Μουσείο), αλλά σταθήκαμε πιο τυχεροί... Έτσι, μεσημέρι Δευτέρας, βρεθήκαμε στο μεγαλύτερο –και σημαντικότερο– μουσείο της Ολλανδίας και ανάμεσα στα σπουδαιότερα του κόσμου. Θα διέσχιζα την είσοδό του για δεύτερη φορά μετά την εντυπωσιακή ανακίνηση και επα-ναλειτουργία του (το 2013).

Μια 10ετία μετά, όλα ήταν ίδια (εκτός από τη «Νυκτερινή περίπολο» που, επειδή συντηρείται, βρίσκεται μέσα σε έναν μεγάλο γυάλινο κλωβό), αλλά και εντελώς διαφορετικά. Τι είχε αλλάξει; Η πυκνότητα του κόσμου. Χιλιάδες. Κινούνται προς κάθε κατεύθυνση, ο συνωστισμός και το αίσθημα της κόπωσης είναι αναπόφευκτα. Το ίδιο το μουσείο είναι εντυπωσιακό και τα έργα που φιλοξενεί ανεπανάληπτα. Οχι μόνο χάρη στα πιο δημοφιλή του Ολλανδικού, 17ου, Χρυσού Αιώνα, του Ρέμπραντ και του Βερμέερ αλλά και, συνολικά, σε μια χορταστική περιήγηση σε μια τέχνη αzeitέραστη.

Η βιομηχανία των αναρτήσεων και όχι των αναμνήσεων, επαναπροσδιορίζει και τη σχέση μας με την τέχνη.

Όμως, όσο κι αν το «Συμπόσιο της πολιτοφυλακής του Αμστερνταμ κατά τον εορτασμό της ειρήνης του Μύνστερ», του Μπαρτολομέους φαν ντερ Χελστ (1648), απλώνεται σε 5,5 μέτρα, περίπου, και χρειάζεται ώρα για να το εξερευνήσει κανείς παρατηρώντας τη σύνθεση, δεν προσφέρεται για σέφρι. Αν και γνωστός πίνακας δεν είναι το ίδιο αναγνωρίσιμος με την εμβληματική «Νυκτερινή περίπολο» του Ρέμπραντ ούτε με τη «Γαλατού» του Βερμέερ. Στην αίθουσα της Gallery of Honor, όπου έχουν συγκεντρωθεί, κατά κάποιον τρόπο, τα best of των Ολλανδών μαστερ, τα κινητά είναι όσα ακριβώς και οι επισκέπτες, όλων των ηλικιών και εθνικοτήτων. Κανείς, σχεδόν, δεν «βλέπει» το έργο απευθείας αλλά διαμεσολαβημένο. Μάλιστα σε ορισμένα σημεία οι ξεναγοί κρατούνσαν ipad για να εξηγούν στοιχεία του πίνακα που είναι αδύνατον να προσεγγίσει κανείς αφιερώνοντας τον χρόνο που απαιτείται. Προτεραιότητα οι φωτογραφίες, σέλφι (κυρίως)• άρα ο επισκέπτης «προηγείται» του έργου. Η βιομηχανία των αναρτήσεων και όχι των αναμνήσεων, επαναπροσδιορίζει και τη σχέση μας με την τέχνη. Το σοσιαλμιντιακό - ινσταγκραμικό σύμπαν έχει τις δικές του χωροταξικές συντεταγμένες.

Το Ρέκσμουζέουμ δεν αποτελεί εξαίρεση. Είναι μέρος της αλυσίδας ευρωπαϊκών μουσείων (όπως το Λούβρο ή το Πράντο) όπου η επισκεψιμότητα είναι ανάλογο του φαινομένου του υπερτουρισμού. Ο,τι ανυπόφορο αντιμετωπίζει κανείς στους κεντρικούς δρόμους του Αμστερνταμ, μεταφέρεται και στο Ρέκσμουζέουμ, ως ένας ακόμη δημοφιλής προορισμός. Με πληροφόρησαν, μάλιστα, πως ο υπερπληθυσμός στο Βαν Γκογκ οφείλεται (και) στο γεγονός ότι θεωρείται πιο «ινσταγκραμικό». Έγινε η τέχνη τόσο ελκυστική ή προσφέρεται για καλύτερες σέλφι; «Κυνηγάμε» τη ματιά του Βερμέερ στο Ντελφτ ή τις φωτοσκιάσεις στην αυτοπροσωπογραφία του Ρέμπραντ ή μήπως τα περισσότερα likes, την «έξωθεν» μαρτυρία; Το ερώτημα, για διαφορετικούς λόγους, επαναλαμβάνεται τόσο συχνά ώστε καταντάει κοινότοπο. Όπως και η απορία. Τα κινητά ως τρόπος θέασης της πραγματικότητας, είναι μια ιστορία που μετράει χρόνια πια. Είναι τόσο συνδεδεμένα δε με το βίωμα, ώστε αν απαγόρευε κανείς τη χρήση κινητού σε μουσεία, ενδεχομένως και να κατακυλούσε απότομα ο αριθμός των επισκεπτών. Τι απολαμβάνει ή, ακόμη περισσότερο, τι «βλέπει» όλο αυτό το πλήθος που διασταυρώνεται, διεκδικώντας τα ελάχιστα τετραγωνικά τα οποία του αναλογούν μπροστά από ένα έργο τέχνης, διαγκωνιζόμενο για μια καλύτερη «θέα»; Πρόκειται για εμπλουτισμό του προσωπικού, εσωτερικού, ή του ινσταγκραμικού «λογαριασμού»; Και, άραγε, αυτά τα δύο ξεχωρίζουν ακόμα;

ΘΕΑΤΡΟ

«Nachtland» του Μάριους φον Μάγενμπουργκ

Ξεκίνησαν οι παραστάσεις της παραγωγής της Νέας Σκηνής του ΘΟΚ «Nachtland» του Μάριους φον Μάγενμπουργκ, σε σκηνοθεσία Αθηνάς Ξενίδου. Το Nachtland, γραμμένο το 2022 από τον διεθνώς αναγνωρισμένο Γερμανό συγγραφέα Μάριους φον Μάγενμπουργκ, είναι μια πνευματώδης κυμωδία, προκλητική και ειρωνική ένα τολμηρό σχόλιο για τις γκρίζες ζώνες του παρελθόντος, τις καταβολές και τα κληροδοτήματά μας, για την παραποίηση της Ιστορίας, τον κόσμο της τέχνης και τη χρήση. Η ιστορία ξετυλίγεται γύρω απ' αυτόν τον πίνακα και τον πιθανό δημιουργό του. Τίνας την υπογραφή φέρει; Του Α. Χίλλερ ή

μήπως του Α. Χίτλερ; Ο συγκεκριμένος πίνακας ανοίγει μέτωπα και δημιουργεί ρήγματα στο εσωτερικό της ίδιας της οικογένειας, η οποία έρχεται αντιμέτωπη τόσο με τη δική της σκοτεινή της πλευρά, όσο και με το σκοτάδι που έχουν απλώσει ο ναζισμός και το Ολοκαύτωμα στην πρόσφατη γερμανική Ιστορία. Παίζουν οι Χρήστος Γκρόζος, Έλενα Καλλινίκου, Κρίστη Παπαδοπούλου, Αλέξανδρος Παρίσης, Χριστίνα Παυλίδου. Συστίνεται για θεατές άνω των 14 ετών. Παραστάσεις κάθε Παρασκευή και Σάββατο, ώρα 8:00 μ.μ. και Κυριακή στις 6:00 μ.μ. Πληροφορίες Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 7777217, www.thoc.org.cy

ΜΟΥΣΙΚΗ

Expanded Piano II

Η Λευκωσία 2030 παρουσιάζει τον Έλληνα συνθέτη Σταύρο Γασπαράτο και το νέο του έργο «Expanded Piano II». Πρόκειται για ένα καλλιτεχνικό έργο που νοερά βυθίζει το κοινό, εντός του πιάνου. Στον πυρήνα της συναυλίας ένα υβριδικό μουσικό όργανο που συνδυάζει ένα ακουστικό πιάνο με μια μηχανική και ηλεκτρονική κατάσταση που με τη σειρά της συνδυάζεται με μια βίντεο εγκατάσταση. Η παράσταση εντάσσεται στο Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας 2024 και θα πραγματοποιηθεί την Τρίτη 5 Νοεμβρίου (20:30), στο Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας. Δέκα χρόνια μετά την πρεμιέρα του «Expanded Piano» στο EMPAC της Νέας Υόρκης και συναυλίες στην Αθήνα (Μέγαρο Μουσικής Αθηνών)

και τη Λεμεσό (Θέατρο Ριάλτο), ο Σταύρος Γασπαράτος συνεχίζει την έρευνά του πάνω στον διαρκώς εξελισσόμενο χαρακτήρα του οργάνου. Στο πλαίσιο αυτής της πειραματικής διαδικασίας ήχου και εργαλείων σύνθεσης, βασίζεται σε νέα αισθητηριακά μέσα που εξελίσσουν παλαιότερες τεχνολογίες πρωτοποριακών δημιουργιών, από τον Τζων Κέιτζ έως τον Arhex Twin. Τρίτη 5 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. **Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας.**

ΕΚΘΕΣΗ

«Αρμονία» της Σκεύης Σαββίδου

Η γκαλερί Marginalia στον Στρόβολο παρουσιάζει την έκθεση ζωγραφικής της Σκεύης Σαββίδου με τίτλο «Αρμονία». Η κίνηση, η έκφραση, η χρωματική παλέτα, η ένωση διαφορετικών υλικών και τεχνολογιών αποτελούν τα κύρια εργαλεία στη δημιουργική της έκφραση. Τα έργα της χωρίζονται σε δύο ενότητες. Η πρώτη ενότητα καλύπτει πίνακες λαδομπογιάς, συνδυάζοντας αρμονικά την ανθρωπινή φιγούρα, την κίνηση και την έκφραση. Στη δεύτερη ενότητα χρησιμοποιεί χρωματικά σχήματα και γράμματα από την Κυπρομινωική γραφή. Με τη συνένωσή τους φτιάχνει σχεδιασμούς με

τρόπο που να καλύπτουν την εικαστική της πρόθεση, δημιουργώντας παράλληλα μια Αρμονία. Μια Αρμονία που η ζωγράφος εκτιμά ότι όλοι μας επιζητούμε. Γκαλερί Marginalia, αρχ. Κυπριανού 15 Δ, Ε, Στρόβολος. Διάρκεια έκθεσης έως 23 Νοεμβρίου. Πληροφορίες τηλέφωνο 99657080, marginalia.gallery@gmail.com

ΜΟΝΟΚΛΑ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΑΚΑΣΑ

Μυστικά και αλήθειες με τρόπο άκρως παραστατικό

Από τους δαιδάλους του συστήματος Εθνικού Παισίου Προσόντων κατάφερε εντέλει η κυβέρνηση να βρει την έξοδο για το θέμα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης. Πάνε σχεδόν δύο χρόνια από την έναρξη των κινητοποιήσεων των καλλιτεχνών για την αναβάθμιση της καλλιτεχνικής παιδείας. Το σχετικό χρόνιο αίτημα πυροδοτήθηκε στα τέλη του 2022, μετά τις αντιδράσεις των καλλιτεχνών στο προεδρικό διάταγμα 85/2022 με το οποίο επικαιροποιήθηκε το μισθολόγιο - κλαδολόγιο του Δημοσίου. Στις αρχές του 2023 συστάθηκαν τρεις ομάδες εργασίας των υπουργείων Παιδείας και Πολιτισμού, οι οποίες στα μέσα της ίδιας χρονιάς κατέθεσαν πολυσέλιδο πόρισμα. Ελέχθη ότι έπρεπε να γίνουν μελέτες σκοπιμότητας και βιωσιμότητας για την Ανώτατη Σχολή Παραστατικών Τεχνών (ΑΣΠΤ). Ο χρόνος παρουσιάσθη τους; Από τον Φεβρουάριο του 2024 στο καλοκαίρι και μετά στον Οκτώβριο. Μήπως ήταν στάση στα μάτια σε όσους ακόμη ενδιαφέρονταν για να γίνει κάτι ουσιαστικό στον χώρο των παραστατικών τεχνών; Να θυμίσουμε ότι ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης έχει δηλώσει ότι η ίδρυση και λειτουργία της ΑΣΠΤ σχεδιάζεται με ορίζοντα το 2025. Η δεδουλευμένη πολιτική δέσμευση έγινε πράξη με την

Καλλιτέχνες διαδήλωναν πριν από δύο χρόνια έξω από το «Ρεξ», ζητώντας την αναβάθμιση της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης.

προ ημερών παρουσίαση στο υπουργικό συμβούλιο (στο φύλλο της «Κ» 31.10) του νομοσχεδίου για την ίδρυση Ανώτατης Σχολής Παραστατικών Τεχνών, ως ΑΕΙ. Η ΑΣΠΤ θα έχει πέντε τμήματα που θα προέρχονται από την ενσωμάτωση των υφιστάμενων σχολών του Εθνικού Θεάτρου, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης, του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος και του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης. Βασικό όμως είναι και η μετατροπή

των υφιστάμενων δημόσιων και ιδιωτικών καλλιτεχνικών σχολών σε Ανώτερες Σχολές Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης και η διαβάθμιση των πτυχίων τους στο επίπεδο 5 του Εθνικού Παισίου Προσόντων. Ας μείνουμε σε αυτό. Με το κλαδολόγιο για την πρόσληψη σε θέση δημοσίου υπαλλήλου (όχι σε κάποια θεατρική σκηνή) λογίζονταν ως απόφοιτοι λυκείου. Τώρα θα εντάσσονται στους πινάκες των διορισμών στο Δημόσιο ως απόφοιτοι μεταλυκειακής εκπαίδευσης,

Οι μηχανές ως απειλή για τη δημοκρατία

Μια προειδοποίηση για τους κινδύνους της AI

ΓΙΟΥΒΑΛ ΝΟΑ ΧΑΡΑΡΙ
Nexus, μια σύντομη ιστορία των δικτύων πληροφοριών από την Εποχή του Λίθου μέχρι την εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης
μτφρ.: Μιχάλης Λαλιώτης
εκδ. Αλεξάνδρεια, σελ. 457

Του **ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ**

Είναι ίσως ένας απ' τους πλέον προβλεπόμενους διανοούμενους του καιρού μας. Στο νέο του βιβλίο με τίτλο «Nexus» ο Γιουβάλ Νόα Χαράρι κάνει μια ωραιότατη επισκόπηση της ιστορίας των ανθρώπων δικτύων πληροφοριών και διατείνεται ότι το πρόβλημα της ανθρωπότητας είναι ένα πρόβλημα δικτύων, κατ' ουσίαν ένα πρόβλημα πληροφοριών. Μ' αυτή την έννοια η ανθρωπότητα κινείται σ' ένα πολιτικό εκκρεμές μεταξύ δύο αντίθετων δικτύων πληροφοριών, της δημοκρατίας και της δικτατορίας. Ενώ το πρώτο δίκτυο διαθέτει αυτοδιορθωτικούς μηχανισμούς, το δεύτερο πορεύεται σαν να είναι αλάθητο. Σαν αποτέλεσμα, οι δημοκρατίες κατορθώνουν να επιβιώνουν παρά τα προβλήματα, ενώ οι δικτατορίες καταρρέουν με κρότο. Όταν οι πληροφορίες δεν κυκλοφορούν ελεύθερα, αρκεί να πληγεί το κέντρο της διαχείρισής τους για να επέλθει η κατάρρευσή τους.

Η ιστορική έρευνα του Χαράρι είναι πειστική. Το μείλιχο ύφος, το χιούμορ και οι ευφυείς αναγνώσεις ολόκληρων ιστορικών

Στο νέο του βιβλίο, ο Χαράρι υπερασπίζεται ανοικτά τη φιλελεύθερη δημοκρατία.

Ο Γιουβάλ Νόα Χαράρι μας πληροφορεί ότι έχουν γίνει αυτόνομες κι ότι είναι σε θέση να παίρνουν μόνες τους αποφάσεις, το οποίο δεν προκύπτει από καμιά έρευνα.

περιόδων που κάνει βοηθούν τον αναγνώστη να γυρίσει τη σελίδα. «Η δημοκρατία σε κλίμακα εκατομμυρίων έγινε εφικτή μόνο στη σύγχρονη εποχή, όταν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης άλλαξαν τη φύση των δικτύων πληροφοριών

μεγάλης κλίμακας», σημειώνει. Ο Ισραηλινός συγγραφέας αποφαίνεται ότι οι σύγχρονες τεχνολογίες επικοινωνίας έκαναν μεν εφικτή τη σύγχρονη φιλελεύθερη δημοκρατία, αλλά έκαναν εφικτό και τον σύγχρονο ολοκληρωτισμό, για τον οποίο έχει πολλά να πει. Χωρίς το ραδιόφωνο, για παράδειγμα, ο ναζισμός δεν θα ήταν δυνατός.

Πολλοί εξακολουθούν να πιστεύουν ότι υπάρχει μια νομοτέλεια στις νέες τεχνολογίες, αλλά διαψεύδονται διαρκώς. Οπότε ο Χαράρι μάλλον έχει δίκιο εδώ. «Η τεχνολογία δημιουργεί απλώς νέες ευκαιρίες· σε εμάς εναπόκειται να αποφασίσουμε ποιες θα αξιοποιήσουμε», γράφει. Ο συγγραφέας υπερασπίζεται ανοικτά τη φιλελεύθερη δημοκρατία ως το μόνο σύστημα που μπορεί να εξασφαλίσει ευημερία στον πλανήτη και γι' αυτό η πίστη του στους αυτοδιορθωτικούς μηχανισμούς είναι αδιπραγμάτευτη. Ποιες όμως είναι κατ' αυτόν οι μεγαλύτερες απειλές για τη φιλελεύθερη δημοκρατία; Ο λαϊκισμός, η κλιματική αλλαγή και... οι μηχανές.

Η παγίδα

Ο ιστορικός διαβάζει έξοχα το παρελθόν, αλλά όταν επιχειρεί να μιλήσει για το μέλλον της συμβίωσής μας με τις μηχανές πέφτει σε μια παγίδα. Παρασύρεται απ' τη μυθολογία γύρω απ' την τεχνητή νοημοσύνη, καθώς κι από κάποια παραδείγματα ανεπιθύμητων παρενεργειών της και μας

Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι δεν είναι απαραίτητο η μηχανή να αποκτήσει συνείδηση για να μας καθυποτάξει και να μας καταστρέψει. Αρκεί να έχει νοημοσύνη και να πετυχαίνει στόχους, όπως κάνει σήμερα.

πληροφορεί ότι οι μηχανές έχουν γίνει αυτόνομες, κι ότι είναι ήδη σε θέση να παίρνουν μόνες τους αποφάσεις. Αυτό όμως δεν προκύπτει από καμία επιστημονική ή εμπειρική έρευνα.

Κανένα απ' τα παραδείγματα που επικαλείται ο σπουδαίος, κατά τ' άλλα, Χαράρι δεν αποδεικνύει την ύπαρξη μιας αυτόνομης οντότητας, τουλάχιστον προς το παρόν. Τόσο οι αλγόριθμοι του Facebook όσο και το GPT, είναι κώδικες που γράφτηκαν από μηχανικούς λογισμικού. Οι αποφάσεις αυτών των συστημάτων είναι αποτέλεσμα ανθρώπινου προγραμματισμού κι αν μοιάζει ότι παίρνουν μόνες τους αποφάσεις αυτό οφείλεται στην αβελψία, στην αδαημοσύνη ή τις επιθυμίες των προγραμματιστών. Σύμφωνα, μπορούν τα στατιστικά μοντέλα να μας εκπλήσσουν με τις δυνατότητές τους, αλλά δεν είναι παρά μαθηματικά. Παίρνουν αποφάσεις, προβλέπουν αποτελέσματα, δημιουργούν έργα, αλλά όλα αυτά δεν

τα κάνουν μόνα τους. Όπως παραδέχεται κι ο ίδιος ο Χαράρι, εμείς έχουμε τον έλεγχό τους.

Η βασική του υπόθεση, ότι οι μηχανές έχουν ήδη αυτονομηθεί, δεν ευσταθεί σε κανένα άλλο πλαίσιο εκτός της μυθοπλασίας. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι δεν είναι απαραίτητο η μηχανή να αποκτήσει συνείδηση για να μας καθυποτάξει και να μας καταστρέψει. Αρκεί να έχει νοημοσύνη και να πετυχαίνει στόχους, όπως κάνει σήμερα. Αν δεν πάρουμε μέτρα αμέσως τώρα ρισκάρουμε την ίδια την ύπαρξη του πολιτισμού μας, ισχυρίζεται. Την ίδια ώρα, η επιστημονική κοινότητα της AI είναι διχασμένη, γιατί κανείς δεν γνωρίζει στην πραγματικότητα αν και πότε μπορεί η AI να αποκτήσει συνείδηση κι αυτοσυνείδηση. Ο Χαράρι παίρνει ξεκάθαρα θέση υπέρ όσων προβλέπουν ότι μπορεί η AI μια μέρα να ξεφύγει απ' τον έλεγχό μας.

«Στις επόμενες δεκαετίες μπορεί να αρχίσουμε να ζούμε μέσα

στα όνειρα μιας αλλότριας νοημοσύνης», γράφει χαρακτηριστικά. Αν το βιβλίο του περιέγραφε απλά ένα νοητικό πείραμα, δύσκολα θα έβρισκε μεγάλη απήχηση. Σε μια εποχή, ωστόσο, που οι Κασσάνδρες αφθονούν, το να σπείρεις τον πανικό για μια απειλή που μπορεί να μην πραγματοποιηθεί ποτέ, δεν είναι κάτι αξιοκατάκριτο, γιατί μόνο έτσι εξασφαλίζεις ότι θα σε ακούσουν. Αυτό που λείπει σήμερα είναι η ψυχραιμία, η καθαρή και αμερόληπτη ματιά. Είναι αξιοσημείωτο ότι μέσα στις 400 και πλέον σελίδες του βιβλίου του για τους κινδύνους της AI ο Χαράρι δεν έχει ούτε έναν καλό λόγο να πει για τον πρωτοποριακό νόμο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την AI. Αν η επιχειρηματολογία του ήταν πιο κοντά στην πραγματικότητα, η συζήτηση θα στρεφόταν στους υπαρκτούς βραχυπρόθεσμους και μεσοπρόθεσμους κινδύνους και θα κάναμε μια πολύ διαφορετική συζήτηση τώρα.

'TIS THE SEASON

LARNACA

Christmas

LAND

EUROPE SQUARE LARNACA

Μέγας Χορηγός:
EUROBANK Cyprus

Χορηγοί:
ALAMBRA
TO FARM MOO
PARK PALIATSO
vassos Psarolimano
Primo
Fontana
Parex
Pharma LEAD
ION TIA PANTA
LUNO COFFEE
GIANTS
Χορηγός Επικοινωνίας:
DEE JAY 93.5
FEELS GOOD

Στο Μουσείο Χαρακτικής του Χαμπή αυτό το διάστημα παρουσιάζονται ταυτόχρονα τρεις εκθέσεις, η έκθεση «Κύπρος 1974», η έκθεση «Έλληνες και Κύπριοι χαράκτες στη Γαλλία, 1920 – 2000» και η έκθεση «Χαμπής εικονογράφος».

Με μία επίσκεψη... τρεις εκθέσεις

Στην αυλή του Μουσείου Χαρακτικής Χαμπή στα Πλατανίσκια της Λεμεσού τα θαύματα είναι μια πραγματικότητα

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«Ξέρεις το πάνω καντζιέλλιν, που μπαίνουν στην αυλή με το αυτοκίνητον, ή να σας αννοίξω το καντζιέλλιν του Μουσείου;». Αυτό το μήνυμα έλαβα ως απάντηση από τον χαρακτή Χαμπή, όταν την περασμένη Δευτέρα βρέθηκα με φίλους στην ορεινή Λεμεσό, λόγω της αργίας της 28ης Οκτωβρίου, όταν τον ρώτησα αν βρίσκεται στο Μουσείο και αν είναι διαθέσιμος για μία εκτός προγράμματος επίσκεψη. Η απάντηση ήλθε αμέσως, και αφού ήπαμε τον καφέ μας στην όμορφη Ανώγυρα, κατευθυνθήκαμε στα Πλατανίσκια, όπου βρίσκεται το Μουσείο Χαρακτικής του Χαμπή, όπου βρήκαμε τελικά την καγκελόπορτα ανοικτή και τον Χαμπή να ξεπροβάλλει από την είσοδο του μουσείου για να μας καλωσορίσει. Με τη χαρακτηριστική φιλόξενη διάθεσή του, κατευθυνθήκαμε προς την αυλή του Μουσείου, όπου θα απολαμβάναμε έναν ακόμη μερακλίδικο κυπριακό. Πίνοντας τον καφέ μας, αρχίσαμε να συζητάμε για το Μουσείο, για τη χαρακτική και για άλλες ιστορίες που σχετιζόνταν με τα έργα και τις ημέρες του Χαμπή, αλλά και για τις εκθέσεις που αυτή την περίοδο παρουσιάζονται στα Πλατανίσκια, καθώς και για την επικείμενη έκθεσή του στην Αθήνα, με τίτλο «Η χαρακτική υφή της μνημονικής εμπειρίας» την οποία διοργανώνει το Κέντρο Χαρακτικής Αθηνών - Pandolfini και Σιατερλή Α.Μ.Κ.Ε., η οποία ανοίγει την Παρασκευή 8 Νοεμβρίου και θα διαρκέσει έως τις 7 Δεκεμβρίου. Η έκθεση αποτελεί φόρο τιμής στο έργο του Χαμπή, αλλά και στη μακρά φίλια και τη δημιουργική παράλληλη συμπόρευση με το Κέντρο Χαρακτικής Αθηνών και τους ιδρυτές του Ρίνο Pandolfini και Δήμητρα Σιατερλή από το 1990 μέχρι σήμερα.

Οι εκθέσεις

Στο Μουσείο Χαρακτικής του Χαμπή αυτό το διάστημα παρουσιάζονται ταυτόχρονα τρεις εκθέσεις, η «Κύπρος 1974», όπου παρουσιάζονται χαρακτικά έργα Κυπρίων καλλιτεχνών, καθώς και το εμβληματικό «Κύπρος 74» του Α. Τάσσου, η έκθεση «Έλληνες και Κύπριοι χαράκτες στη Γαλλία, 1920 – 2000» και η έκθεση «Χαμπής εικονογράφος». Ξεναγηθήκαμε και στις τρεις, αλλά και στις μόνιμες εκθέσεις του Μουσείου, σπονδυλωτά... Μεταξύ καφέ, πρώτου γύρου ζιβανίας και δεύτερου γύρου ζιβανίας, με την απαραίτητη πάντα αυτοσυγκράτηση.

Η έκθεση «Κύπρος 1974» χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες: I. Παραδοσιακή αλλά και διαταραγμένη Κύπρος, II. Πραξικόπημα, III. Εισβολή – Εκτελέσεις, IV. Η μοιρασμένη και ρημαγμένη Κύπρος – Πρόσφυγες και αγνοούμενοι – Ελπίδες. Στην έκθεση εκτίθενται ξυλογραφίες, λιθογραφίες, μεταξοτυπίες, κολλάζ, όφσετ, δεκαεσσάρων καλλιτεχνών, των Α. Τάσσου, Τηλέμαχου Κάνθου,

“
Το δωρεάν ελάβατε, δωρεάν δότε, για τον Χαμπή, δεν είναι κενό περιεχομένου, είναι στάση ζωής, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για Τέχνη ή αν είναι μοίρασμα καθημερινών, μα ακριβών στιγμών.
Ξεναγηθήκαμε σε όλες τις εκθέσεις του Μουσείου, σπονδυλωτά... Μεταξύ καφέ, πρώτου γύρου ζιβανίας και δεύτερου γύρου ζιβανίας, με την απαραίτητη πάντα αυτοσυγκράτηση.

Στας Παράσκου, Χαμπή, Κώστα Αβερκίου, Στέλιου Στυλιανού, Άντη Χατζηαδάμου, Παναγιώτη Λάρκου, Φρίξου Παπαντωνίου, Χαράλαμπου Κρασιά, Κώστα Οικονόμου, Λευτέρη Οικονόμου, Λευτέρη Ολύμπου και Πάρη Μεταξά. Την επιμέλεια της έκθεσης έχει η Hélène Reeb και θα παραμείνει ανοικτή μέχρι τον Φεβρουάριο του 2025. Ο Χαμπής μάς ξενάγησε στην έκθεση, μιλώντας μας και εξηγώντας μας τι σημαίνει γι' αυτόν το 1974. Απαντούσε σε κάθε ερώτησή μας, μάς σύστησε και τους καλλιτέχνες που λαμβάνουν μέρος στην έκθεση –προσωπικά ξεχώρισα τα έργα των Στέλιου Στυλιανού και Παναγιώτη Λάρκου. «Απολαύσαμε» ένα εικαστικό πανόραμα της

πρόσφατης ιστορίας του τόπου, διανθισμένο με τις αλήθειες του χαρακτή Χαμπή και άλλων χαρακτών/καλλιτεχνών.
Κάναμε το απαραίτητο διάλειμμα για να προχωρήσουμε στη δεύτερη ξενάγηση, στην έκθεση «Έλληνες και Κύπριοι χαρά-

κτες στη Γαλλία, 1920 – 2000». Από την πλούσια συλλογή του Μουσείου εκτίθενται έργα των Γιάννη Κεφαλληνού, Δημήτρη Γαλάνη, Πολύκλειτου Ρέγκου, Λάμπρου Ορφανού, Mario Prassinos, Αλέκου Φασιανού, Σαράντη Καρβούζη, Γιούλικας Λακερίδου,

Αριστείδη Πατσόγλου, Στέλλας Λάντσια, Χρίστου Κάλφα, Χρίστου Χρίστου, Πάρι Πρέκα, Γιώργου Βαρλάμου, Παναγιώτη Τέτονη, Θόδωρου, Χρίστου Καρά. Ο Χαμπής μάς μίλησε με για τις ξυλογραφίες σε όρθιο και πλάγιο ξύλο, για τα εργαλεία που χρησι-

Κάθε κουβέντα του Χαμπή, γεννούσε μια εικόνα, μία ερώτηση, έναν θαυμασμό, γιατί επιμένει σε αυτό που συχνά λέει, πως η χαρακτική είναι ένα παιχνίδι γι' αυτόν.

μοποιούνται σε κάθε τεχνική, για τους καλλιτέχνες και τη σχέση τους με το μουσείο, για το πώς συνομιλούν οι καλλιτέχνες αυτοί με το περιβάλλον τους... Αφήνοντάς μας ταυτόχρονα να ανακαλύψουμε κι εμείς τους δικούς τους κόσμους.
Τρίτη ξενάγηση, και χωρίς να έχουμε κουραστεί, μιας και κάναμε και τα απαραίτητα διαλείμματα ήταν στην έκθεση «Χαμπής εικονογράφος», στην οποία παρουσιάζονται χαρακτηριστικές εικονογραφίες του Χαμπή από το 1973 ως το 2019. Εκεί μίλησαμε με τον Χαμπή για τις ανεράδες, τον Σπανό, για την ποίηση. Ακούσαμε ιστορίες για τον Χαράλαμπο Δημοσθένους, τον Μιχάλη Πασιαρδή και άλλους. Κάθε κουβέντα του Χαμπή, γεννούσε μια εικόνα, μία ερώτηση, έναν θαυμασμό, γιατί επιμένει σε αυτό που συχνά λέει, πως η χαρακτική είναι ένα παιχνίδι γι' αυτόν. Ένα παιχνίδι που δεν κρύβει μόνο την αλήθεια του, αλλά τη φωνάζει, ή καλύτερα την αποπνέει. Στα έργα του Χαμπή τίποτε δεν υπάρχει τυχαία, όλα έχουν τη θέση τους, χρειάζεται φυσικά ο απαραίτητος χρόνος στον δημιουργό, για να αποφασίσει τι και πότε θα γίνει έργο, αισθάνεται πάντοτε την ευθύνη απέναντι στο ίδιο το δημιούργημά του και στο κοινό, αλλά πρωτίστως απέναντι στον εαυτό του, να είναι αληθινός.

Αυλή θαυμάτων

Ξεναγώντας μας ο Χαμπής σε όλους τους χώρους του Μουσείου, κάναμε ένα ταξίδι στον κόσμο της χαρακτικής, αλλά και της λογοτεχνίας, κυπριακής και ξένης. Οι στίχοι του Μιχάλη Πασιαρδή, του Βασίλη Μιχαηλίδη, του Κωνσταντίνου Καβάφη, του Nazim Hikmet, γίνονται ένα με την αλήθεια του Χαμπή, ή καλύτερα οι αλήθειες των δημιουργών συμπλέκονται και παίζουν αναμεταξύ τους, αφήνοντας η μία χώρα στην άλλη για να πει τον δικό της λόγο, και να αναζητήσει τον δικό της τόπο στο έργο του Χαμπή, που μέσω της Σχολής Χαρακτικής Χαμπή –φρέτος κλείνει 30 χρόνια– μεταλαμπαδεύεται σε πολλές και πολλούς που θέλουν να παίξουν και να επικοινωνήσουν τη δική τους αλήθεια. Τα μαθήματα στη Σχολή Χαρακτικής Χαμπή διατίθενται δωρεάν εις μνήμη του Έλληνα χαρακτή Α. Τάσσου, δασκάλου του Χαμπή. Το δωρεάν ελάβατε, δωρεάν δότε, για τον Χαμπή, δεν είναι κενό περιεχομένου, είναι στάση ζωής, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για Τέχνη ή αν είναι μοίρασμα καθημερινών, μα ακριβών στιγμών. Στιγμές που προσφέρονται απλόχερα στην αυλή του Χαμπή στα Πλατανίσκια, σε μία αυλή που τα θαύματα ζουν ακόμα.

Πληροφορίες:
Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή, Πλατανίσκια Λεμεσού
Επικοινωνία τηλέφωνο 25222772
info@hambisprintmakingcenter.org.cy
https://printmaking.cy
Είσοδος δωρεάν

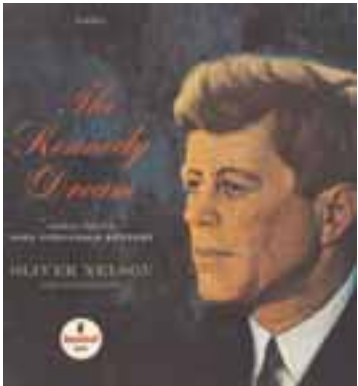
Τζαζ ελεγεία για τον Τζον Φ. Κένεντι

Ένα «όνειρο» και μια δολοφονία σε μουσική Ολιβερ Νέλσον

Του ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΓΓΟΛΙΑ

Λίγες μέρες πριν από τις 60ές προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ, προσεγγίζουμε μέσω της τζαζ το απόλυτο, ίσως, «αμερικανικό προεδρικό όνειρο», που ήταν ο 35ος πρόεδρος της χώρας, Τζον Φιτζέραλντ Κένεντι. Το όνειρο κατέληξε σε εφιάλτη τον Νοέμβριο του 1963 με τη δολοφονία του στο Ντάλας. Δεν είχαν συμπληρωθεί τρία χρόνια στην προεδρία, αφού 1η.1.1961 ανέλαβε το πόστο του μέσα σε φρενιτιδα ενθουσιασμού για αλλαγή της αμερικανικής πολιτικής και σε πολλές ελπίδες που πυροδοτούσε το «όνειρό» του για καλύτερο μέλλον.

Ένα όνειρο που το 1982 έγινε τραγούδι από τον Λου Ριντ («The Day John Kennedy Died»): «Ονειρευόμουν ότι μπορούσα να κάνω τη δουλειά που δεν είχαν κάνει άλλοι /ονειρευόμουν ότι ήμουν αδιάφορος και δίκαιος με όλους...») και μια δολοφονία που τραγουδήθηκε το 1966 δύο φορές από τον folk τραγουδοποιό - πολιτικό ακτιβιστή Φιλ Οκς («That Was The President»: «Φαίνονταν σαν ένας κόσμος χωρίς φίλους να είχε χάσει τον φίλο του» και στο καλύτερο τραγούδι του, όπως παραδέχθηκε, «Crucifixion», αλληγορία που συνδέει τις ζωές Κένεντι και Χριστού) και ενέπνευσε τον Γκκόρ Σταβίνσκι το 1964 για τη σύνθεση φωνητικής μουσικής δωματίου «Elegy for JFK». Τριάντισι χρόνια μετά τη δολοφονία,

Το «The Kennedy Dream», το μουσικό αφιέρωμα του Ολιβερ Νέλσον για τον δολοφονημένο πρόεδρο των ΗΠΑ.

Οι επτά από τις οκτώ συνθέσεις του άλμπουμ «The Kennedy Dream» αρχίζουν με τη φωνή του δολοφονηθέντος προέδρου. Η όγδοη είναι το «Day in Dallas»...

εκεί που η τζαζ συναντούσε υποδειγματικά την πολιτική, το όνειρο του Κένεντι ζωντάνευε σε μια αριστουργηματική σουίτα.

Ήταν το 1967 όταν κυκλοφορούσε από τη θρυλική δισκογραφική εταιρεία impulse! το άλμπουμ «The Kennedy Dream», του κορυφαίου Αμερικανού τζαζ

συνθέτη, σαξοφωνίστα, κλαρινετίστα, φλαουτίστα, ενορχηστρωτή και επικεφαλής big band, Ολιβερ Νέλσον (1932-1975), γνωστού για μια από τις σημαντικότερες τζαζ ηχογραφήσεις όλων των εποχών («The Blues and the Abstract Truth» - impulse!, 1961). Στο εξώφυλλο, έργο του εικαστικού Βίκτορ Καλίν.

Ο 34χρονος τότε Νέλσον μπαίνει στις 16 και 17 Φεβρουαρίου στα στούντιο της Capitol (Νέα Υόρκη) ηχογραφώντας με παραγωγό τον διάσημο Μπομπ Θέιλ τον αφιερωματικό δίσκο μνήμης για τον Κένεντι, τελευταίο του πριν μετακομίσει στο Λος Άντζελες, ασχοληθεί με την κινηματογραφική μουσική και γίνει περιζήτητος στο είδος. Με εκπληκτική ορχήστρα (Φιλ Γουντς - άλλο σαξόφωνο, Σνούκι Γιανγκ - τρομπέτα, Τζέρι Ντοτζίον και Ζερόμ Ρίτσαρντσον - πνευστά, Ντον Μπάτερφιλντ - τούμπα, Φιλ Μπόντνερ - αγγλικό κόρνο, Ντάνι Μπανκ - μπάσο κλαρινέτο, Χανκ Τζόουνς - πιάνο, πλήκτρα, Τζορτζ Ντιβιζιέ - κοντραμπάσο, Γκράντι Τέιτ - ντραμς) και εκφραστικό σύνολο εγχόρδων, που με τον λυρισμό του χρωματίζει καθοριστικά μέρος του άλμπουμ, με μια πληθωρική ήδη συγκομιδή στη δισκογραφία του και πλήθος ενορχηστρώσεις του για άλμπουμ μεγάλων τζαζ ορχηστρών των Τελόνιους Μονκ, Κάνονμπολ Αντερλεϊ, Γουές Μοντγκόμερι, Σόνι Ρόλινς, Τζίμι Σμιθ κ.ά., ο Νέλ-

Ντάλας, 22.11.1963. Η λιμουζίνα που μεταφέρει τον Αμερικανό πρόεδρο Τζον Φ. Κένεντι, την Πρώτη Κυρία Τζάκι Κένεντι, τον κυβερνήτη του Τέξας Τζον Κόναλι και τη σύζυγό του Νέλι δέχεται πυρά ενώ διασχίζει την οδό Ελμ. Λίγο αργότερα, ο 35ος πρόεδρος των ΗΠΑ θα υποκύψει στα τραύματά του.

σον αποτίνει εγκάρδιο φόρο τιμής στον Κένεντι παραδίδοντας ένα κομψοτέχνημα ύφους και ένα εξαιρετικό, άκρως φιλόδοξο πρότζεκτ.

Με ευφυή τρόπο συνδύασε τη φωνή του Κένεντι με την τζαζ ορχήστρα, αφού επτά από τις οκτώ συνθέσεις αρχίζουν με επιλεγμένα ηχογραφημένα αποσπάσματα από λόγους του (1960-1963) για κεφαλαιώδη ζητήματα της εποχής (πολιτικά, ανθρώπινα δικαιώματα, πόλεμος και ειρήνη, ισότητα, εθνική υπηρεσία, θρησκευτική ανοχή, τέχνη - και γενικότερα τη θετική αλλαγή που υποσχόταν στον αμερικανικό λαό). Ανάμεσά τους ένα χιούμοριστικό απόσπασμα (το χιούμορ χαρακτηριστικό των επικοινωνιακών προσόντων του), που αναφέρεται στη σύζυγό του Τζάκι, ζητώντας συγγνώμη για τον χρόνο που χρειάζεται να ντυθεί και

εμπνέει την μπαλάντα του Νέλσον «Jacqueline» με γοπτευτικό τζαζ βηματισμό και αιθέρια μελωδία.

Μιλώντας αλλού για τους καλλιτέχνες ακούγεται να λέει: «Αν υπήρξαν οι πιο επικριτικοί στην κοινωνία μας, είναι επειδή η ευαισθησία και ανησυχία τους για δικαιοσύνη, τους κάνει να συνειδητοποιήσουν ότι το έθνος μας υπολείπεται των υψηλότερων δυνατοτήτων του», καταλήγοντας στην πλήρη αναγνώριση της θέσης τους για το μέλλον της χώρας. Υπογραμμίζουμε το μοναδικό κομμάτι χωρίς προοίμιο τη φωνή του «Day in Dallas», αρρηκτα συνδεδεμένο με την τελευταία μέρα της ζωής του, μια ελεγειακή μπαλάντα για τη δυσσώων ηρεμία πριν από το τέλος. Όλες οι συνθέσεις (έξι του Νέλσον και μία του Τζορτζ Ντέιβιντ Βάις: «John Kennedy Memorial

Waltz» με τα έγχορδα και το συγκινησιακά φορτισμένο σόλο του Φιλ Γουντς) δονούνται από ευαισθησία, ζοφερή ατμόσφαιρα ή εξωστρεφείς βορ ρυθμούς, «πολεμικές» διαθέσεις, αντισυμβατικές τζαζ αρμονίες, υπέρροχες μελωδίες, μαγευτική, λεπτή ποιότητα της εμπνευσμένης ενορχήστρωσης και αξιοζήλευτο συνδυασμό δυνατών συναισθημάτων και ποιητικής εγκράτειας.

Μπορεί ο δίσκος αυτός μνήμης να μην είχε τους φορτισμένους στίχους των Λου Ριντ, Φιλ Οκς, είχε όμως μια σπουδαία υποβλητική, στοχαστική μουσική, απόλυτα ταιριαστή με το όνειρο του χαρισματικού ηγέτη, που αντανακλούσε την εποχή εκείνη της μεταβολής και την πραγματική φωνή του προέδρου που ενέπνευσε πολλές ελπίδες για έναν καλύτερο κόσμο, παρά τη σκιά του Βιετνάμ και του Ψυχρού Πολέμου.

THE SHOWS

Pinko Boutique
Alexander College
Vasiliki Charitonos
MAX & CO.
Frederick University
Andreas Zannetidis

SUPPORTERS

PINKO

MAX&Co.

L'ORÉAL
PROFESSIONNEL
PARIS

TRENDS
BEAUTY SHOP

COORDINATION AND CURATION
FASHION SHOW:
YIOTA KOUFALIDOU

POWERED BY

must

ORGANISED BY

SPP
MEDIA
EVENTS

ALL NET PROCEEDS FROM THE SALE
TICKET WILL GO TO THE

CENTER FOR
PREVENTIVE
PAEDIATRICS
Amicos Argyriou

THE CHARITY FASHION SHOW

14 NOVEMBER 2024
ROYAL HALL,
NICOSIA

TICKET PRICE

€25

DOORS OPEN

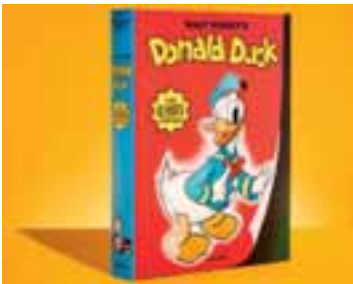
7:30 PM

GET YOUR TICKETS FROM

www.ticketmaster.cy

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Προσωπική ανθολογία

Αυτό το έργο του Μπαλτίς με τίτλο «The Streets» (1933) είναι ένα από τα έργα τέχνης που συνθέτουν την ανθολογία που παρουσιάζει ο Σκωτσέζος ζωγράφος και επιμελητής Πίτερ Ντόιγκ στην Gagosian στη Νέα Υόρκη (980 Μάντισον, έως 18 Δεκεμβρίου). Ο Ντόιγκ παρουσιάζει και δικά του έργα και τα θέτει σε διάλογο με επιλεγμένα έργα σπουδαίων δημιουργών που επέδρασαν στη διαμόρφωσή του. Το έργο του Μπαλτίς, δάνειο από το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, αποτελεί την αφετηρία.

ΟΞΦΟΡΔΗ

Ιστορία του χρήματος

Γεφυρώνοντας τον χρόνο και τους πολιτισμούς, η έκθεση που παρουσιάζεται έως τις 5 Ιανουαρίου στο μουσείο Ασμόλεαν της Οξφόρδης είναι ένα πανόραμα της ιστορίας του χρήματος με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη σημερινή εποχή των άυλων συναλλαγών. Με τίτλο «Το χρήμα έχει τον πρώτο λόγο», η έκθεση εξερευνά και την καλλιτεχνική διάσταση των χαλκογραφιών από πλευράς τεχνικής και των τεχνολογιών από πλευράς αισθητικής από τη Δύση και από την Ανατολή.

ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ

Κάτια Μπουνιατισβίλι

Το νέο άλμπουμ (10ο) της Γεωργιανής πιανίστα Κάτια Μπουνιατισβίλι κυκλοφόρησε πριν από λίγες ημέρες από τη Sony Classical. Η Μπουνιατισβίλι συμπράττει με μια ονομαστή ορχήστρα, αυτή της Ακαδημίας του Αγίου Μαρτίνου των Αγρών, και ερμηνεύει δύο κοντσέρτα για πιάνο του Μότσαρτ (20 και 23), το πρώτο της άλμπουμ αφιερωμένο στον συνθέτη αυτόν. «Η μουσική του Μότσαρτ», λέει η ίδια, «φθάνει με μια τέτοια απλότητα που σε χαλίζει πριν μπορέσεις να βρεις και πάλι τον εαυτό σου».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ο κόσμος του Ντόναλντ

Ο απόλυτος τόμος για τον Ντόναλντ Ντακ τέθηκε σε κυκλοφορία από τον εκδοτικό οίκο Taschen ως συλλεκτική έκδοση. Από το 1934 ο Ντόναλντ πρωταγωνιστεί στις περισσότερες ταινίες σε σχέση με τους άλλους ήρωες του Ντίσνεϊ. Ο τόμος περιλαμβάνει σχέδια για ταινίες, εξώφυλλα πρώτων εκδόσεων περιοδικών, διάφορα αναμνηστικά και ανέκδοτα έργα του κορυφαίου δημιουργού Καρλ Μπαρκς. Η έκδοση κοστίζει 175 ευρώ και έχει πάνω από 560 σελίδες γεμάτες εικόνες.

ΒΟΣΤΩΝΗ

Δύο μορφές της τέχνης

Εξαιρετικά ενδιαφέρουσα η πρόταση του Μουσείου Καλών Τεχνών στη Βοστώνη, όπου εγκαινιάστηκε νέα έκθεση. Στη νέα αυτή παραγωγή, συγκατοικούν και αλληλοσυμπληρώνονται έργα δύο ιερών μορφών: της Τζόρτζια Ο' Κιφ και του Χένρι Μουρ. Η έκθεση εξετάζει πώς τα διαφορετικά μέσα που χρησιμοποιήσαν οι κορυφαίοι αυτοί δημιουργοί προσεγγίζουν τις οργανικές μορφές στο σώμα του 20ού αιώνα σε μια περίοδο σημαντικών μετατοπίσεων στην ιστορία της τέχνης.

Κλάρα Πέετερς (1594-1636), «Νεκρή φύση με άνθη, έντομα και σαλιγκάρι» (π. 1610), λάδι σε χαλκό.

Ο φυσικός κόσμος, οι τέχνες και η επιστήμη

Στην Ευρώπη του 17ου αιώνα, ιδίως στη Φλάνδρα και στη Γερμανία, συντελέστηκε μια σιωπηρή επανάσταση. Ο κόσμος της επιστήμης άρχισε να αναδύεται με σταδιακή αυτοπεποίθηση, μελετώντας το φυσικό βασίλειο, τη βιολογία, το σώμα, τον ενιαίο κόσμο των έμβιων όντων. Ο αιώνας της παρατήρησης και του πειράματος, ο 17ος, ήταν και μια πρώιμη πύλη στη νεωτερικότητα, ένα πέρασμα από τη δοξασία, την προκατάληψη, τη δεισιδαιμονία, τον φόβο και τη δυσπιστία στον ορθολογισμό της επιστήμης, της γνώσης και της κατανόησης της φυσιολογίας και της αλληλουχίας της ζωής στον πλανήτη. Η Εθνική Πινακοθήκη της Ουάσιγκτον ανακοίνωσε την πρώτη και πρωτοπόρο συνεργασία με το Σμιθσόνιαν Εθνικό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας για την παραγωγή μιας ιστορικής σε σημασία έκθεσης υψηλών προδιαγραφών. Η έκθεση θα έχει τίτλο «Μικρά τέρατα: Τέχνη, δέος και ο φυσικός κόσμος» (Little Beasts: Art, Wonder, and the Natural World) και θα εγκαινιαστεί στην Ουάσιγκτον στις 18 Μαΐου 2025.

Θα συνδυάζει έργα τέχνης (ζωγραφική, σχέδια και χαρακτικά) με αντικείμενα από τις συλλογές του Εθνικού Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, φιλμ και διαδραστικές επιλογές. Με βασικό υλικό από την Εθνική Πινακοθήκη της Ουά-

σιγκτον, αλλά και με έργα τέχνης δανεισμένα από το Μουσείο Τέχνης της Βαλτιμόρς, τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου και άλλα ιδρύματα, η έκθεση αρχίζει το ταξίδι της από την Ευρώπη του 16ου αιώνα όταν ο Γιόρις Χεφνάγκελ δημιούργησε λεπτομερείς εικόνες φυτών και ζώων. Η έκρηξη στη γνώση συντελέστηκε τον επόμενο αιώνα (17ο), όταν το αποικιοκρατικό εμπόριο και η επιστημονική τεχνολογία οδήγησαν στη μελέτη άγνωστων έως τότε ειδών. Σε μεγάλες πόλεις, όπως η Αμβέρσα, τέθηκαν οι βάσεις για σύνδεση της νέας γνώσης με την υψηλή τέχνη. Τα έργα που γεννήθηκαν στις Κάτω Χώρες εκείνη την εποχή αποτέλεσαν σταθερή έμπνευση για γενιές καλλιτεχνών και επιστημόνων, που διευρύναν τη γνώση, τη φαντασία και την αισθητική αναζήτηση.

Κορυφαία έργα τέχνης από την Ολλανδία αλλά και από τη Γερμανία (όπως του Αλμπρεχτ Ντίρερ) και την Ιταλία θα συνυπάρχουν στην έκθεση με αμειψώς επιστημονικά εκθέματα και θαυμάσιες εικονογραφημένες εκδοτικές σειρές του 17ου και του 18ου αιώνα. Ξεκωρίζουν οι 270 υδατογραφίες σε τέσσερις τόμους («Τέσσερα Στοιχεία» του Χεφνάγκελ, που αποτελούσαν μέρος της συλλογής του αρχιδούκα της Αυστρίας Ροδόλφου Β' (1576-1608).

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Τι κάνεις όταν συναντάς ένα φάντασμα;

Ο κύριος Γκρι κρατάει στα χέρια του το τομίδιο που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Kixλη: «Αλλόκοτες συναντήσεις με φαντάσματα». Το βιβλίο περιλαμβάνει τρία εκτενή διηγήματα των Χούγκο φον Χόφμανσταλ, Τόμας Μαν και Αρτουρ Σνίτσλερ σε μεταφράσεις των Αλέξανδρου Σινιόσoglου και Γιάννη Κοΐλη (ο οποίος υπογράφει και το επίμετρο).

Προφανώς και στις σελίδες αυτού του ενθέτου θα ακολουθήσει προσεχώς μια πιο «κανονική» παρουσίαση του βιβλίου, εδώ απλώς να πούμε ότι στις ιστορίες αυτές ο κύριος Γκρι συναντά μια ισόβια εμμονή του, την οποία συνοψίζει ωραία στο επίμετρό του ο Γιάννης Κοΐλης: τον τρόπο του ανοίκειου. Μπροστά του, ο τρόμος του βρικολάκα ή του ζόμπι ή του λυκανθρώπου είναι σαν παιδική χαρά.

Γιατί; Διότι υπάρχουν τρόποι να εξοντώσεις κάθε ένα από τα

Όταν παρουσία και απουσία χάνουν τα διαχωριστικά τους όρια, κάθε έννοια πραγματικότητας ισοπεδώνεται.

παραπάνω, αγαπημένα κατά τα άλλα, πλάσματα της λογοτεχνίας του υπερφυσικού. Εδώ όμως, με τα φαντάσματα, και ειδικά έτσι όπως τα χειρίζονται οι τρεις μεγάλοι αυτοί γερμανόφωνοι συγγραφείς, δεν υπάρχει τρόπος εξόντωσης. Γράφει ο Γ. Κοΐλης: «Τα φαντάσματα, σύμφωνα με όσα μας έχει διδάξει ο 19ος αιώνας, μπορεί κανείς να τα ταυτοποιήσει, να ανατρέξει στην καταγωγή τους, να ρίξει φως στην ύπαρξή τους και έτσι να τα «εξοντώσει».

«Αλλόκοτες συναντήσεις με φαντάσματα», ο τίτλος ενός τόμου που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Kixλη.

Στην περίπτωση του ανοίκειου δεν παρέχονται αυτές οι δυνατότητες απόκρουσης ή απαλλαγής». Είναι αυτός ο παράλογος τρόμος απέναντι σε κάτι που είναι τελείως διαφορετικό όχι μόνο από σένα αλλά και απ' όλα όσα γνωρίζεις στο σύμπαν. Κάτι άλλο που δεν χρειάζεται να «σου κάνει κακό» για να είναι τρομακτικό. Και μόνον η παρουσία του (αυτό το κάτι που είναι εκεί, ενώ θα έπρεπε να είναι το τίποτα) αρκεί για να διαλυθείς.

Είναι, τηρουμένων των αναλογιών βέβαια, κάτι σαν το πουμπιούς των θεολόγων, κυρίως έτσι όπως το όρισε ο Γερμανός θεολόγος Ρούντολφ Οτο στην «Ιδέα του ιερού». Ή, και πάλι τηρουμένων των αναλογιών, ο τρόπος με τον οποίο εξόντωνε τους θνητούς η Γοργώ στη μυθολογία: το βλέμμα της και μόνον αρκούσε για να πετρώσεις.

Στις ιστορίες φαντασμάτων, το φάσμα που θέλει να σου κάνει κακό είναι λιγότερο τρομακτικό από το φάσμα που απλώς είναι εκεί ενώ δεν θα έπρεπε να είναι. Μιλάμε για μια πλήρη αναστροφή της λογικής του κόσμου αυτού.

Ο κύριος Γκρι θυμάται ακόμα με ανατριχίλα εκείνη τη σύντομη σκηνή –μια λεπτομέρεια μόνο– με το σιωπηλό πέρασμα ενός φαντάσματος στις «Σημειώσεις του Μάλτε Λάουριτς Μπρίγκε» του Ρίλκε. Δεν συμβαίνει τίποτα το δραματικό· και όμως, το απόκοσμο εδώ σε παραλύει.

Όλο έχει να κάνει με το ζήτημα της παρουσίας και της απουσίας και πώς αυτά τα αντίθετα μπερδεύονται μεταξύ τους. Όταν παρουσία και απουσία χάνουν τα διαχωριστικά τους όρια, κάθε έννοια πραγματικότητας ισοπεδώνεται. Αυτό, από μόνο του, είναι ένα καλό σημείο αφετηρίας.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Χριστιανισμός και φιλία

Ο Μπερνανός, στο πρώτο μυθιστόρημά του («Κάτω από τον ήλιο του Σατανά», 1926), πετάει μια στιγμή για τον κεντρικό ήρώα του, τον αββά Ντονισάν, τον άγιο της Λεμπρ, τούτη τη σοκαριστική φράση: «Ο άγιος είναι πάντα μόνος, κάτω από τον Σταυρό. Χωρίς κανένα φίλο» (Oeuvres romanesques complètes, I, Pléiade, σ. 245). Ο άγιος που η καρδιά του καίγεται από αγάπη για όλους τους ανθρώπους ζει χωρίς φίλους; Του αρκεί η σχέση του με τον Θεό, ώστε να μη χρειάζεται τους ανθρώπους; Η ακρότητα της μυστικής εμπειρίας την οποία ζει ο άγιος αποτελεί άραγε από μόνη της εμπόδιο για τη φιλική σχέση; Πράγματι, όποιος αληθινά στέκεται κάτω από τον σταυρό του Χριστού μπορεί την ώρα εκείνη να σκέφτεται τους φίλους του; Και ισχύει τάχα το ίδιο για κάθε ακραία εμπειρία; Μήπως είναι εγωκεντρικός πειρασμός, όπως εκείνος που νιώθει ο προφήτης Ηλίας, όταν εκφράζει δυο φορές στον Θεό το παράπονο ότι έχει απομείνει μονώτατος (3 Βασ. 19:10,14), ενώ στην πραγματικότητα υπάρχουν άλλοι επτά χιλιάδες που δεν λύγισαν το γόνατό τους στον Βάαλ (19:18); Έχει ενδιαφέρον εν προκειμένω ότι ο Μάξιμος ο Ομολογητής, ερμηνεύοντας το σχετικό χωρίο, θεωρεί, αντιθέτως, ότι εδώ εκφράζεται η υψηλότερη κατάσταση της μυστικής αναβάσεως προς τον Θεό του κεκαθαρμένου από τα πάθη ανθρώπου, που συνομιλεί μόνος μόνω Θεώ («Περί διαφόρων αποριών», PG 91, 1121C-1124B).

Οποια απάντηση, με όσες αποχρώσεις, και αν δώσουμε στα παραπάνω ερωτήματα, το βέβαιο είναι ότι η χριστιανική σκέψη δεν ανέπτυξε έναν θεωρητικό λόγο περί φιλίας, όπως η ελληνορωμαϊκή και η νεότερη. Συναντάμε συχνά στα χριστιανικά κείμενα τις λέξεις «φιλώ» και «φιλία» αλλά ως συνώνυμες ουσιαστικά των «αγαπώ» και «αγάπη». Η ιδέα ακριβώς της άνευ όρων αγάπης δεν αφήνει περιθώρια για τη φιλία, δηλαδή για μια σχέση ισότιμη και αμοιβαία («φίλος δε έστιν ο φίλων και αντιφιλούμενος», Αριστοτέλης, Ρητορική, 1381a1). Η χριστιανική αγάπη δεν είναι αμοιβαία. Ειδικότερα, η αγάπη για τους εχθρούς, η καθαυτό χριστιανική αγάπη

Ο Γουίλεμ Νταφός ως Ιησούς Χριστός στον «Τελευταίο πειρασμό» του Μάρτιν Σκορσέζε. Πιο κοντά στη φιλία έρχεται ο Χριστός όταν αποκαλεί τους μαθητές του φίλους, «υμείς φίλοι μου εστέ», επειδή δεν κρατάει μυστικά από αυτούς. Και πάλι, όμως, δεν πρόκειται για φιλία, γιατί λείπει ο αναγκαίος όρος της ισοτιμίας.

Συναντάμε συχνά στα χριστιανικά κείμενα τις λέξεις «φιλώ» και «φιλία», αλλά ως συνώνυμες ουσιαστικά των «αγαπώ» και «αγάπη».

δηλαδή, συνιστά κατάργηση της διάκρισης εχθρού και φίλου (ενώ, αντιθέτως, ο φίλος αγαπάει τους φίλους του και δικαιούται να μισει τους εχθρούς του και τους εχθρούς του φίλου του). Ο Θεός, βέβαια, μίλησε στον Μωυσή όπως μιλάει κανείς στον φίλο του (Εξ. 33:11), ο Αβραάμ καλείται από τον Ησαΐα φίλος του Θεού (Ησ. 41: 8, οι Ο΄ πάντως μεταφράζουν με το ρήμα αγαπώ «Αβραάμ ον γάμπσα»), και οι άγιοι εν γένει αποκαλούνται φίλοι του Θεού. Η φιλία ωστόσο είναι μεταξύ ανθρώπων και όχι μεταξύ ανθρώπου και Θεού, στον οποίο οφείλεται υπακοή και τήρηση του θελήματός του. Η μόνη πραγματική φιλία που υπάρχει στην Παλαιά Διαθήκη είναι ανάμεσα στον Δαυίδ και στον Ιωνάθαν, τον γιο του βασιλιά Σαούλ: οι δύο πολεμιστές συνδέονται με

ακατάλυτο δεσμό (όπως ο Αχιλλέας και ο Πάτροκλος), ο Ιωνάθαν βάζει τον Δαυίδ πάνω από τον βασιλιά πατέρα του (1 Σαμ. ή 1 Βασ. 17:55 - 18:5), και ο Δαυίδ θα εκφωνήσει συγκλονιστικό επικήδειο στον θάνατό του, όπου του απευθύνεται λέγοντας ότι η αγάπη του για αυτόν ήταν δυνατότερη από την αγάπη των γυναικών: «Ωραιώθης μοι σφόδρα, εθαυμαστώη η αγάπησός σου εμοί υπέρ αγάπσιν γυναικών» (2 Σαμ. ή 2 Βασ. 1:25-27, οι Ο΄ και εδώ μεταφράζουν την προσφώνηση με το «αδελφέ μου»). Πιο κοντά στη φιλία έρχεται ο Χριστός, όταν αποκαλεί τους μαθητές του φίλους, «υμείς φίλοι μου εστέ», επειδή δεν κρατάει μυστικά από αυτούς, «πάντα α ήκουσα παρά του πατρός μου εγνώρισα υμίν». Και πάλι όμως δεν πρόκειται για φιλία, γιατί λείπει ο αναγκαίος όρος της ισοτιμίας: «Υμείς φίλοι μου εστέ, εάν ποιήτε όσα εγώ εντέλλομαι υμίν» (Ιω. 15:14-15). «Φίλοι μου» εδώ σημαίνει ουσιαστικά «αγαπημένοι μου».

Η μοναστική και ασκητική γραμματεία και πρακτική αντιμετωπίζει τη φιλία ως κίνδυνο: είναι δεσμός συναισθηματικός, άρα εμπαθής, και απειλεί να αποσπάσει τον νου από την προσήλωση στον Θεό και τη νοερά εργασία.

Υπάρχουν πάντως και άλλα χριστιανικά γραπτά όπου διαβλέπουμε την ύπαρξη αληθινής φιλίας, όπως οι επιστολές του αγίου Γρηγορίου του Ναζιανζηνού, προς τον Ευτρόπιο, επί παραδείγματι, (επιστολή 71, όπου του ζητάει, όσο ασχολείται με τα κοινά, να μην αμελεί τους φίλους, κατά το παράδειγμα των νέων ανδρών του Ομήρου, που φρόντιζαν «εν μέσω πολέμου τα φιλικά») και κυρίως προς τον Φιλάργιο (επιστολή 30, όπου θαυμάσια περιγραφή της φιλικής σχέσης). Είναι γνωστή επίσης η φιλία του Γρηγορίου προς τον Μέγα Βασίλειο, την οποία θα περιγράψει αριστουργηματικά στον συγκλονιστικό επιτάφιο του (έζησαν στην Αθήνα «ομόστέγοι, ομοδίατοι, συμφωείς, τον εν βλέποντες, αει τον πόθον αλλήλοις συναΐοντες»). Η μονιμότητα πάντως και η σταθερότητα της φιλίας τους, που έμεινε απειραχτή και όταν τα διαφορετικά εκκλησιαστικά καθήκοντα τους χώρισαν, οφείλεται στο ότι και οι δύο είχαν τον νου στραμμένο στον λόγο του Θεού, πράγματος εσώωτος, και όχι προς τα ρέοντα (PG 36, 520C-521A). Αυτή η πνευματική φιλία ανθρώπων που ζουν με τον νου, την ψυχική και το σώμα διαρκώς στραμμένα προς τον Θεό, την ακρότητα των εφετών, είναι ουσιαστικά η μόνη μορφή φιλίας που αναγνωρίζει ο χριστιανισμός. Στη λατινόφωνη χριστιανοσύνη, ο μεγάλος δάσκαλος της πνευματικής φιλίας είναι ο Αγγλος κιστερκιανός μοναχός Aelredus Rievallensis (Aelfred of Rievaulx, 1110-1167). Το σύντομο έργο του De spirituali amicitia (Πνευματική φιλία) κυκλοφορεί σήμερα μεταφρασμένο από τα ελληνικά σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές γλώσσες.

Οι άνθρωποι μπορεί να συνδεθούν με έρωτα, στοργή, φιλία, αγάπη. Η φιλία, όπως τη ζούμε σήμερα, είναι σχέση ισότιμη και αμοιβαία, με τρυφερότητα, απόλαυση, ανταλλαγή, με ελαφρότητα και βαρύτητα, ακόμη και με υποδόρια (αλληλοπροωθητική) αντιπαλότητα. Ο απαιτητικός χριστιανισμός έβαλε πάνω από όλα την απροϋπόθετη αγάπη. Ακόμη και όταν προσφεύγει, με θετικό τρόπο, στις άλλες λέξεις, τις βλέπει πάντα υπό το φως της αγάπης.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΛΑΓΟΥΔΑΚΗ

Είναι σύμβουλος επιχειρήσεων και εκπαιδευτής ενηλίκων – με σπουδές στη Νεοελληνική Λογοτεχνία, Γλωσσολογία και Οργανωσιακή Ψυχολογία. Στο αναγνωστικό κοινό συστήνεται με το μυθιστόρημα «Ένας φιλήσυχος άνδρας» (εκδόσεις Βακχικών).

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;

Τον τόμο με άπαντα τα διηγήματα της Ντάνιελ Ουίλιαμς, το «Μίζερι» του Στίβεν Κινγκ, τον «Ακό της εποχής» του Τζούλιαν Μπαρνς.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;

Από ένα βιβλίο ψυχολογίας: η ανάπτυξη οικειότητας ξεκινά από την επανάληψη. Για να εμπιστευτούμε έναν άγνωστο πρέπει πρωτίστως να τον βλέπουμε ξανά και ξανά.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Τον «Κόμη Μοντεκρίστο». Συνδυάζει την ηλοκή μιας ιστορίας εκδίκησης με ιστορικά στοιχεία.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.

Βράδυ, κρύο, με τον Μάρκο τον γάτο μου να κοιμάται στην ποδιά μου.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΝΕΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

Αφιέρωμα
στο Ελληνικό Σινεμά

Διόραμα
Τεύχος 56, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2024

Κυκλοφόρησε το 56ο τεύχος του διμηνιαίου περιοδικού Τεχνών και Πολιτισμού «Διόραμα», με πλούσια ύλη, που αφορά όλες τις μορφές τέχνης, καθώς και συνεργασίες για ζητήματα που αφορούν τον πολιτισμό γενικότερα. Στο νέο τεύχος περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων συνεργασίες για τα εικαστικά, του Γιώργου Μυλωνά, ο οποίος γράφει για την έκθεση του Νίκου Μόσχου στην γκαλερί Stand In Line, για τη μουσική, με συνέντευξη της Κύπριας σοπράνο Κωνσταντίννας Νικολάου, από τη Βάντα Οικονόμου Κωνσταντίνου, καθώς και αφιέρωμα στο Ελληνικό Σινεμά και συνέντευξη με τη Μαρία Αλιφέρη από τον Άγι Παΐκο. Από το τεύχος δεν λείπουν συνεργασίες για την αρχιτεκτονική, από τον Σόλωνα Ξερόπουλο, το θέατρο και κείμενο για τα Εργαστήρια Χαρακτηρισμού Τέχνης «Ανδρέας Πίττας». Για τη λογοτεχνία υπάρχουν οι μόνιμες στήλες «Ποιητικό Αναλόγιο» και «Απάνθισμα με άρωμα... κυπριακό», από τον καθηγητή Θεοδόση Πυλαρινό. Επίσης, κείμενα του Κωνσταντίνου Γιαγκουλή, του εκδότη του περιοδικού Ανδρέα Χατζηθωμά, και από τη Χρυσόθεμη Χατζηπαναγή, η οποία γράφει και δύο σημειώματα για το θέατρο, και συγκεκριμένα για τις παραστάσεις «Μικροί Φαρισαίοι» και «Φοίνισσες». Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το κείμενο της Αγγελίας Χριστοφίδου για τη Μαχσά Αμινί, η οποία δολοφονήθηκε από την Αστυνομία Ηθών του Ιράν, τον Σεπτέμβριο του 2022.

Το περιοδικό «Διόραμα» είναι διαθέσιμο στα βιβλιοπωλεία, καθώς και από τον εκδότη Ανδρέα Χατζηθωμά, eteandros@hotmail.com, τηλέφωνο 99653588.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ
Ο ήχος της σιωπής της
εκδ. Εστία, σελ. 304

Μετά τον θάνατο της μητέρας του ο Δημοσθένης Κ. παλεύει να αποκρυπτογραφήσει τα επιθανάτια λόγια της. Στην ουσία επινοεί έναν γρίφο, μέσω της επίλυσης του οποίου φιλοδοξεί να βρει την εστία του εαυτού του. Ο Δημοσθένης Κ. είναι ένας άνδρας χωρίς ιδιότητες. Τα λίγα που μαθαίνουμε για εκείνον προβάλλουν μέσα από την τεθλασμένη διαδρομή της μνήμης του. Συνεπώς, όσα μας αφηγείται σε πρώτο πρόσωπο σκιάζονται από τις ανακρίβειες και τις παρερμηνείες της ανάκλησης. Οπωσδήποτε φαίνεται πολύ προσεκτικός με την ανάστροφη αποτίμηση του χρόνου, καθώς γνωρίζει πως πρόκειται για παρακινδυνευμένο εγχείρημα. «Ξαφνικές, αναπάντεκες πνοές της μνήμης μπορεί να ξεσηκώσουν αποκαΐδια από φωτιές που κουφokaigan για χρόνια, ώσπου να γίνουν αδιευθέτητες εκκρεμότητες».

«Γεννήθηκα δέκα χρόνων στα Σεπόλια». Σε αυτό το λαϊκό περιβάλλον ο αφηγητής διαμορφώνει μια πρώιμη ιδέα περί πατρίδας. Οι αστικές καταβολές της μητέρας του τον κάνουν να νιώθει

ξένο σώμα στην προλεταριακή συνοικία. «Και ακριβώς επειδή μεγάλωσα σ' αυτή σαν ξένο σώμα, τη λαχταρούσα πάντοτε, ακόμη και τότε που με βύζαινε, σαν κάτι που έχασα χωρίς ποτέ να το έχω». Οι αιγιματικές λέξεις της μητέρας του λίγο πριν από το τέλος τον φέρνουν αντιμέτωπο με μια εκκρεμότητα, απότοκη ενός αισθήματος στέρησης. Και τους δύο, τον εαυτό και τη μητέρα του, μοιάζει να τους έχασε, δίχως ποτέ να τους έχει. Για να τους ξαναβρεί θα χρειαστεί μια κάθοδος. «Το πήρα τελικά απόφαση. Θα κατέβαινα εκεί, στην παλιά γειτονιά».

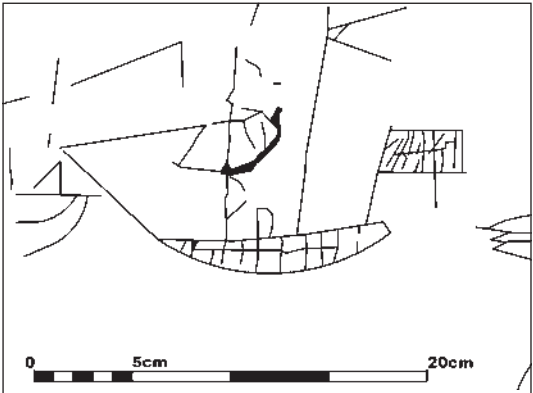
Στο μυθιστόρημα του Δημοσθένη Κούρτοβικ προεξάρχει η δεξιοτεχνία των συνευρήμων, που απομυμούνται τέλεια την αυτοσχεδιαστική κινησιολογία της μνήμης. Η επίπλαστη, εκπληκτικά σκηνοθετημένη, αυθορμησία των μνημονικών εκλάμψεων ελίσσεται γύρω από το μυστήριο της ταυτότητας και των άδηλων

οριοθετήσεών της. Η εμμανής αυτοπαράτηρηση μεταμφιέζεται σε κατασκοπική περιπέτεια. Ο ήρωας σκιαμαχεί με πολέμους και απώλειες, με αφρόντιστα τραύματα, με αναμετρήσεις και οπισθοχωρήσεις, με μοιραίες γυναικες, με πυργους και θαύματα, με κουτιά παπουτσιών ξεχειλά από φωτογραφίες, ακόμη και με μια σπιλιά, στο υπόγειο του παλιού σπιτιού.

Μολονότι νοερές, αυτές οι κάθοδοι δεν είναι ακατοίχτες. Τις κατοικούν τα φαντάσματα του χαμένου χρόνου, μορφές ανών και ωχρές, που νεύουν κάπως πικρα εκεί, στην παλιά γειτονιά.

Το μυθιστόρημα του Κούρτοβικ, μια εξάισια συνομιλία με τις

Η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου τελικά μάς μιλάει, μέσω των εκπληκτικών γκράφιτι, που η συντήρησή της έφερε στο φως, αποδεικνύοντας έτσι τη σπουδαιότητα του έργου, το οποίο επιτελεί η Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά. Η απεικόνιση προέρχεται από τη μελέτη «Documentation of the Historical Graffiti at Agios Georgios Church Limnia/Mormenekse» της επίκουρης καθηγήτριας Muge Sevketoglu.

Χαραγμένες στο διηνεκές εκπλήξεις

Στα Λιμνιά Αμμοχώστου η Δικονοτική Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά έφερε στο φως άγνωστα χαράγματα

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Επισκέφθηκα το χωριό Λιμνιά Αμμοχώστου στις αρχές του περασμένου Ιουνίου για πρώτη φορά. Γενέτειρα του παγκυπριονίκη Παναγή Κωνσταντή, αλλά και του μητροπολίτη Κιτίου Νικοδήμου Μυλωνά, ένα σχετικά μεγάλο χωριό, απλωμένο στην άκρη της πεδιάδας της Μεσαορίας, όπως και τόσα άλλα. Η επίσκεψή μου ήταν στοχευμένη, αναζητούσα τις δύο εκκλησίες εντός του χωριού, τον πύργο και το κοιμητήριο. Όταν πήγα στο χωριό, είχαν ξεκινήσει οι εργασίες συντήρησης του ναού του Αγίου Γεωργίου, του παλαιότερου του χωριού (ο νεότερος είναι αυτό του Αγίου Νικολάου) από τη Δικονοτική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά. Ο ναός χρονολογείται πολύ πίσω στον χρόνο, ίσως στα βυζαντινά/μεσαιωνικά χρόνια, αυτό που σήμερα όμως φαίνεται διά γυμνού οφθαλμού είναι κτίσμα του 19ου αιώνα. Αλλά η ίδια η εκκλησία τελικά μάς μιλάει, μέσω των εκπληκτικών γκράφιτι, που η συντήρησή της έφερε στο φως, αποδεικνύοντας έτσι τη σπουδαιότητα του έργου, το οποίο επιτελεί η Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά.

Ήδη από την πρώτη μου επίσκεψη, προσπάθησα να γνωρίσω τον τόπο, αρχίς γενομένων από τους δύο ναούς, όπως είπα. Ξεκίνησα, χωρίς να έχω πρόσβαση, λόγω των εργασιών που είχαν ήδη ξεκινήσει να αναζητώ σημάδια του και κατ' επέκταση του τόπου... Είμαι σίγουρος πως

σε περισσότερο ή λιγότερο εμφανή σημεία ο ναός ανιστορεί την πρόσφατη ιστορία του, που κάποτε είναι σιβυλλικά για εμάς. Το μάτι μου πιάνει τις επιγραφές στο καμπαναριό, όπου διαβάζουμε απλώς «ΧΜΝΕ» και «ΜΧΡ | ΠΡΤ». Και να το σιβυλλικό που λέγαμε. Αργότερα, ο φίλος Μελέτης Αποστολίδης, θα ανέβει στο καμπαναριό και θα μου στείλει φωτογραφία από την επιγραφή στην καμπάνα του ναού. Η καμπάνα κατασκευάστηκε από το μηχανουργείο και κυτήριο του Φειδία Κυριακίδη και ΣΙΑ, που φτιάχτηκε το 1956 (αρχικώς ιδιοκτήτες του κυτηρίου και μηχανουργείου «Η ΚΥΠΡΟΣ» ήταν ο

Στην ανατολική άκρη της Μεσαορίας το χωριό Λιμνιά Αμμοχώστου έχει εκείνη την ατμοσφαιρική αύρα που γεννάει μύθους και παραμύθια... με κόρες και νιους карабоκүрпдеc.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, μαζί με τον αδελφό του Φειδία). Λανθασμένα στην καμπάνα αναγράφεται «Κώδων Αγίου Γεωργίου του χωριού Λιμπιών», εκτός και αν σήμερα μοιάζει λάθος... και αν τότε ήταν αποτέλεσμα κάποιων άλλων συναλλαγών. Στην ανατολική είσοδο της στοάς που υπάρχει στη νότια πλευρά του ναού, σε μία μικρή επιγραφή δια-

Στον τοίχο της ανατολικής αψίδας φαίνεται ακόμα το ανάγλυφο μιας φιγούρας ενός άνδρα, με τα χέρια του σταυρωμένα, στάση άραγε προσευχής; Είναι κάποιος από τους δωρητές της εκκλησίας ή ίσως ο κτίτορας της;

βάζουμε τη χρονολογία 1862, πιθανόν ημερομηνία προσθήκης της στοάς ή ανακατασκευής της ίδιας της εκκλησίας. Στον τοίχο της ανατολικής αψίδας φαίνεται ακόμα το ανάγλυφο μιας φιγούρας ενός άνδρα, με τα χέρια του σταυρωμένα, στάση άραγε προσευχής; Είναι κάποιος από τους δωρητές της εκκλησίας ή ίσως ο κτίτορας της; Στη δυτική

είσοδο του ναού, εντοπίζω μία ακόμη επιγραφή, η οποία ενημερώνει ακόμα τον περαστικό: «Επί Επιτρόπ[ων] Χ' ΜΕΝΙΚΟ[Υ] Χ' ΠΑΝ 1895». Μισός σχεδόν αιώνας προσθηκών, εργασιών, και θρησκευτικού ζήλου από πλευράς των κατοίκων Λιμνιών. Στο κοιμητήριο των Λιμνιών σώζεται ταφόπλακα, η οποία ανήκει στον Παντελή Χ' Μένικου, ο οποίος απεβίωσε σε ηλικία 55 ετών στις 12 Μαΐου 1926. Αναρωτιέμαι αν πρόκειται για τον επίτροπο του ναού, ο οποίος το 1895 ήταν μόλις 31 ετών...

Είναι γνωστό πως κατά την εορτή του Αγίου Γεωργίου γύρω από τον ναό λάμβανε χώρα το

Είναι γνωστό πως κατά την εορτή του Αγίου Γεωργίου γύρω από τον ναό λάμβανε χώρα το ετήσιο πανηγύρι. Αυτό το πανηγύρι το θυμούνται καλά οι παλαιότεροι κάτοικοι.

ετήσιο πανηγύρι. Αυτό το πανηγύρι το θυμούνται καλά οι παλαιότεροι κάτοικοι. Διαβάζουμε σε ανακοίνωση στον Τύπο το 1947: «Γνωστοποιείται, ότι την 23ην Απριλίου θα τελεσθῇ εἰς τὸ χωρίον Λιμνιά (Επαρ. Αμμοχώστου) η ετήσια πανηγύρις Αγίου Γεωργίου. Την πρωίαν της ημέρας αὐτῆς θα διεξαθῇ ποδοδρομία, το δε απόγευμα Ἱπποδρομία». Έχει

ενδιαφέρον ότι στο χωριό διεξάγονταν ιπποδρομίες, έθιμο που σχετίζεται επίσης με τον Άγιο Γεώργιο και τις εορταστικές εκδηλώσεις/πανηγύρια που γίνοντουσαν προς τιμήν του. Τα Λιμνιά επίσης ήταν γνωστά για την εκτροφή αλόγων. Σκεφτείτε, πάντως, έναν καβαλάρη να περιμένει εναγωνίως μια κόρη να λύσει τα μαλλιά της για να τα αρπάξει και να ανέβει στην κάμαρά της... στον πύργο των Λιμνιών, λίγο πιο έξω από το χωριό; Μιλάει ο ναός, και εμείς πρέπει να έχουμε αφτιά και νου για να τον ακούσουμε, σκέφτομαι πηγαίνοντας στο σπίτι.

Τα γκράφιτι

Λίγο πριν από την επίσκεψή μου στο χωριό Λιμνιά, ο ναός του Αγίου Γεωργίου συμπεριλήφθηκε στα εκκλησιαστικά μνημεία που η δικονοτική Τεχνική Επιτροπή Πολιτιστικής Κληρονομιάς ενέταξε στον κατάλογο των έργων που θα αναστήλωνε και χάρηκα ιδιαίτερα γι' αυτό. Είπαμε ήδη ότι πρόκειται για έναν πολύ όμορφο ναό, και το περίτεχνο καμπαναριό του καταδείκνυε πως είχε φροντιστεί αρκετά, κατά τις διάφορες φάσεις ανέγερσής του. Βέβαια, κανείς απ' όσους/ες, Ε/κ και Τ/κ, που ενεπλάκησαν στις εργασίες συντήρησής του δεν φανταζόταν ότι θα έκρυβε και εκπλήξεις στο εσωτερικό του. Οι εργασίες συγχρηματοδοτήθηκαν από την Ε.Ε. και την κοινότητα Λιμνιών και υλοποιήθηκαν υπό την επίβλεψη της UNDP. Μελετητές του έργου ήταν ο Χρίστος Σιαμαρής

και η Ozge Ozbekoglu.

Κατά τη διάρκεια, λοιπόν, των εργασιών που ξεκίνησε η Επιτροπή, στον ανατολικό και τον νοτιοανατολικό τοίχο του ναού, εσωτερικά και εξωτερικά, αποκαλύφθηκαν χαράγματα, αρχαία γκράφιτι δηλαδή, τα οποία δημιουργήθηκαν από είτε από προσκυνητές του ναού, είτε από άλλους επισκέπτες, μάλλον κατά τα τέλη του 18ου, αρχές του 19ου αιώνα, μιας και βρίσκονται χαραγμένες οι χρονολογίες 1775, 1753, 1782, 1783, 1803, 1804. Τα χαράγματα απεικονίζουν τύπους πλοίων, όπως μία γαλέρα, ρόδακες, αλέρια και φυσικά υπάρχουν και λέξεις όπως η λέξη ΧΡΙΣΤΟΣ. Φυσικά, όπως αναφέρει και η καθηγήτρια Muge Sevketoglu, η οποία μελέτησε και κατέγραψε για λογαριασμό της Επιτροπής, τα χαράγματα, ίσως να μπορούν να χρονολογηθούν ακόμη πιο πίσω, αφού ο ναός έχει διάφορες φάσεις. Βασικές αναπαραστάσεις που συναντήθηκαν στον Άγιο Γεώργιο των Λιμνιών είναι το άροτρο, που συνδέεται άρρηκτα με τον Άγιο Γεώργιο, ως τον προστάτη των γεωργών, αλλά και τα γκράφιτι πλοίων διαφόρων τύπων. Μέσα από συντήρηση του ναού, και με τη μελέτη η δικονοτική Επιτροπή Πολιτιστικής Κληρονομιάς έδωσε το 2024 στον ναό μια νέα ζωή, και όσοι/όσες εργάστηκαν αρμονικά για τη συντήρηση και διάσωσή του είχαν την ευκαιρία να συναντήσουν την ιστορία και τις παραδόσεις του τόπου, ακούγοντας και μελετώντας τις ψιθυριστές του ιστορίες.

Δια δαπάνης των δύο Ναών

Η νεότερη εκκλησία του Αγίου Νικολάου, που βρίσκεται στην είσοδο σχεδόν του χωριού, έχει και αυτή να πει τη δική της ιστορία, τη βρήκα αμέσως μετά τον Άγιο Γεώργιο, διότι είχα εισέλθει, Κύριος οίδε γιατί, ανάποδα στο χωριό. Η εκκλησία μοιάζει να μιμείται τον Άγιο Γεώργιο... με τη διαφορά ότι το καμπαναριό της βρίσκεται στην άκρη της δυτικής πλευράς, πριν από τη στοά και είναι λιγότερο περίτεχνο. Πάνω από τη δυτική είσοδο του ναού υπάρχουν τρεις επιγραφές, με τις οποίες συστήνεται στους διαβάτες: Στη μία αναγράφεται: «ΝΑΟΣ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ» και στις άλλες

δύο τα ονόματα: «ΠΡ | ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ» και «ΕΠΙ | ΦΙΛΗΠΠΟΣ ΙΕΡΟΜ ΠΑΝ». Πιθανόν να πρόκειται για τον ιερέα και τον επίτροπο του ναού... Πιο κάτω ίσως υπάρχει ακόμη μία επιγραφή, πιθανόν με τη χρονολογία ανέγερσής της εκκλησίας, η οποία δεν είναι σε καλή κατάσταση και αδυνατώ να διαβάσω. Μία ακόμη επιγραφή βρίσκεται πάνω από την είσοδο της στοάς, στη δυτική πλευρά, όπου διαβάζουμε: «ΕΠΙ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ | ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ [...] ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑ ΔΑΔΙΑΝΗΣ | ΤΩΝ ΔΥΟ ΝΑΩΝ 1905». Συνεργασία λοιπόν των επιτρόπων των δύο ναών του χωριού,

του Αγίου Γεωργίου και του Αγίου Νικολάου. Αυτή η συνεργασία των δύο ενοριών. Διακρίνω ψηλά στο λιγότερο περίτεχνο καμπαναριό από αυτό του Αγίου Γεωργίου, μία επιγραφή και με αρκετή δυσκολία διαβάζω: «ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ | ΔΑΔΙΑΝΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ 1888». Πάνω από την είσοδο της νότιας πλευράς υπάρχει ανάγλυφος άγγελος με την πολύ ενδιαφέρουσα επιγραφή «ΕΠΙ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ | ΚΕ ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΤΙΤΟΡΟΣ ΜΕ ΣΙΝΔΑΡΟΜΙ <ΤΟ> Υ ΠΑΤΡΟΣ ΚΕ ΜΗΤΡΟΣ». Πρόκειται για τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο Α', ο οποίος αρχιερέτευ-

σε από το 1854 έως το 1865. Όσο για τον ιερομόναχο Φιλόθεο, αυτός ήταν ο ιερέας και δάσκαλος των Λιμνιών, ο οποίος δίδασκε στο δημοτικό σχολείο του χωριού αμμοθί. Συνεχίζω να περιεργάζομαι την εκκλησία, το διπλανό πάρκο είναι άδειο ως εκείνη τη στιγμή, σιγά-σιγά όμως ο κόσμος αρχίζει να μαζεύεται, η κίνηση να αυξάνεται. Αποφασίζω να φύγω, προς αναζήτηση του κοιμητηρίου, που είναι μια άλλη ιστορία. Θα επιστρέψω όμως στα Λιμνιά, γιατί υπάρχει, απέναντι από την εκκλησία του Αγίου Νικολάου η ενδιαφέρουσα οικία, με τις αρχιτεκτονικές της ιδιαιτερότητες...

Η νεότερη εκκλησία του Αγίου Νικολάου, των Λιμνιών, βρίσκεται στην είσοδο σχεδόν του χωριού και μοιάζει να μιμείται τον Άγιο Γεώργιο... με τη διαφορά ότι το καμπαναριό της βρίσκεται στην άκρη της δυτικής πλευράς, πριν από τη στοά και είναι λιγότερο περίτεχνο.

Καταγραφή ενός εφιάλτη εν εγρηγόρσει

Η ζωή μιας νεαρής γυναίκας σε ένα
ψυχιατρικό ίδρυμα στην Κοπεγχάγη

ΦΙΝΕ ΓΚΡΑΜΠΟΛ
Ποιο Βασίλειο
μτφρ.: Γαβριέλλα Κουρτίδου
εκδ. World Books, σελ. 100

Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ**

«Τα βράδια είμαστε ένα κατασκευάσμα, ανομοιογενή στοιχεία του σπιτιού που ενώνονται σε ένα κατά τη διάρκεια της ημέρας εμείς του πέμπτου ορόφου είμαστε μια μικρή, απομονωμένη μονάδα» (σελ. 15). Η ανώνυμη αφηγήτρια αυτού του παράξενου, εφιαλτικά όμορφου βιβλίου ζει σε μια μονάδα ψυχιατρικής φροντίδας για νέους στην Κοπεγχάγη. Το παλιό γηροκομείο «αναδιαρθρώθηκε σε χώρο διαμονής και φροντίδας για ανθρώπους που υποφέρουν από τις πιο σοβαρές ψυχικές διαταραχές, ανθρώπους που χρειάζονται ένα σπίτι, σταθερή διαμονή και εικοσιτετράωρη υποστήριξη» (σελ. 15). Αλλά η ίδια έχει ένα δωματάκι στον πέμπτο όροφο. Οι ένοικοι του πέμπτου διαφέρουν από τους υπόλοιπους: «Δεν πρόκειται να είμαστε εδώ για πάντα. Είμαστε εδώ για να μάθουμε δεξιότητες που θα πάρουμε μαζί μας όταν φύγουμε» (σελ. 15-16). Θα

φύγουν όμως; Και πώς; Με τι τιμήμα; Ή μήπως θα φανερωθεί ότι δεν διαφέρουν από τους ενοίκους των υπόλοιπων ορόφων; Μπορείς άραγε να ξεφύγεις από τη νόσο που καίει μέσα σου, που αποσπά τα μέλη του σώματός σου και τα ενώνει με τα στοιχεία του δωματίου, τον λινόταππα και τα έπιπλα, και με τα δέντρα απέναντι που σου γνέφουν;

Αλλά και γιατί να ξεφύγεις; Γιατί να μην αγκαλιάσεις την οικεία ρουτίνα; «Γιατί να αναζητήσω κάτι καλύτερο; Και γιατί να προσπαθήσω έστω και να φανταστώ να ζήσω μόνος, ακόμη και με υποστηρικτικές υπηρεσίες μία ή δύο φορές την εβδομάδα, όταν μια τέτοια επιλογή φέρει μαζί της την ευθύνη να φροντίζω τον εαυτό μου, να διαχειρίζομαι την πάθησή μου και τη θεραπεία μου; [...] Mas έχουν πει: “Θα έρθει η μέρα, και στο μεταξύ μπορούμε να εξασκηθούμε φτιάχνοντας σουπα μαζί”. Mas έχουν πει: “Θα φτιάξουμε λίγη σουπα, θα το κάνουμε μαζί, θα βοηθήσουμε ο ένας τον άλλον”. Mas έχουν πει: “Κάνετε συνθήθεια τον έπαινο, την ενθάρρυνση, την αγάπη προς τον εαυτό σας. Καθαρίσατε καρότα

Η ανώνυμη αφηγήτρια διαμένει στο παλιό γηροκομείο, που «αναδιαρθρώθηκε σε χώρο διαμονής και φροντίδας για ανθρώπους που υποφέρουν από τις πιο σοβαρές ψυχικές διαταραχές και χρειάζονται εικοσιτετράωρη υποστήριξη».

Το βιβλίο είναι πολλά παραπάνω από το χρονικό της πορείας προς την ψυχική χειραφέτηση ή την οφειλόμενη κριτική στην καθεστηκία αντίληψη για τη θεραπεία.

σήμερα μόνοι σας, μπορείτε να είστε περήφανοι. Μετά από εφτά χρόνια θα φτιάχνετε φακές και θα τις απολαμβάνετε παρέα ως ξεχωριστοί, ανεξάρτητοι άνθρωποι”. Τι θα έρθει μετά» (σελ. 19). Αυτό το πεζογραφικό ντε-

μπούτο της Δανής ποιήτριας Φίνε Γκράμπολ (Fine Gråbøl), μια βραβευμένη νουβέλα που έχει ήδη μεταφραστεί σε έξι γλώσσες, μας συγκλόνισε. Και μολονότι δεν είναι ούτε 100 σελίδες, μας φάνηκε ότι περάσαμε πολύ καιρό μαζί της στο ίδρυμα, και μαζί με τους φροντιστές της και τους φίλους που έχει κάνει εκεί, νέους άνδρες και γυναίκες που ζουν ο καθένας στο δικό του περίκλειστο όνειρο. Το βιβλίο διαβάζεται με μια παραδόξη ταύτιση. Πολλά από τα ρυθμικά σαν ανάσες μικρά του κεφάλαια δεν μπορείς παρά να τα ξαναδιαβάσεις. Οι ποιητικές κορυφώσεις –σαν βέλη που έρχονται μέσα από το σκοτάδι– σε αφήνουν ξέπνοο με

την αναπάντεχη ακρίβειά τους, που μοιάζει να αναστρέφει την πραγματικότητα υφαίνοντας μιαν άλλη, εκστατική, υπερβατική, αιθέρια, ωστόσο πάντα διαυγή: «Πρέπει να γυρίσω πίσω. Εκπέμπουν όλοι τους φως» (σελ. 61), «Έχω κακά κουτιά κρυμμένα στα συρτάρια» (σελ. 66), «Είμαστε σε έδαφος γλάρων» (σελ. 79). Η αφηγήτρια παρατηρεί με ματιά εντομολόγου το περιβάλλον της, με αδυσώπητη προσοχή στη λεπτομέρεια· ωστόσο, από τη μια στιγμή στην άλλη μπορεί να αφηθεί στη δαιδαλώδη περιπέτεια του αυτοτραυματισμού –κι ως είναι καλά ενήμερη για τις συνέπειες–, με ένα ξυραφάκι, έναν αναπητήρα ή ίσως βυθίζοντας το χέρι της στο βραστό νερό.

Η βραβευμένη νουβέλα της Φίνε Γκράμπολ έχει ήδη μεταφραστεί σε έξι γλώσσες.

Ελίσσόμενο ανάμεσα στα είδη, το βιβλίο είναι ταυτόχρονα ένα μικρό ποιητικό μυθιστόρημα με δοκιμαϊκά στοιχεία, ένα πεζό, «ρεπορταζιακό» ποίημα και η σπαρακτική ημερολογιακή καταγραφή ενός εφιάλτη εν εγρηγόρσει –αλλά μαζί και μιας απόδρασης–, που δίνεται με κλινική διαύγεια και αυθεντικότητα. Ο αναγνώστης πέφτει, θέλοντας και μη, μέσα σ’ αυτό το καλειδοσκοπικό κείμενο σπαραγμάτων, όπου όλα και όλοι μεταμορφώνονται, αφήνοντας παντού ίχνη ευαισθησίας, συντροφικότητας, συμπόνιας, γενναιότητας και ομορφιάς. Και αγάπης. Αλλά και αβάσταχτου πόνου.

Δεν έχουμε να κάνουμε μόνο με το χρονικό της πορείας προς την ψυχική χειραφέτηση μιας γυναίκας ή με την οφειλόμενη κριτική στην «ιδρυματοποίηση» και στην καθεστηκία αντίληψη για τη θεραπεία, αλλά με ένα νεύμα για την κατάβασή μας σε ένα απαγορευμένο μέρος. Το «Ποιο βασίλειο», ωραία μεταφρασμένο στη γλώσσα μας, είναι μια Νέκυια.

#Nicosia2030 Υποψήφια για
Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ | 2024

TIAGO RODRIGUES
ΚΑΤΑΡΙΝΑ ΚΑΙ Η ΟΜΟΡΦΙΑ
ΝΑ ΣΚΟΤΩΝΕΙΣ ΦΑΣΙΣΤΕΣ

CATARINA AND THE BEAUTY
OF KILLING FASCISTS

10, 11/12/2024

Διοργανωτές
Organisers:

Θεσμικός Χορηγός
Institutional sponsor:

Χάλκινος χορηγός
Bronze sponsor:

**ONASSIS
STEGI**

Χορηγοί επικοινωνίας
Media sponsors:

Εισιτήρια
Tickets:

#Nicosia2030 Υποψήφια για
Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ | 2024

ΣΤΑΥΡΟΣ
ΓΑΣΠΑΡΑΤΟΣ
EXPANDED PIANO II
STAVROS GASPARATOS

05/11/2024

NAMA DAMA
PAGAN SOUL
With special guest ALEXA
MICHAEL

10/11/2024

Διοργανωτές
Organisers:

Θεσμικός Χορηγός
Institutional sponsor:

Χάλκινος χορηγός
Bronze sponsor:

**ONASSIS
STEGI**

Χορηγοί επικοινωνίας
Media sponsors:

Εισιτήρια
Tickets:

Ο πόλεμος της γυναίκας με τον χρόνο

Η Ντέμι Μουρ στην πιο γενναία και απαιτητική ερμηνεία της καριέρας της

The Substance:
Το ελιξήριο της νιότης ★★
ΘΡΙΑΕΡ (2024), 140΄
Σκηνοθεσία: Κοραλί Φαρζά
Ερμηνείες: Ντέμι Μουρ, Μάργκκαρετ Κουάλι

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Μία από τις πιο πολυσυζητημένες ταινίες της σεζόν –και σίγουρα αυτή με την πιο ακραία εικονογραφία– έρχεται στις αίθουσες για να σοκάρει και να κινητοποιήσει. Η Ντέμι Μουρ υποδύεται εδώ την Ελίζαμπεθ Σπαρκλ, μια τηλεοπτική star της αεροβικής γυμναστικής, η οποία έρχεται αντιμέτωπη με την απογοήτευση της μέσης ηλικίας και την απόρριψη εκ μέρους ενός συστήματος, το οποίο κάποτε τη δόξασε. Την αναπάντεχη λύση έρχεται να δώσει η Ουσία, ένα επαναστατικό (και εμφανώς παράνομο) νέο προϊόν, το οποίο υπόσχεται έναν άλλο, πιο νέο, όμορφο και ποθητό εαυτό. Ο μόνος κανόνας είναι πως παλιός και καινούργιος εαυτός πρέπει να μοιραστούν τον χρόνο: μία εβδομάδα για τον καθένα. Όταν ωστόσο η ενθουσιώδης, απαστράπτουσα Σου (Μάργκκαρετ Κουάλι) έρθει στην επιφάνεια, η επιστροφή στην απογοητευμένη, κλεισμένη στο σπίτι, Ελίζαμπεθ δεν είναι τόσο εύκολη υπόθεση.

Στα άκρα

Η Φαρζά έχει εμφανή στόχο να προκαλέσει την αντοχή του θεατή μέχρις εσχάτων, προκειμένου να εντυπώσει το μήνυμά της σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα και τη συστημική καταπίεση του γυναικείου σώματος – και τουλάχιστον αυτό το καταφέρνει στον μέγιστο βαθμό. Τα πάντα άλλωστε εδώ κινηματογραφούνται με σχεδόν επώδυνη λεπτομέρεια, από το αθώο περιεχόμενο ενός ποτηριού με ντράι μαρτινί μέχρι τη σάρκα

της Ελίζαμπεθ, η οποία ράβεται πρόχειρα λίγα λεπτά αφότου έχει «γεννήσει» τον ανανεωμένο της εαυτό. Οι κινηματογραφικές επιρροές είναι βέβαια εμφανείς, από το κλασικό «Alien» μέχρι σύγχρονα body horror όπως το επίσης φεμινιστικό «Titane» της Ζουλιά Ντικουρνό, που απέσπασε προ διετίας τον Χρυσό Φοίνικα στις Κάννες.

Το φιλμ της Φαρζά κέρδισε αυτή τη φορά το βραβείο σεναρίου στην Κρουαζέτ, καταγγέλλοντας με (παράπανω από) εύλωτ-

Στον Φάουστ ήταν ο διάβολος, στο φιλμ της Κοραλί Φαρζά η Ουσία, που υπόσχεται έναν νέο και ωραίο εαυτό, αλλά (όπως είναι φυσικό) υπό όρους.

το τρόπο ολόκληρες χιλιετίες προκατάληψης απέναντι στη φυσική γήρανση του γυναικείου σώματος. Τόσο η πλοκή όσο και αρκετές σεκάνς της ταινίας της μοιάζουν εντελώς σχηματικές, όμως, η φύση του μηνύματος σε μεγάλο βαθμό τις δικαιολογεί. Ιδιαίτερα όταν στις περισσότερες από αυτές πρωταγωνιστεί η Ντέμι Μουρ, στην πιο γενναία και απαιτητική ερμηνεία της καριέρας της, η οποία δεν αποκλείεται να την οδηγήσει και μέχρι την οσκαρική τελετή.

Από την άλλη, η υπερβολικά μεγάλη διάρκεια είναι μάλλον εδώ ακρεΐαστη, ιδίως αυτή του τελευταίου μέρους, που μοιάζει με γκροτέσκο εφιάλτη δίχως αφηγηματική πυξίδα ή σοβαρό λόγο ύπαρξης, πέρα από μία ακόμη σοκαριστική εικόνα που κλείνει το μάτι και στον μισογυνισμό(!) του Πάμπλο Πικάσο.

Η Ελίζαμπεθ - Ντέμι Μουρ ράβεται πρόχειρα αφού έχει μόλις «γεννήσει» τον ανανεωμένο εαυτό της. Η Κοραλί Φαρζά φτάνει τον θεατή στα όρια των αντοχών του, θέλοντας να εντυπώσει το μήνυμά της σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα και τη συστημική καταπίεση του γυναικείου σώματος.

HOME CINEMA

Σύγκρουση κάτω από τον καυτό ήλιο

Αννα Τορβ και Σαμ Κορλέτ αγωνίζονται να σώσουν τη γη τους, στην αυστραλιανή παραγωγή «Επικράτεια».

Δύο ακώριστοι φίλοι, ο Ρεμί και ο Λεό, είναι οι κεντρικοί χαρακτήρες στο «Close» του Λούκας Ντοντ.

Επικράτεια

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ (2024)

Δημιουργός: Μπεν Ντέιβις, Τίμοθι Λι

Ερμηνείες: Άννα Τορβ, Μάικλ Ντόρμαν

Η πάντα ενδιαφέρουσα κινηματογραφικά Αυστραλία μάς στέλνει μια νέα μίνι σειρά έξι επεισοδίων, την οποία παρακολουθούμε στην πλατφόρμα του Netflix. Όταν ο αδιαμφισβήτητος κληρονόμος της οικογένειας Λόσον, ιδιοκτήτριας του μεγαλύτερου ράντσου βοοειδών του κόσμου, βρίσκει τραγικό θάνατο στην έρημο, οι ανταγωνιστικές φατρίες της περιοχής σπεύδουν να εκμεταλλευθούν το κενό εξουσίας. Πλέον, η δυναμική Εμιλι (Άννα Τορβ) και ο θετός γιος της, Μάρσαλ (Σαμ Κορλέτ), θα αναλάβουν να συσπειρώσουν την οικογένεια και να περάσουν στην αντιμετώπιση απέναντι σε όσους εποφθαλμιούν τη γη τους.

Ο ελληνικός τίτλος «Επικράτεια» είναι ταιριαστός, μιας και το εν λόγω ράντσο έχει την έκταση του... Βελγίου. Μέσα σε αυτή την ακανθία περιοχή, λευκοί ιδιοκτήτες, απόγονοι των Αβοριγινών και άγρια ζώα μπλέκονται

σε μια αέναη μάχη κάτω από τον καυτό αυστραλέζικο ήλιο. Αυτή η γοητεία του τοπίου και της φύσης είναι και το μεγαλύτερο ατού της σειράς, η οποία αποπνέει έναν γενικότερο εξωτισμό, ενώ ανά περιστάσεις δεν της λείπει το σασπένς. Στα θετικά σίγουρα και η παρουσία της Άννα Τορβ, η οποία μετά τα «The Last of Us» και «Άγρια φύση» τα καταφέρνει εξίσου καλά και σε πιο πρωταγωνιστικό ρόλο.

Close

★ ★ ★

ΔΡΑΜΑ (2022), 104΄

Σκηνοθεσία: Λούκας Ντοντ

Ερμηνείες: Εντέν Νταμπρίν, Γκιστάβ ντε Βέλε

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε το τρυφερό φιλμ του Λούκας Ντοντ που κέρδισε το Μεγάλο Βραβείο της επιτροπής στο Φεστιβάλ Καννών και μια οσκαρική υποψηφιότητα. Πρωταγωνιστές του είναι δύο νεαρά γυμνασιόπαιδα, ο Ρεμί και ο Λεό, ακώριστοι φίλοι, οι οποίοι περνούν μαζί το καλοκαίρι στην εξοχή, συνεχίζοντας να είναι κολλητοί και στο σχολείο. Ένα

βιαίο γεγονός, ωστόσο, θα διακόψει τη σχέση τους, με τον Λεό να στρέφεται πλέον στη μητέρα του φίλου του προκειμένου να αναζητήσει λύση σε ερωτήματα που δεν έχουν καθόλου εύκολες απαντήσεις. Ο Ντοντ επιλέγει να μιλήσει ξανά για τη δύσκολη ενήλικηση, αυτή τη φορά μέσα από το πρίσμα του τραύματος και της απώλειας. Ο φακός του εδώ –αρχικά τουλάχιστον– πλημμυρίζει από χρώματα και φως, καθώς η φιλία των δύο αγοριών ανθεί όπως τα λουλούδια στα χωράφια της οικογένειας του Λεό. Ο τελευταίος θα κληθεί να διαχειριστεί μια τρομερά δύσκολη κατάσταση, κρατώντας μέσα του συναισθήματα δυσανάλογα με την ηλικία του. Ο ίδιος ο Ντοντ προτιμάει να αφήσει εκτός κάμερας αρκετά από όσα συμβαίνουν, είτε θολώνοντάς τα, όπως κάνει συχνά με το περιβάλλον των πρώων, είτε εξαφανίζοντάς τα εντελώς: όλα αυτά τα φιλτράρει μέσα από το βλέμμα του νεαρού Εντέν Νταμπρίν, ο οποίος βραβεύτηκε σχετικά και στα Ευρωπαϊκά Βραβεία Κινηματογράφου.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Σπάνιες μουσικές του 20ού αιώνα από τη Φιλαρμόνια

Το Κοντσέρτο για βιόλα και ορχήστρα του Δημήτρη Δραγατάκη ήταν το κεντρικό έργο στη συναυλία που πραγματοποίησε η Φιλαρμόνια Ορχήστρα Αθηνών υπό τον Βύρωνα Φιδετζή στις 15 Οκτωβρίου στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης». Σολίστ ήταν ο Αντώνης Μανιάς.

Η βιόλα κατείχε σημαντική θέση στο δημιουργικό έργο του Δραγατάκη, καθώς ήταν το όργανο που έπαιζε ο ίδιος επαγγελματικά. Το συγκεκριμένο Κοντσέρτο ολοκληρώθηκε το 1992 και πρωτοπαρουσιάστηκε την επόμενη χρονιά στο Μέγαρο από τον Αρτούρ Πατισιορέβιτς και τη Φιλαρμονική Ορχήστρα της Κρακοβίας υπό τον Γέρζι Σβόμποντα – η ηχογράφηση υπάρχει στο YouTube. Το πρώτο μέρος του είναι διακριτό, το δεύτερο και το τρίτο αποδίδονται συνεχόμενα, χωρίς διακοπή. Ο συνθέτης προβλέπει σχετικά σύντομο δεξιοτεχνικό εδάφιο για τον σολίστα περίπου στο μέσον του δεύτερου μέρους. Ο Αντώνης Μανιάς απέδωσε τον λυρισμό της μουσικής, ιδιαίτερα τη νοσταλγική, μελαγχολική

διάθεση του δεύτερου μέρους (andantino) και ανταποκρίθηκε στις δεξιοτεχνικές απαιτήσεις της γραφής. Βρισκόταν σε συνεχή διάλογο με την ορχήστρα, η οποία υπό την καθοδήγηση του Φιδετζή υπογράμμισε τη λυρική διάσταση του έργου.

Ο Φιδετζής πλαισίωσε το κοντσέρτο με δύο σπάνια παρουσιαζόμενες συνθέσεις του 20ού αιώνα, τη μουσική για το μπαλέτο «Η δημιουργία του κόσμου» του Νταριούς Μιγιό και τη μουσική

Ο Βύρων Φιδετζής διηύθυνε ένα πρόγραμμα με έργα Μιγιό, Ρίχαρντ Στράους, αλλά και Δραγατάκη.

του Ρίχαρντ Στράους για τον «Αρχοντοκωριάτη» του Μολιέρου. Τη δεκαετία του 1920 το Παρίσι ζούσε γοητευμένο από την τέχνη της Αφρικής, όπως επίσης από τη μουσική των μαύρων, την τζαζ. Εξίσου ζούσε στον πυρετό των

Ο Αντώνης Μανιάς απέδωσε τον λυρισμό της μουσικής, ιδιαίτερα τη νοσταλγική, μελαγχολική διάθεση του β΄ μέρους.

Ρωσικών Μπαλέτων του Σεργκέι Ντιαγκίλεφ και των Σουηδικών Μπαλέτων του Ρολφ ντε Μαρέ. Μέσα από σχετικά σύντομα έργα χορού που παράγγελλαν τα δύο αυτά σύνολα, δόθηκε η ευκαιρία να αναδειχθεί πλήθος από

συνθέτες και εικαστικούς. Ανάμεσα στο 1920 και 1924 τα Σουηδικά Μπαλέτα παρουσίασαν 24 διαφορετικές χορογραφίες. Συνεργάστηκαν με συνθέτες όπως οι Ορίκ, Ονεγκέρ, Πόρτερ, Πουλένκ, Σατί και, βεβαίως, ο Μιγιό,

του οποίου τη «Δημιουργία του κόσμου» παρουσίασαν το 1923. Η πλοκή του μπαλέτου είναι εμπνευσμένη από την αφρικανική μυθολογία. Έτσι, αυτονόητα, ο συνθέτης, που κατά τη διάρκεια πρόσφατου ταξιδιού του

στις ΗΠΑ είχε ακούσει από πρώτο χέρι τζαζ, ενσωμάτωσε τον νέο ήχο στην παρτιτούρα του. Φιδετζής και Φιλαρμόνια απέδωσαν τη μουσική αυτή ανάλαφρα και με αίσθηση του ύφους. Υπενθυμίζεται ότι σκηνικά το μπαλέτο, στη χορογραφία του Ζαν Μπέρλιν με ανακατασκευασμένα τα εντυπωσιακά κοστούμια του Φερνάν Λεζέ, είχε παρουσιαστεί το 2018 στην αίθουσα Τριάντη. Για τον «Αρχοντοκωριάτη» του Μολιέρου μουσική είχε συνθέσει αρχικά ο Ζαν Μπατίστ Λουλί. Την ακούσαμε το 2022 στην ίδια αίθουσα από το σύνολο «Οι τέχνες ανθούσες» υπό τον Ουίλιαμ Κρίστι. Από τη μουσική αυτή εμπνεύστηκε ο Ρίχαρντ Στράους δύο από τα εννέα μέρη της δικής του μουσικής πρότασης. Η εξαιρετικά καλογραμμένη και γοητευτικά μελωδική σύνθεσή του δίνει την ευκαιρία να διακριθούν πολλά μεμονωμένα όργανα, κυρίως πνευστά. Τα μέρη αυτά, αλλά και συνολικά το έργο, απέδωσαν με χαρακτηριστική κομψότητα και στυλ οι μουσικοί της Φιλαρμόνια.

Η «βαθιά» Αμερική και η «άλλη»

Είναι, τελικά, δύο διαφορετικοί κόσμοι που συνυπάρχουν ή μήπως πρόκειται για τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος;

Στις 5 Νοεμβρίου πραγματοποιούνται οι πιο κρίσιμες εκλογές των τελευταίων ετών στις Ηνωμένες Πολιτείες. Μετά την πρώτη προεδρία Τραμπ, η χώρα μοιάζει να ακολουθεί πορεία εκτροχιασμένου τρένου. Λένε πως η Αμερική δεν είναι μία αλλά πολλές. Με τον Τραμπ κερδίζει η «βαθιά» Αμερική την «άλλη» Αμερική. Ή, αλλιώς, το white trash τη δημιουργική, πρωτοπόρο Αμερική των τεχνών, των ιδεών και των επιστημών. Τι μπορεί να κρατήσει κάποιος και τι να πετάξει; Σε επίπεδο τεχνών και γραμμάτων, επιστημών και τεχνολογίας, ποιο είναι το πρώτο που μας έρχεται στον νου όταν ακούμε «Αμερική»; Τις μορφές έκφρασης που στυλιτεύουν τη «βαθιά» Αμερική; Εκείνες που αναδεικνύουν και τα δυο της πρόσωπα; Συντάκτες και συνεργάτες της «Κ» ρωτήθηκαν και έδωσαν τις δικές τους απαντήσεις.

Ο «χιλμπίλς» δεν μένει πια εδώ

Του ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Διαβάζοντας το 2018 το αυτοβιογραφικό βιβλίο «Το τραγούδι του χιλμπίλ» του Τζέιμς Ντ. Βανς (εκδ. Δώμα) δεν ήταν δύσκολο να συμπαθησεις τον συγγραφέα του. Ο 33χρονος τότε Βανς έγραφε για τα «λευκά σκουπίδια» της Αμερικής, τους «χιλμπίλδες» που ζούσαν στη Ζώνη της Σκουριάς, μια περιοχή του Οχάιο στις μεσοδυτικές πολιτείες των ΗΠΑ που κάποτε ζούσε από τη βαριά βιομηχανία. «Εγώ τους λέω γείτονες, φίλους, συγγενείς μου», έγραφε τότε ο Βανς και σήμερα οι λέξεις του ηχούν διαφορετικά. Προερχόμενος από μια διαλυμένη οικογένεια, περιέγραφε γλαφυρά πώς έγινε πεζοναύτης και έπειτα σπούδασε στη Νομική του Γέιλ, ξεφεύγοντας από την πεπατημένη των συνομπλικών του, δηλαδή από μια ζωή στη φτώχεια, στο αλκοόλ και στα ναρκωτικά. Το βιβλίο βγήκε όταν ο Τραμπ είχε μόλις ένα χρόνο στην προεδρία της Αμερικής και τότε ο Βανς θεωρήθηκε κάτι σαν το αντίπαλον δέος μέσα στο στρατόπεδο των Ρεπουμπλικανών: νέος, μορφωμένος, με επιρροή στις μάζες που εξηγούσε την επικράτηση του Τραμπ. Τώρα όμως, ο υποψήφιος αντιπρόεδρος δεν θυμίζει σε τίποτα τον συγγραφέα Βανς. Ο χιλμπίλς του 2024 είναι κάποιος άλλος.

Ο «Παράξενος καρπός»

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ

Ενα βράδυ του Αυγούστου του 1930, στο Μάριον της Ιντιάνα, ένας αγριέμενος όχλος λιντσάρει δύο Αфроαμερικανούς και κρεμάει τα άψυχα κορμιά τους από ένα δέντρο. Ένας φωτογράφος αποτυπώνει την αποτρόπαια σκηνή. Η λήψη του κάνει τον γύρο της χώρας.

Το 1936, ένας καθηγητής γυμνασίου στη Νέα Υόρκη, ο Εϊμπελ Μιροπόλ, εμπνέεται από τη συγκλονιστική φωτογραφία και γράφει το θρηνητικό ποίημα «Παράξενος καρπός» («Strange Fruit»). Αργότερα και πένθιμο, ερμηνεύθηκε οπαρακτικά το 1939 από την Μπίλι Χόλιντεϊ στο Café Society της Νέας Υόρκης, μια ερμηνεία που την ίδια χρονιά έγινε δίσκος που πούλησε ένα εκατομμύριο κομμάτια.

Λένε πως ο «Παράξενος καρπός», το πρώτο τραγούδι κοινωνικής διαμαρτυρίας της Αμερικής, ήταν η «Μαύρη Μασσαλιώτιδα». Και όπως φαίνεται, η δύναμή του παραμένει ατόφια: όταν ο Ντόναλντ Τραμπ εξελέγη πρόεδρος των ΗΠΑ το 2016, ζήτησε από την τραγουδίστρια Ρεμπέκα Φέργκιουσον να εμφανιστεί στην ορκωμοσία του, και εκείνη δέχτηκε με τον όρο να ερμηνεύσει το

«Strange Fruit». Το αίτημά της δεν έγινε δεκτό.

Το κακό δεν είναι κάτι υπερφυσικό

Του ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Το «22/11/63» του Στίβεν Κινγκ (μτφρ. Γιάννης Σπανδωνής, εκδ. Bell, 2012) είναι το βιβλίο του «βασίλιά» που αγαπούν περισσότερο από όλα του τα άλλα όσοι απαιτητικοί αναγνώστες λογοτεχνικής πεζογραφίας τον θεωρούν γενικά έναν «λαϊκό» συγγραφέα μπεστ σέλερ μυθιστορημάτων. Στο μεγαλύτερο μέρος του έργου του, ο Κινγκ αναμειγνύει το καθημερινό και το συννηθισμένο με κάτι «άλλο», συχνά υπερφυσικό. Εδώ, μιλάει για τον Λι Χάρβεϊ Οσβαλντ και τον Τζον Κένεντι, και για τους δρόμους που ακολούθησε η ζωή για να τους φέρει αντιμέτωπους, αλλάζοντας για πάντα το πρόσωπο της Αμερικής. Μακράν το πιο πολιτικό μυθιστόρημα ενός από τους πιο πολιτικοποιημένους Αμερικανούς συγγραφείς –και μεγάλου εχθρού των Τραμπ και Μασκ–, είναι ένα απαισιόδοχο βιβλίο, γιατί τίποτε υπερφυσικό δεν αναμειγνύεται με την πραγματικότητα: ο τρόμος ήταν πάντα δίπλα μας· ο κόσμος κρατάει στις απλωμένες του παλάμες το νήμα της μοίρας, και στην άλλη άκρη το κακό το τυλίγει σε κουβάρι.

Η ακατανόητη Αμερική

Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Στην αρχή, οι λεπτομέρειες. Ο γιάκας του Πίτσιότο, ο σκούφος του ΜακΚάι, το μαύρο γάντι ενός θεατή που σχηματίζει γροθιά, το κα-

ρό κασκόλ στον λαιμό μιας κοπέλας, μια σταγόνα στον φακό της κάμερας, οι χορδές της κιθάρας. Τυχαία σημάδια που «μας κεντάνε», όπως έλεγε ο Μπαρτ. Μετά, το πλάνο ανοίγει. Πεταμένες εφημερίδες πάνω στην ετοιμόρροπη σκηνή, το μπλε πανό με τα κόκκινα γράμματα «THERE WILL BE 2 WARS», ο κόσμος που χορεύει μπροστά από τον Λευκό Οίκο, διαδηλώνοντας για τον πόλεμο του Κόλπου. 12 Ιανουαρίου 1991. Μια τυχαία μέρα στην ιστορία της Αμερικής. Ένα τυχαίο κοινό που παρακολουθεί τη συναυλία μιας τυχαίας μπάντας. Και ας ονομάζεται Fugazi: «Δεν παίζω μαζί σου/ Δεν παίζω μαζί σου». Κάπως έτσι είναι η Αμερική. Αν εστιάζεις σε μία λεπτομέρεια (ο γιάκας, το σκουφί, η σταγόνα), έχεις την ψευδαίσθηση πως την καταλαβαίνεις. Μα μόλις η εικόνα αποκαλυφθεί και δεις τον λευκό ουρανό να κρέμεται επάνω από την Ουάσινγκτον, διαπιστώνεις πως είναι ακατανόητη.

Τύραννος του κακού είναι ο Καθένας

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΕΗ

Διαβάζω και ξαναδιαβάζω τα έργα του Φίλιπ Ροθ (1933-2018). Από το μυθιστόρημά του με τίτλο «Παντρεύτηκα έναν κομμουνιστή» (Πόλις, 2000) έχω προ πολλού ξεχωρίσει έναν αφορισμό που διερμηνεύει συμπελέγματα, επιτεύγματα και πανωλεθρίες των συμπατριωτών του. Κατά λέξη έχει ως εξής: «Όλα όσα γνωρίζουμε προέκυψαν όχι από την τυραννία των τυράννων αλλά από την τυραννία της απληστίας, της άγνοιας, της θηριωδίας και του μίσους του ανθρώπου. Ο τύραννος του κακού είναι ο Καθένας!». Η επινόηση και η εξ αντικειμένου πραγματικότητα

συνομιλούν σε εμφανώς ισότιμη βάση. Αρκούν μάλιστα τα ψήκουλαι του βίου για να αναχθούν, με την πρόσφορη αξιοποίηση, σε λυσιτελές κείμενο. Ο δε πολυπράγμων Νέιθαν Ζούκερμαν, αυτή η κυρίαρχη περσόνα, του Φίλιπ Ροθ συμβολοποιεί κατά τρόπο υποδειγματικό τον μέσο Αμερικανό, που γνωρίζει από πρώτο χέρι τις δυνατότητες των παροχών του περιώνυμου «παραδείσου» του, αλλά αγνοεί με προκλητικό τρόπο τις ατομικές του αντοχές.

New York Movie

Της ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ

Αν απαντούσα με έναν μόνο καλλιτέχνη ή συγγραφέα στο «τι είναι η Αμερική», θα διάλεγα τον ζωγράφο Εντουαρντ Χόπερ (1882-1967), για λόγους εντιμότητας αφού στο άκουσμα της λέξης «Αμερική», το εσωτερικό μου βίου μάστερ θα πρόβαλλε κατακλυσμαία εικόνες του Χόπερ, πριν αναλάβει η κρίση μου. Γεννημένος στον απόηχο του αμερικανικού εμφυλίου και φτάνοντας στην ακμή του στον Μεσοπόλεμο, ο Χόπερ συνοψίζει τις μεγάλες αντιφάσεις της Αμερικής, αφήνοντας τες ανοιχτές σαν αναπάντητα ερωτήματα ή μάλλον σαν στοιχήματα: είναι, μέσα στην απλότητά του, δαιμόνιος. Πόλη/φύση, μοναξιά/αισιοδοξία, άνθρωπος/κατασκευή, άνδρας/γυναίκα, νυχτερίδα/θύρβος – πλήθος διπλόων δίνεται με τη βοήθεια της βασικής αντίθεσης: φως και σκιά. Παραπέμπει άραγε στην αιώνια πάλη καλού και κακού; Ο Χόπερ εμπνεύεται τα πράγματα, δηλαδή τα μάτια. Αποδίδει στο βλέμμα μας την καθημερινή, αφησιώδη μυθολογική ικανότητα. Μοιάζει να λέει: Αν πιστέψουμε, και αν συγκεντρωθούμε, τότε θα δούμε τις ιστορίες-πίσω-από-τα πράγμα-

τα. Αν έπρεπε να πω έναν μονάχα πίνακα: το «New York Movie».

Τελικά, όλα μπορούν να γίνουν εδώ, κ. Λιούις

Του ΔΙΟΝΥΣΗ ΜΑΡΙΝΟΥ

Όταν ο Σισιλιάνος εργολάβος κηδειών Αμερίγκο Μπονασέρα πηγαίνει στον Νονό, της ομώνυμης ταινίας, να του ζητήσει μια χάρη, το πρώτο πράγμα που λέει έμπλεος σεβασμού είναι το εξής: «Η Αμερική μου χάρισε την περιουσία μου. Μεγάλωσα την κόρη μου με τον αμερικανικό τρόπο». Θα μπορούσε, άραγε, να το έλεγε σήμερα εμπρός σε έναν οπαδό του Ντόναλντ Τραμπ; Όπως σημειώνει ο Πέτρος Παπακωνσταντίνου στο βιβλίο του «Το γκρίζο κύμα» (εκδ. Τόπος), ο μεγιστάνας-πολιτικός δεν μπορεί να χαρακτηριστεί τυπικά φασίστας, αλλά έχει καταφέρει να συνεχώσει κάτω από την ομπρέλα του όλα τα ακραία στοιχεία των ΗΠΑ.

Μιλάμε, άραγε, μόνο για σταγονίδια; Στην ταινία «Μαθήματα Αμερικανικής Ιστορίας», συνειδητοποιούμε ότι το να γίνει ένας νέος ναζιστής, δεν θέλει πολλά προσπάθεια. Αρκεί να ακούσει την ακραία ρητορική του υποψηφίου των Ρεπουμπλικανών. Αν όλα αυτά μπορούσαν να γίνουν «εδώ», όπως έλεγε στο ονομαστό βιβλίο του Σινκλερ Λιούις; Μα, έχουν γίνει ήδη μια φορά, γιατί όχι δεύτερη; Ακόμη και ως επικίνδυνη φάρσα.

Μαθήματα Αμερικανικής Ιστορίας

Της ΖΩΗΣ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ

«Το βλέπεις αυτό;» λέει ο Ντέρεκ Βίνγκαρντ (Έντουαρντ Νόρτον)

– κάτω από την άσπρη φανέλα, η σβάστικα στο στήθος του. «Αυτό σημαίνει μη ευπρόσδεκτος».

«Μαθήματα Αμερικανικής Ιστορίας»: ασπρόμαυρα πλάνα για το παρελθόν, σκληρά, γεμάτα μίσος, βία, τα βλήματα δείχνουν την ίριδα της Αμερικής στα χειρότερα της. Ωστόσο, ο Τόνι Κάγιε στο σκηνοθετικό του ντεμπούτο, αποκρυσώνει την τελική κόπια που δεν έχει το δικό του μοντάζ. Το αρχικό μοντάζ θεωρήθηκε καταστροφή. Ακολούθησε το μοντάζ από τον ίδιο τον Νόρτον, αλλά ο Κάγιε απαίτησε το όνομά του να μπει με ψευδώνυμο, η ταινία δεν τον αντιπροσώπευε. Ο ίδιος, σε καθεστώς νευρικής κρίσης, σαμποτάρισε όπως μπορούσε την ταινία, ξοδεύοντας πάνω από ένα εκατομμύριο δολάρια! Όμως, έχει δώσει ένα φιλμ-σημείο αναφοράς μέχρι και σήμερα και ο Νόρτον κέρδισε την υποψηφιότητα για Όσκαρ πρώτου ανδρικού. Ειρωνεία: το Όσκαρ εκείνης της χρονιάς κερδίζει το «Η ζωή είναι ωραία». Η ατάκα του Βίνγκαρντ θα ταίριαζε και στις δύο: «Η ζωή είναι πολύ μικρή για να την περάσεις οργισμένος».

Ο ιμπεριαλισμός της Σίλικον Βάλεϊ

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Στη Σίλικον Βάλεϊ οι Αμερικανοί συνδύασαν τον οικονομικό προσανατολισμό της ελεύθερης αγοράς με την κοινωνική κινητικότητα και την αδιαπραγμάτευτη πίστη στην καινοτομία. Το μεγαλύτερο επίτευγμα αυτής της ευφυούς επένδυσης ήταν και παραμένει η επίδραση της τεχνολογίας πάνω στον ανθρώπινο πολιτισμό. Ποιος μπορεί σήμερα να φανταστεί τη ζωή χωρίς Ίντερνετ και χωρίς υπολογιστές; Η «κοιλιά του πυριτίου» θεμελίωσε τον σύγχρονο πολιτισμό και ενίσχυσε την ηγεμονία των ΗΠΑ στον κόσμο. Πριν από μερικές δεκαετίες ασκούσαν κριτική στον πολιτισμικό ιμπεριαλισμό του Χόλιγουντ, σήμερα μιλάμε για τον τεχνολογικό ιμπεριαλισμό της Σίλικον Βάλεϊ. Βεβαίως, όπως κάθε αυτοκρατορία, έτσι και αυτή κάποια μέρα θα παρακμάσει. Ως τότε, η υποδομή του πολιτισμού μας θα έχει τη σφραγίδα κολοσσιαίων εταιρειών που αναπτύχθηκαν στη δυτική ακτή των ΗΠΑ, σε αυτή τη γωνιά της γης που έχει τους περισσότερους περιέργους ανθρώπους ανά τετραγωνικό εκατοστό.

Αρνητές του ονείρου, υμνητές της Αμερικής

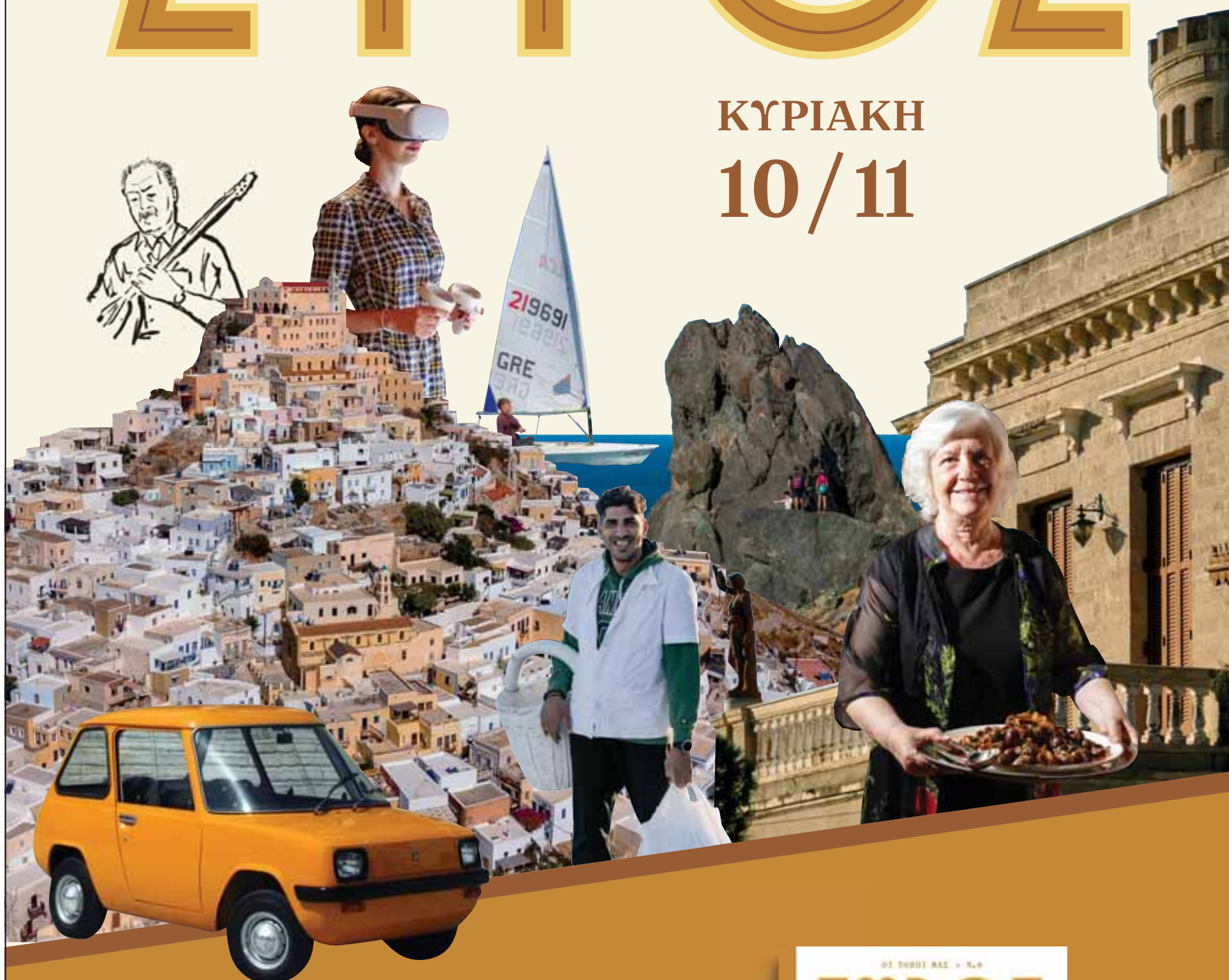
Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΣΑΚΝΙΑ

Greatful Dead: Μουσικά, άντλησαν από τα blues και από τη folk, την bluegrass, τις αγγλικές μπαλάντες. Κοντολογίς, από την αμερικανική παράδοση, μαύρη και λευκή. Στο μείγμα πρόσθεσαν μεγάλες δόσεις ψυχοτρόπων ουσιών και πήραν τους δρόμους με οδηγό του λεωφορείου τον Νιλ Κάσιντι, φίλο του Κέρουακ και ήρωα του «Στον δρόμο». Όπως οι Beat, υπήρξαν αρνητές του αμερικανικού ονείρου και, ταυτόχρονα, υμνητές της Αμερικής. Τραγουδούσαν την υπαίθρο και τις πόλεις, την έρημο και τη θάλασσα, τους ήρωες και τους απόκληρους, τραγουδούσαν ακόμη και την πλήξη πίσω από την αμερικανική βιτρίνα, όπως την κατέγραψε και ο φωτογραφικός φακός του Ρόμπερτ Φρανκ το 1955-57. Την ακριβέστερη περιγραφή αυτού του μοναδικού αμερικανικού φαινομένου την οφείλουμε στον Μπιλ Γκρέιαμ: «Οι Dead δεν είναι οι καλύτεροι σε αυτό που κάνουν, είναι απλώς οι μόνοι που το κάνουν».

ΟΙ ΤΟΠΟΙ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΑΣ

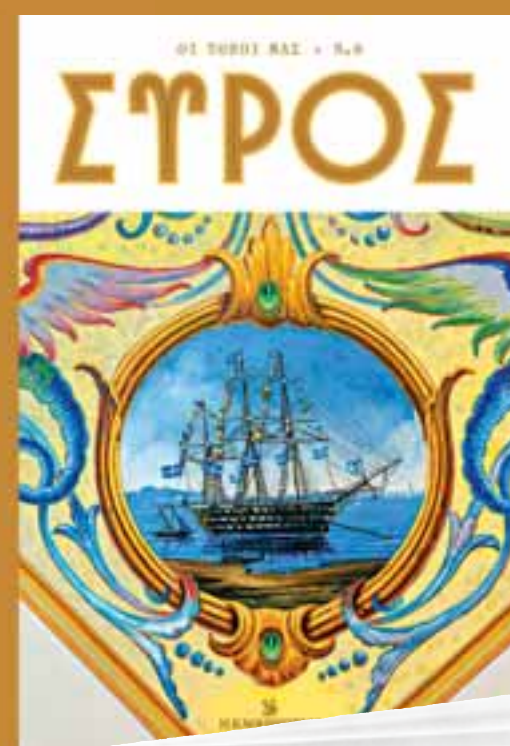
ΣΤΡΟΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ
10/11

Το χθες και το σήμερα
Οι άνθρωποι και τα έργα τους
Η δημιουργικότητα, η έμπνευση
και οι σύγχρονες προκλήσεις

Η ΨΥΧΗ ΕΝΟΣ ΝΗΣΙΟΥ
ΣΕ 260 ΣΕΛΙΔΕΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή 10/11/2019

www.kathimerini.gr